

पुस्तकमासिस्थानम्—

झवेरी चडुलाल मोहोलाल कोठारी

भा०. सेक्रेटरी-श्रीवपाविमलजोजैनग्रन्थमाला

ठे विमलनो उपाध्यय, देवसानो पाहो-अमदावाव्

॥ किञ्चिद्बीजकं लिख्यते ॥

- १ मङ्गलादिस्वरूपम् । ?
- २ माथुरवालभ्यवाचनास्वरूपम् । प्रकीर्णकमिति कोऽर्थः ? कानि वा प्रकीर्णकानि २ कतिसंख्यानि वा तानि एकैकस्य तीर्थकृतः आसीरन् ३ क्वी विरचितानीति ४ विचारशर ३ सदाचारगच्छसंवासे गुणाः । ५ सद्गच्छसंवासोपदेशः । आचार्यपरीक्षोपदेशश्च । ६
- १० असदाचार्यस्वरूपम् । तत्र ऋतुवृद्धश्यासंस्तरक स्व० । आलोचना स्व० । कथा ४ विकथा ७ स्व० ।
- अकथाकथात्रिकथास्वरूपम् । ७
- १२ आचार्यगुणाः ३६ । किञ्चिद्द्वयवहारस्वरू० । १२
- १४ आचार्योपाध्याययोः सप्तसङ्ग्रहस्थानानि, किञ्चिद्वस्त्रस्वरूपम् । तत्र नवभागीकरणं, चतुर्विधकृतस्नं, मूलस्वरूपम्, बहुमूल्यग्रहणानर्थदृष्टान्तः, किञ्चिद्वस्त्रोपादानविधिः । चतुर्मासकानन्तरं मासकल्पानन्तरं च मासद्वयं यावत्तत्रवस्त्राग्रहणं, किञ्चित्पात्रस्वरूपम्, किञ्चिद्वसतिस्वरूपं चा? ३
- १५ दोषाऽयोग्य ४८, योग्यनपुंसकस्वरूपम् । १८
- १८ त्रयाणां दुःपत्रिकरत्वसुप्रभिकरत्वो २०
- १९ देवाः सदाचार्यं वन्दन्ति आसनानि मुञ्चन्ति । २१
- २० पञ्चाचारस्वरूपं विस्तरतः । २२
- २१ औघिकोपग्रहिकोपधिजन्मयमध्यमोत्कृष्टभेदाः, ४७ दोषाः, गुरुलघुस्वरूपम् । २८
- २२ चतुर्धा इ ३०, म ३०
- २३ मासकल्पविहारस्वरूपम्, गीतार्थादिविहारस्वरूपम्, जघन्यपथ्यमोत्कृष्टगीतार्थः । ३०

२७ माशाचार्यास्वीर्षकरसमा एव, सा
इयाचार्यसम्भवा, महकभार्द्वं प्रति
नीरवचः, दादद्याग्नीमाराधनादि
रापनाफलम् ४

१२ संविप्रपासिकस्वरूपम् । तत्र मुनि
त्रयप्रदान्तः । ३७

१४ धरण ७० करण ७० स्वरूपम् । ३९

१७ ५५ कोटपापपर्याचार्यसङ्ख्या । ४१

१८ अनोदनया शिष्याः श्वैरिणो म
वन्ति । ४१

१९ यः शिष्याश्च नोदयति तेनाज्ञावि
रायिता । ४१

॥ इति आचार्यवररूपाधिकारा प्रथमः ॥

४१ येन छषस्येन सार्धं केवस्यपि पि
हरेत् । ४२

४३ जे आसवा वे परिस्रवा इत्यादि स्व
रूपम् । सत्पनेइ वा इत्यादिपदप्रय
स्वरूपम् । उत्सर्गादिपङ्कमश्रीकि
श्रिभयस्वरूपम् । ४२

४४ गीतार्थोपदेशः सर्वोऽपि शुभः । ४५

४५ अगीतार्थोपदेशेनामृतमपि न पि० ४६

४८ अगीतार्थसङ्ख्यायाः, सुमतिनागि-
लसम्बन्धश्च । ४६

५१ सारणादिद्वन्द्वानामर्थः । ५१

५२ श्रीतोष्यपरीपङ्कस्वरूपम् । ५१

५३ दशविषयसामाचारी चतुषविषयक
रूपम् । ५३

५७ कथंस्मानं जातामावाह्यपरिष्ठाप
निकाश० । त्रिषैषणादायकत्रोप
विस्वारः, अन्ननपानयोक्त्रे कति
भागाः । ५९

५८ रूपाथर्षं न सुमोत । ६१

५९ पङ्क्तिः कारणैर्दुष्क्रीत पङ्क्तिश्च न
सुमोत । ६२

६१ कारणं विना भार्यानीत न सुव्रीत ।
अभिकापुत्रसम्भवाः ६२

६३ तन्दुलत्रैवारिकोक्तश्रीस्वरूपम् ६७

६६ सेवतो रयनेभिसम्बन्ध । ६८

७० सार्वीर्ययात्रालयतो जिनरूप-
तोऽप्यधिकनिर्गता, साधुभिः सार्धं
साध्वीविहारविधिः, पञ्चभिः स्या

- नैः साधुसाध्वीनामेकत्रवसनादि। ६९
 ७१ शुल्लकदृष्टान्तः, २८ लब्धस्वरूप
 सविस्तरम् । ७१
 ७२ सन्निधिविषये किञ्चिद्विचारः, पर्यु-
 षितपूपलिकादिषु लालादिसंमूर्च्छे-
 ना द्वादशशौद्धिशिकदोषः, अभ्या-
 द्दोषविचारः, कल्पत्रेपविचारः,
 उच्चारोदिस्यण्डिलम्, जघन्यमध्य-
 मोत्कृष्टं द्रव्याद्यभिग्रहाः । ७५
 ७४ क्षेत्राभिग्रहाः ८, प्रायश्चित्तानि
 १०, लघुकृष्णवादपदानि १५ । ७५
 ७७ सचित्तजलाग्रहणे शुल्लकदृष्टान्तः। ८१
 ७८ २१ पानीयकल्पोक्त ९ पानीयह-
 रितक्यादिपानीयविचारः । ८२

- ८० सारूपिकसिद्धपुत्रप्रात्कृतशब्दा-
 नामर्थः । सङ्ख्यातजीवानि, अ-
 सङ्ख्यातजीवानि, अनन्तजीवानि
 पुष्पाणि, कारणे सचित्तदृक्षाद्याल-
 म्बनम् । ८४
 ८२ कन्दर्पादि ५ भावना स्वरूपम्, ना-
 स्तिकवादः, जीवस्थापनकूलम्, धू-
 तख्यानकम्, चण्डकौशिकसम्बन्धः,
 अहंनित्रसम्बन्धः, पञ्चभिः स्थानै-
 र्जीवो दुर्लभबोधोर्ध्ववति, वराहमि-
 हिरसम्बन्धः । ८५
 ८४ स्त्रीपुरुषस्पर्शादिविचारः, स्पर्श
 राजपुत्रसुकुमारिकादृष्टान्तौ ।
 ८६ साधुसाध्वयोः पादे कण्टकादिभङ्गे

- चक्षुषि रजआदिप्रवेशे च कर्पण-
 विधिविस्तारः, स्थानद्विनिद्रोपरि
 ५ दृष्टान्ताः, सा च कस्य स्यात्, भ-
 जिंकाद्यानेतदुष्टविनेयदृष्टान्ताः। ९७
 ८८ २४ धान्यानि, अकल्पनीयानि पा-
 त्राणि । १०२
 ८९ शयनादीनि वस्त्राणि च । १०२
 ९० स्वर्णादिकं हस्ते न स्पृशेत् । १०३
 ९१ साध्व्यः कारणं विना गृहस्यस-
 कायाद्वस्त्रादि न गृह्णन्ति । १०३
 ९२ आर्यानीतं भेषजमपि न भोज्यम् ।
 १०४
 ९४ गणिनीमपि एकाकी नाध्यापयेत् ।
 १०५

- १६ साध्वीपि स्वाह्नयेन न स्वेयम्,
 क्षीप्रुष्टस्वभावे रेवतीष्टान्ता, आ
 वक्षत्रविषाः ११ । १०६
- १७ तामायां हस्तदक्षाषार्यश्चिष्य १,
 अर्जुनमालाकार ३, वमदन्वहनि-
 सम्मन्थाः ३ । ११०
- १८ माने अंबकारिमहाष्ट्यां, मा
 यायां पाण्डुरार्याहं, सोमे पपु-
 रस्मद्गुहं, कृपापोषायां पपु
 हन्वष्ट्यान्तः । ११६
- १९ सामने औष्ठिच्छान्तौ, सदायण
 पन्त्रपयोवष्ट्यान्तः । ११७
- १०० शानादिमेदाः ३, क्षीरमेदाः ३,
 तपोमेदाः १२, अपया १९०, अ

- यवा ३, भावनाः १२ । १००
- १०१ पञ्चसूनास्थानानि यत्र स गच्छ-
 स्त्यान्थाः । १२४
- १०२ साधूनामुत्सवसंवेपे महान्दीपः । १२४
- १०३ यत्र क्रयविक्रयौ स गच्छः विपव
 स्याद्व्यः । १२४
- १०४ विपयपञ्चकोपरि पञ्च द्युन्वाग ।
 १२८
- १०६ एकाच्छिष्टुलकावेंसतिरस्ये दोषाः ।
 १२७
- ॥ इति साधुस्वरूपनिस्पृष्यधिकारो
 द्वितीयः ॥
- १०७ एकाच्छिष्टुलकावेंसतिरस्ये
 दोषाः । १२७

- १०८ राशौ एकाक्षिसाध्या वशिष्ठिरस्य
 मात्रमृमिगमेतदपि दोषः । १२८
- १०९ एकाक्षिसाध्या एकाक्षिना निज-
 षधुनापि सार्धं जल्पने बहवो दोषाः
 १२८
- ११० या गृहस्यसमस्तं जकारमकारा-
 विकं जल्पति सा आत्मानं संसारे
 तिपति । १२८
- १११ साध्वी गृहस्वभाषाभिर्मयिष्ठे तत्र
 दोषाः । १२८
- ११२ विषरूपाणि भक्ष्याणि सेव्ये सा न
 भार्या । १२९
- ११३ या गृहस्थानां सीरतादिकं कृत्से
 साऽपि न भ्रमणी, अत्र, सुपुत्राका-
 षीसाध्यापोष्यान्तौ । १२९

- ११४ याऽऽर्या तूलिकादिकं सेवते सा
गच्छप्रत्यनीका । १३७
- ११५ काथिकलक्षणम् । १३७
- ११६ साध्वीभिः रात्रौ पुरुषाणां दिवसेऽ-
पि केवलपुरुषाणां धर्मकथा न
कथनीया । १३८
- ११८ स्वेच्छाचारीसाध्वीनां लक्षणानि
गाथापञ्चकं यावत् । १३९
- १२३ साध्वीनां शयनविधिः । १४०
- १२४ बालकाद्यर्थं वस्त्रादीनि अर्पयन्ति ।
१४०
- १२५ खरघोटकादि स्थाने व्रजन्ति तेऽपि
तत्रायन्ति । १४०
- १२६ कुसाध्वीलक्षणानि । १४१

- केन कृता, जघन्यमध्यमोत्कृष्टात्र-
ग्रहकालमानं, चतुर्मासिके अप्राप्ते
अतिक्रान्ते वा कैः कारणैः निर्ग-
च्छन्ति । १४२
- १३३ धर्मोपदेशं मुक्त्वाऽऽर्यां न जल्पेत् । १४९
- १३४ गृहस्थभाषाभिः कलहे सर्वं तपः-
प्रभृतिनिरर्थकम् । १४९
- ॥ इति साध्व्यधिकारः तृतीयः समाप्तः ॥
- १३५ येभ्यो ग्रन्थेभ्य इदमुद्धृतम् । १४९
- १३६ एतत्पठनविधिः, किञ्चदस्वाध्या-
यिकस्वरूपम्, श्राद्धादीनां सिद्धा-
न्ताध्यापननिषेधः । १४९
- १३७ यथावदुक्तदृत्तपालनोपदेशः । १५०

- १२७ गणिनीस्वरूपम् । १४१
- १३१ वचनगुप्तिमाश्रित्य साध्व्याचारः । १४१
- १३२ गङ्गादिनदीपञ्चकं मासान्तः द्विः
त्रिर्वा उत्तरीतुं न कल्पते, मासकल्पे
वर्षावासे वा कति सङ्घटाः भिक्षा-
चर्या नोपघ्नन्ति, नद्याद्युत्तरण-
विधिः, सङ्घट्टलेपलेपोपरीणां
स्वरूपम्, नावारोहणावधिः, सा-
धूनामूनाधिका अष्टौमासाः कथं
भवन्ति । जिनकल्पिक १, स्थविर-
कल्पिक २, शुद्धपारिहारिक ३,
प्रतिमाप्रतिपन्न ४, यथालन्दिकानां ५
मासकल्पादिविहारकालमानं, पञ्च-
कशानिः । चतुर्थ्यां पशुषणा

॥ इति श्रीगण्डाचारप्रकीर्णकटीकावृजकं समाप्तम् ॥

॥ श्रागच्छायारप्रकाणकम् ॥

नमिज्जण महावीरं, तियसिंदनमंसिअं महाजागं । गह्वायारं किंची, उद्धरिमो सुअसमुदाओ ॥ १ ॥
अत्थेगे गोअसा ! पाणी, जे उम्मगपइट्टिए । गह्वस्सि संवसित्ता णं, जसई जवपरंपरं ॥ २ ॥
जामरू जाम दिण पक्खं, मासं सवह्वरंपि वा । सम्मगपट्टिए गहे, संवसमाणस्स गाअसा ! ॥ ३ ॥
लीलाअलसमाणस्स, निरुह्वाहस्स वीमाणं । पिअखविकखइ अद्वेसिं, महाणुजागाण साहुणं ॥ ४ ॥
उज्जमं सब्बथासेसु, धोरवीरतवाइअं । लज्जां संकं अइक्कम्म, तस्स वीरिअं समुह्वले ॥ ५ ॥

नत्वा महावीरं त्रिदशेन्द्रनमस्यितं महाभागम् । गच्छाचारं किञ्चिदुद्धरामः श्रुतसमुद्रात् ॥ १ ॥

सन्त्येके गौतम ! प्राणिनः ये उन्मार्गेप्रतिष्ठिते । गच्छे संवसित्ता भ्रमन्ति भवपरम्पराम् ॥ २ ॥ ३

यामार्द्धं यामं दिनं पक्षं, मासं संवत्सरमपि वा । सन्मार्गप्रस्थिते गच्छे, सवसमानस्य गौतम ! ॥ ३ ॥ ४

लीलालसायमानस्य, निरुत्साहस्य विमनस्कस्य । पश्यतः अन्येषां महानुभागानां साधूनाम् ॥ ४ ॥ ५

उद्यमं सर्वस्थानेषु, धोरवीरतपादिकं । लज्जां शङ्कामतिक्रम्य, तस्य वीय समुच्छलेत् ॥ ५ ॥ ६

त्रीरिपण तु जीवस्त, समुहखिण गोधमा । जम्भतरकप पावे, पाणी मुहुंचेण निवहे ॥ ६ ॥
 तम्हा निजण निहाखेउ, गह्म सम्मगपट्टिअ । वसिज्ज तत्थ आजम्म, गोधमा । सजयमुणी ॥ ७ ॥
 मेढी आअण सज, दिढी जाण सुठत्तम । सूरी ज होइ गह्मस्त, तम्हा त तु परिक्खप ॥ ७ ॥
 जय केहि खिगेहि सूरिं उम्मगपट्टिय । वियाणिका ठठमत्थे, मुणी त मे निसामय ॥ ८ ॥
 सन्नदयारिं दुस्सोअ, थारजेसु पवत्तय । पीढयाअपन्नियरू, आठकायविहिसग ॥ १० ॥
 म्मुत्तरपुण नट्ट, सामायारीविराहय । अदिम्लोयोण निच्च, निच्च । ५ गहपरायण ॥ ११ ॥

शीरेण तु जीवस्त समुहखिनेन गीतय । । जन्मान्तरकृगानि पापानि प्राणी मुहुर्तेन निर्दिशेत् ॥ ६ ॥ ७

तस्मात्प्रिपुणे निमास्य, गच्छे मन्यागप्रस्थितम् । प्रसेत्तत्र आगतम् गीतम् । संपत्तो मुनिः ॥ ७ ॥ ८

मयिरामन्त्रेन स्वम्पा वृष्टिर्यत्र गृह्यतम् । सूरिरेस्मात्प्रवृत्ति गच्छस्य वस्मात्तु (एव) परीक्षेत् ॥ ८ ॥

एतच्छन्दचारिणं दुःशीलमारम्भेषु प्रवर्तकम् । विमान्नीयात् छयस्याः, मुने ! वन्मे निशामय ॥ ९ ॥

मलोष्ठापुणश्रुतं, सामायारीविराणम् । पाठकादिमविषद, अष्कापविहिसकम् ॥ १० ॥

मन्थे विजयापरायणम् ॥ ११ ॥

उचीसुणसमसागएण तेण वि अवसस कायेवो परसखिथो नसाहा, सुदुवाव ववह ॥१२॥
 जह सुकुसलो वि विजो, अषसस कहेइ अत्तणो वाहिं । विजुवएसं सुच्चा, पहा सो कम्ममाथइ ॥१३॥
 देसं खित्तं तु जाणित्ता, वत्थं पत्तं उवस्सयं । संगहे साहुवगं च, सुत्तथं च निहावई ॥ १४ ॥
 संगहोवगहं विहिणा, न करेइ अ जो गणी । समणं समणं तु दिक्खित्ता, सामाथारिं न गाहए ॥१५॥
 बालाणं जो उ सीसाणं, जोहाए उवलंपए । न सम्मसगं गाहेइ सो सूरी जाण वेरिच्चो ॥१६॥
 जोहाए विलिहंतो, न ऋद्वो सारणा जहिं नहिं । दंकेण वि ताकंतो, स ऋद्वो सारणा जह्ण ॥१७॥

षट्त्रिंशद्गुणसन्वागतेन तेनापि अवश्यं कर्तव्या । परसाक्षिका विशोधिः सुद्विपि व्यवहारकुशलेन ॥ १२ ॥

यथा सुकुशलोऽपि वैद्योऽन्यस्य कथयति आत्मनो व्याधिम् । वैद्योपदेशं श्रुत्वा, पश्चात् स कर्म आचरति ॥ १३ ॥
 देशं क्षेत्रं तु ज्ञात्वा वस्त्रं पात्रं उपाश्रयं । संगृहीत साधुवर्गं च, सूत्रार्थं च निभालयति ॥ १४ ॥

संग्रहोपग्रहं विधिना, न करोति च यो गणी । श्रमणं श्रमणीं तु दीक्षित्वा, सामाचारीं न ग्राहयेत् ॥ १५ ॥
 बालानां यः पुनः शिष्याणां, जिहया उपलिम्पेत् । न सम्यग् मार्गं ग्राहयति, स सूरिर्जनीहि वैरी ॥ १६ ॥
 जिहया विलिहन् न भद्रकः सारणा यत्र नास्ति । दण्डेनापि ताडयन् स भद्रकः सारणा यत्र ॥ १७ ॥

सीसो वि वेरिथो सोऽथ, जो गुरु न त्रिवोद्वप । पमायमहराघरथ, सामायारीविराहय ॥ १७ ॥
 तुम्हारिता हि मुणिवर, पमायवसगा हवति जइ पुरिसा । तेणज्ञो को अग्रहं, आखवण बुद्धा ससारे ॥ १८ ॥
 नाण म्मि दसणम्मि य, चरणम्मि य तिसुवि समयसारेसु। चोपइ जो ठवेळ, गणमप्याण च सो अ गणी ॥ १९ ॥
 पिंन उवाहिं सिद्ध, उगमठप्यायणेसणासुरू । चारिचरवखण्ठा, सोहिंतो होइ सचरिन्ती ॥ २० ॥
 अय्यरिसावी सम्म, समपासी वेव होइ कळेसु । सो खखइ चक्खुपिव, सवाखबुद्धाळख गह्ण ॥ २१ ॥
 सीयावेइ विहार, सुहसोखणुणेहिं जो अरुद्धीओ । सो नवरि खिगधारी, सजमजोपण णिस्तारो ॥ २२ ॥

त्रिप्योऽपि बेरी स तु गुरु न विषोषयति । पमादमद्विराघरथं, सामायारीविराहकम् ॥ १८ ॥

युष्माकसा अपि मुनिवर ! पमादवसगा भवन्ति यदि पुरुषाः । तेनान्यः क्वोऽप्यमाकमालम्बनं भविष्यति संसारे ॥ १९ ॥
 ज्ञाने दर्शने च चरणे च त्रिप्यपि समयसारेषु । नोवयति यः स्यापयितुं, गणमात्मानं च स च गणी ॥ २० ॥
 विन्दुषुपिं शय्या, उद्रयोत्पादनैपणाद्युद्धम् । चारिचरवखण्ठा, शोषयन् भवति सचारिणी ॥ २१ ॥
 अय्यरिसावी सम्मद्, समदर्शो वेव भवति अय्यपु । स रक्षति वशुखिष, सवाल्लुद्धाङ्गुलं गच्छम् ॥ २२ ॥

सीदयति विहार सुलबीखणुणैर्योऽपुदिक्कः । स नवरि खिगधारी सुयम्योगेन निस्तारः ॥ २३ ॥

कुलगामनगरज्जं, पयहिय जो तेसु कुणइ हु ममत्तं । सो नवरि लिङ्गधारी, संजमजोएण निस्सारो ॥ २४ ॥
 विहिणा जो उ चोएइ, सुत्तं अत्थं च गाहइ । सो धन्नो सो अ पुसो अ, स बंधू सुक्खदायगो ॥ २५ ॥
 स एव भवसत्ताणं, चवसूत्रूए विअाहिए । दंसेइ जो जिणुद्धिं, अणुट्टाणं जहट्ठिअं ॥ २६ ॥
 तित्थयरससो सूरी, सम्मं जो जिणमयं पयासेइ । आणं अइक्कमंतो, सो काउरिसो न सप्पुरिसो ॥ २७ ॥
 ञ्जट्टायारो सूरी १, ञ्जट्टायाराणुविक्खअो सूरी २, तिन्निवि मगं पणासंति ॥ २८ ॥
 उम्मसगठिए सम्मसग-नासए जो उ सेवए सूरी । निअमे णं सो गोअम ! अप्पं पाकेइ संसारे ॥ २९ ॥

कुलगामनगरराज्यं प्रहाय यस्तेषु करोति हु ममत्वम् । स नवरि लिङ्गधारी, संयमयोगेन निस्सारः ॥ २४ ॥

विधिना यस्तु चोदयति, सूत्रमर्थं च ग्राहयति । स धन्यः स च पुण्य एव, स बन्धुर्मोक्षदायकः ॥ २५ ॥

स एव भव्यसत्वानां, चक्षुर्भूतो व्याहृतः दर्शयति यो जिनोद्धिष्ट-मनुष्ठान यथास्थितम् ॥ २६ ॥

तीर्थकरसमः सूरिः सम्यग् यो जिनमतं प्रकाशयति । आत्मानतिक्रामन् स, कारुषुषः न सत्पुरुषः ॥ २७ ॥ १०२

भ्रष्टाचारः सूरिर्भ्रष्टाचारोपेक्षकः सूरिः । उन्मार्गस्थितः सूरिस्त्वयोऽपि मार्गं प्रणाशयन्ति ॥ २८ ॥ १०३

उन्मार्गस्थितान् सन्मार्गनाशकान् यस्तु सेवते सूरीन् । नियमेन स गौतम ! आत्मानं पातयति ससारे ॥ २९ ॥

उम्मगतिश्चो ह्को वि नासय प्रवसत्तसघाय । त मग्गमणुसरत, जह कुचारो नरो होइ ॥ ३० ॥
 उम्मगमग्गसपट्ठिआण, साहूण गोअमा ! नूण । ससारो अ अणतो, होइ समग्गनासीण ॥ ३१ ॥
 सुऊ सुसाहुमग्ग, कहमाणो उवइ तइअपक्कम्मि । अय्याण, इयरो पुण, गिहत्थधम्माठ चुक्कचि ॥ ३२ ॥
 जइ नवि सककाठ, सम्म जिणजासिअ अणुट्ठाण । तो सम्म जासिज्जा, जह षणिअ खीणरागेहि ॥ ३३ ॥
 अतोसन्नो वि विहारे, कम्म सोहेइ सुखजयोही य । चरणकरण विसुऊ, उववूहिंतो परूवितो ॥ ३४ ॥
 उम्मगमग्गसपट्ठिआण, साहूण कुणइ वच्छह । अतोसहजेसज्जेहि य, सयमंनेण तु कारेइ ॥ ३५ ॥

उम्मार्गस्यैव एकोऽपि नाश्रयति भय्यसत्त्वसंस्थावान् । उम्मार्गमनुसरन्तः यथा कुतारो नरो भवति ॥ ३० ॥ १०४
 उम्मार्गमार्गसम्प्रस्थितानां साधूनां गौतम ! नूनम् । संसारधान्तो भवति सन्त्यागनाश्विनाम् ॥ ३१ ॥
 शूरे सुसाधुमार्गी कथयन् कथयति स्वापयति शृणोयपक्षे । आत्मानभिवरः पुनो ब्रह्मस्यधर्मावृत्रष्ट इति ॥ ३२ ॥
 अपि नापि शक्यं कर्तुं सम्यग् गिनमापितमनुग्रानम् । ततः सम्यग् भाषेत् यथा भजित क्षीणरागैः ॥ ३३ ॥
 अपसन्नोऽपि विहारे, कर्म बोधयति सुखमबोधयति । चरणकरणं विगृह्य, उपवृत्त्यन् प्रकथयन् ॥ ३४ ॥
 उम्मार्गमार्गसंस्थितानां, साधूनां करोति वात्सल्यम् । औपपत्तयेपत्तयेषु च मन्येन तु कारयति ॥ ३५ ॥

साधवा

शूए अस्मिन्नविस्संति, केइ तेलुक्कनीमअकमशुअ

जेसिं परहिअकरणिक्क-बद्धलक्खाण वोळिही कालो ॥ ३६ ॥

तीआणागयकाले, केई होहिंति गोयमा सूरो । जेसिं नामगहणे वि, होइ नियमेण पच्चित्तं ॥ ३७ ॥

जओ, सयरी भवंति अणविकखयाइ, जह निच्चवाहणा लोए ।

पदिपुच्छाहिं चोयण, तम्हा उ गुरु सया जयइ ॥ ३८ ॥

जो उ पमायदोसेणं, आलस्सेणं तेहेव य । सोसवगं न चोएइ, तेण आणा विराहिया ॥ ३९ ॥
संखेवेणं मए सोम, वन्नियं गुरुलक्खणं । गच्छस्स लक्खणं धीर, संखेवेणं निसामय ॥ ४० ॥

भूताः सन्ति भविष्यन्ति, केचित् त्रैलोक्येनतक्रमशुगलाः।येषां परहितकरणैकबद्धलक्षाणां व्यतिचक्राम कालः॥३६॥१०६
अतीतानागतकाले, केचिद्भविष्यन्ति गौतम ! सूरयः । येषां नामग्रहणेऽपि, भवति नियमेन प्रायश्चित्तम् ॥ ३७ ॥ १०७
यतः स्वेच्छाचारीणि भवन्ति, अनपेक्षया यथा भृत्यवाहनानि लोके । प्रतिपृच्छाभिश्चोदनाभिः, तस्मात्तु गुरुःसदा भजते
यस्तु प्रमाददोषेणालस्येन तथैव च । शिष्यवर्गं न प्रेरयति तेनाज्ञा विराधिता ॥ ३९ ॥
संक्षेपेण मया सीम्य ! वर्णितं गुरुलक्षणम् । गच्छस्य लक्षणं धीर ! संक्षेपेन निशामय ॥ ४० ॥

उम्मगगविधो इक्को वि नासपु जवसचसघाय । त मग्गमणुसरतं, जह कुचारो नरो होइ ॥ ३० ॥
 उम्मगगमगसपट्टिआण, साहूण गोधमा । नूण । ससारो अ अयंतो, होइ समग्गनासीण ॥ ३१ ॥
 सुऊ सुसाहुमग, कहमाणो उवइ तइअपस्कम्मि । अप्पाण, इयरो पुण, गिहत्थधम्माठ चुक्कत्ति ॥ ३२ ॥
 जइ नवि सक्काठ, सम्म जिणजासिअ अणुट्टाण । तो सम्म जासिज्जा, जइ जणिअ स्वीणरागेहि ॥ ३३ ॥
 ओसन्नो वि त्रिहारे, कम्म सोहेइ सुखजवोही य । चरणकरण विसुऊ, उववूहिंतो परूवित्तो ॥ ३४ ॥
 सम्मगगमगसपट्टिआण, साहूण कुणइ वच्छ । ओसइजेसज्जेहि य, सयमंज्जण तु कारेइ ॥ ३५ ॥

उम्मार्गस्यैव एकोऽपि नाइयति भयसस्वसङ्घातान् । उम्मार्गमनुसरन्तः यथा कुतारो नरो मयति ॥ ३० ॥ १०४
 उम्मार्गमार्गसम्प्रस्थितानां साधूनां गौतम ! नूनम् । ससारधानन्वो भवति सन्मगगनाश्विनाम् ॥ ३१ ॥
 शुद्धं सुसाधुमार्गं कथयन् स्वापयति सुतोयपक्षे । आत्मानपिनरः पुनो एहस्यपर्याङ्घ्रष्ट इति ॥ ३२ ॥
 यदि नापि अयं कर्तुं सम्यग् भिनमापितमनुष्ठानम् । ततः सम्यग् भाषेत् यथा भणितं क्षीणरागैः ॥ ३३ ॥
 अपसन्नाऽपि विहार, कर्म क्षोभयति सुसमबोधिम् ; चरणकरणं विदुर्दं, उपवृत्तयन् प्रकल्पन् ॥ ३४ ॥
 उम्मार्गमार्गसंस्थितानां, साधूनां करोति वात्सरयम् । औपमैपर्येष स्वय अन्येन तु कारयति ॥ ३५ ॥

भूए अरिश्च न विस्संति, केइ तेलुक्कनमिअकमजुअ ।

जसिं परहिअकरणिक्क-बळुलवखाण वोलिही कालो ॥ ३६ ॥

तीआणायकाले, केई हेगहिंति गोयमा सूरु । जेसिं नामगहणे वि, होइ नियसेण पच्छत्तं ॥ ३७ ॥

जअओ, सयरी नवंति अणविवखयाइ, जह मिच्चवाहणा दोए ।

पदिपुच्छाहिं चोयण, तम्हा उ गुरु सया नयइ ॥ ३८ ॥

जो उ पमायदोसेणं, आलस्सेणं तहेव य । सोसवगं न चोएइ, तेण आणा विराहिया ॥ ३९ ॥
संखेवेणं मए सोम, वन्नियं गुरुलवखणं । गच्छस्स लवखणं धीर, संखेवेणं निसामय ॥ ४० ॥

भूताः सन्ति भविष्यन्ति, केचित् त्रैलोक्ये नत क्रमयुगलाः। येषां परहितकरणैकवद्गलक्षणां व्यतिचक्राम कालः॥३६॥१०६
अतीतानागतकाले, केचिद्भविष्यन्ति गौतम! स्मरयः । येषां नामग्रहणेऽपि, भवति नियमेन प्रायश्चित्तम् ॥ ३७ ॥ १०७
यतः स्वेच्छाचारीणि भवन्ति, अनपेक्षया यथा भृत्यवाहनानि लोके । प्रतिपुच्छाभिश्चोदनाभिः, तस्मात्तु गुरुः सदा भजते
यस्तु प्रमाददोषेणालस्येन तथैव च । शिष्यवर्गं न प्रेरयति तेनाज्ञा विराधिता ॥ ३९ ॥
संक्षेपेण मया सौम्य ! वर्णितं गुरुलक्षणम् । गच्छस्य लक्षणं धीर ! संक्षेपेन निशामय ॥ '४० ॥

गीश्वर्ये जे सुसविगो, श्रणाखस्ती दृढव्वए । श्रवस्वस्त्रियचरित्ते समय, रागदोसविवल्लिए ॥४२॥
 निट्टविश्रश्च वृमयठाणे, सोत्तिश्रकसाए जिइदिए । विहरिज्जातेण सद्धित्तु, छठमत्थेण वि केवली ॥४३॥
 जे श्रणहीश्रपरमत्थे, गाश्रमा सजए जेवे । तम्हा ते वि विवजिज्जा, दुग्गइयथादायगे ॥ ४३ ॥
 गीश्वर्यस्स वयणेण, वित्त हाखाह्व पिवे । निव्विकप्पो य जक्खिज्जा, तक्खणे ज समुद्वे ॥४४॥
 परमत्थश्चो वित्त नो त, श्रमयरसायण सु त । निव्वग्घ ज न त मारे, मश्रो विश्रमयसमो ॥४५॥
 श्रगीयरथस्स वयणेण, श्रमियपि न पुटए । जेण नो त जेवे श्रमय, ज श्रगीयरथदेसिय ॥४६॥

गीतावर्षो यो सुवनिष्ठाः भनास्स्वी हव्रतः । भस्वच्छित्तचारिणः सततं, रागद्वेषविषमिक्तः ॥ ४२ ॥
 निष्ठापिवाष्टमदस्यानः श्लोषितकृपायो चित्तेन्द्रियः । विहरतेन सार्धं तु छद्मस्येनापि केवली ॥ ४३ ॥
 येऽनर्षीतपरमार्था, गौतम । संयता भवति । तस्मादानपि विषर्जयेत् दुर्गविषयदायकान् ॥ ४४ ॥
 गीतार्थस्य वचनेन विप हाखाह्वं पिवेत् । निर्विकल्प्य मत्सयेत्, वत्सणे यत् समुद्रापयेत् ॥ ४५ ॥
 परमार्थतो विप न वदद्वतरसायनं सखु वत् । निर्विघ्नं यद् न वपू मारयति वृत्तोऽपि श्रमयसमः ॥ ४६ ॥

परमर्थान् न तं अमयं, विसं ह्यालाहलं खु तं । न तेष अजरामरो हुज्जा, तक्खणा । नहण वए ॥४५॥
 अगीयत्थकुसीलाहिं, संगं ति विहेण वोसिरं । मुक्खमगस्सिमे विग्घे, पहंसी तेणगे जहा ॥ ४६ ॥
 पज्जलियं हुयवहं दद्दुं, निस्संको तत्थ पविसिउं । अत्ताणं निद्वहिज्जाहि, नो कुसीलस्स अद्विया४७॥
 पज्जलंति जत्थ धगधग-धगस्स गुरुणा वि चोइए सीसा । रागदोसेण वि अणु-सएण तं गोयसनि गच्छं
 गच्छो महाणुजावो, तत्थ वसंताण निज्जारा विउला । सारणवारणचंअण-साईहि न दोसपप्फिवत्ती
 गुरुणो उंदणुवत्ती, सुविणीए जिअपरीसहे धीरे । न वि यरुं न वि लुं, न वि गारविए विगहसीले ॥

परमार्थतो न तदमृतं, विषं हालाहलं खलु तत् । न तेनाजरामरो भवेत्, तत्क्षणात् निधनं व्रजेत् ॥ ४७ ॥

अगीतार्थकुशीलैः संगं त्रिविधेन व्युत्थजेत् । मोक्षमार्गस्येमे विघ्नाः पथि स्तेना यथा ॥ ४८ ॥

प्रज्वलित्वं हुतवहं दृष्ट्वा, निःशङ्कं तत्र प्रविश्य । आत्मानं निर्देहेत् नैव कुशीलमालीयेत् ॥ ४९ ॥

प्रज्वलन्ति यत्र धग्धगायमानं गुरुणापि नोदिते शिष्याः । रागद्वेषेणापि अनुशयेन स गौतम ! न गच्छः ॥५०॥ २२

गच्छो महानुभावस्तत्र वसतां निर्जरा विपुला । स्मरणावारणाचोदनादिभिर्न दोषप्रतिपत्तिः ॥ ५१ ॥ २३

गुरोः छन्दानुवर्तिनः, सुविनीता जितपरीषहा धीराः । नापि स्तब्धा नापि लुब्धा, नापि गौरविला विकथाशीलाः ॥५२॥ २४

खंते दंते युचे, मुचे वेरगममामखीणे । वसविहसामायारी, श्रावस्तगसंजमुञ्जुचे ॥ ५३ ॥
 खरफरसककसाप, श्रणिट्टुट्टाह निदुरगिराप । निञ्जश्चणनिद्धारुण-साईहि न जे पञ्जस्तति ॥
 जे श्र न श्रकित्तिजणप, नाजसजणप नकळकारो श्र । न पवयणुझाहकरे, कठगयपाणसेसे वि ॥ ५५ ॥
 गुरुणा कळामकळो खरककसवुट्टुनिदुरगिराण । जणिप तहचि सीसा जणति त गोयमा गच्छ ॥ ५६ ॥
 दूरुञ्जियपचाइसुममचप निप्विहे सरीरे वि । जायमजायाहारे घायाखीसेसणाकुसळे ॥ ५७ ॥ ३१
 त पि न रुवरसत्थ, न य वणत्थ न चैव दप्पत्थ । सजमजरवहणत्थ, श्रक्खोवग व व्हणत्थ ॥ ५८ ॥

सान्ता दान्ता युता, मुक्का वैराग्यमार्गमालीनाः । दध्विषसामाधारी-आत्रश्यक-संयमोपमाः ॥ ५३ ॥ २५

खरपरकककसाया अनिष्टदुष्टया निदुरगिरा । निर्भस्सननिर्पाटनादिभिः न ये मद्रिपन्ति । ५४ ॥ २६

ये च नाकीर्तिमनसा नायज्ञोमनसा नाकार्यकारिणम् । न प्रवधनोद्गाहकराः कण्ठगतमाणञ्चेऽपि ॥ ५५ ॥ २७

एवञ्च क्षर्यार्थं खरकककदुष्टनिदुरगिरा । मणित्ते वयेति शिष्याः, मणन्ति स गौतम ! गच्छः ॥ ५६ ॥ ३०

दूरोश्चिन्तयपात्रादिमत्स्यो निस्पृहः शरीरेऽपि । ज्ञानाज्ञानाद्वारा द्विषत्वारिष्वेवपणाकुञ्जल ॥ ५७ ॥

दुष्टमपि न रूपसार्थं न च वर्णार्थं न चैव दर्पायम् । संयमपरवहनायम्, असोपाङ्गमित्र यहनार्थम् ॥ ५८ ॥ ३२

वेअ... २, इरिअट्टाएथ ३ संजमट्टाए ४। तह पाणवत्तिआए ५, बट्ट पुण धम्मचिंताए ॥५॥

जत्थ य जिट्ठ कणिट्ठो, जाणित्ठाइ जिट्ठवयणवहुमाणो ।

दिवसेण वि जो जिट्ठो, न य हीलित्ठाइ स गोअत्ता गच्छो ॥ ६० ॥

जत्थ य अज्जाकप्पो, पाणच्चाए वि रोरुदुब्बिक्खे । न य परिशुज्जाइ सहसा, गोयम गच्छं तयं न्निषियं ६१

जत्थ य अज्जाहि समं थेरा वि न उद्धवंति गयदसणा । न य जायंति त्थीणं, अंगोवंगाइ तं गच्छं ॥ ६२ ॥

वज्जेह अप्पमत्ता, अज्जासंसग्गि अग्गिससरिसी । अज्जाणुचरो सहू, लहइ अकिंतिं खु अचिरेण ॥ ६३

थेरस्स तवस्सिस्स व, बहुस्सुअस्स व पमाणभूयस्स । अज्जासंसग्गीए, जणजंपणयं ह विज्जाहि ॥ ६४ ॥

वेदनवैयावृत्त्येयर्थं च संयमार्थम् । तथा प्राणप्रत्ययार्थं षष्ठं पुनो धर्मचिन्तार्थम् ॥ ५९ ॥ ३३

यत्र च ज्येष्ठः कनिष्ठो ज्ञायते ज्येष्ठत्रचनबहुमानः । दिवसेनापि यो ज्येष्ठो, न च हील्यते स गौतम ! गच्छः ॥ ४५

यत्र चार्याकल्पः प्राणत्यागेऽपि रौरुर्भिक्षे । न च परिशुज्यते सहसा, गौतम ! गच्छः सको भणितः ॥ ६१ ॥ ४६

यत्र चार्याभिः समं, स्थविरा अपि नोल्लपन्ति गतदशनाः । न च ध्यायन्ति स्त्रीणा-मङ्गोपाङ्गानि स गच्छः ॥ ६२ ॥ ४७

वर्जयताप्रमत्ता-आर्यासंसर्गीः अग्निविषसदृशीः । आर्यानुचरः साधु-लंभतेऽकोर्तिं खु अचिरेण ॥ ६३ ॥

स्थविरस्य तपस्विनो वा, बहुश्रुतस्य वा प्रमाणभूतस्य । आर्यासंसर्ग्यां जनवचनीयता भवेत् ॥ ६४ ॥

किं पुण तरुणो अत्रहुस्सुश्चो अत्र न य विहु विगिटुतवचरणो । अक्षाससमीप, जणजपणय न पाविक्खा
 जइवि सय थिरचिचो, तइवि ससगिखरूपसराए । अगिसमीवे ष घय, विखिक्ख चित्त सु अक्षापाया ६६ ।
 सव्वत्थ इत्थिदमि, अप्पमचो सया अवीसत्थो । नित्थरइ वज्जेचर, तव्विवरीश्चो न नित्थरइ ॥ ६७ ॥
 सव्वत्थेसु विमुचो, साहु सव्वत्थ होइ अप्पवसो । सा होइ अणप्पवसो, अक्षाण अप्पुचरतो ल ॥ ६८ ॥
 त्वेषपनिअमप्पाण, न तरइ जइ मच्चिअ विमोएउ । अक्षाणुचरो साहु, न तरइ अप्प विमोएउ ॥ ६९ ॥
 साहुस्स नत्थिओए अक्षासरिसो हु वंधणे उयमा । धम्मण सह ठवतो, नय सरिसो जाण अ सिखेसो ॥ ७० ॥

किं पुनस्सरुणोऽवदुद्रुवथ न वापि इ विरुद्धपभरण । आर्यासंसर्ग्यां ज्ञानवचनीयतां न मानुयात् ॥ ६६ ॥
 वयपि स्वय स्थिरचित्ततयापि संसर्ग्यां रूपप्रसरया । अपिसमीपे इष द्रुत विलीयेत विषं सु आर्ययाः ॥ ६७ ॥
 सर्वत्र शीघ्रं, प्रमथः सदा अविशस्तः । निस्तरसि ब्रह्मचर्यं, वद्विपरीतो न निस्तरसि ॥ ६७ ॥
 सर्वेषु विरुद्धा सायुः सर्वत्रात्मबधो भवति । स भवत्यनात्मबधो आर्ययाः अनुवरन् सु ॥ ६८ ॥
 रूप्यपवित्रमात्मानं, न द्रुकोति यया यस्मिन्ना विमोचयितुम् । आर्यानुचरन् साधुनं द्रुकोत्यात्मानं विमोचयितुम् ॥ ६९ ॥

साधुर्जातिस्त्रि लोके, आर्यासुहृदी इ बन्धने चपया । धर्मण सत्त्वापयतो न सुसुहृदो, जानीयन्धमेयः ॥ ७० ॥

वायामित्तेण वि जत्थ, जठचरिअस्स निगहं विहिणा । बहुल छिजुअस्सावी, कीरइ गुरुणा तयं गच्छं ७१
 जत्थ य संनिहिउक्खवक्क-आहरुमाईण नामग्रहणे वि । पूर्इकम्मा चीता, आउत्ता कप्पतिप्पेसु ॥ ७२ ॥
 मउए निहुअसहावे, हासदवविवज्जिए विगहमुक्के । अस्समंजसमकरंते, गोअरअूमठ विहरंति ॥ ७३ ॥
 मुण्णिणं नाणाजिगह-दुक्करपच्छिमणुचरंताण । जायइ चित्तचमक्कं, देविंदाणं पितं गच्छं ॥ ७४ ॥
 पुढविदगअगणिमारुअ-वाउवणस्सइत्तसाण विविहाणं । मरणंते विन पीणा, कीरइमणसा तयं गच्छं
 खज्जूरिपत्तमुंजेण, जो पमज्जे उवस्सयं । नो दया तस्स जीवेसु, सम्मं जाणाहि, गोअमा ! ॥ ७६ ॥

वाङ्मात्रेणापि यत्र, भ्रष्टचरितस्य निग्रहो विधिना । बहुलब्धियुतस्थापि, क्रियते गुरुणा सको गच्छः ॥ ७१ ॥ ५०
 यत्र च सन्निध्युपस्कृत-आहृतादीनां नामग्रहणेऽपि । पूतिकर्मणःभीता आयुक्ताः कल्पत्रेपयोः ॥ ७२ ॥ ४८
 मृदुका निभृतस्वभावा हास्यद्रवविवर्जिता विकथामुक्ताः । असमञ्जसमकुर्वन्तः गोचरभूम्यर्थं (गोचरभूम्यष्टकं) विहरन्ति ॥ ५१
 मृणीनां नानाभिग्रह-दुष्करप्रायश्चित्तमनुचरन्तानाम् । जायते चित्तचमत्कारो देवेन्द्राणामपि स गच्छः ॥ ७४ ॥ ५२
 पृथिदकाशिमाल-वायु वनस्पतित्रसानां विविधानाम् । मरणान्तेऽपि न पीडा क्रियते मनसा सको गच्छः ॥ ७५
 खजूरीपत्रेण मुंजेन य उपाश्रयं प्रमार्जयति । न दया तस्य जीवेषु, सम्यग् जानीहि गौतम ! ॥ ७६ ॥ ६०

जरथ वाहिरपाणिअ-विदूंसिचंपि गिस्सुमार्हसु । तन्हासोसिअपाणा, मरणे'विमुणी न गियहंति ॥७७॥
 इच्छिक्काइ जरथ सया, षोयपण्यावि फासुय उदय । आगमविहिणा निउणं, गाअमं ! गच्छं तय ज्ञणिय
 जरथ य सूख विसूइय-अअयरे वा विचित्तमायके । उप्पणणे जलणुल्लालणाइ, कीरइ न मुणि तय गच्छ
 षीयपपणं सारुविगाइसहाइमाइयाइ च । कारिती जयणाए, गोयम ! गच्छ तय ज्ञणियं ॥ ७० ॥
 पुष्काण षीयाणं, तयमार्हणं च विविहवव्वाण । सयदण परिआवण, जत्थ न कुज्जा तय गच्छ ॥ ७१ ॥
 हास खेहा कदप्प, नाहियवाय न कीरए जरथ । धाअणकेवणसघण-ममकारापखउअरण ॥ ७२ ॥

यत्र च ब्राह्मणीयस्मिन्नुभाषामपि ग्रीष्माद्विपु । वृष्यासोपिप्रमाणा, मरणेऽपि मृनयो न मृणन्ति ॥ ७७ ॥ ६१
 इष्यते यत्र सदा द्वितीयपर्वेनापि प्रासुक्खुवक्कम् । भागमविधिना निपुणं, गौतमः गच्छः सको मणिवरः ॥ ७८ ॥ ६२
 यत्र च शूले चिरुपिकायां अन्यतरस्मिन् वा निधिप्रावहे । सत्यसे श्वसनोज्ज्वलनादि, क्रियते न मृने ! सको गच्छः ॥ ७९ ॥
 क्षीयपर्वेन सारुपिकादि-भादादिआदिमिः च कारयन्ति यतनणु, गौतम ! गच्छः सको मणिवरः ॥ ८० ॥
 पुज्जानां बीमानां, त्वगदीनां च विविधद्रव्याणाम् । सइयहन परिवापनं, यत्र न कुयति स गच्छः ॥ ८१ ॥
 हास्यं सेवणं आन्वर्षीं वास्विककावो न क्रियते यत्र । पावनं वेपनं सत्सने-ममकारः श्वर्गोबारजय ॥ ८२ ॥ ६४

जस्थिस्थीकरफरिसं, अंतस्थिं कारणे वि उत्पन्ने । दिष्टी विसदित्तगी विसं व वज्जिजाए गहे ॥७३॥
बालाए बुइढाए, ननुअ-दुहियाइ अहव नइणीए । न य कीरइ तणुफरिसं, गोयम ! गहं तयं न्णणियं ७४
जस्थिस्थीकरफरिसं, विंगी अरिहो वि सयम विकरिजा । तं निहयओ गोयम ! जाणिज्जा मूलगुण नठं
कीरइ बीअपएणं, सुत्तमन्नणिअं न जत्थ विहिणा उ । उत्पन्ने पुण कज्जे, दिक्खाआयंकमाईए ॥ ७६ ॥
मूलगुणेहि विसुक्कं, बहुगुणकलियं पिल छिसंपन्नं । उत्तमकुले विजायं, निच्चा मिज्जाइ तयं गहं ॥७७॥
जत्थ हिरस्सुवसे धणथसे कंसंतंबफलिह्हाणं । सयणाए आसणाए य, पुसिराणं चैव परिजोगो ॥७८॥

यत्र स्त्रीकरस्पर्शं अन्तरितं कारणेऽपि उत्पन्ने दृष्टिविषदीप्ताग्निविषमिव वर्जयेत् गच्छे ॥ ८३ ॥ ६५

बालाया वृद्धाया नष्टकाया दुहिताया अथवा भगिन्याः । न च क्रियते तनुस्पर्शः, गौतम ! गच्छः सको भणितः

यत्र स्त्रीकरस्पर्शे लिङ्गी अर्होऽपि स्वयमपि (स्वयमेव) कुर्यात् । तं निश्चयतो गौतम ! जानीयात् मूलगुणभ्रष्टम् । ८५।

क्रियते द्वितीयपदेन सूत्राभणितं न यत्र विधिना तु । उत्पन्ने पुनः कार्ये दीक्षान्तकादिके ॥ ८६ ॥

मूलगुणैर्विमुक्तो, बहुगुणकलितोऽपि लब्धिसम्पन्नः । उत्तमकुलेऽपि जातो, निर्घटियते स गच्छः ॥ ८७ ॥ ६७ ॥

यत्र हिरण्यसुवर्णयो-र्धनधान्ययोः कांस्यताम्रस्फादिकानाम् । शयनानामासनानाम्, शुषिराणां चैव परिभोगः ॥ ८८ ॥

जरथ य धारक्रियाण, तत्तक्रियाण च तह य परिज्ञोगो । मुचु सुक्खिवत्थ, का मेरा तत्थ गहम्मि ॥ ७ए ॥
 जतथ हिरत्थसुवत्थ, हरथण पराणगपि नो ढिप्पे । कारणसमप्पिय पि हु निमित्तखणरूपि त गहं ॥ ७ए० ॥
 जतथ य अक्कासक, पक्किगहमाईवि विविहमुवगरण । परिशुक्कह साहूहिं, त गोयम ! केरिस गह ॥ ७ए१ ॥
 अशुक्कहनेसज्ज, वसबुद्धिविषहणं पि पुठिकर । अक्कासकं शुक्कह, का मेरा तत्थ गहम्मि ॥ ७ए२ ॥
 एगो एगित्थिए सद्धिं, जतथ चिद्धिज्ज गोयमा ! । सजइए विसेसेण, निम्मेर त तु जासिमो ॥ ७ए३ ॥
 दहचारित्त मुत्तं, आहक्क मयहर च गुणरासिं । इक्को अक्कावेद्धं, तमणायार न त गहं ॥ ७ए४ ॥

यत्र च रक्तबन्धनां, नीलपीठाविरक्तिवस्त्राणाञ्च तथा च परिमोगः । युत्वा युक्तं वस्त्रं, का मर्यादा तत्र गच्छे ? ॥ ८१ ॥
 यत्र हिरण्यमुत्तरेणै रस्तेन परकीयेऽपि न स्पृशेत् । कारणसमर्पितेऽपि तु निमेषसर्पाधिं स गच्छा ॥ ९० ॥ ६८
 यत्र चार्पाकर्म्यं, पतवृत्रशायपि विविचसुपकरणम् । परिशुभ्यते साधुभिः स गौतम ! कीदृशो गच्छा ? ॥ ९१ ॥ ८३
 अतिदुर्लभमैपज्यं, यत्समुद्धियिष्येनमपि पुष्टिकरम् । आर्याखिन्वं शुभ्यते, का मेरा तत्र गच्छे ? ॥ ९२ ॥ ८४
 एक एकाङ्किक्रियाः सार्धं यत्र विच्छेत् गौतम ! । संयत्या विज्ञेयेण, निर्मेर तं तु भाषामहे ॥ ९३ ॥
 छवधारित्रां मुक्तां आर्षेयां महसरां च गुणराशिम् । एकाकी अर्यापपति, सोऽनाधारा न स गच्छा ॥ ९४ ॥ ८५

घणगज्जियहयकुहए-विज्जूहूगिज्जूहूहिययाञ्चो । अज्जाअवारियाञ्चो, इत्थीरज्ज न तं गहं एए
 जत्थ समुद्देसकाले, साहूणं मंरुवीइ अज्जाञ्चो । गोअम ! ठवंति पाए, इत्थीरज्ज न तं गहं ॥ ए६ ॥
 जत्थ मुणीए कसाया, जगग्गिज्जात्ता वि परकसाएहिं । नेहंति समुद्देउं, सुनिविट्ठो पंगुलो चेव ॥ ए७ ॥
 धम्मंतरायञ्चीए, चीए संसारगब्धवसहीणं । न उदीरंति कसाए, मुणी मुणीएणं तयं गहं ॥ ए८ ॥
 कारणमकारणेणं, अह कह वि मुणीए उट्टहि कसाए । उदए वि जत्थ रंत्तहि, खामिज्जाहि जत्थ तं गहं
 सीलतवदाएणावणं च उविह धम्मंतरायञ्चयञ्चीए । जत्थ वहू गीअत्थे, गोअम ! गहं तयं च णिअं ३००

घनगजितहयकुहकविद्युद्दुग्गिहूहूहृदयाः । आर्या अनिवारिता क्षीराज्यं न स गच्छः ॥ ९५ ॥ ८७

यत्र समुद्देशकाले साधूनां मण्डल्यां आर्याः । गौतम ! स्थापयन्ति पादौ क्षीराज्यं न स गच्छः ॥ ९६ ॥ ७८

यत्र मुत्तीनां कषायाः झगडिज्जंता अपि परकषायैः । नेच्छन्ति समुत्थातुं सुनिविष्टः पंगुलः चैव ॥ ९७ ॥ ८६

धम्मन्तरायभीताः भीताः संसारगर्भवसतिभ्यः । नोदीरयन्ति कपायान् मुनयः मुनीनां सक्तो गच्छः ॥ ९८ ॥ ८७

कारणेन अकारणेनाथ कथमपि मुनीनां उत्तिष्ठन्ति कपायाः । उदयेऽपि यत्र रुन्धन्ति क्षमयन्ति यत्र स गच्छः ॥ ९९ ॥

शीलतपोदानभावनचतुर्विधधर्मन्तरायभयभीताः । यत्र बहवो गीतार्थी गौतम ! गच्छः सक्तो भणितः ॥ १०० ॥ ८८

जरथ य गोयम पषण्ड, फहृवि सूणाण इक्षमत्रि हुक्त्वा । त गच्छ त्रिविधेण, वोसिस्त्रिच वक्ष्ण अन्नप्रत्य १०१
 सूणारन्नपचत्, गहं वेसुक्कख न सेविक्त्वा । ज चारित्तगुणेहिं, तु उक्कख त तु सेविक्त्वा- ॥ १०२ ॥
 जरथ य मुणियो कयविक्क्याइ कुबंधंति सजमन्नट्टा । त गच्छ गुणसायर ! विस वट्टर परिहरिक्त्वा ॥ १०३ ॥
 थारजेसु पसत्ता, सिद्धतपरमुहा विसयगिक्त्वा । मुत्तुं मुणियो गोयम ! वसिक्क मज्जे सुविहियाण ॥ १०४ ॥
 तम्हा सम्म निहालेठं, गह सम्मगपट्टिय । वसिक्क पक्ख मास वा, जावल्लीव तु गोयमा ॥ १०५ ॥
 खुडो वा थइवा सेहो, जरथ रक्खे उवस्सय । तरुणो वा जरथ पगगी, का मेरा तत्थ ज्ञासिमो ॥ १०६ ॥

यत्र च गौत्रम् ! पद्मानां, कथमपि सुनानामेकापि भवेत् । तं गच्छ त्रिविधेन, व्युत्सृज्य धमेन्द्रियत्र ॥ १०१ ॥

यत्र च सुनयाः क्रयपिक्रयादि कुर्वन्ति संपन्नगृहाः । त गच्छ गुणसागर ! विपयिष दूरतः परिहरेत् ॥ १०३ ॥

वस्मात्सग्यं निपात्य, गच्छं सुनार्गमस्वितम् । वसेत् पक्ष मासं वा, यावज्जीवं तु गौत्रम् ॥ १०४ ॥

खुडो वापचा सेहो यत्र रसेत् उपाश्रयम् । तरुणो वा यत्र एकाकी का पर्यादा वत्र मायामो ॥ १०६ ॥

जत्थ य एगा खुड्डी, एगा तरुणी उ रक्खए वसहिं । गोयम ! तत्थ विहारे, का सुद्धी बंजचेरस्स ॥ १०७ ॥
 जत्थ य उवस्सयाओ, बाहिं गहे उहत्थमित्तं पि । एगा रत्तिं समणी, का मेरा तत्थ गहस्स ॥ १०८ ॥
 जत्थ य एगा समणी, एगो समणो य जंपए सोम ! । निअबंधुणा विसिं, तं गहं गह्णुणहीणं ॥ १०९ ॥
 जत्थ जयारमयारं समणी जंपइ गिहत्थपच्चक्खं । पच्चक्खं संसारे, अज्जा पक्खिवइ अप्पाणं ॥ ११० ॥
 जत्थ य गिहत्थनासाहिं, नासए अज्जिआ सुरुद्धा वि तं गहं गुणसायर ! समणगुण विवज्जिअं जाण ॥ १११ ॥
 गणि गोअम ! जा उचिअं, सेअवत्थं विवज्जिउं । सेवए चित्तरुवाणि, न सा अज्जा विआहिया ॥ ११२ ॥

यत्र चैकाकिनी छुल्लिका एकाकिनी तरुणी तु रक्षति वसति । गौतम ! तत्र विहारे, का शुद्धिः ब्रह्मचर्यस्स ? ॥ १०७ ॥
 यत्र चोपाश्रयात् बहिर्गच्छेद् द्विहस्तमात्रामपि । एकाकिनी रात्रौ श्रमणी, का मर्यादा तत्र गच्छस्य ॥ १०८ ॥
 यत्र च एकाकिनी श्रमणी एकाकी साधुश्च जल्पते सौम्य ! । निजबन्धुनापि सार्धं, तं गच्छं गच्छगुणहीनम् ॥ १०९ ॥
 यत्र जकारमकारं, श्रमणी जल्पति गृहस्थप्रत्यक्षम् । प्रत्यक्षं संसारे, आर्या प्रक्षिपति आत्मानम् ॥ ११० ॥
 यत्र च गृहस्थभाषाभिः भाषते आर्या सुरुष्टाऽपि । तं गच्छं गुणसागर ! श्रमणगुणविवर्जितं जानोहि ॥ १११ ॥
 गणिन् गौतम ! या उचितं श्वेतवस्त्रं विवर्ज्यं । सेवते चित्ररूपाणि, न सा आर्या व्याहृता ॥ ११२ ॥

सीवण तुम्रण नरण, गिहस्थाणं तु जा करे । तिस्स उव्वट्टण वा वि, अप्पणो अपरस्स य ॥११३॥
 गमुइ सनिखासगई, सयणीथ तूखिअ सविच्चोअ । उव्वट्टेइ सरीर, सिषाणमाईणि जा कुणह ॥११४॥
 गेहेसु गिहत्थाण, गतूण कइहा कहेइ काहीथा । तरुणाइ अहिक्कते, अणुजाणे साइ पक्खिणीआ ॥११५॥
 बुद्धाण तरणाण, रत्तिं अज्जा कहेइ जा धम्म । सा गणिणी गुणसायर ! पक्खिणीआ होइ गह्वस्स ॥११६॥
 जत्थ य समणीण-मसखनाइ गहुंसिनेय जायति । त गह्व गह्ववर, गिहत्थजासा उ नो जरथ ॥११७॥
 जो जचो वा जाओ, नाओथइ दिवसपक्खिअ वावि । सहदा समणीओ, मयह रिआय न ठायति ॥११८॥

सीवनं, दुन्नं मरणं शूरस्थानां तु या करोति । तैर्लोद्धर्तने वापि, आत्मनोऽपरस्य च ॥ ११३ ॥
 गच्छति सनिखासगतिः श्रयणीयं तूष्णिकां च सविष्वाक्यम् । उद्धर्तयति क्षीरं स्नानादीनि या करोति ॥ ११४ ॥

श्रेष्ठं शूरस्थानां गत्वा कथा कथयति कायिका । वरुणादीन् अभियततः अनुमानानि सा प्रत्यनीका ॥ ११५ ॥
 बुद्धानां वरुणानां रात्री आर्या कथयति या धर्म । सा गण्डिनी गुणसागर ! प्रत्यनीका भवति गच्छस्य ॥ ११६ ॥
 यत्र य भग्नीनां असेलदानि गच्छे नैव जायते । स गच्छः गच्छवरः शूरस्थमापाः तु न यत्र ॥ ११७ ॥
 यो पावान् वा मातः नाओषयन्ति श्रेयसिकं पासिकं वापि । स्नेच्छाधारिणः भगव्यः परस्परिकाया न विवृन्वि ॥ ११८ ॥

विटलिआणि पउजंति, गिवाणसेहीण नेव तप्पति । अणगाढे आगाढं, करंति आगाढि अणगाढं १२ए
 अजयणाए पकुबंधंति, पाहुणगाण अवह्वला । चित्तलयाणि अ सेवंते, चित्ता रयहरणे तथा ॥ १२० ॥
 गइविब्बसाइएहिं, आगारविगार तह पगासंति । जह बुद्धगाण मोहो, समुद्धंइ किं तु तरुणाणं ॥१२१॥
 बहुसो उहोळिती, मुहनयणे हत्थपायकवलाओ । गिएहेइ रागसंरुल, सोइंदिअ तहय कवडे ॥१२२॥
 जरथ य थेरी तरुणी, थेरी तरुणी अ अंतरे सुअइ । गोअम ! तं गह्वरं, वरनाणचरित्तआहारं ॥१२३॥
 थोयंति कंठिआओ पोअंती तह य दिंति पोत्ताणि । गिहिकजाचित्तगाओ, नहु अजा गोअसा ! ताओ १२४

विटलिकानि प्रयुञ्जन्ते ग्लानक्षैश्यान् नैव तर्पयन्ति । अनागाढे आगाढं कुर्वन्ति आगाढे अनागाढम् ॥ ११९ ॥
 अयतनया प्रकुर्वन्ति प्राघूर्णिकानां अवत्सला । चित्तलानि च सेवन्ते, चित्राणि रजोहरणानि तथा ॥ १२० ॥
 गतिविभ्रमादिभिः आकारविकारं तथा प्रकाशयन्ति । यथा वृद्धानां मोहो समुदीर्यते किं पुनः तरुणानाम् ? ॥१२१॥
 बहुशो उच्छोलयन्ति मुखनयनानि हस्तपादकक्षाः । गृह्णन्ति रागमंडलं श्रवणेन्द्रियं तथैव कल्पस्थाः ॥ १२२ ॥
 यत्र च स्थविरा तरुणी, स्थविरा तरुणी च अन्तरिताः स्वपन्ति गौतम ! तं गच्छवरं वरज्ञानचारित्राधारम् ॥ १२३ ॥
 धोवन्ति कण्ठिका प्रोतयन्ति तथा च ददति वस्त्राणि । दृढिकार्यचिन्तिकाः न हु आर्या गौतम ! ताः ॥ १२४ ॥

स्वरधोनाश्छाणे, वर्यंति ते वाषि सत्य वर्यंति । वेसत्यीससगी, उवस्सयाओ समीवमि ॥ ११५ ॥
 सऊजायमुक्कजोगा, धम्मकहा विगह्वेसण गिहीणा गिह्विनिस्सिक्क वाहंति, सयव इत कह(र)तीथो ११६
 सविगा नीयपरिसा य, उग्गदना य कारणे । सऊजायऊजाणजुचा य, सगहं श्र विसारया ॥ ११७ ॥
 जत्थुत्तरपक्कित्तर, वरुत्था मऊत्ता साहुथा सद्धिं । पखवंति सुरुद्धावी, गोश्चम किंतेण गच्छेण ॥ ११८ ॥
 सारपोटकाविस्पाने वरुन्ति ते वापि तत्र वरुन्ति । केषयात्तीससर्गिः उपाप्रयः समीपे ॥ १२६ ॥
 स्वाध्यायमुक्तयोगाः पर्यङ्क्याविह्वामेपणपुरियाय । द्युरिनिपर्षा वापन्ते सेसवे कुन्त्यः ॥ १२६ ॥
 सया शिरयमाठीरिच्छकानां वेदनासु अनससा । गणिनी गुणसम्मत्ता मस्रस्वरुपाणुगवा ॥ १२७ ॥
 यत्र उचरं प्रत्युचरं च उग्रवृद्धा च क्कारणे । स्वाध्यायध्यानयुक्ता सङ्गरे च विशारदा ॥ १२७ ॥
 यत्र च गच्छे गौत्रय । इत्यन्ते क्कारणे भार्या । गणिनीपृष्टिस्यवा वापन्ते वदुकुञ्जब्बेन ॥ १३० ॥

माजए दुहिआए, सुएहाए अहव नइ णिमाईणं । जत्थ न अजा अक्खाइ, गुत्तिविचेयं तयं गहं ॥ १३१ ॥
 दंसणियारं कुणई, चरित्तनासं जणेइ मिच्चं । दुएहवि वग्गाणजा, विहारनेयं करेसाणी ॥ १३२ ॥
 तम्मूलं संसारं, जणेइ अजा वि गोयमा ! नूणं । तम्हा धम्मवएसं, मुत्तुं अन्नं न जा सिजा ॥ १३३ ॥
 मासे मासे उ जा अजा, एगसित्थेण पारए । कलहे गिहत्थजासाहिं, सबं तीइ निरत्थयं ॥ १३४ ॥
 महा निसीहकप्पाओ, ववहाराउं तहेव य । साहुसाहु णिअट्टाए, गच्छायारं समुद्धिओ ॥ १३५ ॥
 पढतु साहुणा एयं, असज्जायं विवज्जिउं । उत्तमं सुअनिससंदं, गढायारं सुउत्तमं ॥ १३६ ॥

मातुः दुहितुः स्तुपायाः अथवा भगिन्यादीनां । यत्र न आर्या आख्याति गुप्तिविभेदं सको गच्छः ॥ १३१ ॥
 दर्शनातिचारं करोति चारित्रनाशं जनयति मिथ्यात्वं । द्वयोरपि वर्गयोः आर्याः विहारभेदं कुर्वाणाः ॥ १३२ ॥
 तन्मूलं संसारं जनयति आर्यापि गौतम ! नूणं । तस्मात् धर्मोपदेशं सुत्त्वा अन्यत् न भाषते ॥ १३३ ॥
 मासे मासे तु या आर्या एकसिक्थेन पारयेत् । कलहे गृहस्थभाषाभिः सर्वं तस्याः निरर्थकम् ॥ १३४ ॥
 महानिशीथकल्पात् व्यवहारात् तथैव च । साधुसाध्वीनामर्थयि गच्छाचारः समुद्धृतः ॥ १३५ ॥
 पठन्तु साधवः एतद् अस्वाध्यायिकं विवर्ज्य । उत्तमं श्रुतनिस्यन्दं गच्छाचारं सूत्तमम् ॥ १३६ ॥

गङ्गागारं मुणिलाल, पत्रिता त्रिमसुत्रिशुणीकुणतु ज जहा त्रणिय, इहता हियमस्वणो ॥२३७॥

गङ्गागारं मुता पत्रिता त्रिता त्रिमसुत्रिशुणीकुणतु ज जहा त्रणिय, इहता हियमस्वणो ॥२३७॥

॥ इति श्रीगण्ड्याचारप्रकीर्णक समाप्तम् ॥

गच्छायार प्रकीर्णिकनो

गुजरती अनुवाद.

१. देवेंद्राञ्चै नमस्कार करेत्, महा अर्थशाणी, श्रीमन्महावीरदेवने नमस्कार करीने, श्रुतइप समुद्रमांथी सुविहित मुनिजनना समुदाये आचरेत्त गच्छायार संक्षेपथी उक्करीने हुं क्लीश.

यक्षुविना जेम मुअनी शोला निरर्थक छे, तेम उन्मार्गगामी गच्छनो संग तज्या विना सन्मार्गगामी गच्छमां गेखुं निरर्थक छे. भाटे प्रथम उन्मार्गगामी गच्छमां रहेवाना जेरक्षायदा भतावे छे.

२. गौतम ! आ जगतमां केटलाञ्चैक अथवा पणु लवो छे के जे, अ उन्मार्गगामी गच्छमां रहीने अथवा तेनो सहवास करीने लवपरंपरामां लभे छे. डारणुके असत्पुरुषोनो संग शीलवंत-सज्जनने पणु अधःपातनो हेतु छे.

सन्मार्गगामी गच्छमां रहेवार्थी यता क्षायदा.

३-५. गौतम ! अर्ध प्रहर-ञ्चैक प्रहर-दिवस-५क्ष-ञ्चैक मास-अथवा अेक वर्षपर्यन्त पणु सन्मार्गगामी

અચ્છમા રહેનાર આગસુ-નિશ્ચાહી અને વિમનસ્ક મુનિ પણ, બીજા મહાપ્રભાવવાળા સાધુઓને મર્વ ક્રિયાઓમા અલ્પ સત્વવાળા લ્યોથી ન થઈ શકે એવા તપાહ્વિપ ઉદ્ધમ કરતા બોધને, લગ્ન અને શાકા તલ ઇષ ધર્મનુદ્ધાન કરવામા ઉત્સાહ ધરે છે

૧-૭ વળી ઝાતમા વીર્યાત્સાહવડે જુ લ્યે જન્માન્તરમા કરેલા પાપો મુદ્ધર્તમાત્રમા બળીને ભસ્મ થઈ બચ છે, માટે સારી રીતે પરીક્ષા કરીને જે ગચ્છ સન્માર્ગ પ્રતિષ્ઠિત હોય તેની અદર જીવનપર્યાન્ત વસવુ કેમકે જે સયત-સત્ક્રિયાવાનુ હોય તેજુ મુનિ છે.

૮ ગચ્છની અદર ધણા સાધુ અને સાધ્વીઓ હોય છે, તેથી તે બધાની પરીક્ષા કરી શકાય નહિ આચ્યા યની પરીક્ષા કરી હોય, તે પ્રાયઃ ગચ્છની પણ પરીક્ષા થઈ બચ, માટે પ્રથમ આચાર્યની પરીક્ષા કરવી

(જે બધેથી પશુઓ મર્યાદાએ વર્તે તે) મા બધાએવ પશુઓ જેમ મર્યાદામા વર્તે છે, તેમ ગચ્છ પણ તેમ સસારરૂપ અતિમા પડતા ગચ્છને આચાર્ય ધારી રાખે છે જેમ સ્તબ પ્રાસાદનો આધાર છે, તેમ આચાર્ય પણ ગચ્છરૂપ પ્રાસાદનો આધાર છે જેમ દ્રહિ શુભાશુભ વસ્તુ જીવને બતાવનાર છે, તેમ આચાર્ય પણ ગચ્છને ભાવિ શુભાશુભ બતાવનાર છે જેમ છિદ્રવિનાનુ ઉત્તમ યાન (વહાણ) જીવને સમુદ્રતીરે પહોચાડે છે, તેમ

આચાર્ય પણ ગચ્છને સંસારના તીરે પહોંચાડે છે. માટે ગચ્છની પરીક્ષા કરવા ઇચ્છનારાઓ પ્રથમ આચાર્યની પરીક્ષા કરવી. એ માટે પ્રશ્ન કરે છે કે—

૯. હે ભગવન્ ! છદ્મસ્થમુનિ કયા ચિન્હોથી ઉન્નાર્ગગામી આચાર્યને જાણી શકે ? આ પ્રશ્નના ઉત્તરમાં શ્રીગુરુ કહે છે કે હે મુનિ ! તે ચિન્હો હું કહું છું તે સાંભળ.

૧૦-૧૧. પોતાની મરજી મુજબ વર્તનાર, દુષ્ટ આચારવાન્, આરંભમાં પ્રવર્તાવનાર, ખીઠ ફક્ક આદિમાં પ્રતિબદ્ધ, અધકાયની હિંસા કરનાર, મૂળ અને ઉત્તર ગુણથી ભ્રષ્ટ થએલ, સામાચારીનો વિરાધક, હુમ્મેશાં ગુરુ આગળ આલોચના નહિ કરનાર, અને રાજકથા આદિ વિકથાઓમાં નિત્ય તત્પર હોય તે આચાર્ય અધમ જાણવા. ૧૨. છત્રીસ ગુણયુક્ત અને અતિશય વ્યવહારુકુશળ એવા પણ આચાર્ય બીજની સાક્ષીએ આલોચનારૂપ વિશુદ્ધિ કરવી, ૧૨

૧૩. જ્ઞેમ અતિશય કુશળ એવો પણ વૈધ પોતાની વ્યાધિ બીજ વૈધને જણાવે છે, અને તે વૈધે કહેલું સાંભળીને પછી તે વ્યાધિના પ્રતિકારરૂપ કર્મ આચરે છે, તેમ આલોચક સૂરિ પણ અન્ય પાસે પોતાનું પાપ પ્રગટ કરે છે અને તેમણે આપેલું તપ વિધિ પૂર્વક અંગીકાર કરે છે. ૧૩

૧૪. દશ-ક્ષેત્ર-દ્રવ્ય-કાળ અને ભાવ જાણીને વસ્ત્ર, પાત્ર, ઉપાશ્રય તથા સાધુ સાધવીના સમૂહને સંગ્રહ કરે, અને સૂત્રાર્થનું ચિંતવન કરે, તે સારા આચાર્ય જાણવા. ૧૪

૧૫-૧૬. ને આચાર્ય આગ્રહીત વિધિ પૂર્વક શિષ્યનો સગ્રહ અને તેમને મટિ મુતદાન આદિ ઉપગ્રહ ન કરે-ન કરાવે, તથા સાધ્વીને દિક્ષા આપીને સામાયારી ન શીખવે, અને ને બાળશિષ્યોને આય બ્રમ વાછરણને યુભે છે તેમ યુબન કરે, તેમજ સન્માર્ગ ગ્રહણ ન કરાવે, તે આચાર્ય શિષ્યોના શત્રુ બાણ્યો. ૧૫-૧૬

૧૭. ને આચાર્ય શિષ્યોને સ્નેહથી યુબન કરે, પણ સારણા-વારણા-પ્રેરણા અને વારવાર પ્રેરણા ન કરે તે આચાર્ય શ્રેષ્ઠ નથી; પરન્તુ ને સારણા વારણાદિ કરે છે તે ૬૬ આદિવડે મારવા છતા પણ શ્રેષ્ઠ છે ૧૭

૧૮. વળી ને શિષ્ય પ્રમાદરૂપ મતીરાથી મસ્ત અને સામાયારી વિરાધક ગુસ્તને હિતોપદેશ દ્વારાએ ધર્મમાર્ગમા સ્થિર ન કરે તે શિષ્ય પણ શત્રુજ છે

૧૯ પ્રમાદી ગુરૂને કેવી રીતે બોધ કરે તે જણાવે છે. ૨ મુનિવર । ૨ ગુરૂદેવ । તમારા નેવા પુરુષો પણ બે પ્રમાદને આધીન યાય, તો પછી આ સંસ્કાર સાગરમા અમારા નેવાને તોકાસમાન બીજુ કોણ આલબન યશે ।

ઉત્તમ તથા અધમ આચાર્યનું સ્વરૂપ.

૨૦ પ્રવચન પ્રમદન જ્ઞાનાચાર-દર્શનાચારને ચારિત્રાચાર એ ત્રણમા, તેમજ તપાચાર અને વીર્માચારમા એ પચવિધ આચારમા, યોતાને તથા અચ્છને સ્થિર કરવાને ને પ્રેરણા કરે તે આચાર્ય કહેવાય છે ૨૦

૨૧ ચાર પ્રકારનો પિદ-ઉપશિષ્યને શખ્યા આ ત્રણોને, ઉદ્ગ્રમ, ઉદ્ગ્રપાદન અને એપણાવડે શુદ્ધ, ચારિત્રની આ મોટે, ગ્રહણ કરે તે ખરો સયમી છે

૨૨. અપરિશ્રાવી (બીજાએ કહેલું ગુહ્ય ન પ્રગટ કરનાર) અને સર્વથા પ્રકારે સર્વ કાર્યોમાં અવિચરીત બેનાર હોય તે, ચક્ષુની ભ્રમ, ખાળક અને વૃદ્ધથી સંકીર્ણ ગચ્છતે રહે છે.
૨૩. જે આચાર્ય સુખશીલ આદિ ગુણોવડે નવકલ્પરૂપ અથવા ગીતાર્થરૂપ વિહારને શિથિલ કરે છે, તે આચાર્ય સંયમયોગવડે માત્ર વેશધારીજ છે.
૨૪. કુળ-ગામ-નગર-અને રાજ્ય તલને પણ જે આચાર્ય ફરી તે કુળ આદિમાં મમત્વ કરે છે, તે સંયમ-યોગવડે નિઃસાર માત્ર વેશધારીજ છે.
- ૨૫-૨૬. જે આચાર્ય શિષ્યસમૂહને કરવાલાયક કાર્યોમાં પ્રેરણા કરે છે, અને સૂત્ર તથા અર્થ ભણાવે છે, તે આચાર્ય ધન્ય છે, પવિત્ર છે, બંધુ છે, અને ભોક્ષદાયક છે; એજ આચાર્ય બવ્યલ્લોને ચક્ષુસમાન કહેલ છે, કે જે જિનેશ્વરે બતાવેલ અનુષ્ઠાન યથાર્થપણે બતાવે છે.
૨૭. જે આચાર્ય સમ્યક્ પ્રકારે જિનમત પ્રકાશે છે તે તીર્થ કરસમાન છે, અને જે તેમની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરે છે તે કાયુરૂષ છે, સત્પુરૂષ નથી.
- ૨૮ બ્રાહ્મચારી આચાર્ય, બ્રાહ્મચારી સાધુની ઉપેક્ષા કરનાર આચાર્ય, અને ઉન્માર્ગમાં રહેલ આચાર્ય, આ ત્રણે જ્ઞાનાદિ ભોક્ષમાર્ગનો નાશ કરે છે.
૨૯. ઉન્માર્ગમાં રહેલ અને સન્માર્ગનો નાશ કરનાર આચાર્યને જે સેવે છે, હે ગૌતમ ! જરૂર તે યોતાના

આત્મને સ સારમા પાડે છે.
૩૦ જેમ અથોચ્ય તારનાર માણસ ધણાને ડુંબાડે છે, તેમ ઉન્માર્જમા રહેલ એક પણ આચાર્ય તેના માર્ગને

અનુસરનારા ભવ્યલ્લેખના સમૂહને નાશ પમાડે છે
૩૧ ઉન્માર્જમાર્ગના માર્ગમા વર્તનારા અને સન્માર્જનો નાશ કરનારા માત્ર સાધુવેશ ધરનારાઓને હે ઝીતમા!

જરૂર અન તસ સાર થાય છે
૩૨ પોતે પ્રમદી હોય, તો પણ શુદ્ધ સાધુમાર્જની પ્રફુલ્લા કરે, અને પોતાને સાધુ તથા શ્રાવકપક્ષ સિવાય
ત્રીજસ વિમ્બપક્ષમા સ્થિત કરે પણ આયો વિપરીત અશુદ્ધમાર્જની પ્રફુલ્લા કરનાર પોતાને ગૃહસ્થ્યધર્મથી પણ
બ્રહ્મ કરે છે ૩૨

૩૩-૩૪ પોતાની કુબંજતને લીધે કદાચ નિકરણ શુદ્ધે જિનભાષિત અનુદાન કરી ન શકે, તો પણ જેમ શી
વીતયમરૂવે કહ્યું છે, તેમ યથાર્થ સમ્યક્મકારે તત્ત્વ પ્રકરે મુનિચર્યામા શિથિલ છતા પણ વિશુદ્ધ વ્યવસ્થ
સિતરી અને કરણસિતરીની પ્રગત્ત્ય કરી પ્રફુલ્લા કરનાર સુલભલોપી જ્ઞાન પોતાના કર્મોને શિથિલ કરે છે

૩૫. સ વિગ્નાસિકમુનિ સન્માર્જમા પ્રવર્તતા બીજા સાધુઓનું ઔપધ-લેખન આદિવડે સમાધિ પમાડવા
૩૬ પોતે વાત્સલ્ય કરે અને બીજા પ્રસે ભાવે,
૩૬ નિલોકવર્તા લલોચ્ચે જેના ચરણમુખને નમસ્કાર કરેલ છે એવા કરુણાએક લલોચ્ચ ભૂતકાળમા

હતા, અત્યારે છે, ને ભવિષ્યમાં હશે, કે જેમનો કાળ માત્ર બીજનું હિત કરવામાંજ એક લક્ષ્યૂર્વક વીતે છે.
૩૭. ગૌતમ ! ભૂત-ભવિષ્ય-ને વર્તમાન કાળમાં પણ કોઈક એના આચાર્યો છે, કે જેઓનું ફક્ત નામજ
ગ્રહણ કરવામાં આવે, તેોપણ જરૂર પ્રાયશ્ચિત્ત લાગે.

૩૮. જેમ લોકમાં નોકર તથા વાહન શિક્ષાવિના સ્વેચ્છાચારી થાય છે, તેમ શિષ્ય પણ સ્વેચ્છાચારી થાય
છે. માટે ગુરૂએ પ્રતિપૃચ્છા અને પ્રેરણાદિવડે શિષ્ય વર્ગને હમેશાં શિક્ષા આપવી.

૩૯. જે આચાર્ય અગર ઉપાધ્યાય પ્રમાદથી અથવા આળસથી શિષ્યવર્ગને મોક્ષાનુષ્ઠાન માટે પ્રેરણા નથી
કરતા તેમણે જિનેશ્વરની આજ્ઞાનું ખંડન કર્યું સમજવું.

૪૦. હે ગૌતમ ! એ પ્રમાણે મેં સંક્ષેપથી ગુરૂનું લક્ષણ કહ્યું; હવે ગચ્છનું લક્ષણ કહીશ, તે તું હે ધીર !
એકાગ્રપણે શ્રવણ કર.

આચાર્યસ્વરૂપ નિરૂપણ નામે પ્રથમ આધિકાર સમાપ્ત.

યતિસ્વરૂપ.

૪૧-૪૨. જે ગીતાર્થ સંગ્રહશાળી-આળસવિનાના-દ્રઢવ્રતી-અસ્પૃશિત ચારિત્રવાન-હૃમ્બેશાં રાગદ્વેષરહિત-
આહમદરહિત-ક્ષીણક્રધાચી-અને જ્ઞાનેન્દ્રિય એવા તે છદ્દાસ્થ મુનિની સાથે પણ કેવળી વિચરે અને વસે.

૪૩ સ યમમા વર્તતા છતા પરમાર્થને નહિ બાણનાર અને દુર્ભતિના માર્ગને આપનાર એવા અગ્નીતાર્થને
દરમીજ તણ છે.

૪૪-૪૫. ગીતાર્થના વચને બુદ્ધિમાન માણસ ઢળાઢળ એર પણ નિ ય કપલે પી બચ અને મરણ પમાડે એવા
પદાર્થને પણ ખાઈ બચ કારણકે વાસ્તવિકરીતે એ એર તે એર નથી, પરંતુ અમૃતસમાન રસાયણ હોય
છે નિર્વિક્ષકારી છે, તે મારતુ નથી. કદાચ મરણ પ્રાપ્ત છે, તો પણ તે અમરસમાન રસાયણ હોય
૪૬-૪૭ અગ્નીતાર્થના વચને કોઈ અમૃત પણ ન પીવે, કારણકે તે અગ્નીતાર્થે બતાવેલું વાસ્તવિક અમૃત
નથી પરમાર્થથી તે અમૃત ન હોવાથી ખરેખર ઢળાકણ એર છે, તેથી કરીને અજરામર ન યાય, પણ તેજ
વખતે વિનાશ પ્રાપ્ત

૪૮ અગ્નીતાર્થ અને કર્શીલીયા આદિને સ જ મન-વચન-ક્રયાથી તણ રહેવા, કારણ કે સુસાધનીના માર્ગમા
ક્રમ્બો ભેમ વિષકારી છે, તેમ તેજી મોક્ષમાર્ગમા વિષકારી છે ૪૯
૪૯ દેહીપ્રમાન અગ્નિને સળખતો બેઈ તેમા નિશ કપલે પોતાને બસ્ત્રીભૂત કરી નાખે, પરંતુ કર્શીલીયાના
આશય કદી પણ ન કરે.

૫૦ જે ગચ્છની અદર ગુરુએ પ્રેરણા કરેલા શિષ્યો, યમદેવ તથા પશ્ચાતાપવેડે ધમધ્યાયમાન આમની
પેઠે સળગી ઉઠે છે, તેને જે જ્ઞાતામા અચ્છ ન સમજવો.

૫૧. ગચ્છ મહા પ્રભાવશાળી છે, કારણ કે તેમાં રહેનારાઓને મોટી નિર્જરા થાય છે, સારણા-વારણા ને પ્રેરણા આદિવડે તેમને દોષની પ્રાપ્તિ પણ નથી થતી.

૫૨-૫૫. ગુરૂની ઇચ્છાને અનુસરનાર, સુવિનીત, પરિસહ જીતનાર, ધીર, અભિમાનરહિત, લોહિપતારહિત, ગારવ અને વિકૃત્યા ન કરનાર, ક્ષમાવાન, ઇન્દ્રિયને દમનાર, શુભિવંત, નિલોભી, વૈરાગ્યમાર્ગમાં લીન, દસ-વિધ સામાચારી આવશ્યક અને સંયમમાં ઉદ્યમવાન, તથા ખર-કોર-કર્કશ, અનિષ્ટ અને દુષ્ટ વાણીવડે, તેમજ તીરસ્કાર અને કાઠીમૂકવાદિવડે પણ જીઓ દ્રેષ ન કરે, અપદ્ધીર્તિ ન કરે, અપયશ ન કરે, અકાર્ય ન કરે અને કંઈ પ્રાણ આવે તોપણ પ્રવચન મલીન ન કરે, તેવા મુનિઓ નિર્જરા ધણી કરે છે.

૫૬. કરવાલાયક અગર ન કરવાલાયક કામમાં કોર-કર્કશ-દુષ્ટ-નિર્હર ભાષાથી ગુરૂમહારાજ કં.૬૪ કહે, તો ત્યાં શિષ્યો વિનયથી બોલે કે-“ હે પ્રભો, આપ કહો છો તેમ તે વાસ્તવિક છે. ” આ પ્રમાણે જ્યાં શિષ્યો વર્તે છે, હે જોતમ ! તે ખરેખર ગચ્છ છે.

૫૭. પાત્ર આદિકમાં પણ મમત્વરહિત, શરીર વિષે પણ સ્પૃહા વિનાના, શુદ્ધ આહાર મળે તે લેનારા, ન મળે અગર અશુદ્ધ મળે તો તપસ્થા કરનારા, અને એષણાના બેતાલીસ દોષરહિત આહાર લેવામાં કુશળ હોય તે મુનિ છે.

૫૮. એ નિર્દોષ આહાર પણ રૂપ રસને માટે નહિ, શરીરના સુંદર વર્ણ માટે નહિ, તેમજ કામની વૃદ્ધિ માટે પણ નહિ, પરન્તુ અક્ષોપાંગની જીભ, ચારિત્રનો ભાર વહન કરવાને શરીર ધારણ કરવા માટે ગ્રહણ કરે.

૧૬ મુંઝવણી રેલના ગાન્તા કરવા, વૈયાવચ્ચ કરવા, ધર્યાસમિતિ માટે, સંયમ માટે, પ્રાણ પ્રારણ કરવા માટે અને પમયિ નવન અર્ગ, એમ એ છે કારણે સાધુ આદાર પ્રહણ કરે

૧૭ તે પ્રકારમાં નાના મોટાનો તદ્દવત અણી શકાય, મોટાના વચનનું બહુમાન યાય, અને એક દિવસે

૧૮-૧૯ વળી તે પ્રકારમાં ભય કરે કુશળ દોષ તેની કીર્તના ન યાય, હે ગૌતમ ! તે વાસ્તવિક ગચ્છ બ્રહ્મવેદ, આદાર વચર વિચારે ન આય, તેને હે ગૌતમ ! વાસ્તવિક ગચ્છ કહેલ છે તથા જે ગચ્છમાં સાધ્વીઓ સાવેલો આર્થ પુવાન તે મુ, પણ જેના દાત પડી અએલા છે એવા વૃદ્ધ મુનિઓ પણ આસાપ સસાપ ન કરે, અને શ્રોત્રીન્ય અપ્રિયામનુ ચિન્તવન ન કરે, તે વાસ્તવિક ગચ્છ છે

૨૦ તે પ્રકારમાં મુનિઓ તમે અગ્નિ અને વિષમમાન સાધ્વીનો સ સર્ગ તજ્યો, કારણકે સાધ્વીને અનુ મન્યારો અમુ મોટાગ કાળમાં ત્વર અપજીતિ પામે છે

૨૧-૨૨ વૃદ્ધ ૧૫૨૨વી, બદુમ્બી, અવંચનને માન્ય, એવા પણ મુનિને સાધ્વીનો સ સર્ગ લોકની નિદાનો દાન્ય દેનુ કેમ ન યાય !

૨૩ એ કે પેને ૨૬ અન્ન કમ્બુચાગેષ દોષ નોપણ મ સગ વપવાથી અગ્નિમયીય ભ્રમ થી ઓગળી બય છે,

તેમ મુનિનું ચિત્ત સાધ્વી સમીપે વિલીન થાય છે.

૬૭. સર્વ સ્ત્રીવર્ગની અંદર હસ્તેશાં અપ્રમત્તપણે વિશ્વાસરહિત વર્તે તે તે બ્રહ્મચર્ય પાળી શકે છે, અન્યથા તેથી વિપરીત વર્તે તેા નથી પાળી શકતો.

૬૮. સર્વત્ર સર્વ પદાર્થોમાં મમતારહિત મુનિ સ્વાધીન હોય છે, પરન્તુ તે મુનિ જે સાધ્વીના પાસમાં બંધા-
એલ હોય તેા તે પરાધીન થઈ જાય છે.

૬૯. લોટમાં પડેલ માખીઓ છુટી શકતી નથી, તેમ સાધ્વીને અનુસરનાર સાધુ છુટો થઈ શકતો નથી.

૭૦. આ જગતમાં અવિધિએ સાધ્વીને અનુસરનાર સાધુને એના સમાન બીજું કાઈ બંધન નથી, અને સાધ્વીને ધર્મમાં સ્થાપન કરનાર સાધુને એના સમાન બીજી નિર્જંશ નથી.

૭૧. વચનમાત્રથી પણ ચારિત્રથી ભ્રષ્ટ થએલા બહુલબ્ધિવાળા સાધુને પણ જ્યાં વિધિપૂર્વક ગૃહથી નિગ્રહ કરાય તેને ગચ્છ કહેવાય છે.

૭૨-૭૪. જે ગચ્છમાં રાત્રિએ અશનાદિ લેવામાં, ઔદેશિક-અભ્યાહુત આદિનું નામ ગ્રહણ કરવામાં પણ, ભય પામે, તથા ભોજન અનંતર પાત્રાદિ સાફ કરવારૂપ કલ્પ, અને અપાનાદિ ઘોવારૂપ ત્રેપ એ ઉભયમાં સાવ-
ધાન હોય, વિનયવાન હોય, નિશ્ચળ ચિત્તવાળા હોય, હાંસી-મશ્કરી કરવાથી રહિત, વિક્રયાથી મુક્ત, વગર-
વિચાર્યું નહિ કરનારા, અશનાદિ માટે વિચરનારા, અથવા ઋણ આઠ પ્રકારની ગોચરભૂમિ માટે વિહર-

નારા, વિવિધ પ્રકારના અભિગ્રહ તથા દુષ્કર પ્રાયશ્ચિત્ત આચરનારા મુનિઓ જે અચ્છમા હોય, તે દેવેન્દ્રોને પણ આશય ઉત્પન્ન કરે છે જોતમ ! એવા ગચ્છનેજ અચ્છ બંધુવો.

૭૫. પૃથ્વી, અગ્નિ, વાયુ અને વનસ્પતિ તથા વિવિધ પ્રકારના બેઠન્દ્રિય આદિ ત્રસ જીવોને જ્યાં મરણ થતે પણ મનથી પીંગ ન કરાય, જે જોતમ ! તેને વાસ્તવિક અચ્છ બંધુવો

૭૬. ખજૂરી અને મુજની સાવરણીથી જે સાધુ ઉપાશ્રયને પ્રમાણે છે, તે સાધુને જીવો પર બીલકુલ હયા નથી, એમ જે જોતમ ! તુ સારો પેઠું સમજ

૭૭. શ્રીમ આદિ પાણી કાળમા વધારી પ્રાણ સોસાદ જાય અને મરણ પ્રાપ્ત થાય, તો પણ બહારનું સચિત્ત પાણી નિદુમાત્ર પણ જે ગચ્છમા મુનિ ન હો, તે ગચ્છ બંધુવો.

૭૮. વર્ણી જે અચ્છમા અપવાદમાર્મથી પણ હમ્મેશા પ્રાશુક-નિર્જીવ પાણી સમ્યક્ પ્રકારે આગમવિધિઓ ઈચ્છાય, તેને જે જોતમ ! અચ્છ બંધુવો.

૭૯-૮૦. યોગ વિરાગિયકા આદિ માંતો કોઈપણ વિચિત્ર રોમ ઉત્પન્ન થયે, જે અચ્છમા મુનિ અગ્નિ આદિ ન સમજાવે, તેને અચ્છ બંધુવો, પરન્તુ અપવાદપરે સાદૃષિક આદિ અથવા આવકાદિ પાસે યતનાથી તેણે કરાવે.

૮૧-૮૨. પૃષ્ઠ, બીજ, ત્વચા વિગેરે વિવિધ પ્રકારના જીવોનો સમૂહ તથા પરિતાપ આદિ જે ગચ્છમા મુનિઓથી જરાપણ ન કરાતો હોય તે ગચ્છ બંધુવો તથા હાસી, કીડા, ક દર્પ, નાસ્તિકવાદ, અકાળે કપડા

ધોવાં, વંડી, ખાડા આદિ ઠેકવા, સાધુ શ્રાવકઉપર ક્રોધાદિકથી લાંઘણ કરવી, વસ્ત્ર પાત્રાદિપર મમતા, અને અવર્ણવાદનું ઉચ્ચારણ એ વિગેરે જે ગચ્છમાં ન કરાય તે સમ્યગ્ ગચ્છ બાણેવો.

૮૩. જે ગચ્છની અંદર કારણ ઉત્પન્ન થએ સતે પણ વસ્ત્રાદિકનું અન્તર કરીને સ્ત્રીના હાથ આદનો સ્પર્શ દ્રષ્ટિવિષ સર્પ અને જ્વલાયમાન અગ્નિની જેમ તણ દેવાતો હોય તે ગચ્છ બાણેવો.

૮૪. ખાલિકા, વૃક્ષ, પુત્રી, પૌત્રી, અથવા ભગિની, વિગેરેના શરીરનો સ્પર્શ થોડો પણ જે ગચ્છમાં ન કરાય, હે ગૌતમ ! તેનેજ ગચ્છ કહેલ છે.

૮૫. સાધુના વેષને ધરનાર, આચાર્યાદિ પદવીથી યુક્ત એવો પણ મુનિ જે સ્વયં સ્ત્રીના કરતો સ્પર્શ કરે, તો હે ગૌતમ ! બાણેવું કે જરૂર તે ગચ્છ સૂળગુણથી ભ્રષ્ટ ચારિત્રહીન છે.

૮૬. અપવાદપદે પણ સ્ત્રીના કરતો સ્પર્શ આગમમાં નિષેધ્યો છે, પરન્તુ દીક્ષાનો અંત આદી થાય એવું કાર્ય ઉત્પન્ન થએ સતે આગમેક્ત વિધિ બાણનારાએ સ્પર્શ કરાય તે ગચ્છ બાણેવો.

૮૭. અનેક વિજ્ઞાનાદિ ગુણયુક્ત, લબ્ધિસંપન્ન, અને ઉત્તમક્રમમાં જન્મેલ એવો પણ મુનિ જે પ્રાણોત્તિપાત વિરમણ આદિ સૂળગુણોથી રહિત હોય તેને ગચ્છમાંથી બહાર કાઢી મૂકાય તેને ગચ્છ બાણેવો.

૮૮-૮૯. જે ગચ્છમાં સિવર્ણ, રૂપું, ધન, ધાન્ય, કાંસુ, તાંબુ, સ્ફટીક, પલંગ આદિ શયનીય, ખેરશી આદિ આસન અને સચ્છદ્ર વસ્તુનો ઉપલોગ થતો હોય, તેમજ જે ગચ્છમાં મુનિને યોગ્ય શ્વેતવસ્ત્ર મૂકીને રાતાં

તથા લીલા પીળા વસ્ત્રોનો ઉપયોગ થતો હોય તે ગન્ધમા મર્યાદા કયાથી હોય ?
૯૦ વળી જે ગન્ધમા કારણ પરથી સતે કાઈ ગુહસ્થ આયેસ બીજનું પણ સોનું, રૂપું, અર્ધ નિમેષમાત્ર પણ
દાથે સ્પર્શે નહિ

૯૧ જે ગન્ધમા આર્યાઓએ મેળવેલ વિવિધ ઉપકરણ અને પતદ્વંદ્વ વિગેરે સાધુઓ કારણવિના પણ
ભોગવે, તેને કેવો ગન્ધ કહેવો ?

૯૨ બળ અને બુદ્ધિને વધારનાર, પુષ્ટિકારક, અતિદુર્લભ એવું પણ લેખન્ય સાધ્વીએ પ્રાપ્ત કરેલ સાધુઓ
ભોગવે, તો તે ગન્ધમા મર્યાદા કયાથી હોય ?

૯૩ જે ગન્ધમા એકદો સાધુ એકલી સ્ત્રી અથવા સાધ્વી સાથે રહે, તેને હે ગૌતમ ! અમે વિશેષે કરોને
મર્યાદારહિત ગન્ધ કહીએ છીએ.

૯૪ દહ્યાન્નિવાળી, નિર્દોશી, આશ્વત્થના, ગુરુ સમુદાયવાળી, એવી પણ મહત્તરા સાધ્વીને જે ગન્ધમા
એકદો સાધુ ભણાવે છે, તે અનાચાર છે, ગન્ધ નથી.

૯૫ મેઘની ગર્જના-અથ્થ દહ્યત વાયુ-અને વિદ્યુતની જેમ દુર્મ્મસ ગુહસ્થવાળી આર્યાઓ જે ગન્ધમા
અટકાવરહિત અકાર્ય કરે છે, તે ગન્ધ નથી પણ સ્ત્રીનું રાન્ય છે

૯૬ જે ગન્ધમા અહર ભોજન સમયે સાધ્વીને મળીમા સાધ્વીઓ આવે છે, જે ગૌતમ ! તે ગન્ધ નથી

પણ ત્રિયાનું રાજ્ય છે.

૯૯. સુખે ઘેઘેલા પંગુ માર્ણસની જેમ જે મુનિના કષાયો ળીખના કષાયોવડે પણ ઉઢીપન ન થાય, તેને હે ગૌતમ ! ગચ્છ જાણવો.

૯૯. ધર્મના અન્તરાયથી ભય પામેલા અને સંસારની અંદર રહેવાથી ભય પામેલા મુનિઓ મુનિના ક્રોધાદિ કષાયોને ઉઢીરે નહિ તે ગચ્છ જાણવો.

૯૯. કદાચ કોઇ કારણથી અગર કારણવિના મુનિયોને કષાયો ઉઢય આવે, અને ઉઢય આવ્યા છતાં પણ તેને રોકે, અને તદનન્તર ખમાવે, તેને હે ગૌતમ ! ગચ્છ જાણવો.

૧૦૦. દાન-શીલ-તપ-અને ભાવના, એ ચાર પ્રકારના ધર્મના અન્તરાયથી ભય પામેલા ગીતાર્થ સાધુઓ જે ગચ્છમાં ઘણા હોય, તેને હે ગૌતમ ! ગચ્છ કહેલા છે.

૧૦૧. વળી હે ગૌતમ ! જે ગચ્છમાં ઘંટી-ખાંડણીયો-ચૂલો-પાણીયારૂં-અને સાવરણી, આ પાંચ વધસ્થાનોમાનું એક પણ હોય, તે તે ગચ્છ મન-વચન-કાયાથી તજીને અન્ય સારા ગચ્છમાં જવું.

૧૦૨. ખાંડવા વિગેરેના ચારંભમાં પ્રવર્તેલા અને ઉજવણવેશ ધારણ કરનારા ગચ્છની સેવા ન કરવી, પણ જે ગચ્છ ચારિત્રણોથી ઉજવણ હોય તે ગચ્છની સેવા કરવી.

૧૦૩. વળી જે ગચ્છની અંદર મુનિયો ક્ય-વિક્રય આદિ કરે-કરાવે-ને અનુમોદે, તે મુનિયો સંયમબ્રહ્મ

બલુવા હે સુષુસાગર ગીતમ । તેવાઓને વિષની પેઠે દૂરથીજ તણ દેવા બેઠાએ.

૧૦૪ આરભમા આસપ્ત, સિદ્ધાન્તમા કહેલ અનુદ્ધાન કરવામા પરાડ મુખ, અને વિષયોમા સપટ એવા મુનિઓનો સગ મૂકીને હે ઓતમ । સુવિહિત મુનીઓના સમુદાયમા વસવુ

૧૦૫ સન્માર્ગ પ્રતિષ્ઠિત મન્છને સમ્યક્પ્રકારે બોધને તેવા સન્માર્જઆમી મન્છમા પક્ષ-માસ-અથવાલ્પન પર્યન્ત વસવુ, કેમકે હે ઓતમ । તેવો મન્છ સ સારનો ઉચ્છેદ કરનાર છે.

૧૦૬ ને મન્છની અદર ક્ષુદ્ધ-અથવા નવદીક્ષિત શિષ્ય-અમર એકલો યુવાન યતિ ઉપાશ્રયનુ રક્ષણ કરતો હોય, તે મન્છમા અમે કહીએ છીએ કે મર્યાદા કયાથી હોય ?

સાધુસ્વશ્ય નિરૂપણુ નામે ધીબે અધિકાર સમ્પાદ.

૧૦૭ ને મન્છમા એકલી ક્ષુદ્ધ સાધ્વી, નવદીક્ષિત સાધ્વી, અમર એકલી યુવાન સાધ્વી ઉપાશ્રયનુ રક્ષણ કરતી હોય, તે વિહારમા-ઉપાશ્રયમા હે ઓતમ । વ્રજ્જવચ્ચની શુદ્ધિ કેવી હોય ? અર્થાત્ ન હોય

૧૦૮ ને મન્છની અદર રાત્રિએ એકલી સાધ્વી બે શાય માત્ર પ્રમાણુ પણ ઉપાશ્રયની બહાર નીકળે ત્યા મન્છની મર્યાદા કેવી હોય । નજ હોય.

૧૦૯ ને મન્છની અદર એકલી સાધ્વી યોતાના બધું મુનિ સાથે બોલે, અમર એકલો મુનિ યોતાની

ભગિની સાંઘી સાથે વાતચીત પણ કરે, તેા હે સૌમ્ય ! તે ગચ્છને ગુણ્હીન બાલુવા.

૧૧૦. જે ગચ્છની અંદર સાંઘી જકાર મકારાદિ અવાચ્ય શબ્દો ગૃહસ્થની સમક્ષ બોલે છે, તે સાંઘી પોતાના આત્માને પ્રત્યક્ષરીતે સંસારમાં નાખે છે.

૧૧૧. જે ગચ્છમાં સુટ થએલી એવી પણ સાંઘી ગૃહસ્થના જેવી સાવધ ભાષાથી બોલે છે, તે ગચ્છને હે ગુણ્સાગર ગૌતમ ! શ્રમણુગુણ્થી રહિત બાલુવા.

૧૧૨. વળી જે સાંઘી પોતાને ઉચિત એવાં શ્વેત વસ્ત્રો તલ્લને વિવિધરંગી, વિચિત્ર વસ્ત્ર-યાત્ર સેવ છે, તેને સાંઘી નથી કહેલી.

૧૧૩. જે સાંઘી ગૃહસ્થ વિગેરેનું શીવણું-પુણ્ણું-ભરણું વિગેરે કરે છે અથવા પોતાને કુ પરને તેલ આ-દિનું ઉક્તર્તન કરે છે, તેને પણ સાંઘી નથી કહી.

૧૧૪-૧૧૫. વિલાસયુક્ત ગતિથી ભમન કરે, ૩ આદિથી ભરેલ તળાઈમાં ઓશીકાપૂર્વક પલંગ આદિમાં શયન કરે, તેલ આદિથી શરીરનું ઉક્તર્તન કરે, અને જે સ્નાનાદિકથી વિભૂષા કરે, તેમજ ગૃહસ્થોના ઘેર જઈને કથા-વાર્તા કહે, યુવાન પુરૂષોના આગમનને અભિનંદ તે સાંઘીને જરૂર શત્રુ સમાન બાલુવા.

૧૧૬. વૃદ્ધ અગર યુવાન પુરૂષોના આગળ રાત્રિએ જે સાંઘી ધર્મ કહે તે સાંઘીને પણ ગુણ્સાગર ગૌતમ ! ગચ્છની શત્રુ ઉલ્લેખ બાલુવા.

૧૧૭. જે ગન્ધમા સામ્બીઓ પરસ્પર કલક ન કરે અને ગૃહસ્થના જેવી સાવધ બાધા ન બોલે, તે અચ્છને સર્વ ગન્ધોમા શ્રેષ્ઠ બબ્બો

૧૧૯-૧૨૨ દેવસી-રાત્ન-પાક્ષિક-ચાતુર્ભાસિક અથવા સાવત્સરિક જે અતિચાર જેટલો થએલો હોય તેટલો તે ન આડોચે અને મુખ્ય સામ્બીની આસામા ન રહે, નિમિત્ત આદિનો પ્રયોગ કરે, ઝ્ઝાન તથા નવહીક્ષિતને ઔષધ-વસ્ત્ર આદિવડે પ્રસન્ન ન કરે, અવશ્ય કરવાસાયક ન કરે, ન કરવાયોગ્ય અવશ્ય કરે, યતનારહિત અમન કરે, મામાન્તરથી આવેલ પ્રાકૃષ્ટા સામ્બીઓનું નિર્દોષ અન્ન-પાનાદિવડે વાત્સલ્ય ન કરે, વિવિધ રત્ની વસ્ત્રો સેવે તેમજ વિચિત્ર રચનાવાળા રત્નેકરણ વાપરે. ગતિ-વિશ્રમ આદિવડે સ્વભાવિક આકારનો વિકાર એવી રીતે પ્રગટ કરે કે જેથી યુવાન્યેતે તો મૃ, પરન્તુ વૃદ્ધિને પણ મોહોદાય યાય મુખ, નયન, કાથ, પમ, કક્ષા વિગેરે વાર વાર ધૂએ અને વસતાદિ રમ્યા સમૂહથા બાળકની પણ શ્રોત્રાદિ ઇન્દ્રિયોને હરણ કરે આવી સામ્બીઓ સ્વેચ્છચારી બહુવી.

૧૨૩ જે ગન્ધમા સ્યવિરા પછી તરૂષી અને તરૂષી પછી સ્થવિરા એમ એકેકેના અતરે સૂએ, તે અચ્છને કૈગૌતમ ! ઉત્તમ જ્ઞાન તથા ચારિત્રનો આશ્રયરૂપ બબ્બો.

૧૨૪ જે સામ્બી ક હમરેશને પાસીથી ધૂએ, ગૃહસ્થાના માતી વિગેરે પરાવે, બાળકે માટે વસ્ત્ર આચે, અથવા આયધ જડીબુટ્ટી આચે, ગૃહસ્થાની કાર્યચિન્તા કરે, તેને હે ગૌતમ ! સામ્બી ન કહેવી

રની મર્યાદાનુ ઉલ્લાઘન કરે તે સાધ્વી નથી. ધર્મોપદેશ સિવાયનુ વચન સસારમુક્તક હોવાથી તેવી સાધ્વી સરાર વધારે છે, ખોટું જોતમ! ધર્મોપદેશ સૂઠીને બીલુ વચન સાધ્વીઓએ ન જોસુવ
 ૧૩૪ એકેક મહીને એકજ કસુથી જે સાધ્વી તપનુ પારણુ કરતી હોય, તેવી સાધ્વી પણ બે પ્રહસ્થની સાવજી ભાષાથી કસહ કરે, તો તેનુ તે સર્વ અનુદાન નિરર્થક છે

સાધ્વી સ્વરૂપ નિરૂપણ નામે ત્રીજે અધિકાર સમાપ્ત
 ઉપસહાર

૧૩૫-૧૩૭ મહાનિર્ગીયકલ્પ અને વ્યવહારભાષ્યમાથી સાધ્વી-સાધ્વીઓના ખોટું આ અચ્છાચાર પ્રકરણ ઉદ્ધૃત કરેલ છે પ્રધાનમૂતના રહસ્યમૂત એવુ આ અતિ ઉત્તમ અચ્છાચાર પ્રકરણ અસ્વાધ્યાય કાળ વર્જિત સાધ્વી-સાધ્વીઓએ ભણુવુ આ અચ્છાચાર સાધ્વી-સાધ્વીઓએ ગુરુમુખે વિધિપૂર્વક સામળીને અથવા ભણુને આત્મહિત ઇચ્છનારાએ જેમ અહીં કહુું છે તેમ કરવુ

પ્રતિશ્રી અચ્છાચાર પ્રકીર્ણક્રમે ગુજરાતી અનુવાદ સ પૂર્ણ

॥ मूलगाथानामकारादिक्रमः ॥

२२	अद्दुल्लहभेसज्जं १०४
४८	अगीयत्यकुसीलेहिं ४६
४६	अगीयत्यस्स वयणेणं ४६
१२०	अजयणाए पकुवंति १३९
२	अत्येगे गोयमा ! पाणी २
२२	अप्परिसावी सम्मं ३०
१०४	आरंभेसु पसत्ता १२५
७८	इच्छिज्जइ जत्य सया ८२
५	उज्जमं सवयामेसु ५
२९	उम्मगगठिए सम्मगा ३७
३०	उम्मगगठिओ एक्को ३७
३१	उम्मगगगसं ३७

२३	एगो एगित्थिए सद्धिं १०४
३४	ओसन्नो वि विहारे ३९
२९	कारणमकारणेणं ११७
६५	किं पुण तरुणो अबहु ६८
८६	कीरइ वीअपएणं ९७
२४	कुलगामनगररज्जं ३३
७६	खज्जूरिपत्तमुंजेण ८१
५३	खंते दंते गुत्ते ५३
१२५	खरघोढाइट्ठाणे १४०
५४	खरफरुसकक्कसाए ५३
१०६	खुड्ढो वा अहवा सेहो १२७
६९	खेलपडिअमप्पाणं ६९

१२१	गइविब्भमाइएहिं १३९
११४	गच्छइ सविलासगई १३७
१३७	गच्छायारं सुणित्ताणं १५०
५१	गच्छो महाणुभावो ५३
११२	गणि गोअम ! जा उच्चिअं १२९
४४	गीअत्यस्स वयणेणं ४६
४१	गीअत्ये जे सुसंविणे ४२
५६	गुरुणा कज्जमकज्जे ५९
५२	गुरुणो छंदणुवत्ती ५३
११५	गेहेसु गिहत्थाणं १३७
२५	घणगज्जियहयकुहए १०५
१२	छत्तीसगुणसमण्णा १२

११ नरु नरि सङ्घे छात्रे १९
 १६ नरुदि सार्धे यिग्वित्तो ६८
 १८ नमा, सयरी भर्षन्ति ४१
 ११० नरय नपासपरं १२८
 १७ नन्य सुनीण कसापा ११०
 ११ नरय य अज्ञाकृष्यो ६२
 ११ नरय य प्रज्ञाकृद् १०३
 १२ नरय य प्रज्ञादि सधे ६६
 १०८ नरय य उवस्सपाभो १२८
 १०७ नरय य एणा एही १२७
 १०९ नरय य एणा ससणी १२८
 ११० नरय य गण्ठे गोपय ! १११
 १११ नरय य गिरुत्यपामादि १२८
 १०१ नरय य गोपय र्षषण् १२४

६० नन्य य गिद्धकणिद्धो ६२
 १२३ नरय य पेरी सवणी १४०
 १०३ नरय य सुषिणो कय १२४
 ७७ नरय य बाहिराणिम ८१
 ८९ नरय य बाररिषाणं १०२
 ११७ नरय य ससणीण १३८
 ७९ नरय य मूलविमूय ८४
 ७२ नरय य संनिहिदवस्तह ७५
 ९६ नरय ससुदेसकाले १०९
 ९० नरय शिरणसुबण्णो १०३
 ८८ नरय शिरणसुबण्णे १०२
 ८३ नरयिषयीकरुफरिसं ९६
 ८५ " ९७
 १२९ नरयुमारपदितवधर १४१

१३ नरु सुकुसलो वि पिज्जो १३
 ३ नामद्वजामदिणपकले ५
 १७ जीहाए विच्छिंठी २०
 ४३ वे अणहीअपरमत्ये ४२
 ५५ वे अ न अकिसिअणए ५३
 ३९ जो उ पमायवोसेणं ४१
 ११८ जो अणो वा मामो १३९
 ५८ सं पि न क्करसत्ये ६१
 ११३ तम्मूल संसारं १४९
 ७ तम्हा निवर्णं निहालेहं ६
 १०५ तम्हा सस्ये निहालेहं १२७
 २७ वित्तययरसयो सुरी ३४
 १७ ठीमाणागयकाले ६१
 १० तुम्हरिसा यि सुजिक्कर २१

६४ थेरस्स तवस्सिस्स व ६८
 ९४ दढचारित्तं सुत्तं १०५
 १३२ दंसणियारं कुणई १४२
 ५७ दूरुञ्जियपत्ताइसु ५९
 १४ देसं खित्तं तु जाणित्ता १३
 ९८ धम्मंतरायभीए ११५
 १२४ धोयंति कंठिआओ १४०
 ? नमिऊण महावीरं ?
 २० नाणम्मि दंसणम्मि य २२
 ४२ निट्ठविअ अट्टमअवगणे ४२
 ५० पजलंति जत्थ धगधग ५२
 ४९ पज्जलियं हुयवहं ४७
 १३६ पढंतु साहुणो एयं १४९
 ४५ परमत्थओ विसं नो तं ४५

४७ परमत्थओ न त असयं ४६
 २१ पिढं उवहि सिज्जं २८
 ७५ पुढविदगअगणिमारुअ ७५
 ८१ पुप्फाणं बीयाणं ८४
 १२२ बहुसो उच्छोल्लिती १३९
 ८४ बालाए बुद्धाए ९६
 १६ बालाणं जो उ सीसाणं १८
 ८० बीयपएणं सारूवि ८४
 २८ भट्टायारो सुरी ३७
 ९ भयवं केहि ल्लिगेहि ६
 ३६ भूए अत्थि भविस्संति ४०
 ७३ मएण निहुअसहावे ७५
 १३५ महानिसीहकपाओ १४९
 १३१ माऊए दुहियाए १४१

१३४ मासे मासे उ जा अज्जा १४९
 ७४ सुणिणं नाणाभिगह ७५
 ८७ मूलगुणेहि विमुक्कं १०१
 ११ मूलत्तरगुणब्भट्टं ७
 ८ मेही आलंबणं खंभं ६
 ४ लीला अलसमाणस्स ५
 ६३ वज्जेह अपम्मत्ता ६७
 ७१ वायामित्तेण वि जत्थ ७१
 ११९ विटलिआणि पउजति १३९
 २५ विहिणा जो उ चोएइ ३३
 ६ वोरिएणं तु जीवस्स ६
 ५९ वेअण वेयावच्चे ६२
 ११६ बुद्धाणं तरुणाणं १३८
 २६ स एव भवसत्ताणं ३४

६० संश्लेषण मए सोम ६१
 १५ संगहोबगहं विरिणा १८
 १० सखंद्रपारि दुस्वीछं ७
 १२६ सम्भापपुक्कभोगा १६१
 १२७ सया सीसपठिच्छिणं १६१
 १५ सम्ममगमगासंपट्टिभाग ४०

१२८ संविग्गा भीयपरिसा य १४१
 ६७ सबस्य इत्यिक्कगंमि ६९
 ६८ सम्भत्सेयु विदुवो ६९
 ७० साहुस्स नत्सि कोए ६९
 २१ सीयावेइ विहारं ३०
 १११ सीपणं तुक्कणं मरणं १२१

१०० सीसुववदाणमाय १२३
 १८ सीसो वि वेरिओ सो च २०
 १२ सुवं सुसाहुक्कमां ४७
 १०२ सुणारंभपवचं १२६
 ८२ हासं खेहा कंदण्य ८५

॥ इति मूलगाथानामकारादिक्रमः समाप्त ॥

भट्टारकप्रभुश्री ५६ भानव्विमलसूरिगुरुस्यो नमः ॥

॥ श्रीगच्छाचारप्रकीर्णकम् ॥

उद्धोधं विदधेऽब्जाना-मिव भव्यशरीरिणाम् । गोविलासैर्निजैर्योऽसौ, जीयाद्वीररविश्चिरम् ॥ १ ॥
पदपद्मं स्वगुरुणां, सदा सदाचारचरणचञ्चूनाम् । नत्वा विदधे विवृत्तिं, गच्छाचाराह्वयसूत्रस्य ॥ २ ॥

इह तावच्छास्त्रस्यादौ मङ्गलसम्बन्धाभिधेयप्रयोजनान्यभिवातव्यानि, तत्र विद्विधिनयकोपशान्तये शिष्यजनप्रवर्तनाय शिष्टसमयपरिपालनार्थं चेष्टदेवतानमस्काररूपं भावमङ्गलमुपादेयम् । तथा श्रोतृजनमवृत्त्यर्थं शिष्टसमयपरिपालनार्थं च सूक्तान्यादित्रयं वाच्यम्, तथा हि- इह श्रेयोभूते वस्तुनि प्रवर्तमानानां प्रायो विद्वः सम्भवति श्रेयोभूतत्वादेव, श्रेयोभूतं चैदं, स्वर्गापवर्गहेतुत्वात् । विद्वोपहतशक्तेश्चास्वकुर्वुश्चिकीर्षितशास्त्रासंसिद्ध्याऽभिप्रेतपुरुषार्थस्यानिष्पत्तिर्माभूदिति विद्वविनायकोपशान्तयः मङ्गलमुपादेयम् । आह च-“ बहुविन्धाडं सेयाइँ, तेण कथमङ्गलोत्तरयोरेहि । सन्धे पयद्विज्ववं, विजाए मठानिदीपत्र ॥ १ ॥ ” ननु मानसादिनमस्कारतपश्चरणादिना मन्त्रान्तरैरेव विद्वोपयातसद्भावादिष्टसिद्धिर्भविष्यतीति किमेनेन ग्रन्थगौरवकारिणा वाचनिकनमस्कारेण इति? सत्यम्, किन्तु श्रोतृमष्टस्यर्थमिदं भविष्यति, तथा हि-यद्यप्युक्तन्यायेन कर्तुरपि विद्वष्टसिद्धिः स्यात्, तथापि प्रमादवतः शिष्यस्येष्टदेवतानमस्काररूपमङ्गलं विना प्रक्रान्तग्रन्थाध्ययनश्रवणादिषु पर्वत्तमानस्य विद्व-

सम्भवादप्रवृत्तिः स्वान्मङ्गलसाधनोपन्यासे तु मङ्गलस्य चनाभिधानपूर्वकं प्रवर्तमानस्य मङ्गलस्य चनापादितवेत्ताविषयशुभभाषण्य
पोहितनिमित्तत्वेन शाले प्रवृत्तिप्रतिहतमसरा स्यात्, तथा वेत्ताविज्ञेये नमस्कारोपादाने सति वेत्ताविज्ञेयगदिवागमानुसारीदं
पारमिह आह । सत्त्वचित्तेसंज्ञाणाञ्च, गोरवादिह पयोदृक्षा ॥ १ ॥” ननु मङ्गलविकलानामपि बहुसमसंज्ञाणां दृश्यते संसिद्धिः
भोटजनप्रवृत्तिर्धेति, यतः क्रियतेनानैकान्तिवक्तुं शालेगौरवकारिणा च मङ्गलेनाभिरितेनेति ? सत्यम्, किन्तु श्रुतसमयपरि-
पासनार्थमिदं भविष्यति । तथा हि- श्रुताः ऋषिर्विष्टे वस्तुनि प्रवर्धमाना इष्टवैश्वानमस्कारपूर्वकं प्रायः प्रवर्तन्ते । श्रुत्या-
यमप्याचार्य इति श्रुतसमाचारः परिपालितो भवतिष्यति मङ्गलमभिवेयम् । आह च-“श्रुताः श्रुतत्वमायान्ति, श्रुतमार्गानु-
सम्बद्धे तत्र न प्रवर्तन्ते प्रेक्षावन्तो दृष्ट्यादिमादिसाक्य इव, एवं निरमिषेयेऽपि काकवन्तपरिसायायिन, तथा हि-यद-
कृत्कृत्वास्वामर्षेण इवेति, अतः सम्बन्धादिप्रतिपादनं भोटुणां शाले प्रवृत्त्यम् । अयासर्वज्ञावीतरागवचनानां व्यभिचारित्व-
सम्भवनं सम्बन्धादिसञ्ज्ञावनिष्पत्त्यामात्रात् नैतः प्रेक्षावर्णां प्रवृत्तिश्च भविष्यति, या पुनः संज्ञयात् प्रवृत्तिर्वा सम्बन्धादिवचनं
विनीतं भवतीति को निवारयितुं पारयति ? इति न भोटुप्रवृत्त्यं सम्बन्धादिवचनं, सत्यम्, किन्तु श्रुतसमयपरिपालनार्थं
प्रयोत्रनाभिषायिक्रियामां गायामाह-

नमिऊण महावीरं, तियसिंदनमंसिअं महाभागं । गच्छायारं किंची, उद्धरिमो सुअससुदाओ ॥१॥
 व्याख्या-नत्वा-प्रणम्य कमित्याह-महावीरं, विशेषेण ईरयति क्षिपति कर्माणीति वीरं, “ विदारयति यत्कर्म,
 तपसा च विराजते । तपोवीर्येण युक्तश्च, तस्माद्वीर इति स्मृतः ॥ १ ॥ ” इति लक्षणाञ्जिरक्ताद्वा वीरः, महांश्चासावितर-
 वीरापेक्षया वीरश्च महावीररतम्, जन्ममहोत्सवसमये तनुशरीरोऽयं कथं जल्लप्राग्भारभारं खोहेति शक्तशक्ताशङ्कुसमुद्धरणाय
 भवता वामचरणाद्बुष्टनिपीडितसुमेरुशिखरप्रकम्पमानमहीतल्लोह्लासितसरित्पतिशोभशङ्कितब्रह्माण्डभाण्डोदरदर्शनप्रयुक्तावधि-
 ज्ञानज्ञातप्रभावातिशयविस्मितेन वास्तोष्पतिना व्यवस्थापितैवविधनामकं चरमतीर्थार्थिधिपतिम्, शेषजिनत्यागेन च महावीर-
 ग्रहणं प्रवर्त्तमानतीर्थार्थिधपत्वेन परमोपकारितात् । किम्भूतं ? त्रिदशेन्द्रनमस्यतम्, त्रिदशाः सुमनसस्तेषामिन्द्रास्त्रिशेन्द्रास्तैर्नम-
 स्यतस्तम्, तथा महाभागं-महान् भागो ‘ भागोरूपार्द्धके भाग्यैकदेशयोः ’ इति हेमवचनाद् भाग्यं पारमैश्वर्यादिप्राप्तिहेतुतीर्थ-
 कृन्नामकर्षोदयरूपं यस्यासौ महाभागरतं, ततः किमित्याह-गच्छस्य-सुविहितमुनिसमुदायस्याचारः-शिष्टजनसमाचरितः क्रि-
 याकलापो गच्छाचारस्तम्, उद्धरामः-प्रकीर्णकरूपत्वेन पृथक्कुर्मो वयमिति शेषः, अनेन चास्याभिधेयमुक्तम्, ननु भद्रवा-
 ह्नुस्वाम्यादिभिरेव गच्छाचारस्योद्धृतत्वात् किं तदुद्धरणेनेत्याशङ्क्याह-किञ्चित्-संक्षिप्तमेव, पूर्वाचार्यैर्हि प्रपञ्चतः स उद्धृतो,
 वयं तु मन्दमतिसत्त्वानुग्रहार्थं सङ्क्षेपेण तमुद्धराम इत्यर्थः, अनेन च प्रकीर्णकरणविषयायाः स्वप्रवृत्तेः प्रयोजनमुक्तम्, यतः-
 प्रयोजनमनुद्दिश्य मन्दोऽपि न प्रवर्त्तते, तथा सङ्क्षिप्तप्रकीर्णकस्य सुखाध्येयत्वादिना विस्तरवद् ग्रन्थत्यागेन श्रोतारोऽत्र प्रवर्त्तिता
 भवन्ति । ननु श्रोतजनप्रवर्त्तकविशेषणकदम्बकोपेतमपीदं प्रकीर्णकमसर्वेनावीतरागेण च भवतोद्भियमाणमविसंवादार्यिनां न

प्रवृत्तिविषयो भविव्यति, असर्गप्रवचने विसंवादाद्वाऽनियुतेः, इत्याहङ्गमान आह-श्रुतसमुद्रात् श्रुत-कल्पव्यवहारादिरूपं तदेष
 गम्भीरतादिगुणैः समुद्रः श्रुतममुद्रस्तस्मात्, यदि हि स्वरचितार्थयोऽस्त्रियते, तदा व्यभिचारसङ्ख्या नेदं प्रवृत्तिविषयः स्यात् । तद्वे-
 दस्य गायत्र्याः पूर्वार्द्धेन मन्त्रमभिरहितम्, उत्तरार्द्धेन तु सविशेषणमभिषेयं मूल्यसङ्ख्याऽभिरहितम्, तदभिधाने च गौणस्य
 रसयोजनं मन्त्रेयतो विनियानां गच्छाचाराधिगमकरणं, अनन्तरं परम्पर च, पुनरेकैकं कृतभोत्रपेक्षया द्विधा, तत्र कर्तुरनन्त
 प्रकीर्णकस्य महिस्तलादस्वायासन गच्छाचाराधिगमः, परम्परान्तु परोपकारद्वारेण कर्मक्षयाधिवर्षिण, श्रोतॄणां पुनरनन्तरं
 मिहितम् । न हि पुरुषार्थानुपयोगिवस्तुनोऽभिधानाय सन्तः प्रवसन्ते, तत्त्वज्ञानिप्रसङ्गात् । तथाऽस्य प्रकीर्णकस्येदं प्रयोजन
 मिनि न्येयता न्दित एवास्तोपायोपेयमावलक्षणः सम्बन्धस्वकानुसारिण प्रति, तथा हीदं प्रकीर्णकमुपायो वसति, तपावा
 नरेण विरक्षिताधिगमकरणादीनामसिद्धिः, अत एवदेवाधिगमाधिकरणमस्योपेयमिति । आह च “सम्बन्धः प्रोक्त एव स्यात्,
 एतस्यैतत् प्रयोजनम् । इत्युक्तेन तेन नो वास्यो, मेवेनासौ प्रयोजनात् ॥१॥ ” इति । तथा श्रुतसमुद्रादित्यनेन श्रद्धानुसारिणः
 मति पुरुषर्षिकमलक्षणोऽपि सम्बन्धोऽभिहितः, तथा हि-प्रयमतो भगवता परमाहिन्यपरिज्ञा विराजमानेन सर्वमानस्वा-
 म्भिना गच्छाचारः प्रतिपादिताः, ततः मुधर्मस्वामिना द्वादशस्वप्नेषु मूषतय्य निषेधः, ततोऽप्यार्यमद्राहुस्वाम्यादिविः
 कस्यादिषु समुत्तॄतः, वेभ्योऽपि मन्द्नेपसापवशोचाय सङ्क्षिप्त्वास्मिन् प्रकीर्णके समुद्रियते, तत एव परम्परया सर्वमूलमिदं
 प्रकीर्णकमित्यत्र पमवतावशिष्यामुपादेयमिति । गायाउन्दः, तदुत्तमं केन्द्रम्-“छस्वीतत् ससगणा, गोपेवा यवति नेह शिष्ये”

जः । षष्ठोऽयं च न लघुर्वा, प्रथमेऽर्द्धे नियतमार्यायाः ॥ १ ॥ षष्ठे द्वितीयलात् परके ले मुखलाच्च स यतिपदनियमः । चरमेऽर्द्धे पञ्चमके तस्मादिह भवति षष्ठो लः ॥ २ ॥ ” (दृत्तरत्नाकरे) आर्यैव संस्कृतेतरभाषासु गाथासंज्ञेति प्रथमगाथार्थः ॥ १ ॥ इह हि साधुना इहपरलोकहितार्थं सदा सदाचारगच्छसंवासो विधेयः, असदाचारगच्छसंवासश्च परिहार्यः, क्रमेण परमशुभाशुभफलत्वात् । तत्रापि अपरिकर्मितप्रदेशं चित्रकरणमिव, सच्छिद्रप्रवहणं समुद्रतरणमिव, अपरिवर्जितापथ्यं तथ्यौषधकरणमिव, अव्याकरणाध्ययनमन्यशास्त्राध्ययनमिव, अपरिवर्द्धपीठं भित्तिचयनमिव, सधृलीकं लिम्पनमिव, अतस्म्यः-सङ्गं कमलरोपणमिव, अलोचनं मुखमण्डनमिव, अन्तर्गद्वैव अपरित्यक्तोन्मार्गगामिगच्छसङ्गं सदाचारगच्छसंवासनम्, इत्युन्मार्गगामिगच्छसङ्गतिं परित्यज्यैव सन्मार्गगामिनि गच्छे संवसनीयमिति ज्ञापनार्थं प्रथममुन्मार्गगामिगच्छसंवासे परमापायफलं दर्शयति—

अत्थेगे गोअस्मा ! पाणी, जे उम्मगपइहिए । गच्छस्मि संवसित्ताणं, भसई भवपरंपरं ॥ ३ ॥

व्याख्या—हे गौतम ! सन्त्येके—केचन प्राणिनः—सस्वाः, ये उन्मार्गप्रतिष्ठिते—उन्मार्गगामिनि गच्छे संवस्य—संवासे कृत्वा, णमिति वाक्यालङ्कारे भयपरम्परां—संसारपरिपार्थीं भ्रमन्ति, अत्र वचनव्यत्ययो दीर्घत्वं च प्राकृतत्वात् । एवमग्रेऽपि तत्र वचनादिव्यत्ययह्रस्वत्वदीर्घत्वविभक्तिलोपादिमाकृतत्वादिनिवन्धनमनुक्तमपि स्वयमभ्युद्गम । असत्सद्गो हि सतोऽपि शीलस्य विलयेन पातहेतुरेव, उच्यते चान्यत्रापि—“ यदि सत्सद्गनिरतो, भविष्यसि भविष्यसि । अयास्मज्जनगोऽपि षष्ठो, पतिष्यसि पतिष्यसि ॥ १ ॥ ” इह च ‘ अत्थेगे गोअस्मा पाणी’ इत्यादि सगौतमामन्त्रेण श्रीमन्महावीरनिर्वचनवा-

श्योपमत्वात् । हे मद्भक्त । किं सति ते केषुचन प्राणिनः ? य एवार्गीगामिनि गरुडो संवस्य भवपरम्परां भ्रमन्ति, इत्यादिरूप
 यथासम्भरि सभगवद्गणपद्मश्रीगौतमप्रशारयमनुक्तमपि श्लेषम् । प्रथमतरेण निर्ध्वनस्य प्रायोऽसम्भवावैषमुत्तरत्रापि, तत्र
 तत्र प्रश्रवणाय यथासम्भवि स्वयम्बर वाच्यमिति । नचिदं प्रकीर्णं केन विरचितमिति ? उच्यते—

“ महानिर्सीरुष्पाभो, बरहाराभो तदेव य । साहुसाहुनिअट्टाप, गरुडायारं समुद्धिर्भ ॥१॥ ” इतीशिवस्वयमाणवचना-
 दैरेदपरमीयत । पदुत्रेदे प्रकीर्णके श्रीमद्ब्राह्मणविरचितत्रयादिभ्य उद्धृत्येन तदवर्गिभाविना पुनर्वर्गितसूत्रार्थधारकेण
 वनाप्यागार्येण विरचितमिति । यथा ऽयोत्रिंशत्परकमकीर्णके बालभ्यवाचनानुगतेन पूर्वगतसूत्रार्थधारिणा केनाऽप्याधार्येण
 विरचितम् । उक्तं च श्रीमल्लपगिरिसुरिपादैरुक्तप्रयदगाथाह्वयौ ‘अयमत्र पूर्वधार्योपवृद्धित उपोबृघातः-कोऽपि श्रिव्योऽ-
 न्यधुतः कश्चिदाचार्यं पूरगतसूत्रार्थधारके बालभ्य श्रुतसागरपारगतं श्रिसा मणभ्य विज्ञपयतिरम, यथा-भगवन् इच्छामि सुप्याकं
 भुतनिपीनायने यथावस्थितं फालविभागं ज्ञातुमिति, तत्र एवमुक्ते आचार्य आह-मृणु वरस ! तावदित्यादि’ तथा उद्धृतिवीय
 नाश्रुतहृणावपि मरुगपास्थानविमरशस्त्रमाश्रित्योक्तम्, ‘यथा-इह रुन्दिळाचार्यमहर्षौ दुःग्मयानुमावतो दुर्मिसमहस्या साधूनां
 पञ्चनृणानादिके सर्वमप्यनइत् । ततो दुर्मिसात्किमे सुभिसमहर्षौ द्वयोः सङ्घयोर्मैलापकोऽभवत् । तथया-एको बळभ्यां, एको
 काचिदनुपपत्तिः, तथातुयोगद्वारादिकमिदानीं वर्षेपाने माधुरवाचनानुगतं, ष्योत्रिंशत्परकसूत्रकर्ता चाचार्यो बालभ्यः, तत्र
 त्रिदे संगपास्थानमत्रिपादनं वासभ्यवाचनानुगतमिति नास्मानुयोगद्वारादिकसङ्ख्यास्यानैः सह विसहस्रत्वहृत्परसम्भ्य

विचिकित्सितव्यमिति' । यथा वा नन्द्यध्ययनं देववाचकेन । उक्तं च श्रीमलयगिरिसुरिपादैरेव तद्धृतौ यथा— 'तदेवमभीष्ट-
 देवतास्तत्रादिसम्पादितसकलसौविहित्यो भगवान् दूषगणिपादोपसेवी पूर्वान्तर्गतसूत्रार्थधारको देववाचको योग्यविनेयपरीक्षां
 कृत्वा सम्पत्यधिकृताध्ययनविषयस्य ज्ञानस्य प्ररूपणां विदधाति । "नाणं पंचविहं पण्णत्तं" इत्यादीति' ननु यद्येवं तर्ह्यत्र
 गौतमप्रश्नश्रीमन्महावीरनिर्वचने न सम्भवतः? उच्यते, सत्यम्, परं प्रायः सर्वत्र गणधरप्रश्नार्थीकरनिर्वचनरूपं सूत्रम्, अतो भगवान्
 गच्छाचारप्रकीर्णककर्त्तापीत्यमेव सूत्रं रचयति स्मेति । ननु प्रकीर्णकमिति कोऽर्थः? ? कानि वा प्रकीर्णकानि ? २ कति-
 मङ्ख्यानि वा तान्येकैकस्य तीर्थकृत आसीरन् ? ३ कैर्वा विरचितानीति ? ४ उच्यते, इह यद् भगवदर्हदुपदिष्टं श्रुतमनुसृत्य
 भगवन्तः श्रमणा विरचयन्ति तत्सर्वं प्रकीर्णकमुच्यते, 'अथवा श्रुतमनुसरन्तो यदात्मनो वचनकौशलेन धर्मदेशनादिषु ग्रन्थ-
 पद्धतिरूपतया भाषन्ते तदपि प्रकीर्णकं ? । कानीति प्रश्ने यानि अङ्गवाह्यानि दशैकालिकोचराध्ययनादीन्युत्कालिककालिक
 भेदभिन्नान्यध्ययनानि तानि सर्वाण्यपि प्रकीर्णकानि २ । सङ्ख्याप्रश्ने चतुरशीतिप्रकीर्णकसहस्राणि ऋषभस्वामिनः, सङ्-
 ख्येयानि प्रकीर्णकरुसहस्राण्यजितादितीर्थकृतानि, चतुर्दश प्रकीर्णकसहस्राणि भगवतो वर्द्धमानस्वामिनः, अपरिमाणानि वा ए-
 कैकस्य तीर्थकृतस्तीर्थं ३ । कैर्वाविरचितानीति प्रश्ने तु, ये ऋषभादितीर्थकरकाले श्रमणाः प्रधानसूत्रविरचनशक्तिसमन्विता
 आसीरन्, ये वा ऋषभादितीर्थकरतीर्थश्रमणाः प्रधानसूत्रविरचनशक्तिसमन्विताः, ये वा प्रत्येकबुद्धास्तैर्विरचितानि प्रकीर्ण-
 कानीति ४, उक्तं चैतदर्थसंवादि श्रीनन्दिसूत्रश्रीमलयगिरिकृततद्धृत्योः तत्र सूत्रं यथा— "अहवा तं समासओ दुविहं पं० तं०
 अंगपविहं अंगबाहिरं च । से किं तं अंगबाहिरं ? अंगबाहिरं दुविहं पं० तं० आवस्सयं च आवस्सयवइरित्तं च । से किं तं आवस्सयं

२ छविई ५० तं० सामाहये ? घठबीसत्वओ २ कंदगये ? पडिकमले ४ काठस्सगो ५ पडकलानं ६ से ते तं आवत्सय ।
 से किं तं भावस्सयपरिचं २ बुनिई ५० तं० काळियं तकाळियं ३ अणेगविई ५० तं० दसवेयान्निं
 ? कप्पियाकप्पियं २ बुद्धकप्पियं ? महाकप्पियं ? उबवाहं ५ रायपसेणियं ६ जीवाधिमो ७ पडरणा ८ महापणवणा
 ९ पयायप्यपापं ?० नंदी ? ? अयुभोगठाराई ? २ देविदत्वयो ? ३ तंदुल्लेयान्निं ? ४ चंदाविअयं ? ५ मूरपण्वती ? ६
 पोरिसिंहलं ? ७ येडलपवेसो ? ८ विज्जाचरणविज्जिच्छओ ? ९ गणिविज्जा २० ज्ञाणविमची ? १ यरणविमची ? २ आय-
 विसारी ? ३ बीअरागसुभं २४ संलेहणसुभं २५ विहारकप्पो ? ६ वरणविही २७ आउरपखस्सार्णं ? ८ महापखस्सार्णं २९
 पवमाइ, से तं चकाळियं । से किं तं काळियं ? अणेगविई ५० तं० उसरअयणाई ? दसाओ २ कप्पो ? खहारो ६ निमीई
 ५ महानिसीई ६ इसियासिमाई ७ मंडूदीविपण्णी ८ दीवसागरपण्णी ९ वंदपससी ? १० सुद्धियाविमाणपविमची ? ११ मइ-
 छियाविमाणपविमची ? २ अंगवृत्तिया ? ३ वंगवृत्तिया ? ४ विबाहवृत्तिया ? ५ अरणोववाए ? ६ वरणोववाए ? ७ गक्को
 ववाए ? ८ परणोववाए ? ९ वेसयणोववाए २० वेलेधरोववाए २१ देविदोववाए २२ उट्टाणसुए २३ सट्टाणसुए २४
 नागपरिमावळिमाओ २५ निरयावळिमाओ २६ कप्पियाओ २७ कप्पवडिसियाओ ? ८ पुण्फिआओ २९ पुण्फवृत्तियाओ
 ? १० वहीदसाओ ? ११ एवमाहवाइ वचरासीई पडकलसइस्साई भगवओ भरइओ उसइसापिस्स आइवित्थयरस्स, ठहा मैत्वि-
 आइ पइगगसाइस्साई यज्जिग्गणं निपवरार्णं, वचइमपइग्गणसइस्साई भगवओ वज्जमाणसापिस्स, आइवा जस्स जविआ
 सीसा कप्पविआए ? वेणइआए २ कम्मिआए ? पारिणापिआए ६ चउठिहाए बुद्धीए उबयेआ वरस्स ठविआई पइग्गणस-

हस्ताई, पंचेअबुद्धावि तत्तिआ वेव । से तं कालिअं, से तं आवस्सयवइरिचं, से तं अणंगपविट्ठं । अथैतत् वृत्त्येकदेशो यथा-
'एवमाइया' इत्यादि कियन्ति नाम नामग्राहमाख्यातुं शक्यन्ते प्रकीर्णकानि, तत एवमादीनि चतुरशीति प्रकीर्णकसहस्राणि
भगवतोऽर्हंतः श्रीऋषभस्वामिनस्तीर्थकृतः?, तथा सङ्ख्येयानि प्रकीर्णकसहस्राणि मध्यमानामजितादीनां जिनवरेन्द्राणां
एतानि च यस्य यावन्ति भवन्ति तस्य तावन्ति प्रथमानुयोगतो वेदितव्यानि २, तथा चतुर्दशप्रकीर्णकसहस्राणि भगवतोऽर्हंतो
वर्द्धमानस्वामिनः ३ । इयमत्र भावना-इह भगवत ऋषभस्वामिनश्चतुरशीतिसहस्रसङ्ख्याः श्रमणा आसीरन्, ततः प्रकीर्ण-
करूपाणि चाऽध्ययनानि कालिकोत्कालिकभेदभिन्नानि सर्वसङ्ख्यया चतुरशीतिसहस्रसङ्ख्यान्यभवन् । कथमिति चेत्? उच्यते,
इह यत् भगवदर्हदुपदिष्टं श्रुतमनुसृत्य भगवन्तः श्रमणा विरचयन्ति तत्सर्वं प्रकीर्णकमुच्यते, अथवा श्रुतमनुसरन्तो यदात्मनो
वचनकौशलेन धर्मदेशनादिषु ग्रन्थपद्धतिरूपतया भाषन्ते तदपि सर्वं प्रकीर्णकं, भगवतश्च ऋषभस्वामिन उत्कृष्टा श्रमणसम्प-
दासीत् चतुरशीतिसहस्रप्रमाणा, ततो घटन्ते प्रकीर्णकान्यपि भगवतश्चतुरशीतिसहस्रसङ्ख्यानि ? । एवं मध्यमतीर्थकृतामपि
सङ्ख्येयानि प्रकीर्णकसहस्राणि भावनीयानि २ । भगवतस्तु वर्द्धमानस्वामिनश्चतुर्दश श्रमणसहस्राणि, तेन प्रकीर्णकान्यपि
भगवतश्चतुर्दशसहस्राणि ३ । अत्र द्वे मते । एके सूरयः प्रज्ञापयन्ति-इदं किल चतुरशीतिसहस्रादिकमृषभादीनां तीर्थकृतां श्रम-
णपरिमाणं प्रधानसूत्रविरचनसमर्थान् श्रमणानधिकृत्य वेदितव्यं, इतरथा पुनः सामान्यश्रमणाः प्रभूतरा अपि तस्मिन् तस्मिन्
ऋषयादिकाले आसीरन् ? । अपरे पुनरेवं प्रज्ञापयन्ति-ऋषभादितीर्थकृतां जीवतामिदं चतुरशीतिसहस्रादिकं श्रमणपरिमाणं,
पुनरेकैकस्मिन् तीर्थ भूयांसः श्रमणा वेदितव्याः, तत्र ये प्रधानसूत्रविरचनशक्तिसमन्विताः सुप्रसिद्धास्तद्ग्रन्था अत-

रामडिका अपि तीर्थं वसंमानाः मृषाधिकृता द्रष्टव्या' २ । एतदेव मतान्तरमुपवर्धयन् आह-

'मये' स्यात् प्रयवेति प्रकारान्तरोपदर्शने यस्य ऋपभावेस्वीर्यकृतो यावन्तः त्रिव्यास्नीर्यं औत्सास्त्वया ? वैनयिष्या
- ऋपनया ३ पारिणामिस्या ६ चतुर्विधया पुद्बया उयताः-समन्विता आसीरन्, तस्य ऋपभावेस्वाबन्धि प्रकीर्णकसहस्राणि
अभयन् । मय्येऋषुदा अपि तावन् एव । अत्रैको व्यावसत्ते । इह एकैकस्य तीर्थकृतं तीर्थेऽपरिमाणानि प्रकीर्णकानि भवन्ति, प्रकीर्ण-
रूपारिणामपरिमाणत्वात्, अत्रलभिः मय्येऋषुदरचितान्येव प्रकीर्णकानि द्रष्टव्यानि, प्रकीर्णकपरिमाणेन मय्येऋषुदप-
रिमाणमतिपात्रनात् । स्यादेतत्त्रय्येऋषुदानां द्वित्यभासो विवक्ष्यत, तदेतदसमीचीनम्, यतः-प्रव्राजकाचार्यमेवाधिकृतस्य शि-
ष्यभासा निगिष्पते, न तु तीर्थकरोपद्रिष्टशासनमतिपन्नत्वेनापि, ततो न कश्चिद्दोषः । तथा च तेषां ग्रन्थाः-“ इह वित्ये
भपरिमाणा पदसगा पद्व्यगतामिभपरिमाणचणयो, किं तु इह सुचे पथेयपुद्बपणीयं पदसगं भाणियत्वं, कम्हा जम्हा पर
पणपरिमाणेन नैव पथयपुद्बपरिमाणं कीरत, अगिभं 'पथेयपुद्बवि तथिया चैव' चि । बोयग आह-नशु पथेयपुदा सिस्स-
मासो य विवगसप ? आयरिच्यो आह-वित्यगरपणीयसासणपठिवक्ष्यणयो नस्स सीसा इवन्तीति ।” अन्ये पुनरेवमाहुः-
सामान्येन प्रकीर्णकैस्तुरगस्वात्मत्रयेऋषुदानामवाभिधानम्, न तु नियोगतः मय्येऋषुदरचितान्येव प्रकीर्णकानीति 'सेत' मित्या
दि तदेतरकास्त्रिं, तदेतद्रावश्यकव्यतिरिक्तं, तदतदनमत्रमत्रिष्टमिति । इदमपि गाथाछन्दः । परं तच्छरणे वेदम्-“ विषयास-
रपादे ना, पादैरसमे दनधर्मवत् । यच्छन्दो नोक्तमथ, गायेति तल्लृग्भिः प्रोक्तमिति ॥ १ ॥ ” (वृत्तरत्नाकरपञ्चमाध्याये)
॥ २ ॥ अथ गाथाश्लेषेण सदाचारगण्डवर्धससे गुणान्तर

जामद्वजामदिणपक्खं, मासं संवच्छरंपि वा । सम्मग्गपट्टिए गच्छे, संवसमाणस्स गोअमा ॥३॥
 लीलाअलसमाणस्स, निरुच्छाहस्स वीमणं । पिवखविवखइ अन्नेसिं, महाणुभागाण साहुणं ॥४॥
 उज्जमं सब्वथामेसु, घोरवीरतवाइअं । लज्जं संकं अइक्कम्म, तस्स वीरिअं समुच्छले ॥५॥

गाथात्रयव्याख्या-यामार्द्ध-चतुर्घटिकं, यामं-ग्रहरं, दिनं-अहोरात्रं, अत्र पदत्रयेऽपि विभक्तिलोपः प्राकृतत्वात्, समा-
 हारद्वन्द्वो वा चतुर्णां पदानां, पक्षे-पञ्चदशदिनात्मकं, मासं-पक्षद्वयात्मकं, संवत्सरं-द्वादशमासात्मकं, अपिशब्दाद्धर्षद्वयादिकं
 यावत् वा शब्दो विकल्पार्थः, सन्मार्गप्रस्थिते-आगमोक्तमार्गप्रवृत्ते गणे संवसतो-निवासं कुर्वाणस्य जन्तोरिति शेषः, हे गौतम!
 कथम्भूतस्य लीलया अलसायमानस्य अनलसोऽलसो भवतीति अलसायते इति अलसायमानस्तस्य, अत्र डाच्
 'लोहितादिभ्यः' पिदिति सूत्रेण लोहितादेराकृतिगत्वात् डार्थं क्यङ् ष् प्रत्ययः । निरुत्साहस्य-निरुद्यमस्य 'वीमणं' ति
 पष्ठर्थं द्वितीया । विमनस्कस्य-शून्यचित्तस्य 'पिवखविवखइ' च्चि पश्यतः अन्येषां महानुभागानां-महाप्रभावाणां साधूनां,
 उद्यमं-अनालस्यं सर्वस्थामेसु-सर्वक्रियासु, कथंभूतमुद्यमं? 'घोरवीरतवाइअं' ति घोरं-दारुणमल्पसर्वैर्दुरनुचरत्वात्, 'वीर'त्ति
 वीरे भवं वैरं वीरैः साध्यमानत्वादेवैविविधं तप आदिर्यत्र तं आदिशब्दाद्वैयाट्टस्यादिकं लज्जां-त्रीडां शङ्कां-जिनोक्ते संशयरूपामति-
 क्रम्य-परित्यज्य स्थितस्येति शेषः, तस्य सुखशीलत्वादिदोषयुक्तस्यापि वीर्यं-प्रधानधर्मानुष्ठानकरणोत्साहरूपं समुच्छलेत्-

प्रादुर्भवेत्, सोऽपि त्रिनोक्तमोक्षमार्गाक्रियां कुर्यादित्यर्थः, पशुश्लोकशेषकाचार्यवदिति, श्रीभ्यपि विपमाक्षरेऽपि गायछन्दांसि ॥ ३ ॥ ६ । ५ ॥ अथ श्रीयोच्छस्त्रे किं फलमित्याह—
वीरिण तु जीवस्स, समुच्छलियण गोअमा । जम्मतरकप पावे, पाणी सुहुत्तेण निवहे ॥६॥

व्याख्या—जीवस्स—मनो (तोः) वीर्येण तु समुच्छलितेन हे गौतम ! मन्मान्तरकृत्वानि पापानि प्राणी—स एव जन्तुर्गृहे
वैपात्रेण निर्दिशेत्—श्वाल्येत्, अस्मिन्नक्षरदिति, विपमाक्षरेति गायछन्दः ॥ ६ ॥ यस्मादेवं तस्मात्किं फलमित्याह—
तम्हा निउणं निहालेउ, गच्छ समम्मगपट्टिअं । वसिज्ज तरय आजम्म, गोअमा ! सजय सुणी ॥७॥

व्याख्या—यस्मात् सद्गणे एते दृणास्वस्मास्त्रिपुणं निमास्य—सम्यक् परीक्ष्य, गच्छ सपार्गमस्सिव, सत्र वसेत्—
निवासं कुर्यात् । आगन्म—जीवितकालमभिम्याप्य यावच्छ्रीभमित्यर्थः, हे गौतम ! संयतः सत्क्रियावान् धुनिः—साधुरिति, वि-
पमाक्षरेति गायछन्दः ॥ ७ ॥ सम्यक् परीक्ष्य सद्गणे वसेदित्यनन्तरमुक्तं, सत्र गणस्य बहुव्रतियतिनीसमुत्पात्यकस्य
प्रत्येकं परीक्षाकर्तुं न शक्यते । अयाचार्ये ष परीक्षिते प्रायो गणोऽपि परीक्षित एव, मेध्यादिसमानत्वेन तत्रयवर्षकृत्वादाचार्यस्य
गणस्य च तदनुपस्थित्वादित्यतः प्रथमपाचार्यमेव परीक्षेत्त्याह—
मेढी आलंवनं खमं, दिढी जाणं सुउत्तम । सूरी ज होइ गच्छस्स, तम्हा तं तु परिक्खय ॥८॥

व्याख्या—यद्यस्मात्कारणात्परिः—सयाचार्यो गच्छस्य—गणस्य 'मेढि'सि मेधिः—सत्ते गोषयस्थुणा तत्समानो भवति ।

यथाऽनया बद्धानि पशुवृन्दानि मर्यादया प्रवर्तन्ते तथाऽऽचार्यमेधीवद्धो गच्छोऽपि मर्यादया प्रवर्तत इत्यर्थः, तथाऽऽलम्बन-
 हस्ताद्याधारस्तत्समानः यथा हस्ताद्याधारो गर्त्तादौ पतज्जन्तुं धारयति तथाऽऽचार्योऽपि भवगर्त्तं पतन्तं गच्छं धारयतीत्यर्थः,
 तथा 'खंभं' ति स्तम्भः—स्थूणा अत्र नपुंसकत्वं प्राकृतत्वादेव तत्समानः यथा स्तम्भः प्रासादाधारः स्यात् तथाऽऽचार्योऽपि
 गच्छप्रासादाधारः, तथा 'दिट्टि'त्ति दृष्टिः—नेत्रं तत्समानः यथा जन्तोर्नेत्रं शुभाशुभवस्तुप्रदर्शकं भवति तथाऽऽचार्योऽपि गच्छस्य
 भाविशुभाशुभप्रदर्शकः स्यात्, तथा 'जाणं सुलत्तमं' ति यानं—यानपात्रं सूत्तमं—अतिप्रधानमच्छिद्रमित्यर्थः, तत्समानो यथाऽच्छिद्रं
 यानपात्रं समुद्रीरं नयति जन्तून्, तथाऽऽचार्योऽपि गच्छं भवतीरं नयति तस्मात्प्रथमं, 'तं तु' ति तोरेवकारार्थत्वात् तमे-
 वाचार्यमेव परीक्षेत गच्छपरीक्षामिच्छुस्सुधीरिति अनुष्टुप् छन्दः ॥ ८ ॥ एवं चात्र ग्रन्थे त्रयोऽधिकाराः सूचिताः तद्यथा—
 आचार्यस्वरूपाधिकारः ? साधुस्वरूपाधिकारः २ साध्वीस्वरूपाधिकारश्च ३ । तत्र प्रथममाचार्यस्वरूपाधिकारं निरूपयितुकामः
 कैश्चिन्हैश्चन्नस्य उन्मार्गप्रस्थितमाचार्यं परीक्षेतेति प्रश्नयन्नाह—
 भयवं केहि लिंगेहि, सूरिं उस्मगगपट्टियं । वियाणिजा छउमत्थे, सुर्णा तं मे निसामय ॥ ९ ॥

व्याख्या—हे भगवन् !—परमैश्वर्यादिसमन्वित कैल्लिङ्गैः—चिन्हैरुन्मार्गप्रस्थितं—असन्मार्गस्थितं सूरिं—आचार्यं, छाद्यते के-
 बलज्ञानं केवलदर्शनं चात्मनोऽनेनेति छन्न तत्र तिष्ठतीति छन्नस्यो, विजानीयात्—परीक्षेतेति परमश्रे गुरुराह—हे मुने ! येश्चिन्हे-
 राचार्यमुन्मार्गप्रस्थितं छन्नस्यः परीक्षेत, तत् मे—मम कथयत इति शेषः । ' निसामय ' ति त्वं निशामया—ऽऽकर्णयेति, अनुष्टुप्
 छन्दः ॥ ९ ॥ अथ वृत्तद्वयेन पूर्वोक्तशिष्यप्रश्नोत्तरमेवाह—

सच्छब्दयारिं दुरसालं, आरभे सुपवचय । पीडयाद् पडिषद्धं, आउक्कायविहिंसगं ॥ १० ॥
 मूलुत्तरगुणभट्ट, सामायरीविराहय । अदिशालोयण निष्ठां, निश्च विगहपरायणं ॥ ११ ॥

अनयोऽयत्न्या—स्पर्शन्वेन—स्वाभिप्रायेण न तु मिनाइया धरतीति स्वच्छन्दधारी तै, तथा दुष्टं क्षील-
 समारम्भस्तु—परिवापकरः, उक्तञ्च—“संक्ष्यो संरंभो, परिवापकरो भवे समारंभो । आरंभो उषधो, सुदनयाणं तु सवेसि
 ॥ १ ॥” तत्र स्वान्ययोः प्रथमकस्तं, तथा पीठकं—फष्टकमादिद्वय्यात्पट्टिकादयस्तत्र प्रतिबद्धः कारणं विनापि ऋदुवद्-
 काले तत्परिभोगीत्यर्थस्तं, ऋदुवद्काले च पीठकादिग्रहणे महान् दोषः, उक्तं च—“वे भिषखु उदुबद्धियं सेष्ठासंयारयं
 परं पञ्चोसपणाओ उचाइणइ उचाइणितं वा साइखइ” चि । इति भीनिष्ठीयसुप्रद्वितीयोद्देशके । अथैतच्छृणि—“उदुवद्गहिर्वं
 सेष्ठासंयारयं पञ्चोसवजरत्नीओ परं उचाविजाधइ तरस मासखु पच्छिषं । सेष्ठासंयारविशेषप्रापनार्थमाह—‘सर्व-
 गिया उ सेष्ठा, वोइत्यदं च होइ संयारो । अइसुवडा व सेष्ठा, तणुरिसो वा समासो उ ॥ १ ॥’ सर्वगिया सेष्ठा अणुइय-
 इत्यो संयारो, अइवा अइसुवडा सेष्ठा अचक्षेयर्थः, चलो संयारवो, अइवा तणुरिसो समासो कञ्चति । इत्येव सेस्वार-
 क् इत्प्यासेस्वारकः संस्वारो दुषियो ॥ १ ॥ ‘परिसादिमपरिसाही, दुषियो संयारओ उ नायवो । परिसाही वि य दुषियो,
 अइसिरइसितो उ नायवो ॥ २ ॥’ जस्य परिदुक्कमाये किं वि परिसद्वति सो परिसाही, इवरो अपरिसाही, सो

दुविहो अद्भुसिरो झुसिरो य ॥ २ ॥ 'सालित्पणादी झुसिरो, कुसत्पिण्यादी अद्भुसिरतो होति । एगंगिओ अणेगंगिओ य
 दुविधो अपरिसाडी ॥ ३ ॥' सालित्पणादी झुसिरो कुसवप्पगतणादी अद्भुसिरो, जो अपरिसाडी सो दुविहो एगंगिओ अ-
 नेगंगिओ अ ॥ ३ ॥ 'एगंगिओ उ दुविहो, संघातिमएयरो य नायवो । दोमादी नियमाओ, होति अणेगंगिआएत्थ ॥ ४ ॥'
 एगंगिओ दुविहो संघातिमो य असंघातिमो य दुगाइपट्टोपच्चारेण संघातिता कृपाटवत् एस संघातिमो एगं चैव पृथुफलकं
 असंघातिमो, दुगादिफलहा असंघातिता वंशकंविआओ वा अणेगंगिओ ॥ ४ ॥ 'एते सामणयरं, संथारुवुवच्छि गेणहए जो उ ।
 सो आणाअणवत्थं, मिच्छत्तचिराहणं पावे ॥ ५ ॥' एतेसिं संथारगणमन्नतरं जो उडुवुद्धे गेणहति सो अतिक्रमे वट्टति, अणवत्थं करेति,
 मिच्छतं जणेति, आयसंजमविराहणं पावति ॥ ५ ॥ इमे दोसा 'सज्जाए पलिमंथो, गवेसणाणयणमपिणंते य । झामियद्विया
 वखेवो, संघट्टणमादि पलिमंथो ॥ ६ ॥' उडुवुद्धे काले निक्कारणे संथारं गवेसमाणस्स आणेत्तस्स पुणो पच्चप्पिणंतस्स सज्जाए
 पलिमंथो भवति, अह कहवि झामिओ हिओ वा, तो संथारगसामी अणुणवेंत्तस्स सुत्तथेसु वक्खेवो, संसत्ते तससंघट्ट-
 णादिनिष्फणं संजसे पलिमंथो य, अह सामी भणेज्जा जओ जाणह तओ मे अणं देह, ताहे अणं मगंताणं सो चैव पलि-
 मंथो ॥ ६ ॥ पायच्छित्तं दाउकामो भेदमाह—'झुसिरेय' गाहा कंठा ७ एतेसु इमं पच्छित्तं 'परिसाडिमे' गाहा । परिसाडिय
 अद्भुसिरे मासलहुं । झुसिरे पडिसाडिए ? एगंगिए संघातिमे २ असंघातिमे ३ अणेगंगिए य ४ एतेसु चउसु वि चउलहुयं ।
 झामिते हिते वा अणं दवाविज्जति वहतं साहूण दाउं अवहंतयं पवाहेज्ज ओभासिओ वा साहुअट्टाए अहाकम्मं करेति ।
 आदिसद्दाओ कीयकडादि वक्खेवो ८ 'सुत्तादि' गाहा गतार्था, रक्केन दधिमन्थनवत् ९ । चोदक आह—' एवं सुत्तनि-

केषो, निरस्यभो चोत्रगो उ चोदेति । अह होति सो सन्त्यो, न सुण वाच्छं समासेर्न ॥ १० ॥ 'संयारगहर्ण उडुवद अ-
 त्येण निसिदं एवं नृत्तं निरत्ययं, मसो मृत्ते पञ्चोसवणरातिअक्खिमं पट्टिमिदं, त गहिति संभवति एवं चोदेकेनोक्त
 आपार्य आह-अहा मुफ्त्यो सार्यको भवति तथा उरं समासवो वोच्छे ॥ ११ ॥ 'सुचनिवाठ तमेसु, वेसगिस्सामेय उचमठे य ।
 निरत्वडपाणहस्ति, पच्छाणि य कारणञ्चत्वे ॥ १२ ॥ 'दारगाहा ॥ देस पडुव वणा वेपेच्च १ ? 'असिवादिक्कारणगता, उ-
 चितो मो उडुवदे उम्मिच्चति, महा-सिपुचिसए ऊसरभूमी वा जहारणकंठं त असिवादिक्कारणेहि गता मा उवारी कुच्छिस्सति
 लि प्रनीरणमया वा तथा वेपेच्चत्यादि, तथा अण्काय-सचित्तनर्थं तस्य विहितको-विराप्रकस्तं, तथा मूलगुणाः-आणाति-
 पात्ररिरणमद्या, उचरणुणा - पिच्चविगुदपादपसेस्यो भ्रष्टस्य, तथा सामाचारी-साध्यहोरात्रक्रियाक्या सबूगच्छमययादावस्या
 विरापकस्तं, तथा नित्यं अदशा-गुरुगुतोऽप्रकृतिना आलोचना-आलोचनार्थं पापं येन सोऽदृशालोचनस्तं, अमालो रनास्वरूप
 यपा-जो आलोचनारिहो सो इमो इविहो । 'भागम ? सुप्रववहारी', आगमथो छव्विहो अ ववहारी । केवल ? मणो २
 दि १ चोदस ६-इस ५ नव ६ सुवी य णायथा ॥ १॥ 'आगमपवहारी ? सुयववहारी य २, तस्य जो सो आगमववहारी
 सो उविहो इमो-कवलणाणी ? मण्यपरमवणणी २ ओहिणाणी ३ चोदसपुष्पी ६ अमिण्णदसपुष्पी ५ ण्यपुष्पी य ६ एए
 आगमववहारी पणवलणाणिणो वेण जहा आइयारो कयो वं तथा अविचारं जाणति । न च आगमपववहारिस्स आलोपअयाणो
 अदि आभोयोगो पट्टिकुचति ॥ 'पम्भुठे पडिसारणा, अपट्टियज्जंनं ण म्बु सारं । अति पडियज्जति सारे, बुचिहण्यारपि

पञ्चवत्सो ॥ २ ॥ 'पम्हुट्टे' ति विस्सरि ए तं पञ्चवत्सवर्णाणी णाडे पडिवज्जिस्सइ ति ताहे भणति अमुगं ते विस्सरियं तं आलोएहि,
 अह जाणइ न पडिवज्जति तो ण पडिसारेइ, दुविहो अइयारो-मूलगुणाइयारो उत्तरगुणाइयारो य, एवं पञ्चवत्सवर्णाणी सम्मं
 आउट्टस्स देति पन्डित्तं, अणाउट्टस्स ण देति, एते पञ्चवत्सवहारी बुत्ता ॥ २ ॥ सेसा जे ते इमे सुयवहारी । 'कप्पो' ति इमे सुयवहारी उ सुए,
 आलोयव्वेति ते उ तिक्वुत्तो । सरिसत्थे अपलिउंची विस्सरिसपलिउंचीअं जाणे ॥ ३ ॥ 'कप्पो' ति दसाकप्पवहारा, 'पकप्पो'
 चि णिसीहं, तुशब्दान्महाकप्पसुयं महाणिसीहणिसीहणिव्वुत्ती पेढियधरा य एवमादि सव्वे सुयवहारिणो ते य सुयवहारी २
 एगवारालोइए पलिउंचीए अपलिउंचीए वा विसेसं ण जाणंति तेण कारणेण 'तिक्वुत्तो' ति णियमा तिण्णिवारे आलो-
 यव्वेति । एकवारो भणति ण सुट्टु मए अवधारियं, वितियवाराए निदावसंगओ, ततियवाराए भणति अणुवउत्तेण किंचि
 णावधारियं, पुणो आलोएहि । जति तिहिं वाराहिं सरिसं चैव आलोनियं तो णायव्वं अपलिउंची, अह विस्सरिसं बुल-
 वन्तो य आलोएति, तो पलिउंचीयं जाणियव्वं । तत्थ जो पलिउंची सो इमेण आसदिट्ठेण चोएयव्वो, दवाइचउच्चिहपडि-
 सेवणाए पलिउंची आगमसुअववहारिहिं भाणियव्वो, सुणेहि अज्जो ! उदाहरणं जहा-एकस्स रणो आसो सव्वलवखणजुत्तो
 धावणपवणसमत्थो तस्स आसस्स गुणेण य अजेयो सो राया, सामंतराणो य मव्वे अज्जावेति । ताहे सामंतरायाणो अप्प-
 प्पणो सभासु भणंति-अत्थि कोइ एयारिसो पुरिसो जो तं हरित्ता आणेति, सव्वेहिं भणियं सो पुरिसंपंजरत्थो चिट्ठति
 गच्छति वा, णणो सक्कति हरिउं, एगस्स रणो एणेण पुरिसेण भणियं, जइ सो मारियव्वो तो मारंमि ति, ताहे रणा भणियं-
 मा अम्हं तस्स वा भवतु वावादेहि ति, तत्थ गतो सो तेण य छणपपेसट्टिएण डिक्कखयणुहकंडस्स अंते खुदकंडकं लाएत्ता

विद्धो आसौ, न इमिपारुहर्ष आहगिजा पहिये सुहकी कटहो पि अनत्तरीरमणुपविद्धा । सो पभूयजवजागम्यण वरतो
 नि वेण भवतामद्वेण वाहिजसाणा परिहाइउमाइयो । ताहे वेज्जस्स अक्खाओ, पज्जेण दिट्ठो भणिय च, णस्विय न फोति चा-
 उरिमेवाटरोगा, अण्यि न हाइ भवणनाडा, ताहे वेरुणेण जमगन्मणं पुरित्तेहिं फइमेण आळिपाविओ, सो अ सल्लपपसो
 भविउइएणआ पइसें मुक्का, न काहिवा भवणीओ सुइक्किट्टकसुद्धो, नां अ पक्खो सखो जाओ । खिजिओ पूर्व
 प्रणुद्धियमद्वा मघा । इण्णि उरसेहारा महा मा आसो अपुद्धियसुद्धो वरुणं न गणइ अससयो य हुद्धे यथा य । पूर्व
 नृमणि मपज्जो कुरंता फिस्वियइवादे वंजयवुद्धिं ण करेसि, ण य कम्मजो जय करमि, अमए यं फम्मजो जणेजाणि
 मग्गणपरणाणि पाविहिमि णा य मोचतत्वं यादहिमि, तस्सा तस्य नम्मं आष्ठाएदि ति ।” इति निज्जतीयपूत्तिविं-
 गोहउाणे, तथा ‘ आओअणा मपरत्त, वडकक्षा इह छक्कपरपक्खे । तंविम्यापाचिपणं, दायव विहीइ जे भणियं ॥ १ ॥’
 याइ मगच्छ, वंमाइयएरगीअपामत्थे । मारुवीयच्छाकइदेवयपडिमाअरिहसिद्धे ॥ १ ॥” तथा “आयरि-
 आदिअप्रादुपाथ्यायान्तीनां वा पार्थ आकाचनाऽवेया, इयमत्र नाचना-नायश्चित्तस्थानमापन्नेन माधुना भाखेन वा नियमत
 ययं स्वकीयानामाचार्याणां समीप आकाचयितव्यम्, वेपाममादे सपाध्यन्त्य, तस्याप्यमावे प्रवर्तिनः, नस्याप्यमाये स्वयि
 रस्य, नस्याप्यभात गणाश्चन्द्रनिनो वा समीप आकाचनाऽवेया । अथ रणगच्छे पञ्चानामप्यभाषस्त्वहिं किं प्रायमित्याह—
 ‘अभाष्यः’ पि स्वगच्छे आचार्यादीनामपराज्यस्मिन् साम्योगिके परुमामाचार्याश्चिब्रति गन्त्वथ्यप, तमाप्याचार्यादिक्रमेणा-

लोचयितव्यम् । साम्भोगिकगच्छेऽपि पञ्चानामाचार्यादीनामभावे 'इयर'चि इतरोऽसाम्भोगिकः संविद्य इति तस्मिन् गन्त-
व्यम्, तत्राप्याचार्यादिक्रमेणैवालोचयितव्यम् । संविद्यान्यसाम्भोगिकानां चाभावं 'गीय'चि पदैकदेशे षट्समुदायोपचाराद्
गीतार्थः, एतच्च विशेषणं पार्श्वस्थसारूपिकप्रथात्कृतरूपाणां त्रयाणामपि शोऽदम्, ततश्चायमर्थः—पार्श्वस्थस्य गीतार्थस्य समीपे
आलोचयितव्यम् । तस्मिन्नपि गीतार्थं पार्श्वस्थेऽसति गीतार्थस्य सारूपिकस्य पार्श्वं संयतवेषस्य गृहस्थस्य लिङ्गमात्रधारिण
इत्यर्थः । तस्मिन्नपि गीतार्थमारूपिकेऽसति पश्चात्कृतस्य गीतार्थस्य पार्श्वं आलोचयितव्यम्, पश्चात्कृतचरणस्य—परित्यक्तचा-
रित्रवेषस्य गृहस्थस्य पार्श्वे इति यावत् । पार्श्वस्थादीनां च मध्ये यस्य पुरत आलोचना दानुमित्यने तमभ्युत्थाप्य तस्य पुरत
आलोचयितव्यम्, अभ्युत्थापनं नाम बन्दनरूपतीच्छनादिकं प्रत्यभ्युपगमकारापणा अभ्युत्थिते बन्दनाप्रतीच्छनादिकं प्रति-
कृताभ्युपगमे प्रतिक्रान्ते धेद्वन् नान्यथा, धिनयमूलत्वाद्बर्म्मस्य । यदुक्तं—'विणजो मासणे मूलं' इत्यादि । अथ ते पार्श्व-
स्थादय आत्मानं हीनगुणं पश्यन्तो नाभ्युत्तिष्ठन्ति तदा पार्श्वस्थादीनां निषद्यामारचय्य प्रणाममात्रं कृत्वाऽऽलोचनीयम् ।
पश्चात्कृतस्य पुनरित्तरत्नासायिकारोपणं लिङ्गप्रदानं च कृत्वा यथाविधि तदन्तिके आलोचनीयम् । यदि पार्श्वस्थादिकोऽ
भ्युत्तिष्ठति तदा तेनान्यत्र गन्तव्यम्, येन प्रवचनलाघवं न भवति । तत्र च गत्वा तमारत्नप्रायश्चित्तं शुद्धतपो वाहयति मासा-
दिकमुत्कर्षतः पञ्चासदर्थवचनम् । अथ स नाभ्युत्तिष्ठति शुद्धं च तपस्तेन प्रायश्चित्ततया दत्तं, ततस्तं तत्रैव तपो वाहयतीति ।
पार्श्वस्थादीनामप्यभावे यत्र क्षोरष्टकादौ गुणशिलादौ वा भगवान् मुनिस्तुवतस्त्वाभ्यादिः श्रीवर्द्धमानस्त्वाभ्यादिर्वा
समत्सृतस्तत्र तीर्थकरैर्गणधैर्यं बहूनां बहूनि प्रायश्चित्तानि दत्तानि तानि च डोयमानानि तत्रस्थया शैवतया दृष्टानि ततस्तत्र

गन्धा मय च सम्यक्स्वभावितदेवतारापनार्पणमृमं कृत्वा तत्र च सम्भगाकम्भिगया वरजायाः पुरतो यथाचितप्रवर्तपासपुर-
 स्मरमालोचयति, सा च प्रयच्छति यथाई प्रायश्चित्तम् । अथ सा देवता कदाचिद् द्युता मयन् पद्माठन्या समुत्पन्ना तथा
 च न एतस्नीयंकरस्त्वतः साष्टमेनाकम्पिता मृते-पराविदेह वीर्यंकरभापृच्छप समागच्छामि, ततः सा तेनानुज्ञाता महाविदेह
 गन्धा नीर्यंकरं पृच्छति, पृष्ठा च समागत्य साध्यादिभ्यः प्रायश्चित्तं प्रवयति । तासामपि देवतानामभावे अहस्मृतिमानां
 पुरतः स्वयं प्रायश्चित्तदानपरिज्ञानकुद्वल आलोचयति, ततश्च स्वयमेव प्रतिपद्यते प्रायश्चित्तम् । तासामप्यभावे प्राचीनादि
 दिग्भिमुत्खोऽर्तः सिद्धान्तिसमीक्ष्य ज्ञानन् प्रायश्चित्तदानविधिविद्वानालोचयति, आलोच्य च स्वयमेव प्रायश्चित्तं प्रतिप-
 द्यते । स च तथा प्रतिपद्यमानः शुद्ध एव सूत्रोक्त विधिना महत्चेरिति श्राब्जजीतकश्ये । तथाऽयमर्थः सविस्तरः श्री
 ब्रह्मवह्मर प्रथमोद्देशकमान्दशुभ्रुतावप्यस्ति । तथा नित्यं-सदा कृयाचतुर्दशं शुभा, तद्विरुद्धा विक्रया सप्तधा, तस्यां परायणस्त
 त्परत्वं, कथाविक्रयान्तरूपं स्थानाद्वापुक्तं यथा-‘धृत्वविहा कथा, पं० तं० अस्त्वेषणी १ विक्रसेवणी २ संवेपणी ३ नित्येयणी
 ४ ।’ इत्याख्या-आक्षिप्यते मोक्षार्थं प्रत्याह्वयते भोक्ता यस्याक्षेपणी ३, विक्षिप्यते कुमार्गविमुक्तो विधीयते श्रोता यथा सा
 विक्षेपणी ४, संवेपने-योसमुत्पत्ताभिरुपी विधीयते यथा सा संवेदनी १, निर्वेपने-संसारनिर्विज्ञो विधीयते श्रोता यथा
 सा निर्वेदनी ४ । भर्षतासा मेदा यथा-“आपारे १ बवहारे २, पन्नची वेव ३ द्विद्विवाए य ४ । एसा चवविहा स्वच्छ,
 कदाउ अस्त्वेषणी नाम ॥ १ ॥ ” आचारो-सोचाऽस्नानादि १, व्यपहार-कथञ्चिदापन्नदोषण्यपोहाय प्रायश्चित्तलक्षणः २,
 प्रवर्तिर्धर-संघपापप्रम्य मयुरधरने मन्नापने ३, दृष्टिवादश्च-भोजनपेसया मूल्यमीचादिमाहक्यने ४, अन्ये त्वाङ्कुराधारादयो

ग्रन्था एव परिगृह्यन्ते आचाराद्यभिधानात्, एषा चतुर्विधा, खलुशब्दात् श्रोत्रपेक्षया आचारादिभेदानाश्रित्यानेकमकारा ॥ १ ॥
 अस्या रसमाह—“ विज्ञाचरणं च तवो, पुरिसकारो य समिद्गुत्तीओ । उवइरसइ खलु जहियं, कहाइ अक्खेवणीइ रसो
 ॥१॥ ” विद्या-ज्ञानं भावतमोभेदकं, चरणं-सर्वविरतिरूपं, तपो-उन्नतनादि, पुरुषकारश्च-कर्मशङ्कून् प्रति स्ववीर्योत्कर्षलक्षणः,
 समितिगुप्तयः, एतदुपदिश्यते खलु यत्र कचिदसावुपदेशः कथाया आक्षेपण्या रसः ॥ १ ॥ विक्षेपणीमाह-सा चतुर्द्धी-‘ पुर्वि
 ससमयं कहित्ता परसमयं कहेइ, ससमयगुणे दीवेइ, परसमयदोसे उवदंसेइ एसा पढमा ? । पुर्वि परसमयं कहित्ता तस्सेव
 दोसे उवदंसित्ता पुणो ससमयं कहेइ गुणे उवदंसेइ एसा विइया २ । मिच्छावायं कहित्ता सम्मावायं कहेइ, परसमयं कहित्ता
 तेसु चैव परसमएसु जे भावा जिणप्पणीएहिं भावेहिं सह विरुद्धा असंता देव विअप्पिआ ते पुर्वि कहित्ता दोसा य तेसिं
 भणिज्जण पुणो जिणप्पणीयभावसारिसा घुणवखरमिव कहवि सोःणा भणिया ते कहेइ, अहवा मिच्छावाओ नत्थित्तं
 सम्मावाओ अत्थित्तं, तत्थ पुर्वि नाहियवाईण दिट्ठीओ कहित्ता पच्छा अत्थित्तपखवाईणं दिट्ठीओ कहेइ एसा तइया ३ ।
 सम्मावायं कहित्ता मिच्छावायं कहेइ, सोवि एवं चैव नवरं पुर्वि सोभणे कहेइ, पच्छा इयरे त्ति चउत्था । संवेअणी कहा
 चउत्तिहा पं० तं० आयसरीरसंवेयणी ? , परसरीरसं० २, इहल्लोयसं० ४ । तत्थ आयसरीरसंवेयणी जहा
 जमेयं अम्हच्चयं सररीं, एवं सुक्कसोणियमंसवसाभेदमज्झिट्ठिहाखम्मकेसररोमनहदंतअंतादिसंघायनिप्फणत्तणेण मुत्तपुरीस-
 भायणत्तणेण य असुइ त्ति कहेमाणो सोयारस्स संदेगमुप्पाएइ एसा अत्तसरीरसंवेयणी ? । एवं परसरीरसंवेयणीइ पर-
 सररीर एरिसं चैव असुइ, अहवा परसमयस्स सररीं वण्णेमाणो सोयारस्स संवेगमुप्पाएइ २ । इयाणिं इह लोयसंवेयणी

गरा तत्र च सम्यक्त्यावितदेवतारापनार्थमप्युक्तं कृत्वा तत्र च सम्यगाकम्पित्या देवतायाः परतो यथाचितप्रोतपासपर-
 नरा सबदेप मायुमत्तये असारमधुर्वं इदलीवंसमानं परिस करं कश्माणो यम्पकरी सोयारस्त संवर्गं तप्यापइ ३ ।
 इयाणि परकायमेतयणी नरा वनाति इमाविसायमकोइलाइमायाइहि दुवस्तेहि अभिभूया किर्पगणुण विरियनारया, एयारिसं
 करं इयमाणो यम्पकरी सोयारस्त संगमुप्यापइ ६ । निवेयणी करा चवबिहा वं० सं० इइ लोणे दुखिण्णा कम्मा इइ लोए
 चर दुइविवागसंजुता भवति, महा-चौराणे पारदारियाणं एवमाई एसा पठमा निवेयणी ? । इइ लाए दुखिण्णा कम्मा इइ लोए
 माए दुइविवागसंजुता भवति नरा-नरयाणं अन्नेमि मव कम्म कयं निरयमवे फलं वेइ विइया निवेयणी २ । परलोए
 दुषिण्णा कम्मा इइ लाए दुइविवागसंजुता भवति, महा-वालपभिइवेव अंतुलेसु तप्यासा स्वयकोइइएहि रोगहिं इरिइणे
 य अभिभूया नीर्मनि तइया निवयणी ३ । परलोए दुखिण्णा कम्मा परलोए वेव दुइसेनिवागसंजुता भवति, महा-पुवि
 दुषियहिं कम्महिं जोवा संडासतुइहिं पक्खीहिं उ विज्जंति, तओ ते नरयपावत्तमाणि कम्माणि असंपुण्णाणि तीए जाईए
 पूरिनि पूरेउण नरयमग तंति चउथा निवयणी ४ । एवं इइ लोणो वा परलोणो वा पल्लवयं पल्लव भवइ, तउथ पल्लवयस्स
 यणुणमभवो इइ लागा भवत्समाओ तिच्चिचि गईमा परलोणो ६ । तथा “ एया वेव कइओ, पल्लवगपल्लवग समासज्ज ।
 मरुहा ”, कइा च , विरहा ३, इविज्ज पुग्गिमेतरे पण्य ॥ २ ॥ ” अकया ?, कया ?, विक्कयाना इ स्वखये यया-
 “ पिण्ठो वयतो, भयानी ने इइ परिकइइ । त्तिगम्या व गिरी वा, सा अकइा वेसिया समए ॥ २ ॥ ” मिध्यात्व-
 माइनीये कम्मं इदयन् विपाहन यां काच्चिच्चानी कया कययति, भस्मानित्वं चास्य मिध्यादृष्टित्वादेव, किंचिच्चिद्यो
 इसात्तित्वात् विग्रम्या वा इव्यमवजिजोइइारमइइकात्तिगरी वा कथित्वा, सा एरमकया वेदित्वा समय, विशिष्टकयाफला-

भावात् ॥ २ ॥ “ तत्रसंजमगुणधारी, जं चरणरथा कर्दंति सभावं । सवजगज्जीवहियं, सा उ कहा देनिया समए ॥ ३ ॥ ”
 तपःसंयमगुणधारिणो यत्ररणरता नत्वन्यत्र निदानादिना कथयन्ति सद्भावं-परमार्थं सर्वजगज्जीवहितं न तु व्यवहारतः
 कतिपयसत्वहितं सैव कथा देशिता समये निर्जराख्यफलसाधनात् ॥ ३ ॥ “ जो संजओ पमत्तो, रागहोसत्रसगो परिकहेड ।
 सा उ विकहा पत्रणो, पन्नत्ता धीरपुरिसेहि ॥ ४ ॥ ” यः संयतः प्रमत्तः कषायादिना प्रमादेन रागद्वेषवशतः सन्
 न तु मध्यस्थः परिकथयति किञ्चित्, सा तु विकथा प्रवचने प्रज्ञता धीरपुर्यैः, तथाविधपरिणामनिवन्धनत्वात् कर्तुंश्रो-
 त्रोरिति, श्रोतृपरिणामभेदे तु त प्रति कथान्तरमेव । एवं सर्वत्र भावना कार्या इति । गाथाचतुर्कं श्रीदशवैकालिकनिर्यु-
 क्तिगतम् । अथ पूर्वोक्तविकथास्वरूपमाह-‘ विकहा सत्तहा, पं० तं० इत्यिकहा ? भक्तहा २ देसकहा ३ रायकहा ४
 मिडकालुणिया ५ दंसणभेइणी ६ चरित्तभेइणी ७ ॥ ’ व्याख्या-इत्थीणं कहा इत्यिकहा, पसंसानिडासरुवा जहा-‘ सा
 तणुयतणू सुभगा, सोममुही पडमपत्तनयणिच्छा । गुरुयनियंवा उन्नय-पओहरा ललियगयगमणा ॥ ? ॥ ’ तथा ‘ करहगई
 कागसरा य, दुब्भगा लंजठरपिगच्छी । दुस्सीला दुब्भसा, धिद्धी को नियड तीइ मुहं ॥ ? ॥ ’ अस्यां चात्मपरमोहोद्दी-
 रणोद्वाहस्वाध्यायसंयमयोगपरिहाणि ब्रह्मव्रताणुप्तिप्रसङ्गादयो दोषा भवेयुः ? । भक्तकहा जहा-‘ वयखंड जुयं खीरस्स.
 भोयणं अमियमहह मणुयाणं । कयसालिदालिअसणं, वंजणपक्कन्नययसारं ॥ ? ॥ ’ अस्यां चाहारगृद्धिलोकापवादरसने-
 न्द्रियाजयषड्जीवनिकायवधानुमोदनादयो दोषा भवन्ति २ । देसकहा जहा-‘ रम्यो मालवकः सुधान्यजनकः काश्चयास्तु
 किं वर्ण्यते, दुर्गा गुर्जरभूमिरुद्रदभय लाटाः किराटोपमाः । कादमीरे वरमुख्यता सुखनिधौ स्वर्गोपमाः कुन्तला, बज्या

गजा तत्र च सम्यक्त्वमाविततेजतारापनार्यमणमं क्वत्र तत्र च सम्यगात्क्रियया देवतायाः परता यथोन्नतप्रतिपत्ताञ्जण

दुःखनगररुद्रमथिया दनी कथैर्द्विधा ॥ १ ॥ ' एतस्यां च रागेद्रोस्पचित्स्वपक्षपरपक्षाधिकरणादयो दोषाः प्रादुःष्यन्ति ३ ।
राजस्या यथा—' राजाऽयं रिषुवारदारणसर क्षेमकरबीरवा, युद्धं भीममभूतयोः प्रविष्टं साध्वस्य तेनायवा । बुधोऽयं त्रियतां
करोतु मुचिरं राग्य ममाप्यायुषा, भूयो कथनित्थनं बुधननै राज्ञां क्रया हीयताम् ॥ १ ॥' अस्यां च चौरहेरिकादिर्दंकाकौस्तुकनि
दानादयो दोषा स्यु ॥ ४ ॥ ' भिन्नकालुणिय ' चि भोवृद्धदयमाईजननान्मुद्री साचासौ पुत्राविमलापमपानलात्कारुम्यवती
मृदुकारुणिकी यथा—' हापुत्र पुत्र हा बच्छ, बच्छ मुफा सि करमगारा इ । पूर्व कलुणपत्न्यावा, जस्तजलणेऽज्ज सा पढिया ॥ ५ ॥'
दर्शनभेदिनी ज्ञानायतिगुयत कुशीयिक्कप्रसंसारुया यथा—' सुस्मयुक्तिश्चतोर्येर्ध, सुस्मयुक्तिश्चरं परम् । सुस्मार्थदञ्चिमिष्टं,
आजस्ये हीदृग्नामनम् ॥ ६ ॥' चारिषमेरुणी जीसे क्कहाइ पढिवस्रवयस्स वा लवट्टियस्स वा विक्खाए चारिषे परं
येओ मरठ जहा—' क्वलिमण्योहिचोइस—इस नपुबीहि' संपयं रहिए । सुब्बममुद्धं चरणं, को जाणइ तस्स भायं वा
॥ १ ॥ भयं च जह ईचालो पढियस्स, देहपीडा सुवोधिया होइ । गिरिसिराओ मरुती, वरणमभवो तओ भट्ठा
॥ २ ॥ तथा काल पमायचपुले, ईसणनाणेहि वट्टए विरये । बुधिष्ठं च चरिषं, तो गिरिम्यो वरं काठे ॥ १ ॥'
एवं च ' इत्यिक्कमाइभाओ, कहुस्वामो कुर्णति विक्कहाओ । रागदोसेहि' मुहा—इक्कम्यषं कुणइ मूढो ॥ १ ॥' अहवा
चिचिरह्वा परपरिवाडयाण क्कहा विक्कहति इ इन्द्रमूते ! एवंविप सुस्सि मार्गगामिनं जानीहीति शेप । इमे अनुसुब्बविप
माःरेति गायाछन्दसी ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ पूर्वगायायाप्पदधान्निचनस्वमधमाचार्यस्य चिन्हसुक्तमती गुणवशाऽऽप्याचार्येण परस्ता-

सिद्धी विवाधि कर्मम्यत्याह—

छत्तीसगुणसमणाना-गण तेणवि अवस्स कायव्वा । परसत्तिस्वया विसोही, सुट्टुवि ववहारकुसलेण ॥ १२ ॥
 व्याख्या-पट्टत्रिंशत् ये गुणाः स्ररिगुणा आर्यदेशोत्पन्नत्वाद्यः “देस १, कुल २, जाति ३, ख्वी ४, संघयणी ५, धिइ-
 ओ ६, अणासंसी ७ । अविकत्थणो ८, अमाई ९, थिरपरिवाडी १० गहिअवको ११ ॥ १ ॥ जिअपरिसो १२ जिअनि-
 द्दो १३, मज्झत्यो १४ देस १५ काल १६ भावन् १७ । आसन्नलब्धपइभो १८, नाणाविहदेसभासन् १९ ॥ २ ॥ पंच-
 विहे आयारे २४ जुत्तो, सुत्तत्यतदुभयविहिन् ॥ आहरण २६ हेड २७ उवणय २८-नयनिउणो गाहणाकुसलो ३० ॥ ३ ॥
 ससमयपरसमयविऊ ३१, गंभीरो ३२ दित्तिं ३३ सिवो ३४ सोमो ३५ । गुणसयकलिओ ३६ जुणो, पवयणसारं परि-
 कहेडं ॥ ४ ॥ ” इति गाथा चतुष्टयोक्तस्तत्र आर्यदेशोत्पन्नः सुखावबोधवाक्यः स्यात् १, पैठकं कुलं सुकुलोद्भवो ययोत्ति-
 त्तभारोद्धहने न श्राम्यति २, माटुकी जातिस्तत्सम्पन्नो विनयान्वितः स्यात् ३, रूपवान् आर्देयवाक्यः स्यादाकृतौ गुणा वस-
 न्तीति ४, संहननयुक्तो व्याख्यानानादिषु न श्राम्यति ५, धृतिः-चित्तावष्टम्भस्तद्युतो गहनेष्वर्थेषु न श्रमं याति ६, अनाशंसी
 न श्रोतृभ्यो वल्लाद्याकाङ्क्षति ७, अविकत्थनो न बहुभाषी स्यात् ८, अमायी-त्यक्तशाठ्यः ९, स्थिरपरिपाटिः तस्य हि सू-
 त्रमर्थश्च न गलति १०, गृहीतवाक्यः सर्वत्रास्खलितज्ञः स्यात् ११, जितपर्यत् राजादिसदसि न क्षोभश्रुपयाति १२, जित-
 निद्रोऽल्पनिद्रः १३, मध्यस्थः-सर्वशिल्पेषु समचित्तो १४, देशकालभावज्ञः सुखेन विहरति १५, १६, १७, आसन्नलब्ध-
 प्रतिभः परतीर्थिकाटीनामुत्तरदानसमर्थः १८, नानाविधदेशभाषाज्ञो नानादेशजविनेयान् सुखेन शास्त्राणि ग्राहयति १९, पञ्च-
 विधाचारयुतः श्रद्धेयवचनः स्यात् २४, सूत्रार्थोभयज्ञः सम्यगुत्सर्गापवादप्ररूपकः तस्या २५, आहरणं-दृष्टान्तः २६, हेतुद्विधा

कारको शपकम्, तत्र कारको यथा-यत्स्य कर्षा कुम्भकारः, शपको यथा-शपसि पद्मदीनामिव्यञ्जकः प्रदीपः २७, उप-
नय-उपसंहारो दृष्टान्तस्यार्थस्य प्रकृते योजनमिति भावः, क्वचित् कारण-निमित्तं २८, नया नैगमादयस्तेषु निपुणः २९,
त हि भोगारण्यस्य तत् प्रविपरश्वनुरोक्तः क्वचित् दृष्टान्तोपन्यासं २६, क्वचिदेतुपन्यासं विवधाति २७, क्वचित् अधिक-
नमयशुपसंहरति २८, नमस्तवाव नयानवतारयति २९ आहणाकुञ्जलः-अतिपावनशक्तियुक्तः ३०, स्वसमर्थ परसमर्थं च वेष्टि
परेणासित्त तमर्थं निर्माहयति ३१, गन्धीरो-शुचस्वभावः ३२, दीप्तिमान् परवादिनामसोम्यः ३३, द्विवो-मारिरीगाद्युप-
न्यागतेन-संपुक्तं तेनापि-श्रृणिनाऽपि अन्य आस्तामन्वर्थ-निश्चयेन कर्षण्य आनुस्वारलोप प्राकृतत्वात् परसाक्षिकीका
विशेषेण श्रावित्तिशोपिनिप्रयापकमन्मित्यर्थः । किं विशिष्टेन श्रृणिना सुवृत्तिश्रयेन व्यवहार्यं व्यवहारः पञ्चविधः, तत्र
कुञ्जलो-निपुणस्तेन। व्यवहारस्वस्य यथा "आगमः, सुपः, आणा ३, धारणा य ६, जीयं च होइ व्यवहारो । केवल्यमनोहि-
चोइत-दसनवपुवी म पदमर्थो १ ॥ १ ॥ आचारपक्ष्यार्हं, तेसं सत्त्वं सुयं विधिबिद्धं २ । वेसंतरद्वियार्णं, गृहपयालोयणा
माणा ३ ॥ २ ॥ गीयस्याओ पुर्वि, अत्रधारं धारणा तर्हि द्विते ६ । पापच्छिर्ष जीयं, जीयं ना जे जर्हि गच्छे ६ ॥ ३ ॥"
अपिबन्धयनेकपञ्चानां विधिना दत्ताऽऽलोचनेनापि इति गाथारम्भः ॥ १ ॥ २ ॥ ॥ केन दृष्टान्तेनाऽऽलोचनं दृष्टावीत्यार-
जह सुकृतसलो वि विज्ञा, अण्णास्त कहेइ अत्तणो वाहि । विज्जुवएस सुम्हा, पच्छा सो कम्ममायइ ॥ १ ॥ ३ ॥
व्याख्या-यथा सुपु क्वचोऽपि-पिपक्ष्णस्य निपुणोऽपि अपिबन्धयइयमसोऽपि वैषा-विक्रित्साकर्षा आत्मना-स्व

स्य व्याधि- रोगोत्पत्तिमन्यस्य वैद्यस्य कथयति-यथास्थितं निरूपयति वैद्योपदेशं-वैद्यनिरूपितं श्रुत्वा-ऽऽकर्ण्य पश्चात् स वैद्यस्त द्वैद्योक्तं कर्मप्रतीकाररूपमाचरति-करोतीत्यर्थः । एवमालोचकः स्वरिपि अन्यपार्श्वं पापं प्रकाशयति । नदृषितं च तपो यथाविधि प्रतिपद्यते इति । गाथाछन्दः ॥ १३ ॥ पुनः सद्गुरुस्वरूपं दर्शयति—

देसं खित्तं तु जाणित्ता, वत्थं षत्तं उवस्सयं । संगहे साहुवगं च, सुत्तत्थं च निहालई ॥ १४ ॥

व्याख्या-आचार्यो देशं मालवकादिकं, क्षेत्रं रक्षारूक्षभाविताभवितादिरूपं, तु शब्दाद् ग्लानादियोग्यं द्रव्यं, दुर्भिष्ठादि-कालं, दातृपरिणामादिरूपं भावं च ज्ञात्वा वस्त्रं-चीवरं, पात्रं-पतद्ग्रहादि, उपाश्रयं-मुनियोग्यालयं, सङ्गृह्णीत, कोऽर्थ आचार्यः क्षेत्रादिकारणं ज्ञात्वा वस्त्रादिकं मेलयित्वा प्रायो गृहस्थानामदर्शयन् स्वपार्श्वं एव संरक्षेत्, न तु यथाकथञ्चिदित्यर्थः । यदुक्तं स्थानान्नसप्तस्थाने “ आयरियउवज्झायाणं गणंसि सत्तसंगठणा पं० तं० आयरियउवज्झाए गणंसि आणं वा धारणं वा सम्मं पडंजित्ता भवति १, आयरियउवज्झाए गणंसि अहाराडणआए कितिकम्मं वेणइअं सम्मं पडंजित्ता भवइ २, आयरियउवज्झाए गणंसि जे सुअपज्जवजाए धारेति ते काले सम्मं अणुप्पवाएत्ता भवइ ३, आयरियउवज्झाए गणंसि गिलाणसेहे वेआवच्चं अब्भुट्ठित्ता भवति ४, आयरियउवज्झाए गणंसि आपुच्छित्तचारी आविहवइणो अणापुच्छित्तचारी ५, आयरियउवज्झाए गणंसि अणुप्पनादं उवगरणाइं सम्मं उप्पाएत्ता भवइ ६, आयरियउवज्झाए गणंसि पुब्बुप्पणाइं उवगरणाइं सम्मं सारविखत्ता संगोवित्ता भवति ७ । ” अस्य किञ्चिद्द्वयाख्या यथा-सङ्ग्रहो ज्ञानादीनां शिष्याणां वा तस्य स्थानानि-हेतवः, आज्ञा-साधो । भवतेदं विधेयमित्येवंरूपामादिष्टिं, धारणां-न विधेयमिदमित्येवंरूपं सम्मं-ओचित्येन ?,

कारको प्रापकश्च, तत्र कारको यथा-पटस्य कर्षा कुम्भकार', प्रापको यथा-तपसि फणावीनामभिष्यन्नकः प्रदीप २७, तप-
 नय-उपसंहारो दृष्टान्वष्टस्यार्थस्य मरुत्सु योगनमिति माषः, क्वचित् कारण-निमित्त २८, नया नैगमादयस्तेषु निपुणः २९,
 स हि श्रोतारमपेक्ष्य तत् प्रतिपश्यतुरोद्यत' क्वचित् दृष्टान्तोपन्यासं २६, क्वचिदंतुपन्यासं विदधाति २७, क्वचित् अशिक्ष-
 तमर्थमुपसंहरति २८, नयस्त्वाव नयानवतारयति २९ आहणकुमुद' -प्रतिपादनशक्तियुक्तः ३०, स्वसमय परसमयं च वेत्ति
 परेषांशित् उपर्य निर्वाहयति ३१, गम्भीरो-दुःखस्वभावा' ३२, दीप्तिमान् परषादिनामशोभ्य' ३३, द्विवो-मारिरोगाद्युप-
 न्नामतेन-संयुक्तनैनापि-धुरिणाऽपि अन्य आस्तामवश्यं-निश्चयेन कर्षव्या अनुस्वारलोप प्राकृतत्वात् परसाक्षिकीका
 निकेपेण शोचिद्विद्योधिनिजप्रापकनमित्यर्थ' । किं विशिष्टेन सूरिणा सुदृतिश्चयेन व्यबहारेण व्यबहारः पञ्चविधः, सत्र
 कुशलो-निपुणस्तेन। व्यबहारस्वरूपं यथा "आमम १, सुय २, आणा ३, धारणा ४, ग्रीयं च रोहृ बवहारो। केवलियणोहि-
 षोदस-दसनन्वुषी अ पहस्यो ३ ॥ १ ॥ आचारपकपाई, तेसं सत्त्वं सुयं विणिबिद्धं २ । देसंतरद्विषाणं, गुरुपयालोयणा
 भाणा ३ ॥ ८ ॥ गीयत्याओ पुर्वि, भवभारइ धारणा वहि दिते ६ । पायच्छर्ष जीयं, ग्रीय वा अं जहिं गच्छे ५ ॥ ३ ॥"
 अपिष्वध्यादनेकपभ्यानां विधिना दशाऽऽलोचनेनापि इति गायच्छब्दः ॥ १० ॥ केन दृष्टान्तेनाऽऽलोचनो दृष्टवतीत्याह-
 जह सुकुसलो वि विज्जो, अणणस्स कोहइ अत्तणो वाहिं । विवजुवएस सुच्चा, पच्छा सो कम्ममापरदं ॥ ३ ॥
 व्याख्या-यथा सुदु कुशलोऽपि-भियक्त्वाञ्च निपुणोऽपि अपिष्वध्यादयमाप्तोऽपि यैपः-चिकित्साकर्षां भात्मनः-स

मनिर्वाहनिमित्तं ग्राह्यम्, न पुनः कृत्स्नं वस्त्रं । तच्च चतुर्था, द्रव्यकृत्स्नं क्षेत्रकृत्स्नं कालकृत्स्नं भावकृत्स्नं च । तत्र यत् स्वश
प्रमाणातिरिक्तं वा वस्त्रं तद्द्रव्यकृत्स्नं, यद्वस्त्रं यत्र क्षेत्रे दुर्लभं बहुमूल्यं वा तत्र क्षेत्रकृत्स्नं, यद्वस्त्रं यस्मिन् कालेऽर्धितं दुर्ल-
भं वा तत्तस्मिन् काले कालकृत्स्नं, यथा ग्रीष्मे काषायवस्त्रं, शिशिरे प्रावारादि, वर्षासु कुंकुमादिखचितं, भावकृत्स्नं द्विधा, वर्णतो
मूल्यतश्च, वर्णतः पञ्चविधं वर्णाढ्यं यथा-कृष्णं मयूरग्रीवासन्निभं, नीलं शुक्रपिच्छसन्निभं, रक्तं इन्द्रगोपकसन्निभं, पीतं
सुवर्णच्छविसन्निभं, शुक्लं शङ्खेन्दुसन्निभं, तदेवंविधं वर्णकृत्स्नं । द्रव्यादिकृत्स्ने वर्णकृत्स्ने चोत्कृष्टे चतुर्लघु, मध्येमे मासलघु,
जघन्ये पञ्चकं । मूल्यकृत्स्नं पुनस्त्रिविधं जघन्यं मध्यममुत्कृष्टं च । तत्र यस्याष्टादशरूपका मूल्यं तज्जघन्यं, लक्षरूपकमूल्यमुत्कृष्टं,
शेषं मध्यमं । रूपकप्रमाणं चेदम्-द्वीपसत्त्वरूपकद्विकेनोत्तरापथरूपक एकः स्यात्, तद्द्वयेन चैकः पाटलिपुत्रीयः रूपकः, अथवा
दक्षिणापथरूपकद्वयेन कांचिपुरीयरूपकः एकः स्यात्, तद्द्वयेन च पाटलिपुत्रीय एकः रूपकोऽत्रावगन्तव्यः । १८ रूपक-
मूल्ये वस्त्रे लघुमासः, २० रूपके चतुर्लघु, १०० रूपके चतुर्गुरु, २५० रूपके षड्गुरु, ५०० रूपके पद्गुरुः, सहस्ररूपके
छेदः, दशसहस्ररूपके मूलं, पञ्चाशत्सहस्ररूपकमूल्येऽनवस्थाप्यम्, लक्षरूपकमूल्ये पाराश्रिकम् । कृत्स्नवस्त्रवहुमूल्यपात्रग्रहणे
च चौराद्यनर्थः । इत्थं दिट्ठेनो-एगो राया आयरियाण उवसमइ, सो सव्यं गच्छं कंवलरयणेहिं पाडिलाभिउं उवट्टिओ,
आयरिएहिं निसिच्चो न वट्टइ ति, अतिनिर्वधेणं एगं गहिअं, भणइ पाउएणं हट्टमणेणं गच्छह, तथा कयं तेणेण दिट्ठा,
रातिं आगंतुं तेणेण भणिअं-जइ न देह वत्थं रायदिन्नं तो भे सिरच्छेअं करेमि, आयरिएहिं भणिअं-खंडिअं दंसट्ट,
दंसिअं, खट्ठो भणेति, सिव्वउं देह अनहा भे मारेमि, तं च सिव्विउं टिण्णं, एवमनेके दोपाः स्वयं ज्ञेयाः । इतिश्री सोम-

'अदा'० बयाग्येष्टं कृत्विर्कर्म वैनयिकं च ३, 'चे'चि यानि भुवपर्यवनातानि सूत्रार्थप्रकारान् वि'चि तानि 'काले काले'वयावसरं
 'अशुष्यवापवा' अनुप्रवाचयिता पाठयवीत्यर्थं ३, 'अभ्युत्यावा-अभ्युपगता मर्वति ४, आपृच्छप चरति क्षेत्रान्तरसङ्क्रमं
 कृतोनि ५, 'अशुष्यद्वाह' अनुत्पन्नान्यसन्धानि ६, 'सारमिलवा' सरस्रयितोपायेन चौरादिभ्यः 'संगोविषा' सङ्गो-
 न्ययमसूयो भागाः फल्यन्ते, भूयोऽप्येकैको भागस्त्रिधा विभज्यते, एवं नवभागीकृते वस्त्रे
 यो च द्वौ भागौ कृणोपट्टिकापध्यसूत्राणी वासुसुरमभ्यपिनी, यौ द्वावस्त्रमध्यभागौ तौ मनुष्यसम्बन्धिनी,
 तससक्तः । यदुक्तं- 'वउरो द्विविधा भागा, दुवे भागा य याशुसा । आशुरा य दुव यागा, मग्ने
 वरयस्त रववसा ॥ २ ॥ ' एतेषु च नवसु भागेषु अन्नतलप्रनकर्षमैः स्वरष्ट्येषु मूपककसा-
 रिवादिभिर्मिश्रितेषु यथिमा दम्पेषु तुष्टिषु रजककुठनेन पवितच्छिद्रेषु जीर्णेषु कृत्सितवर्णान्तरसंयुक्तेषु वा फलमिदमवबो-
 दस्य, " विवसु वसमा लामो, मयुस्सेनु अ मन्त्रिमो । असुरेसु अ गेरुभे, मग्ने मरणमाश्ले ॥ २ ॥ ' एते यो द्वावसुरौ
 भागौ यथैका रासता भाग' एतेषु त्रिषु भागेषु यद्वाप्रजनाविर्मिर्षितं मवति, तस्मिन् वस्त्रे सुहृत्माने शुक्रकायत्वारो मवन्ति,
 भात्यविरापनासद्वावात्, आशा च भागवतां विरायिता मवति, अतो यद्वस्त्रं निर्दोषं रूपणोपेतं च स्यात् तस्सापुष्पिः संप-

वेव	अशुर	वेव
मनुष्य	रासस	मनुष्य
वेव	अशुर	वेव

फलमिदमवबो-
 मवन्ति,
 संप-

विना मासद्वयं यावन्नोपकरणग्रहणं कुर्युः, पार्श्वस्थादिक्षेत्रे तु मासद्वयमध्येऽप्युपकरणग्रहणे न दोषः, ऋतुवर्षकाले च यत्र
 मासकल्पं स्थितास्तत्राप्युत्कर्षतः कारणं विना मासद्वयं परिहृत्योपकरणग्रहणं कुर्युः। एतदपि विस्तरतो निरीथदशमोद्देशक
 चूर्णितो निर्णयम् । ' तथा जे भिक्खू वत्थस्स एगं पडिआणिअं देइ, देतं वा साइज्जइ ' यो वत्थस्य एकं थिगलं ददाति
 ददतं वा स्वादयति-अनुमोदयति तस्य दोषाः । द्वौ कल्पौ सौत्रिकौ एकः और्णिको ग्राह्यः । वर्षकालं विना और्णिकः एक-
 को न व्यापार्यः, मध्ये सौत्रिको वहिरीर्णिक इति विधिपरिभोगः । और्णिके शरीरे लग्ने षट्पदिकादिजन्तुसंसक्त्यादि-
 दोषाः स्युः । ' जे भिक्खू वत्थस्स परं तिण्हं पडिआणिआणं देइ देतं वा साइज्जइ । ' यः कारणे त्रयाणां थिगलानां परत-
 श्रुतर्थं थिगलं ददाति तस्य प्रायश्चित्तं । ' जे भिक्खू अविहीए वत्थं सिवइ, सिवतं वा साइज्जइ ' अविधिसीवनं यथा गृह-
 स्थानां पार्श्वद्वय मीलनेन सीवनं तथा न सीव्येत् । ' जे भिक्खू वत्थस्स एगं फालिअंगंठिअं करेइ, करेतं वा साइज्जइ '
 पाटितवत्तस्योभयोरञ्चलयोमीलनेन ग्रन्थि ददाति अधिकं मा पाटयत्विति । ' जे भिक्खू वत्थस्स परं तिण्हं फालिअ-
 गंठियाणं करेइ, करेतं वा साइज्जइ ' वत्थे ग्रन्थिस्तावदुत्सर्गतो न कार्यः, यदि च वत्थस्यालाभे ग्रन्थि करोति, तदा त्रयाणां
 ग्रन्थीनामधिकं ग्रन्थि न कुर्यात् । ' जे भिक्खू वत्थं अविहीए गंठेइ, गंठेतं वा साइज्जइ ' । सुगमम् । ' जे भिक्खू वत्थं अत-
 ज्जाएण गंठेइ । ' योऽतज्जातीयेन वत्थेण ग्रन्थि कुर्यात्, श्वेतवत्तं रक्तादिना न सीव्यम्-न योज्यम्, यो योजयति अतज्जा-
 तीयेन सीव्यति च तस्य दोषाः । ' जे भिक्खू अइरेगं वत्थं गवेसंतं वा साइज्जइ । जे भिक्खू अइरेगगहिअं
 वत्थं परेण दिवड्ढाओ मासाओ धरेइ, धरंतं वा साइज्जइ । ' योऽधिकं वत्थं गृहीत्वा सार्द्धमासात्परतो धारयेत्, नस्माज्ञादि

नमस्वरिचित्रपत्रितठत्वनामक्यकरणथीसाधुरत्नसूरिकृतहृद्यो । अथ गच्छन्वासी साधुर्वस्र कथं मार्गयति ? केन वा
 विधिना ? इत्येते यद्यस्य साधोः कुर्यादिकं वस्त्रं नास्ति स तत्रवर्तिनः कथयति यथा यमाहुकं वस्त्रं नास्ति, प्रवश्यपि
 आयास्य कथयति अमुकस्य साधोरमुकं वस्त्रं नास्ति, गच्छे चाग्निप्रशिका प्रयन्ति, अस्माधिवस्त्राणि पात्राणि वा आनेत-
 न मन्त्याग्निप्रशिकास्वदा स एव साधुर्वस्येत्वे त्वमात्मना वस्त्रमुत्पादय । अथ स उत्पादयितुमशक्तः ततो योऽन्यः शक्तस्त्वमा-
 धार्यो व्यापारयति यथा-अमुकं वस्त्रं मार्गयति । य आग्निप्रशिको यो वा व्यापारितस्तौ केन विधिनोत्पादयतः ? उच्यते
 मूर्खपरीक्षणीयैर्गोत्रीं च कृत्वा पितृसामेव हिन्दुमानाहुत्पादयतः, यद्वि मिलां हिन्दुमानो न लभेते तदाऽर्थपौरुष्यामपि मार्गयतः,
 तथाऽप्यथाप मूर्खपौरुष्यामपि मूर्खं वन्दयित्वा मागत्य, यद्येवमपि न लभ्यते तदैकेकं सङ्घटकं आचार्यो व्यापारयति, आर्या !
 शूरे विधायेत्र हिन्दुमाना यन्त्राणां योगे कुर्पाज्जदा तेऽपि मार्गयन्ति, तथाऽप्यलभ्यमाने वद्विनि वा वस्त्राणि उत्पादयितव्यानि,
 इन्मात्स्यानि च क्लार्पणीति कृत्वा पिण्डेन सर्वेऽप्युपिष्टन्ति आचार्यं हुत्वा, यथाचार्यं स्वयं द्रिष्टते तदा वस्तुगुरुत्वा अन्ये
 च यत्ता दायाः । ये पात्रायन्यनिरिक्तास्ते पुनः सर्वे गीतार्याः, अथवा अर्द्धा गीतार्या अर्द्धा अगीतार्याः, अथवा एकौ-
 गीतार्यं त्रेधा सर्वेऽगीतार्याः, अथवा आचार्यं हुत्वा त्रेधाः सर्वेऽप्यगीतार्याः, तदा यस्तेषामगीतार्यानां मध्ये बाल्मी कम्पि-
 मग्भद्रय तस्याचार्या वदियणामुत्तमार्गिवादाभ्यां कथयति । इत्यादि वस्त्रोत्पादनविधिः मयिस्वरः श्रीनिन्दीचपञ्चदशोऽधिककथूनि-
 त्तोऽत्रमगः । तथा वर्षाकाले यत्र ज्ञेये चातुर्मासकं स्थित्वास्तत्पूर्वावपि तत्राऽप्यत्रापि च संविद्यन्ते सङ्क्रोद्धपोऽवनयमाने कारणे

यत्तिजीतकल्पनामकप्रकरणवृत्तौ ॥ अथ किञ्चिन्निशीथसूत्रोक्तं—यथा 'जे भिक्खू पायस्स एगं तुडिअं तड्डेइ, तड्डेतं वा साइज्जइ ।' 'तुडिअं' ति थिगलं । 'तड्डेइ' ददाति । 'जे भिक्खू पायस्स परं-तिण्हं तुडिआणं तड्डेइ, तड्डेतं वा साइज्जइ ।' यत्त्रयाणां थिगलानां परतश्चतुर्थं थिगलं ददाति, तस्याज्ञादयो दोषाः । कोऽर्थः—पूर्वं तावत्परिकर्मणा वर्जितं पात्रं ग्राह्यम्, तदभावे सपरिकर्म, तत्र कारणे थिगलं दातव्यम् । अस्थिरं दुर्बलं (यत्) पात्रम्, तत्र भैक्ष्ये गृहीते पात्रं भज्यते, प्रातिहारिकं वा पात्रं धनिकोऽसमयेऽप्युद्दालयति, अथवा यत्पात्रं सत्तायां भवति तल्लघु, यत्र देशे तुम्बकादि पात्राणि लभ्यन्ते तत्र मार्गादि-भयात् गमनं दुष्करम्, एवं प्रकारैः कारणैः पात्रे थिगलमेकं द्वे त्रीणि वा दद्यात्, परं चतुर्थस्य दाने आज्ञादिदोषाः । पात्रस्य थिगले बन्धविधिमाह—'जे भिक्खू पायं अविहीए वंधइ, वंधेतं वा साइज्जइ । जे भिक्खू एगेणं वंधेणं वंधइ, वंधेतं वा साइज्जइ । जे भिक्खू पायं परं तिण्हं वंधाणं वंधइ, वंधेतं वा साइज्जइ ।' एषां समुदायार्थः—स्वस्तिकबन्धः स्तेनबन्धश्चा-विधिवन्धः । शुद्रिकासंस्थानो बन्धो नौसंस्थानो बन्धश्च विधिवन्धः । विधिना बन्धनीयम् । उत्सर्गतस्तु बन्धरहितं पात्रं ग्राह्यम्, तदभावे एको बन्धः कार्यः, तस्याप्यभावे द्वौ बन्धौ भवतः तादृक् पात्रं ग्राह्यम्, तस्याप्यभावे त्रिवन्धं ग्राह्यम्, चतुर्थो बन्धो न कार्यः । 'जे भिक्खू अइरेगवंधणं पायं दिवड्ढाओ मासाओ परेण धरइ, धरंतं वा साइज्जइ ।' अस्यार्थः—यो बन्धत्रयातिरिक्तबन्धनं पात्रं सार्धमासात्परतो धारयति तस्याज्ञादिदोषाः । अतिरिक्तबन्धनं पद्मोत्पलनाभियुक्तं च पात्रमप-लक्षणत्वान्न धारणीयम् । तस्मिन् धृते शेषोपकरणविनाशः, ज्ञानादिविराधना, शरीरस्य पीडा, भैक्ष्यं न लभ्यते, इत्यादि-संयमात्मविराधनासद्भावात्सुलक्षणं पात्रं समचतुरस्रं वृत्तं वा यद्भूमौ सुक्तं स्थिरं तिष्ठति तद् ग्राह्यम् । अत्र वृत्तस्य पात्रस्य

दोषा' मासगुह्यायादिर्ष च । इति निशीथसूत्रप्रथमोद्देशके । अय पात्रम्, तत्र एकादित्रिपर्यन्तकार्पाणमूल्ये पात्रे शुद्धभाजे
 मग्न्यामा, चतुराश्यादत्रपर्यन्तकार्पाणमूल्ये शुद्ध्यास, अग्रनी मूल्यवृद्धौ प्रायश्चित्तद्विवेकवत्पात्रेऽप्यवसेया । तथा-
 " दुरयदाकमपट्टिम-पापं उकोत्मगिह्नमगदक्षे । चपरिवाही गह्वरे, चाठम्यासा मपे लुहुगा ॥ १ ॥ " पात्रे त्रिविधम्-सुम्ब
 द्यपे तग्यमं मृपिकापये । एकैकं त्रिविधम्-उत्कृष्टं मध्यमं त्रयमं, उत्कृष्टं पतवृद्धाः, मध्यमं मात्रकं, जयन्तं दोषपरिकादि ।
 एकैकं पुनश्चिया यथाकृत्तम परिरुर्मं यदुपरिस्वयं च । तत्र यपाकृतं यत्पूर्वमेव कृतमूलं कृतसेथे तादृशं कुषिकापये' लम्बये,
 निररा वा, प्रतिपायनिनिटव' श्रमणोपायको वा तादृशे दद्राति । अर्द्धाङ्गुलं यावद्यच्छेधं स्यात् तदत्यपरिरुर्मं । यदूर्ध्वान्नि-
 म्बान्त' छर्धं भवति तदुपरिरुर्मं । प्लेसा पात्रामामुत्परिपात्र्या विपर्यसितेन ग्रहणे चत्वारो मासाः लुहुका भवन्ति, उपल-
 तागन्तामपुमावराभिदिरपत्रकेऽपि । इत्मुक्तं भवति-उत्कृष्टस्य पात्राकृतस्य पात्रस्योत्पादनाय निर्गमस्वस्य योग प्रिगपर्यटन
 रूपे भद्रान्ताञ्जपरिसम्पन्न उरुष्टमत्र गृह्णाति चतुर्लक्षम् । इत्मुक्तं भवति-उत्कृष्टस्य पात्राकृतस्य पात्रस्योत्पादनाय निर्गमस्वस्य योग प्रिगपर्यटन
 कृतेऽपि न मम्ब्यते, तदाऽन्वपरिरुर्मं गणणीयम्, तस्यात्पादनाय निर्गतः मयसत एव गृह्णाति चतुर्लक्षम् । यदा यथाकृतं योगे
 चतुर्लक्षानि । एवं मध्यमस्यापि त्रिगु स्यान्तेषु श्रीणि मासिकानि । अकल्पस्य स्यानकत्रयेऽपि श्रीणि रात्रिदिवपञ्चकानि ।
 यथा । यथाऽत्रादिविपयानप्रहणे प्रायश्चित्ते तयोत्कृष्टापीनासपि परस्परं विपर्यस्तप्रहणे प्रायश्चित्तम् । तद्यथा-उत्कृष्टस्य
 यत्रिग्रहण्यार्पाय निगता मध्यमं पात्रकं गृह्णाति मासिक, जयन्तं दोषपरिकादि गृह्णाति पञ्चकम् । मध्यमस्य त्रिगैतः उत्कृष्ट
 गृह्णाति चतुर्लक्षम्, तदन्तं गृह्णाति पत्रकं । जयन्तस्य निगताः उत्कृष्टं गृह्णाति चतुर्लक्षम्, मध्यमं गृह्णाति मासिकं । इत्यादि

यत्तिजीतकल्पनामकप्रकरणवृत्तौ ॥ अथ किञ्चिन्निशीथसूत्रोक्तं—यथा 'जे भिक्खू पायस्स एणं तुडिअं तड्डेइ, तड्डेतं वा साइज्जइ ।' 'तुडिअं' ति थिगलं । 'तड्डेइ' ददाति । 'जे भिक्खू पायस्स परं तिण्हं तुडिआणं तड्डेइ, तड्डेतं वा साइज्जइ ।' यत्तथाणां थिगलानां परतत्तुर्थं थिगलं ददाति, तस्याज्ञादयो दोषाः । कोऽर्थः—पूर्वं तावत्परिकर्मणां वर्जितं पात्रं ग्राह्यम्, तदभावे सपरिकर्म, तत्र कारणे थिगलं दातव्यम् । अस्थिरं दुर्बलं (यत्) पात्रम्, तत्र भैक्ष्ये गृहीते पात्रं भज्यते, प्रातिहारिकं वा पात्रं वनिकोऽसमयेऽप्युहालयति, अथवा यत्पात्रं सत्तायां भवति तल्लघु, यत्र देशे तुम्बकादि पात्राणि लभ्यन्ते तत्र मार्गादि-भयात् गमनं दुष्करम्, एवं प्रकारैः कारणैः पात्रे थिगलमेकं द्वे त्रीणि वा दद्यात्, परं चतुर्थस्य दाने आज्ञादिदोषाः । पात्रस्य थिगले बन्धविधिमहा—'जे भिक्खू पायं अविहीए वंधइ, वंधेतं वा साइज्जइ । जे भिक्खू एणेणं वंधेणं वंधइ, वंधेतं वा साइज्जइ । जे भिक्खू पायं परं तिण्हं वंधाणं वंधइ, वंधेतं वा साइज्जइ ।' एषां समुदायार्थः—स्वस्तिकबन्धः स्तेनबन्धश्चा-विधिवन्धः । सुद्रिकासंस्थानो बन्धो नौसंस्थानो बन्धश्च विधिवन्धः । विधिना बन्धनीयम् । उत्सर्गतस्तु बन्धरहितं पात्रं ग्राह्यम्, तदभावे एको बन्धः कार्यः, तस्याप्यभावे द्वौ बन्धौ भवतः तादृक् पात्रं ग्राह्यम्, तस्याप्यभावे त्रिवन्धं ग्राह्यम्, चतुर्थो बन्धो न कार्यः । 'जे भिक्खू अइरेगबंधणं पायं दिवड्डाओ मासाओ परेण धरइ, धरेंतं वा साइज्जइ ।' अस्यार्थः—यो बन्धत्रयातिरिक्तबन्धनं पात्रं सार्धमासात्परतो धारयति तस्याज्ञादिदोषाः । अतिरिक्तबन्धनं पत्रोत्पलनाभियुक्तं च पात्रमप-लक्षणत्वात् धारणीयम् । तस्मिन् धृते शेषोपकरणविनाशः, ज्ञानादिविराधना, शरीरस्य पीडा, भैक्ष्यं न लभ्यते, इत्यादि-संयमात्मविराधनासम्भावत्सुलक्षणं पात्रं समचतुरस्रं दृत्तं वा यद्भूमौ सुक्तं स्थिरं तिष्ठति तद् ग्राह्यम् । अत्र ब्रह्मस्य पात्रस्य

द्रोणाः मामगुल्वायमिषं च । इति निशीथस्तुत्रप्रथमोदेशके । अय पात्रम्, तत्र एकादिभिपर्यन्तकार्पापणमूल्ये पात्रे शुद्धमाणे मणुमान्, पतुरायादादत्रपर्यन्तकार्पापणमूल्ये गुल्मासः, अग्रतो मूल्यद्वयो प्रायधिकृष्टद्विर्वत्नवत्पात्रेऽप्यवसेया । तथा-
 “ सुवपदारुमद्विभ्र-पायं उकोमयमिषमजराशं । उप्परिवादी गण्ये, वाउम्मासा मवे सुदुगा ॥ ? ॥ ” पात्रं त्रिविधम्-तुभ्य
 एकैकं पुनश्चिप्राया यथाकृतमल्पपरिकर्म मणुपरिकर्मं च । तत्र यथाकृते मस्यमेव जप्यं, उच्छृष्टं पतवृत्रारं, मध्यमं माप्रकं, जप्यं दोष्परिकादि ।
 निरसो वा, प्रतिमानतिनिवृत्तं भ्रमणोपामको वा तादृशं वदाति । अर्द्धाङ्गुलं यावद्यच्छेषं स्यात् तदल्पपरिकर्मं । यदर्द्धाङ्गु-
 लात्परान्छेषं मन्वति तच्छुपरिकर्मं । एतेषां पात्राणामुत्तरिपाठ्या विपर्ययिनि श्राणे षत्वारी मासा सुदुका भवन्ति, उपल-
 र्थं मज्जलाञ्ज्यपरिकर्म उच्छृष्टमेव गुणहानि चतुर्लङ्गु । बहुपरिकर्मं वा प्रयमत एव गुणहानि चतुर्लङ्गु । यदा यथाकृतं योने
 पत्रुर्लङ्गुहानि । एवं मस्यबन्ध्यापि त्रिगु स्यान्तेऽपि त्रीणि मासिहानि । जकल्पस्य स्यानकप्रयेऽपि त्रीणि रात्रिदिवपञ्चहानि ।
 नतिश्ररग्न्यार्याय निर्गतो मध्यमं माप्रकं गुणहानि मासिकं, अल्पं दोष्परिकादि गुणहानि पञ्चकम् । तथाया-उच्छृष्टस्य
 गुणहानि पतुर्लङ्गु, नल्पं गुणहानि पञ्चकं । नग्न्यस्य निर्गतः उच्छृष्टे गुणहानि चतुर्लङ्गु, मस्यमस्य निर्गतः उच्छृष्टे
 गुणहानि मासिकं । इत्यादि

चि उच्छोइआ सेटिकादिभिः संश्लेष्युक्तं भवति ? ' ध्रुविय ' चि दुर्गंय ' चि काउं अगुरुमाईहि सुर्गंभीकया २, ' वासिय ' चि
 पटवासकुसुमादिभिरपनीतदुर्गन्धभावाः ३, उद्योतिता रत्नप्रदीपादिभिः प्रकाशिता ४, ' वलिकड ' चि कृतकूरादिवलिविधाना
 ५, ' अवत्त ' चि छगणमृत्तिकाभ्यां जलेन चोपलिप्तभूमितला अव्यक्तस्थानयुक्ता वा निर्वाता वा ६, सिक्ता केवलोदके-
 नार्दीकृता ७, सन्मृष्टा प्रमार्जिता ८, साध्वययिति सर्वत्र प्रक्रमः । विसो० अविशोधिकोदौ न भवतीत्युक्तं भवति । एतद-
 नुसारतस्तु चतुःशालादिष्वपि मूलोत्तरगुणविभागो विज्ञेयः । एवमन्यदपि कालातिक्रान्तादिवसतिनक्कमाचारान्नाद्युक्तमत्र
 ज्ञेयम् । यथा—“ कालाइक्कं ? एव-द्वाण २ अभिक्कं ? अणभिक्कं ४ य । वज्जा ५ य महावज्जा, ६ सावज्जा ७ मह ८
 प्पकिरिया ९ य ॥ ? ॥ उडुवासा समईया, कालाइक्कं सा भवे सिज्जा ? । सा चैव उवद्वाणा, दुगुणादुगुणं अवज्जिता
 ॥ २ ॥ ” ऋतुवद्धकाले वर्षकाले च यत्र स्थितास्तस्यामृतुवद्धकाले मासे पूर्णे वर्षाकाले च चतुर्मासे पूर्णे यदि साधवस्ति-
 ष्ठन्ति तदा सा वसतिः कालातिक्रान्ता भवेत् ? । यस्यां वसतौ ऋतुवद्धे मासे वर्षाकाले चतुर्मासे च स्थिता यदि तस्यामृतु-
 वद्धवर्षाकालसम्बन्धिकालमर्यादां द्विगुणां द्विगुणामवर्जयित्वा भूयः समागत्य तिष्ठन्ति तदा सैव वसतिरुपस्थाना । किमुक्तं
 भवति-ऋतुवद्धे काले द्वौ मासौ वर्षास्विष्टमासान् अपरिहृत्य यदिपुनरागच्छन्ति तस्यां वसतौ ततः सा उपस्थाना भवति । अन्ये
 पुनरिदमाचक्षते यस्यां वसतौ वर्षारत्रं स्थितास्तस्यां द्वौ वर्षारत्रौ अन्यत्र कृत्वा यदि समागच्छन्ति, ततः सा उपस्थाना
 न भवति, अर्वाक् तिष्ठतां पुनरुपस्थाना २ । “ जावतिआउ सिज्जा, अण्णेहिं सेविया अभिक्कंता ३ । अण्णेहिं अपरिभुत्ता,
 अणभिक्कंता उपविसेते ४ । ३ ॥ अत्तहकडं दाउं, जईण अण्णं करेइ वज्जाओ । जम्हा तं पुव्वकयं, वज्जं ति अओ भवे

च गणनाप्रमाणं प्रमाणप्रमाणं च भौमिनीयसूत्रयोः शोचेषाकचूर्णितः श्रीबृहत्कल्पतृतीयोऽध्यायः सवि
 स्तारमवसेपम्, विसारमयाभेह क्लितिविधि । अथ वसतिप्रदेशो यथा-यदा वसतिः सङ्कीर्णां सङ्कीर्णां यदुनयस्तु प्रचुरास्ववा
 एकद्वयायास्ताः प्रतिस्वनीयाः, चतुर्मासिकेऽपि वसतिप्रयं प्रतिस्वनीयम् । अथ प्रसङ्गो वसतिस्वरूपं किञ्चिद्विस्वरूपे-
 “मूलचरणमुत्तमं, धीपसुपदगविचित्रं वसतिं सेवेका सप्तकालं, विषज्जप इति दोसाभ्यो ॥ १ ॥” तत्र मूलगुणैरशुद्धा
 पृष्टिर्वन्धो-पर्यवस्ये दोषारणीतः, चत्वारि मूलवेदीयो । मूलगुणे शुभवेद्या, एसा च आगता वसती ॥ २ ॥”
 सौम्य सापुमापाय क्लीयुक्ता मूलगुणैरुपेक्षा, एषा त्वियं पुनरापाह्वा वसतिरापाकम्मिकीत्यर्थः । वसत्युणाथ द्विविधा-
 भवन्ति मूलचरणानां तत्रोत्तरगुणाथ “दसग ? कठपुर कृषण ३-छायण ६ सेवण ६ दुवार ६ भूमी य ७ । परि
 कम्मरिप्यमुक्ता, एसा मूलचरणेषु ॥ ३ ॥” अत्र हृदय्यास्या-‘दसग’ चि दण्डकोपरि क्वचीनां कथनं ३, ‘कृषण’ चि कटकादिभिः
 कुर्यकरणं २, ‘उत्तरणं’ चि दण्डकोपरि क्वचीनां कथनं ३, ‘छायणं’ चि दुर्गादिना आच्छादनं ४, ‘सेवणं’ चि वि-
 रगद्वेण कृष्टाण म्पिणं २, ‘दुवार’ चि शुद्धारस्य शास्त्रकरणं अन्यस्य वा विधानं ६, ‘भूमि’ चि ‘भूमिकम्मं विसमाए
 म्पीकरणं चि शुभं होइ, एसा सपरिकम्मा वसती मूलचरणेषु ।’ चि मूलमूलोत्तरगुणेऽप्यित्यर्थः । एते च पृष्टिर्वन्धयश्च
 ईशापि अविज्ञोपिकोति- । इम पुनरुत्तरगुणा विज्ञोपिकोतिस्विता वसत्युपधातकास्तानाह-“वृषियधुनियवासिय-
 तञ्जोवियधमिफटा अवथा य । सिचा सम्मद्ववि य, विसोरिकोदीगीगया वसती ॥ ६ ॥” अत्रापि हृदय्यास्या-‘वृषिय’

सन्न शिक्षयेदित्यर्थः, तथा यः पुनर्वालानां शिष्याणां शिरःप्रभृतिअवयवमिति शेषः जिह्वया-रसनया उपलिम्पेत्-गौरिव
वत्सस्य बुम्बेत्, अत्यन्तं वाह्यहितं करोतीत्यर्थः । ननु बालादीनां प्रत्राजने निषेधोऽस्ति तत्कथं बालानां शिष्यत्वं ? उच्यते
यो यं प्रत्राजने बालो निषिध्यते स ऊनाष्टवर्षः, अत्र त्वष्टवर्षोपरिवर्षी बालो गृह्यते अपवादपदेन तूनाष्टवर्षोऽपि । अत्र
प्रसङ्गात् बालादय उच्यन्ते-“ बाले ? बुद्धे २ नपुंसे य ३, कीबे ४ जड्डे य ५ वाहिण ६ । तेणे ७ रायावगारी अ ८, उम्मत्ते
९ य अदंसणे १० ॥ ? दासे ? ? दुट्टे य ? २ मूढे य ? ३, अणत्ते ? ४ जुंगिए इ य ? ५ । ओवद्धए य ? ६ भयए ? ७,
सेहनिफेडिया इ य ? ८ ॥ २ ॥ गुविणी सवालवच्छा, पवावेउं न कप्पए । कायवा दुपयसंजुत्ता, एएसिं तु परूण्णा
॥ ३ ॥ ” तत्र सप्ताष्टौ वर्षाणि यावद्बालोऽत्राभिधीयते ?, सप्ततिवर्षेभ्य उपरि वृद्धः, अन्ये त्वाहुरवर्गपीन्द्रियादिहानिद-
र्शनात्षष्टिवर्षेभ्योऽप्युपरि वृद्धोऽभिधीयते २, न स्त्री न पुमान्पुंसकं ३, यः स्त्रीभिर्भोगैर्निमन्त्रितोऽसंभृताया वा स्त्रियोऽज्ञो-
पाज्ञानि वृद्धा शब्दं वा मन्मनोह्लापादिकं तासां श्रुत्वा समुद्भूतकामाभिलाषोऽभिसोढुं न शक्नोति स स्त्रीवः ४,
जडस्त्रिधा-भाषया शरीरेण करणेन च, भाषाजडः पुनरपि त्रिधा-जलमूकः मन्मनमूकः एलकमूकः, जलमम इव बुड्डुडा-
यमानो यो वक्ति स जलमूकः, यस्य तु वदतः खंच्यमानमिव वचनं स्वलति स मन्मनमूकः, यस्त्वेलक इवाव्यक्तं मूकतया
शब्दमात्रमेव करोति स एलकमूकः, यः पथि भिक्षाहने वन्दनादिषु वाऽतीव स्थूलतया अक्तो न भवति स शरीरजडः,
करणं-क्रिया तस्यां जडः समितिगुप्तिप्रतिक्रमणप्रत्युपेक्षणासंयमपालनादिक्रियाकलापं पुनःपुनरुपदिश्यमानमप्यतीव जटुतया
यो ग्रहीतुं न शक्नोति स करणजड इत्यर्थः ५, भगन्दरातीसारकुष्ठलीहृशूलार्शःप्रभृतिरोगैर्ग्रस्तो व्याधितः ६, स्वात्रखन-

यथा ५ ॥ ६ ॥ पार्श्विकारणा लक्ष, आरंभा अभिनवा महावज्रा ६ । समणद्धा सावज्जा ७, महासावज्जात् साहृणं
 ८ ॥ ५ ॥ जा ललु जलुद्धोत्तरे, रक्तिमा कारिया सअट्टाप । परिकम्माविण्णसुक्का, सा वसरी अप्पकिरिय चि ९ ॥ ६ ॥”
 आसां च नवानां स्रय्यानां मध्ये प्रथमस्य क्रियाऽनुशाठा सेधतोऽपि सावयत्वामावाप्त, वस्या अस्सामे कालाविक्रान्ताऽनु-
 शाठा, वस्या अप्पभावे उपस्याना अनुशाठा, एवमप्रतोऽपि पूर्वस्याः पूर्वस्या अस्सामे उचरोषराऽनुशाठा वेदितव्येति । तथा
 ‘सादुबल्लं’ ति साधूनां वर्गो-द्वन्द्वं साधुवर्गस्तं वदन्वात्साध्वीवर्गं च सङ्गृहीतं न तु शोनाधारिवर्गं । तथा ‘सुत्तये च
 निहासइ’ ति सूत्रमाचारः प्रादि अर्थो नियुक्ति-भाष्य-पूर्णी-सङ्गृहणी-दृष्टि-टिप्पणादिः सूत्रं चार्थयेति समाशादन्दे सूत्रार्थ
 तत् निपाठयति-चिन्तयतीत्यर्थः । वदन्वात्साधूनामपि सूत्रार्थं वदन्तीति । एवंविधो याः स स्वाचार्यः स्वाविति शेषः ।
 इत्यनुदुष्ट छन्दः ॥ १६ ॥ अथ याः सुरिः शिव्यस्य वैरी स्यात् तं वृषद्वयेनाह—
 संगहोचगहं विहिणा, न करेइ अ जो गणी । समण समणि तु दिक्खित्ता, सामायारिं न गाहए ॥१५॥

बालाण जो उ सीसाण, जीहाए उवल्लिपए । न सस्मममं गाहेइ सो सूरी जाण वेरिओ ॥ १५ ॥

अनयोर्भ्याम्-‘संगहोचगहं’ ति सङ्गृह्य शिव्यवर्तीनां सङ्गृहणम्, उपग्रहश्च वेपामेव मत्तभुवाविवानेनोपष्टम्भनं
 तथा वदन्न करोति, चास्य कारयति, विधिना-आगमोक्तमकारेण यो गणी-आचार्यः, तथा यः भ्रमणं भ्रमणीं दीक्षित्वा
 पृथग्धात् प्रतीच्छकृणमपि सामाचार्य-आगमोक्ताहोरात्रक्रियाकलापस्यां सत्स्वगच्छोक्तां वा न प्राहसेत्-निर्जैरापेक्षी

अन्यावपि द्वाविमौ भेदौ भवतश्च, तद्यथा-गुर्विणी-सगर्भा, सवालवत्सा सह बालेन स्तन्यपायिना वत्सेन वर्त्तते इति सवालवत्सा । एते सर्वेऽपि विशतिः स्त्रीभेदा दीक्षानर्हाः ॥ ३ ॥ नपुंसकाः पुनः षोडश भेदा भवन्ति, तत्र दश दीक्षानर्हाः । तद्यथा-“ पंडए १ वाइए २ कीवे ३, कुंभी ४ ईसालुए चि य । सउणी ६ तकम्मसेवी य ७, पक्खियापक्खिए इ य ८ ॥ ४ ॥ सोगंधिए अ ९ आसत्ते १०, दस एए नपुंसगा । संकिलिट्ठ ति साहूणं, पवावेउं अकण्णिया ॥ ५ ॥ ” तत्र पण्डकस्वरूपं यथा-“ महिलासहावो सरवन्नभैओ, मिंढं महंतं मउया य वाणी । ससइयं सुत्तमफेणगं च, एयाणि छण्णंडगलक्खणाणि ॥ १ ॥ ” पुरुषाकारधारिणोऽपि महिलास्वभावत्वं पण्डकस्यैकं लक्षणम्, तथा हि-गतिस्तस्य मन्दा भवति, सशङ्कश्च पृष्ठतोऽवलोकमानो गच्छति, शरीरं च शीतलं मृदु च भवति, योषिदिवानवरतं हस्तोल्लकान् प्रयच्छन् ऊदरोपरि तिर्यग् व्यवस्थापितवामकरतलस्य वा उपरिष्टाद्दक्षिणकरकूर्परं विन्यस्य दक्षिणकरतले च मुखं कृत्वा बाहू च विक्षिपन् भापते, अभीक्ष्णं च कटीहस्तकं ददाति, प्रावरणाभावे स्त्रीवद्बाहुभ्यां हृदयमाच्छादयति, भापमाणश्च पुनः सविभ्रमं भ्रूयुग्मसुत्क्षिपति, केशवन्धनं प्रावरणादिकं च स्त्रीवत्करोति, योषिदाभरणादिपरिधानं च बहु मन्यते, स्नानादिकं प्रच्छन्ने समाचरति, पुरुषसमाजमध्ये च सभयः शङ्कितस्तिष्ठति स्त्रीसमाजे तु निःशङ्कितः, प्रमदोचितं च रन्धनकण्डनपेषणादिकं कर्म प्रविदधाति, इत्यादि महिलास्वभावत्वं पण्डकलक्षणम् । अपरं च स्वरवर्णभेदः स्वरो वर्णश्च उपलक्षणत्वात् गन्धरसस्पर्शाश्च स्त्रीपुरुषापेक्षया विलक्षणास्तस्य भवन्तीत्यर्थः । मेढ्रं-पुरुषचिन्हं महद्भवति, मृद्धी च वाणी ललनाया इव सञ्जायते, योषित इव सशब्दं मूत्रमभिजायते फेनरहितं च तद्भवति, एतानि षट्पण्डकलक्षणानि ? ॥ वातिकः सनिमित्तमनिमित्तं वा लिङ्गे

नमार्गपातनादिचौर्यनिरतः स्तेनः ७, श्रीशुभान्वापुरनृपतिशरीरवस्तुश्रादिद्रोहविधायको रामायफारी ८, यक्षादिना प्रबल-
 मोहोदयेन वा परवक्त्रां नीत उन्मत्तः ९, न विषयते दर्शन-इण् यस्येत्यदर्शनो-अंशः स्त्यानद्धिनिद्रोदयधानप्यत्र द्रष्टव्या
 १० ॥ १ ॥ शुभदास्याः सञ्ज्ञासो दुर्मितादिव्ययार्थिना वा प्रीतः ऋणादिव्यविकारे वाऽवस्थो दास उच्यते ११, दुष्टो
 द्विषा-कृपायदुष्टो निपयदुष्टश्च, तत्र सर्पमर्निफामिनिष्टसाश्वाविषदुक्तकृपायः कृपायदुष्टः, अतीव परयोपिदादिषु शुद्धो
 निपयदुष्टः १२, स्त्रीशान्नादिवरत्रतया ययास्तिष्ठतस्त्वगमदून्यमानसो मूढः १३, यो राजादीनां हिरण्यादिकं पारयति
 स ऋणार्थः १४, जातिकर्म शरीराविभिर्दूषितो जुष्टिः, तत्र मातृकौस्तुभिकपष्टदूषिकछिम्पकादयोऽसृश्या जातिजुष्टिः,
 सृश्या अपि स्त्रीमपूरकुम्बुटादिपोषकाः संश्वरशरोरणनापितसौकरिकवाद्युरिक्तवादिनिन्दितकर्मकारिणः कर्मजुष्टिः,
 करचरणकर्णादिचञ्जिताः पशुकुम्भवापनककाण्मशुतयः शरीरजुष्टिः १५, अर्कप्रहरणपूर्वकं विषादिप्रहरणनिमित्तं वा एतावन्ति
 दिनानि त्वदीयोऽहमित्येवं येनात्मनः परायणता कृता भवति सोऽप्रबद्धः १६, स्यकादिमात्रया मृत्या घनिनां युद्धे दिनपा-
 टिकादिमात्रेण तवाश्वेष्टकरणाय महवो मृतकः १७, शैलकस्य वीक्षितुमिष्टस्य निःस्फेटिका-अप्रहरणं शैलकनिःस्फेटिका
 तयोगाथो मातापिप्रादिभिरनमुद्रावोऽपहृत्य वीक्षितुमिष्यते सोऽपि शैलकनिःस्फेटिका, इत्येतेऽष्टावच्च पुरुषेषु दीक्षानर्हि-
 मेदाः । एषां च बालादीनां दीक्षामदाने प्रवचनमास्मिन्यसंयमात्मनिरापनाद्यो दोषाः सुखावसेया एवेति न वदितः ।
 वैस्वाम्यादीनां च मद्याग्ने कारणं निशीर्षिकादशोद्देशकान्दक्षसेपय ॥ २ ॥ एते एव चाष्टावच्च मेवाः स्त्रीष्वपि, परं नपुंसक-
 शरोऽयं विशेषः-यः पुरुषः नपुंसकः स प्रविसेतते प्रविसेत्पापयति च, स्त्री नपुंसिका पुनः स्त्रीष्वे नपुंसकश्वेदमपि वेदयति ।

पात् ५, अन्यस्य तु देवशापात्तदुदयो जायते ६, इत्येतान् षट् नपुंसकान् निशीथोक्तावशेषलक्षणासम्भवे सति प्रब्राजये-
दिति ६ एतेषामष्टत्वार्शितः प्रब्रज्याऽनर्हणामुत्सर्गपिवादपदाभ्यां विशेषव्याख्यानं निशीथाद् ज्ञेयमिति । तथा सम्य-
ग्मार्ग-मोक्षपथं न ग्राहयति न दर्शयति न शिक्षयतीत्यर्थः स आचार्यो वैरीति जानीहि, हे गौतम । त्वमिति विषमाक्षरेति
गाथाऽनुष्टुप्छन्दसी १५ ॥ १६ ॥ अथ पूर्वोक्तार्थलेशं विशेषयन्नाह—

जीहाए विबिहंतो, न ऋद्वञ्चो सारणा जहिं नडि । दंभेण वि तामंतो, स ऋद्वञ्चो सारणा जड्ड ॥ १७ ॥

व्याख्या—जिह्वया विलिहन्-शिष्यं बुम्बन्नाचार्यो न भद्रको-न श्रेष्ठः, यत्राचार्यं सारणा-हिते प्रवर्तनलक्षणा,
स्मारणा वा-कृत्यस्मारणलक्षणा, उपलक्षणत्वाद्धारणा अहितात्रिवारणलक्षणा, नोदना-संयमयोगेषु स्वलितस्ययुक्तमे-
तद्भवाहशां विधातुमित्यादिवचनेन प्रेरणा, प्रतिनोदना-तथैव पुनः पुनः प्रेरणा, नास्ति-न विद्यते । तथा दण्डेनापि-यष्ट्याऽपि
किं पुनर्द्वैवरकादिना ताडयन्-शरीरे पीडां कुर्वन् स आचार्यो भद्रकः-श्रेष्ठः, यत्र गणिनि सारणा उपलक्षणत्वाद्धारणा-
दि वाऽस्तीति । गाथाछन्दः ॥ १७ ॥ अथ स्मृतिस्वरूपप्रक्रमेऽपि प्रसङ्गाद् यः शिष्योऽपि गुरोर्वैरी तमाह—

सीसो वि वेरिञ्चो सो उ, जो गुरुं न विबोहए । पमायमश्राघडं, सामायारीविराहयं ॥ १८ ॥

व्याख्या—शिष्योऽपि विनेयोऽपि स वैर्यैव-शत्रुरेव तुरेवकारार्थो भिन्नक्रमश्च स च योजित एव, यो गुरुं-धर्मोपदेशकं
न विबोधयति-हितोपदेशदानेन धर्मं न स्थापयति, किम्भूतं गुरुमित्याह-प्रमादमदिराग्रस्तं प्रमादो-निद्राविक्रयादिरूपः स

स्वप्ने सेवा विना यो वेदे न पारयति २, क्लीबभट्टदर्शो यो विवक्षां त्रिषं वीक्ष्य सुम्यति स इष्टिबलीकः ? सुन्दं भुत्वा
 सुम्यति स सुन्दकलीकः २, एवमस्मिष्टः ३, निमन्त्रितः ४, ३ । यस्य मोहोत्कटतया द्रवकाष्ठे लिङ्गे वृषणौ वा कुम्भव-
 द्रवणः स कुम्भी ४, स्त्रियामसेम्पमानामालोक्य यस्येप्यामिलायो जायते स ईर्ष्यालुः ५, केदोत्कटतया यो घृष्टवटक इवा-
 पीक्ष्य यैपुनासक्तः स दहनिः ६, यो गच्छियद्युक्तः ज्ञान इव स्वच्छिन्नं लेदि स तत्कर्मिणी ७, शुनलपक्षे सवेदो न कुण्डपक्षे
 भयवा शुनलपक्षे कुण्डपक्षे वा पक्षं यावद्वहीवोदयः स्यात् शुनलपक्षे च कालपक्षोदयः सपासिकापासिकः ८, या
 सुभर्ग मन्वानः स्वच्छिन्नं जिघ्रति स सौगण्डिकः ९, यो वीर्यपक्षेऽपि प्रियामासिद्धय विघ्नति स आसक्तः १० । एते दश
 नपुंसकाः साधूनां मन्त्रान्वितुमकस्मिन्ता-भयोम्याः इव इत्याह- 'संक्षिप्तः' चि अविशेषतस्वावलगात्वात्समानकामाध्य-
 मसायसम्पत्त्यात्सर्वेऽप्यमी सर्वकलशा-ख्यायास्तेवासाम्भित्य भवीवाधुमाध्यवसायन्त इति दीक्षानर्ह इत्यर्थः ॥ ४ ॥ ५ ॥
 ननु पुरुषमध्येऽपि नपुंसका उक्ता इहापि चेति तत्क एतेषां परस्परं प्रतिविशेषः ? सत्यं किन्तु तत्र पुरुषाच्छ्रीनां ग्रहणमिह
 तु नपुंसकाच्छ्रीनां पूर्वं स्त्रीष्वपि वाच्यम् । श्रेयाः पदं नपुंसकाः मतव्यार्हा । तथाया- " वद्विष चिष्यिष वेप, भवओसहि
 चवइप । इसिससे वेवससे, एवसेञ्ज नपुंसप ॥ ६ ॥ " आपत्यां रानन्तःपुरमहाकृपद्रमात्यादिनिमित्तं यस्य बालत्वेऽपि
 हेतुं इत्या वृषणौ गाल्ठी मवतः स वद्विषकः १, यस्य तु जावमाश्रयाङ्गुष्टाङ्गुलोमिर्भेदयित्वा वृषणौ द्राव्येते स चिष्यितः
 २, एतयोर्वैषं कृते सचि किल नपुंसकयेदोवपः सम्यकते, कस्त्यपितु मवसायर्ष्यावन्यस्य त्वीपयिमयावात् पुरुषत्वे
 श्रीवेदे वा सद्युपहते सचि नपुंसकयेदः समुदेति ३-४, अपरस्य तु मदीयवपः मयावाभर्षुसक्तो भव त्वमिति ऋषिका

सुभिक्षवं देसं साहरेज्जा, कंताराओ वा निक्कंतारं करेज्जा, दीहकालिण वा रोगायंकेणं अभिभूयं विमोएज्जा, तेणावि तस्स धम्मायरियस्स दुप्पडियारं भवति, अहे णं से तं धम्मायरियं केवलपणत्ताओ धम्माओ भट्टं समाणं सुज्जो केवलि- पन्नत्ते धम्मे आघवइत्ता जाव ठावइत्ता भवति, तेणामेव तस्स धम्मायरियस्स सुप्पडियारं भवति ३ ।' तथा सर्वेष्वपि गुरुः सुदुष्करतरप्रतीकारः । यदुक्तं श्रीउमास्वातिवाचकपादैः प्रशमरतिग्रन्थे “दुःप्रतिकारौ माता-पितरौ स्वामी गुरुश्च लोकेऽस्मिन् । तत्र गुरुरिहासुत्र च, सुदुष्करतरप्रतीकारः ॥ १ ॥” इति, अनुष्टुप्छन्दः । ॥ १८ ॥ अथ कथं कथञ्चित्प्रमादिनं गुरुं शिष्यो विवोधयतीत्याह—

तुम्हारिसा वि मुणिवर, पमायवसगा हवंति जइ पुरिसा । तेणन्नो को अम्हं, आलंबण हुज्ज संसारे ॥ १ ॥

व्याख्या—युष्मादृशा अपि हे मुनिवर ! प्रमादवशगाः—प्रमादपरवशा भवन्ति यदि चेत् पुरुषाः—पुंमासः ; तेन कारणेनान्यो—युष्मद्व्यतिरिक्तः कोऽस्माकं मन्दभाग्यानां आलम्बनमत्र, विभक्तिलोपः प्राकृतत्वात्, सागरे नौरिव भविष्यति, संसारे—चतुर्गत्यात्मके पततामिति शेषः । अनेन विधिना शिष्यः प्रमादिनं गुरुं विवोधयतीत्यधिकाराच्छ्रूयते । तथाऽत्र विवोधनविधये आचार्यशुणानपि शिष्य आचार्यस्य दर्शयति । यथा—पुढवीविव सबसहं, मेख्वं अकंपिरं ठियं धम्मे । चंदुब सोमलेसं, तं आयरियं पसंसंति ॥ १ ॥ अप्परिसाविं आलो-यणारिहं हेउकारणविहिन्नुं । गंभीरं दुच्चरिसं, तं आयरियं पसंसंति ॥ २ ॥ कालन्नुं देसन्नुं, भावन्नुं अटुरिखं असंभंतं । अणुवत्तयं अमायं, तं आयरियं पसंसंति ॥ ३ ॥ लोइय-

--- उ लोइयत्तयं अमायं, तं आयरियं पसंसंति न तु—“बालक्षीमन्द-

एव परिहारा-वाक्यी प्रमादसदिरा तथा प्रस्तस्ववाधिषवस्वानरहित इत्यर्थः, तं पुनः किंभूतं ? एवं सामाचारिविराक्तं व्रीळ-
क्राघार्थवत्, किञ्च महोपकार्यसि शिष्यादिः केवलप्रज्ञते पर्यं स्वापनं विना ह्युवदिः प्रत्युपकारकारी न स्यात् । यदुक्तं
स्यात्ता-‘ विष्णु दुष्पदिव्यारं सम्पानसौ सं० अम्मापित्तजो ? भद्रिस्स २ घम्मापरियस्स १, संपातो वि य णं केइ पुरित्ते
अम्मापियरं सयपगतसहस्सपागेहिं तंनेहिं अन्यमेत्ता सुरमिणा गंभवदृएणं उवट्टित्ता तिहिं उवनेहिं फज्जात्वेत्ता सत्तालंकार-
विभृत्तियं करेत्ता यजुद्धं पालीपलासुद्धं अट्टारसत्तंजलात्तलं भोएणं भोयावेत्ता भावग्गीनं पिट्ठिभट्टिसियाए पट्टिवट्टेज्जा,
तेणावि तस्स अम्मापित्तस्स दुष्पदियारं इवइ’ । दुस्सेन-कुण्णेषु प्रतिश्रियते-प्रत्युपक्रियते इति दुग्मविकारं प्रत्युपकर्तुं पद्यव्य-
मिति पावत् । ‘ अरे णं से तं अम्मापियरं केवलप्रज्ञते घम्मे आघवइत्ता पण्णवइत्ता पल्लवत्तित्ता गजइत्ता भवति, तेणायेव
अम्मापित्तस्स सुष्पदियारं भवति सयमानसो !’ सुस्सेन मत्तिकियते-प्रत्युपक्रियते इति सुमविकारं तद्भवति, मत्त्युपकारा-
त्तुवो भवतीत्यर्थः । घर्मस्वापनस्य महोपकारतात् ? । ‘ केति मारुवे दरिदं समुक्कसेज्जा, तए णं से दरिदे स्सुक्किट्ठे समाने
पच्छा पुरं च णं विपुलयोगसमितिसयण्णागए यानि विहरेज्जा, तए णं से मारुवे अण्णया फयाइ दरिदी इए समाने तस्स
दरिदस्स अंतियं इवमागच्छेज्जा, तए णं स दरिदे तस्स भद्रिस्स सबस्समवित्त्वलयपाने तेणावि तस्स भद्रिस्स दुष्पदियारं
भवति, अरे णं से तं मट्ठिं कुवल्लपण्णये घम्म आघवइत्ता पण्णवइत्ता पक्यइत्ता गजइत्ता भवति, तेणायेव तस्स
भद्रिस्स सुष्पदियारं भवति २ । केइ वहाक्कयस्स सयणस्स वा मारणस्स वा अंतियं एगमनि आरियं घम्मियं सुवयणं सोत्ता
निसम्म क्काम्मासे क्कालं किंवा असत्तरसु देवलोएसु देवत्ताए उववत्ते, तए णं स वेणे तं घम्मापरियं दुक्खिक्कत्तात्तो वेत्तात्तो

यो यस्याङ्गप्रविष्टादेः श्रुतस्य काल उक्तस्तस्य तस्मिन्नेव काले स्वाध्यायो विधेयः नत्यकाले तथैव फलप्रदत्वात्, कृष्यादे-
 रपि काल एव करणे फलं नान्यथा ? , श्रुतादानं कुर्वता गुरोर्विनयः कार्यः—अभ्युत्थानाङ्घ्रियावनादिः २, तथा श्रुतादाने
 गुरोर्वहुमान—आन्तरो भावप्रतिबन्धः कार्यः, एवं सुखेनाधिकफलं श्रुतं स्यात्, विनयवहुमानाभ्यां चतुर्भङ्गचत्र ३, उपदधातीति
 उपधानं तपः तद्यत्र यत्र अध्ययने आगाढानागाढयोगलक्षणमुक्तं तद्यत्र तत्र कार्यं तत्पूर्वकस्यैव श्रुतग्रहणस्य सफलत्वात् ४,
 अनिन्हवः गृहीतश्रुतेनानिन्हवः कार्यः यद्यस्यान्तेऽधीतं तत्र स एव वाच्यः नान्यः चित्तकालुष्यापत्तेः ५, व्यञ्जनार्थ-
 तदुभयान्याश्रित्य भेदो न कार्य इति शेषः, एतदुक्तं भवति—श्रुतप्रवृत्तेन तत्फलमीप्सिता व्यञ्जनभेदोऽर्थभेद उभयभेदश्च न
 कार्यः, तत्र व्यञ्जनभेदो यथा—‘ धम्मो मंगलमुक्किट्ठं ’ इति वक्तव्ये ‘ पुत्रं कल्लाणसुकोसं ’ इत्यादि ६, अर्थभेदस्तु यथा—
 ‘ आवन्ती केयावंती लोगंसि विप्परासुसंती ’त्यत्राचारसूत्रे यावन्तः केचन लोके—ऽस्मिन् पाखण्डिलोके पञ्जीवनिकायान्
 विपरामृशन्ति—अनेकप्रकारं घातयन्त्येवंविधार्थोक्तौ । अवन्तिजनपदे केया—रज्जुर्वान्ता—पतिता लोकः परामृशति रूप इत्याह
 ७, उभयभेदस्तु द्वयोरपि याथात्म्योपमर्हेन यथा ‘ धर्मो मंगलमुत्कृष्टः अहिंसा पर्वतमस्तकः ’ दोषश्चात्र व्यञ्जनभेदेऽर्थभेदः,
 तद्भेदे क्रियाया भेदः, क्रियाभेदे च मोक्षाभावः, तदभावे निरर्थका दीक्षा आचारः, इति सर्वत्र योजनीयम् ८, अष्टविधः
 कालादिभेदद्वारेण ज्ञानाचार इति ॥ ? ॥ अथ दर्शनाचारः—“ निस्संक्रिय ? निक्कंखिय २—निव्वित्तिगिच्छा ३
 अमूढदिट्ठी अ ४ । उववूह ५ धिरीकरणे ६, वच्छल्ल ७ पभावणे अट्ट ८ ॥ २ ॥ ” निःशङ्कितः—देशशङ्का समाने जीवत्वे
 कथमेको भव्योऽन्यस्त्वभव्य इति शङ्कते, सर्वशङ्का तु सिद्धान्तस्य प्राकृतवन्धतया कल्पितत्वं मन्यते न तु—“ बालस्त्रीमन्द-

माधुपयु, सत्येमु अस्त नत्थि वत्सेयो । ससमयपरस्मयम्मि अ, तं आयरिअं पर्ससंति ॥ ४ ॥ वारसहि वि अंगेहि, सामा-
 इयमाइषुनिवदे । ल्दद्वे गरियंठं न आयरिअं पर्ससंति ॥ ५ ॥ आयरियसइस्साई, कइइ अ जीवो मयेहि बहुपरि ।
 कम्मोयु य सिपेसु य, पम्मायरणेसु नो कइवि ॥ ६ ॥ वे पुण जिणोषइहे, निर्मये पवयणमि आयरिया । संसारसुक्कलमग्गस्स,
 देसा ते इ आयरिया ॥ ७ ॥ देवा वि देवलोए, निर्मये पवयणं अजुसंवा । अच्छरगणमव्वगया, आयरिए वंदया
 इति ॥ ८ ॥ नइ वीवो दीवसयं, पण्णए दिण्णं य सो वीवो । दीवसया आयरिया, अयं च परं च वीवसि ॥ ९ ॥
 देवा वि देवलोए, निर्ये दिवोदिणा विणणवा । आयरियमजुसंवा, आसणसयणाणि सुंवेति ॥ १० ॥ ” इत्यादि वन्द-
 कयकनकीर्णकोक्तं वाच्यमिति । गायाउन्दः ॥ १९ ॥ अय इवइवैरुत्तमाऽपमाचार्ययोः स्वल्पमाह—
 नाणम्मि दसणम्मि य, चरणम्मि य तिसु वि समयसारेसु । चोएइ जो ठवेउ, गणमप्पाणं च सो अ गणी । २०

म्याप्या—शने ऽश्विनिये शानाचारे, वसने ऽश्विनिये वसनाचारे, वकारात् द्वावश्विनिये तपयाचारे, वरने ऽश्विनिये वारिषा
 चारे, वकारात् पट्टञ्जिन्नसुत्तणे शीर्षाचारे, एयु विचपि समयसारेसु—प्रवचनप्रधानेषु वकारादयश्चिंतययोवीर्याचारयोश्च
 ‘ चोएइ ’ वि मेरयति यः किं कर्तुं स्यापचित्तं कं गणं—यतिस्सुदायक्यं, तथा आत्मानं चात् श्रोतवर्गं च, ‘ सो अ ’ प्ति
 वकारस्यैवकारार्थत्वात् स एव गणी आचार्यः कथ्यते इति श्रेयः । अत्र शानाचारादिस्वरूपं किञ्चित् यथा “ काले ?
 विण्ण २ बहुमाने १, उव्वहाने ६ तथा अनिइवने ५ । वनण ६ अत्य ७ तदुमए ८, भद्विहो पाणमायाते ॥ १ ॥ ”

अणाजीवी, नायव्वो सो तवायारो ॥ ४ ॥ द्वादशावधेऽपि तपसि साभ्यन्तरवाद्ये कुशलदृष्टे जिनोपलब्धेऽग्लान्या-न राजवे-
 ष्टिकल्पेन यथा शक्त्या वा अनाजीविको निःस्पृहः फलान्तरमाश्रित्य यः ज्ञातव्योऽसौ तपआचारः, आचारतद्वतोरभेदात्
 ॥ ४ ॥ तत्र बाह्यं तप आह-“ अणसण? मूणोयरिया २, विचीसंखेवणं ३ रसच्चाओ ४ । कायकिलेसो ५ संलीणया
 य ६, वज्झो तवो होइ ॥ ५ ॥ ” अनशनं-आहारत्यागः, तद्द्विधा-इत्वरं यावत्कथिकं च, तत्राद्यं चरमजिनतीर्थं चतुर्था-
 दिषण्मासान्तं यावत्, उत्तराध्ययने तु “ इत्तरियमरणकाला य, अणसणा दुविहा भवे । इत्तरिया सावकंत्वा, निरवकंत्वा
 वित्तिज्जिया ॥ ? ॥ ” इत्वरकं सावकाह्वं घटिकाद्वयाद्युत्तरकालं भोजनेच्छया वर्त्तते इति सावकाह्वमित्यस्ति, यावत्कथिकं
 तु आजन्मभावि, तत्पुनश्चेष्टामेदोपाधेर्विशेषतस्त्रिधा, पादपोपगमनं ?, इङ्गितमरणं २, भक्तपरिज्ञा ३, तत्रानशनिनः-त्यक्तचतु-
 र्विधाहारस्याधिकृतचेष्टा व्यतिरेकेण चेष्टान्तरमधिकृत्य एकान्तनिःप्रतिकर्माङ्गस्य पादपस्येवोपगमनं-सामीप्येन वर्त्तनं पादपो-
 पगमनं, तच्च सव्याघातं निर्व्याघातं च, तत्र सव्याघातं व्याघ्रसिंहाद्युपद्रवे सति क्रियते, निर्व्याघातं तु यत्सूत्रार्थोभयनिष्ठितो
 निष्पादितशिष्यः संलेखनापूर्वमेव विधत्ते, अन्यथा आर्त्तध्यानसम्भवः । तथा इङ्गिते प्रदेशे मरणं इङ्गितमरणं, इदं च संहनना-
 पेक्षं पूर्वोक्तं अशक्नुवतश्चतुर्थाहारनिष्ठितिरूपं स्वत एवोद्धर्तनादिक्रियायुक्तस्य ज्ञेयम् २, भक्तपरिज्ञा त्रिधाहारचतुर्थाहारनिष्ठ-
 त्तिरूपा, सा नियमात् समतिकर्माङ्गस्य धृतिसंहननवती यथा समाधिभावतोऽवगन्तव्या ३ ॥ ? ॥ यद्यनशनं कर्तुं न
 शक्नोति तदनोदरतां कुर्यादित्यनशनानन्तरमूनोदरतामाह एवमग्रेऽपि ज्ञेयम्-“ ऊणोयरिय ’ त्ति ऊणोदरता सा त्रिधा,
 यदुक्तं स्थानाङ्गे ’ तिविहा ओमोयरिया पं० तं० उवगरणोमोयरिया ?, भत्तपाणगोमोयरिया २, भावोमोयरिया ३, अस्य

मूर्तानां, १०॥ चारित्र्यकाङ्क्षाम् । अनुग्रहार्थं तस्यैः, सिद्धान्तः प्राकृतः कृतः ॥ १ ॥ ” इत्यादिफारणानि, तत्र
 निःशुद्धो जीव एवाच्छासनमविपक्षो दर्शनाचरणत्वं वत्पाथान्यविवक्षया दर्शनाचार उच्यते, अनेन दर्शनेनदर्शननोर-
 मेदसाह १, निष्काङ्क्षितः देवसर्षकाङ्क्षारहितः, तत्रापि एकं दर्शने काङ्क्षति, सर्वकाङ्क्षा तु बौद्धादीनि सर्वाणि २, निर्गता
 विचिकित्सा-कृत् प्रपि सन्देहो यस्मात्सौ निर्बिचिकित्सा, साध्वेव जिनमते, किन्तु महत्त्वस्यापि सतो ममास्मात् फलं भ-
 विष्यति न भविष्यतीति क्रियाया इति सन्देहो विचिकित्सा जातनिश्चयो निर्बिचिकित्त उच्यते, यद्वा विदो-विज्ञास्ते च
 वचनः सायप एव तेषां लुप्तसारहितो निर्बिद्युत्सः ३, शालवपस्वितपोविषयाविषयदर्शनेन मूढा-स्वरूपाश्च चकित्सा
 हृष्टि-सम्पन्नदर्शनरूपा यस्यासौ अपृष्टहृष्टिः ४, अथ चतुर्विधोऽप्यान्तर आचारो । याश्च ताह-उपहंसा च समानचारिस्सकाणा
 प्रसंसने-तत्पदगुणपरिचर्जनम् ५, स्थिरीकरणं च पर्यादिपीदमानानां तत्रैव स्थापनं उपहंसास्थिरीकरणे ६, वात्सल्यं च
 समानचारिस्त्रीत्युपकारकरणं ७, प्रमादना च पर्यादिपीदमानानां तत्रैव स्थापनं उपहंसास्थिरीकरणे ६, वात्सल्यं च
 ॥ १० ॥ अथ चारित्र्याचार-” पणिशाणजोगजुषां, पंचहिं समिर्हि विहिं शुचीहिं । एत चरिचायारो, अष्टविधो होइ
 नायको ॥ ३ ॥ ” प्रणिपान-वेत स्वास्थ्यं तत्प्रपाना योगा-भ्यापारार्त्तयुक्तः, अर्थं च भोगवोऽविरतसम्यग्दृष्टिरपि स्यादव
 आह-पञ्चभिः मयिक्तिमिस्तिष्ठयिष्यं युक्तिभिर्यः प्रणिपानयोगयुक्तः, एतयोगयुक्त एतयोगवानेव, अथवा पञ्चतु समितिपु
 तिष्ठतु युक्तिषु अस्मिन् विषये एता आधित्य प्रणिपानयोगयुक्तो या, एत चारित्र्याचारः । आचाराचारवतोः कथञ्चिदमे
 दात् अष्टविधः स्यात् प्रत्यक्षः ॥ ३ ॥ अथ तपमाचार-शरत्सनिहम्भि वि तपे, सन्निभतरबाहिरे कुसलदिद्वे । अगिलाइ

कुशलतानिरोधः कुशलानामुदीरणं, विविक्तचर्या “आरामुज्जाणाइष्ठ, थीपसुपंहगविवल्लियं ठाणं । फलयार्इणय गहणं, तह भणियं
 एसणिज्जाणं ॥ १ ॥” एतद्वाहं तपो भवति लौकिकैरपि आसेव्यमानं ज्ञायते इति बाह्यम्, विपरीतग्राहेण कुतीर्थिकैरपि क्रियते
 इति वाद्यतपः ५ ॥ अथाभ्यन्तरं तपो यथा “पायच्छिन्नं ? विणओ २, वेयावच्चं ३ तहेव सज्जाओ ४ । ज्ञाणं ५ उस्सणो ६ वि
 य, अन्भितरओ तवो होइ ॥ ६ ॥” तथा चौपपात्तिकेऽपि “से किं तं अन्भितरणे तवे ? २ छविहे पं० तं पायच्छिन्नं ?
 विणओ २ वेयावच्चं ३ सज्जाओ ४ ज्ञाणं ५ विउसणो ६” “पायच्छिन्नं” अतिचारविशुद्धिः सा च वन्दनादिना विनयेन विधी-
 यते, इत्यत आह-वि० कर्मविनयनहेतुव्यापारविशेषः, तद्वानेव च वैयाहृत्ये प्रवर्त्तते इत्यत आह-वे० भक्तादिभिरुपहृम्भः
 वैयाहृत्यान्तराले च स्वाध्यायो विधेयः इत्यत आह-स० शोभनो मर्यादया पाठः, तत्र च ध्यानं भवतीत्याह-ज्ञा० शुभध्यानं,
 शुभध्यानादेव हेयत्यागो भवतीत्यत आह-वि० व्युत्सर्गः, “से किं तं पायच्छिन्ने ? २ दसविहे पं० तं आलोयणारिहे ?
 पडिक्कमणारिहे २ तदुभयारिहे ३ विवेगारिहे ४ विउससणारिहे ५ तवारिहे ६ छेदारिहे ७ मूलारिहे ८ अणवहुणारिहे ९
 पारंचियारिहे १० से तं पायच्छिन्ने ।” आलोचना-गुरुनिवेदनां विशुद्धये यदर्हति भिक्षाचर्याद्यतिचारजातं तदालोच-
 नाहं तद्विषयत्वादालोचनालक्षणा विशुद्धिरपि आलोचनार्हमित्युक्तम्, तस्या एव तपोरूपत्वादिति, एवमन्यान्यपि, नवरं
 प्रतिक्रमणं-मिथ्यादुष्कृतं २, तदुभयं-आलोचना प्रतिक्रमणस्वभावं ३, विवेको-ऽशुद्धभक्तादिविवेचनं ४, व्युत्सर्गः-का-
 योत्सर्गः ५, तपो-निर्विकृतिकादिकं ६, छेदो-दिनपञ्चकादिक्रमेण पर्यायछेदनं ७, मूलं-पुनर्व्रतोपस्थापनं ८, अनवस्थायं
 अचरिततपोविशेषस्य व्रतैष्वनवस्थापनम् ९, पाराश्विकं-तपोविशेषेणैवातिचारपारगमनमिति १०, “से किं तं विणए ? विणए

द्विषा-तत्र प्रथमा मिनकल्पिकादीनामेव न पुनरन्वेषां शालीयोपपद्यभावे हि समग्रसंप्रयामावात्, अतिरिक्ताऽग्रहणतो
 नानोदरवेति । “अप्याहारचषट्ठा, दुभागपथा षोडश क्रियुषा । अष्ट दुषासप्त सोसप्त, षडनीस वरिष्कलीसा य ॥ १ ॥”
 अत्याहारोदरता नाम एककल्पस्यारम्य यावदष्टौ कपला, अत्रैककल्पमाना जयन्या अष्टकपला तुल्य्या श्रेयसेदा मध्यमा ।
 एवं नवम्य आरम्य यावत् द्वादश कपलास्तावदुपाद्योदोदरता, एवं प्रयोदशम्य आरम्य यावत् पौण्ड्र तावत् द्विभागोनी-
 व्रतन्यादिका स्वपिया द्वेषा । एवमेतानुसारेण पानेऽपि बाच्या २, मावोनीदरता क्रोधादित्यागेन १ ॥ २ ॥ द्वष्टिसद्वेषो
 भिक्षाचर्यास्यः यदुक्तमौपपातिके-‘मिक्त्वायरिया अणेगविहा, पं० तं० द्वाभ्यामिगहचरण’ इत्यामिग्रहः लेपकृवादि
 द्रव्यविषयः, ‘श्लेषाभिग्नाहचरण’-श्लेषाभिग्रहः स्वप्नापपर्यामादिविषयः, ‘कालामिग्नाहचरण’-कालामिग्रहः पूर्वार्हा
 -‘गिबिधिर पणीयरसपरिष्वाई आर्यबिधिर आयमसित्यमोई अरसाहारे धिरसाहारे अथाहारे पताहार वृत्ताहारे’ इत्यादि ४,
 कायचक्षेत्रो यथा-‘ठाणविदूष ठाणाहृष लक्ष्मडुयासणिप पश्चिमद्वार्ई बीरसणिप नेसज्जिण आयाषण अवाडडण अर्कडुयण
 अणिदुभण सवगायपडिकम्मविभुसविष्णुवे इत्यादि ५, संलीनता इन्द्रियसंलीनताविशेषतुर्था,-“इदियकसायजोए,
 पाण्डुसंलीणया सुणेषया । तह य विविचाचरिया, पल्लठा बीयरगेहि ॥ १ ॥” शोत्रादीरिन्द्रियैः सुन्दरेतरस्रब्धादिषु
 शोषेयकारणमिन्द्रियसंलीनता, कणयसंलीनता तदुदयनिरोपोदीर्घविफलीकरणरूपा, योगसंलीनता मनोयोगादीनाम

सकसे ३, कडुए ४, निडुरे ५, फरसे ६, अण्हयकरे ७, डेयकरे ८, भेयकरे ९, परितावणकरे १०, उद्वणकरे ११,
भूतोवघाइए १२, तहपगारं मणं नोपधारेज्जा, से तं अपसत्थमणविणए । से किं तं पसत्थमणविणए ? २ तं चैव पसत्थेणं ।
एवं चैव वइविणओ वि एएहिं चैव पदेहिं नायवो ७ से तं वइविणए । ” यत्पुनर्मनः—चित्तमसंयतानामिति गम्यते, संहव-
धेन-गर्हितकर्मणा हिंसादिना वर्त्तत इति सावद्यम्, एतदेव प्रपञ्च्यते—स० कायिवयादिक्रियोपेतं२, सकार्कश्यं—कंकेशभावोपेतं
३, परेषामात्मनो वा कटुकमिव कटुकमनिष्ठमित्यर्थः ४, निडुरं माइवानुगतं ५, फ० स्नेहाननुगतं ६, आश्रवकरं—अश्रुभ-
कर्मश्रवकारि ७, कुत इत्याह—छे० हस्तादिछेदनकारि ८, भे० नासिकादीनां भेदनकारि ९, प० माणिनामुपतापहेतुः १०,
उ० मारणान्तिकभेदकारि धनहरणाद्युपद्रवकारि वा ११, भू० भूतोपघातो यत्रारित तद्भूतोपघातिकमिति १२, ‘ तहपगारं ’
ति एवं प्रकारं असंयतमनःसहसमित्यर्थः, ‘ मनो नो० ’ न प्रवर्त्तयेत् । “से किं तं कायविणए ? २ दुविहे पं० तं० पसत्थ-
कार्यविणए अपसत्थकायविणए य, से किं तं अपसत्थकायविणए ? २ सत्तविहे पं० तं० अणउत्तं गमणे ? अणउत्तं ठाणे
२, अणउत्तं निसीदणे ३, अणउत्तं वुय्हणे ४, अणउत्तं उल्लंघणे ५, अणउत्तं पल्लंघणे ६, अणउत्तं सविंदियकायजो-
गजुंजणता ७, से तं अपसत्थकायविणए । से किं तं पसत्थकायविणए ? पसत्थकायविणए एवं चैव पसत्थं भाणियवें,
से तं पसत्थकायविणए । से तं कायविणए । ” “ अणउत्तं ’ ति अयतनया ?, ‘ उल्लं० ’ कईमादीनामतिक्रमणं ५, पौनः-
पुन्येन तदेव मल्लङ्घनमिति ६, सर्वेन्द्रियाणां काययोगस्य च योजनता-प्रयोजनं व्यापारणं सर्वेन्द्रियकाययोगयोजनतंति
७ । “ से किं तं लो गोवयारविणए ? २ सत्तविहे पं० तं० अब्भासवत्तियं ?, परछंदाणुवत्तियं २, कज्जहेउं ३, कयपडिंकि-

सचविहे १० तं० णाणविणए १ दंसण २ चारत्तमण ४ य ५ काय ६ सो गो वयारविणए ७ । से किं तं णाणविणए १ णाण०
 पंचविहे १० तं० आधिणिबोहियणाणविणए १, सुयणाणविणए २, ओहियाणविणए ३, मणपञ्चवणाणविणए ४,
 केवलतणाणविणए, से तं नाण विणए १ । से किं तं दंसणविणए १, अहिणाणविणए २, अणवणविणए ३, अणवणविणए ४,
 सपणाविणए ५ । से किं तं सुस्ससणाविणए १ २ अण्वेगविहे १० तं० अण्वेगविहे १० तं० सुस्ससणाविणए य अण्वेगो-
 वा, सकारो वा, सम्माणो वा, कितिकम्मे वा, अंजळिपगो वा, आसणाभिम्मो वा, आसणपणाविणए य अण्वेगो-
 गच्छवत्स पडिसंसाहणया, से तं सुस्ससणाविणए ॥ ” ‘ आसणाभिग्गो वा, इवत्स अमिगरुणया, ठियत्स पग्गुवांसणया,
 नयने । ‘ आसणपपाणं ’ ति आसनदानमात्रमेवेति । “ से किं तं अणवासायणाविणए १ २ पणयालीसविहे १० तं० अरंहेतोणं
 अणवासादणया १, अरंहेतपक्षणत्स पम्मत्स अणवासादणया २, आयरियाणं अण० ३, एवं तवण्णोपाणं ४, वेरोणं ५,
 कुचत्स ६, गणत्स ७, संपत्स ८, किरियाणं-क्रियावादिनां ९, संभोगियत्स-एकसामाचारीकतया १०, आधिणिबोहिय-
 णाणत्स ११, जाव केवलणाणत्स १२ । १३ । १४ । १५ । एवेत्ति केव १६ यच्चिबुद्धमाणे २, एवेत्ति केव पणसंजेषणया
 ३, से तं अणवासादणाविणए ” बाह्या मतिपचिर्मक्किरुप्पत्ते, मनसि निर्मेरा मीत्तिबुद्धानः; अविद्ययणुणकीर्त्तनादिभियं
 वत्पादने वणंसमननमिति । “ से किं तं चरिणविणए १ २ पंचविहे १० तं० सामाएयचरिणविणए १, छेदोवहावणियं वं
 २, परिहारविमुद्धिचं ३, सुद्धमसंपरायचं ४, अइत्तायचं ५, से तं चरिणविणए १ से किं तं पणविणए १ २ इविहे
 १० तं० अणवणविणए य पसत्यमणविणए ५, से किं तं अपसत्तवमणविणए १ २ जे य मये सांख्खे १, सकिरिण २

धनादि 'तस्स'त्ति मनोज्ञस्य धनादेः 'अविषयो' व्यक्तं, नवरं आर्त्तध्यानमसालुच्यत इति वाक्यशेषः २ । आतङ्को-रोगः
 तस्यातङ्कस्य २, जुषी प्रीतिसेवनयोरिति वचनात्सेवितः प्रीतो वा यः कामभोगः-शब्दादिभोगो मदनसेवा वा तस्य कामभो-
 गस्य ४ । " अहस्स णं ज्ञाणस्स चत्तारि लक्खणा पं० तं० कंदणया १ सोयणया २ तिप्पणया ३ विलवणया ४ । "
 कं० महता शब्देन विवरणं ?; सो० दीनता २, ति० तेपनता तिपेः क्षरणार्थत्वाद्भ्रुविमोचनं ३, विलपनता पुनः पुनः
 छिष्टभाषणमिति ४ । ? " रुहे ज्ञाणे चउविहे पं० तं० हिंसाणुबंधी १, मोसाणुबंधी २, तेणाणुबंधी ३, सारक्खणाणुबंधी
 ४, रुहस्स णं ज्ञाणस्स चत्तारि लक्खणा पं० तं० ओसन्नदोसे ?; बहुदोसे २, अन्नाणदोसे ३, आमरणंतदोसे ४ । "
 ओसन्नेन-बाहुल्येनानुपरतत्वेन दोषो हिंसानृतादत्तादानसंरक्षणानामन्यतम ओसन्नदोषः ?; बहुष्वपि-सर्वेष्वपि हिंसादिषु
 दोषः-प्रवृत्तिलक्षणो बहुदोषः २, अज्ञानात्-कुशास्त्रसंस्कारात् हिंसादिष्वधर्मस्वरूपेणु ग्रं० ?००० धर्मबुद्ध्या या प्रवृ-
 त्तिस्तल्लक्षणो दोषोऽज्ञानदोषः ३, मरणमेवान्तो मरणान्तः आमरणान्तात् आमरणान्तमज्ञानानुतापस्य कालसौकरिकादेरिव
 या हिंसादिषु प्रवृत्तिः सैव दोष आमरणान्तदोषः ४ । इह चार्त्तरेद्रे परिहार्यतया साधुविशेषणे धर्मशुक्ले त्वासेव्यतयेति
 २ । " धम्मज्झाणे चउन्विहं चउपडोयारे पं० तं० आणाविजए ?; अवायविजए २, विवागविजए ३, संवाणविजए ४ । "
 'येयारे'त्ति चतुर्षु भेदलक्षणालम्बनानुभेदलक्षणेषु पदार्थेषु प्रत्यवतारः-समवतारो वक्ष्यमाणस्वरूपो यस्य तच्चतुःप्रत्यवता-
 , आज्ञा-जिनप्रवचनं तरया विचयो-निर्णयो यत्र तदाज्ञाविचयं प्राकृतत्वात् आणाविजयं आज्ञागुणानुचिन्तनमित्यर्थः;
 शेषपदान्यपि, नवरं अपाया रागद्वेषादिजन्या अनर्थाः, विपाकः-कर्मफलं, संस्थानानि-लोकद्वीपसमुद्राद्याकृतयः ।

रिया ६, अघण्येसणया ६, देहासुख्युया ६, सहर्येसु अपरिसोमया ७, से तं सोगोनयारविण १ । से तं निणए ।”
अम्यासवचिना-समीपवर्ति १, परामिमायानुवर्धने २, कार्येसोव्वानादिनिमित्तं मक्कादिदानमिति गम्यए १, कयं
अर्यापिनोऽरुमनेनेति पुत्रया मक्कादिदानमिति ६, आर्यस्य-दुःखिबत्तस्य नाशविषण ६, वे० प्रस्तावकवा-अवसरोचितार्थ-
मम्यादनमित्यर्थः ६, सर्वप्रयोजनेष्वाराध्यसम्बन्धिव्यामुक्त्वयमिति ७ । “से किं तं देयावणे ? २ दसविहे १० तं० आयरिय
पयावणे ? १, उवगझाय २, सेह १, गिहाण ६, तवरिस ६, वेर ६, साहगिमय ७, कुस ८, गण ९, संयवेयावणे १०, से
तं देयावणे ।” वैयावृथ्य-मच्छणानादिभिरपट्टमः, कैलाः-अमिनदमप्रजितः १, तपधी-अष्टमाविसपकः ४, रथविरो-अन्या-
त्रियिः ६, सायमिकः-सायुः साधी वा ७, कुल्ले-गरुडसमुदाय ८, गणः-कुलानां समुदायः ९, संघो-गणसमुदायः १० ।
“से किं तं सगझाए ? २, पवविहे १० तं० वायणा ? पट्टिपुच्छणा २ परियट्टणा १ अणुपेहा ४ मम्मकहा ६, से तं सज्झाए ।
संघो-गणसमुदायः १० अट्टाण्ये १, इहसंघाणे २, मम्मरसंघाणे १, सुकरसंघाणे ४, अट्टसंघाणे चरविहे १० तं० अमणुण्य-
गते आवि भवति २, आदकसंपओगसंपवत्ते तरस विपओगसत्तिससंघाणए आवि भवइ १, परिखुत्तियक्काममोगसंपओग-
संपवत्ते तरस अविण्यओगसत्तिससंघाणए आवि भवइ ४ ।” अमनोसो-उनिष्टो यः क्वत्वादिस्तरय यः सग्मयोगो-योगसेन
सम्पयुक्तो यः स तथा, तथाविधः सन् तरयामनोहरय क्वत्वादेदिप्रयोगसत्तिसमचामसंघापि भवति, वियोगक्खिन्वानुगतः
स्यात्, चापीत्युत्तरवाक्यापेक्षया समुच्चयार्थः, असावार्थयानं रयादिति हेयः, परमिणोरेवेदादिति ? । तथा मनोह-

विडस्सग्गे २ अवहे ३ असम्मोहे ४ । ” देहादात्मन आत्मनो वा सर्वसंयोगानां विवेचनं-बुद्ध्या पृथक्करणं विवेकः १, द्युरसर्गो-
 निस्सङ्गतया देहोपधित्यागः २, देवाद्युपसर्गजनितं भयं चलनं वा व्यथा तदभावो अव्यथं ३, देवादिकृतमायाजनितस्य सूक्ष्म-
 पदार्थविषयस्य सम्मोहस्य-मूढताया म्निषेधोऽसम्मोहः ४ । “ सुक्कस्स णं ज्ञाणस्स चत्तारि आलंबणा पं० तं० खंती १ मुत्ती २
 अज्जे ३ महवे ४ । सुक्कस्स णं ज्ञाणस्स चत्तारि अणुप्पेहाओ पं० तं० अवायाणुप्पेहा १ असुभाणुप्पेहा २ अणंतवत्तिया-
 णुप्पेहा ३ विपरिणामाणुप्पेहा ४, से तं ज्ञाणे ५ । ” अपायानां-प्राणतिपाताद्याश्रवद्धारजन्यानर्थानां अनुपेक्षा-ऽनुचिन्तनम-
 पायानुपेक्षा १, संसाराशुभत्वानुचिन्तनं २, भवसन्तानंस्थानन्वृत्तितानुचिन्तनं ३, वस्तूनां प्रतिक्षणं क्विधंपरिणामगमनानु-
 चिन्तनमिति ४ । “ से किं तं विडस्सग्गे ? विडस्सग्गे दुविहे पं० तं० दव्वविडस्सग्गे १, भावविडस्सग्गे य २ । से किं तं
 दव्वविडस्सग्गे ? २ चउव्विहे पं० तं० सरीरविडस्सग्गे १, गणविडस्सग्गे २, उव्विहविडस्सग्गे ३, भत्तपाणविडस्सग्गे ४, से
 तं दव्वविडस्सग्गे १ ” । से किं तं भावविडस्सग्गे ? २ तिविहे पं० तं० कसायविडस्सग्गे १, संसारविडस्सग्गे २, कम्मविडस्सग्गे
 ३ । ” सं० नारकायुष्कादिहेतूनां मिथ्यादृष्टिवादीनां त्यागः २, कं ज्ञानावरणादिकम्मबन्धहेतूनां ज्ञानप्रत्यनीकत्वादीनां
 त्यागः ३, “ से किं तं कसायविडस्सग्गे ? २ चउव्विहे पं० तं० कोहकसायविडस्सग्गे १, माणं० २, मायां० ३, लोभं०
 विडस्सग्गे ४, से तं कसायविडस्सग्गे १ । से किं तं संसारविडस्सग्गे ? संसारविडस्सग्गे चउव्विहे पं० तं० नेरइयसंसारविड-
 स्सग्गे १, तिरियसंसां० २, मणुयसंसां० ३, देवसंसां० ४, से तं० संसारविडस्सग्गे ? । से किं तं कम्मविडस्सग्गे ? २ अट्टविहे
 पं० तं० णाणावरणिज्जकम्मविडस्सग्गे ?, दरिसणावरणीयं० २, वेयणीयं० ३, मोहनीयं० ४, आउयं० ५, नामं० ६, गोयं० ७,

“धम्मस्स णे धाणस्स षट्ठारि सम्भल्लणा १० तं० आणारो ? निसंगारो ? उव्वसकरो ? सुतंकरो ४ ।” व्या० निर्युत्तया
 स्वरभदानं ? , नि० स्वभाव एव तत्रभदानं २, उ० साधुपेयात् तत्रभदानं ३, भागवत्सत्त्वध्यानं ४ । ” धम्म-
 स्स ष धाणस्स षट्ठारि आलसणा १० तं० वल्लणा ? पुच्छणा ? परिपुष्णा ? नम्मकहा ४ । ” आलम्भनानि धर्मोध्यान-
 सौपथित्तारोहणार्थं यान्यासम्बन्धे—आधीयन्ते तान्यालम्भनानि षट्ठनदीनि ४ “ धम्मस्स षे धाणस्स षट्ठारि व्यशुप्पे
 हामो १० तं० अणिषाणुप्पेहा ? असराणणुप्पेहा २ एकषाणुप्पेहा ३ संसाराणुप्पेहा ४ । ” अनित्यत्वाकारणत्वैकत्वसंसारा-
 नुमेसाः प्रतीताः । “ सुकम्मणे षट्ठिविहारे षट्ठपटोयारे १० तं० पटुपनियके सवियारी ? , एगंधवियके अविियारी २,
 सुहुमकिरिए अपट्टिवारो ? , समुच्छिन्नकिरिए अनियही ४ । ” पृथक्त्वेन—एकद्रव्याभितानामुत्पादाविपर्यायाणा येदेन
 पित्तकौ—विकल्पः पूर्वगतधुतालम्बनो नानानयानुसरणलक्षणो यत्र तत्पृथक्त्ववितर्कः, तथा विचारोऽर्थात् व्यञ्जने व्यञ्जनादर्थे
 मनः प्रवृत्तियोगानो चान्यस्मादन्यतरस्मिन् विचरणं, सह विचारेण यत्तत्सविचारि, सर्वपनोवित्वादिन् समासान्तः ? ।
 एकत्वेन—प्रमेवेनोत्पादाविपर्यायाणामन्यतमैरूपर्यायालम्बनतयेत्यर्थो वितर्कः—पूर्वगतधुतामयो व्यञ्जनरूपोऽर्थरूपो वा यस्य
 तदंशत्ववितर्कः, तथा न विपत्ते विचारोऽर्थव्यञ्जनयोरितस्मादितरत्र तथा मनःप्रवृत्तीनामन्यतरस्मादन्यत्र यस्य तदविचारीति
 २ । मूलमक्रिया यत्र निरुद्धवात्स्यनोयोगत्वे सत्यदुर्निरुद्धाद्ययोगत्वात् तत्सुस्यक्रियं, अपविपाति—अप्रतिपत्तनशीले प्रवर्द्धमान-
 परिणामत्वादेव च निर्वाणगयनकाले केवळिन एव स्यादिति ३ । समुच्छिन्ना—क्षीणा क्रिया—आपिक्यादिका शैलेक्षीकरणे निरुद्ध-
 योगत्वेन यस्मिन्स्वरुपा, अनिवर्ति—अव्यावर्धनस्वभावमिति ४ । “ सुकस्स षे धाणस्स षट्ठारि संभल्लणा १० तं० विषेये ?

वसतिः एतत्रयसुहृसोत्पादनैषणादोषशुद्धम्, तत्र गृहिप्रभवाः षोडशोद्गमदोषा गृहिणा प्रायेण तेषां क्रियमाणत्वात्, प्रायेणेत्युक्ते स्वद्रव्यक्रीतस्वभावक्रीतलोकोत्तरप्रामित्यलोकोत्तरपरिवर्तितरूपदोषाः साधुनाऽपि क्रियमाणा अवसेया इति, साधुसमुत्थाः षोडशोत्पादना दोषाः साधुनैव तेषां विधीयमानत्वात्, गृहिसाधुजन्यदशग्रहणैषणादोषाः शक्तिदोषस्य शोधयन्-उत्पादयन्नाचार्यो भवति सचारित्री सह चारित्रेण वर्त्तते यः स सचारित्री सर्वयनादीत्वादिन् समासान्तः चारित्रवानित्यर्थः । तत्रोद्गमादि दोषस्वरूपं किञ्चिद् यथा-“ आहाकस्तु? हेसिय २ पूईकम्मे अ ३ मीसजाए य ४ । ढवणा ५ पाहुडियाए ६, पाओयर ७ क्रीय ८ पामिचे ९ ॥ ? ॥ परियट्टिए ?० अभिहड्ड ? ?-निभन्ने ? २ मालोहडे य ? ३ अच्चिज्जे ? ४ । अणिसिह ? ५ ज्जोयरए ? ६, सोलसपिंडुगमे दोसा ॥ २ ॥ ” आधानमाया प्रस्तावात्साधुप्रणिधानं असुकस्मै साधवे देयमिति तथा, आधाय वा साधून् कर्म पड्जीवनिकायविराधनादिना भक्तादिपाकक्रिया आधाकर्म तद्योगाद् भक्ताद्यपि तथा निरुक्ताद्यलोपः ? , उद्देशनसुद्देशो वा यावदर्थिकादिप्रणिधानं तेन निर्दृत्तं उद्दिश्य कृतं वा औद्देशिकम् २, शुद्धस्याप्यविशुद्धभक्तमीलनात् पूतिकर्म, आधाकर्मोद्यवयवः पूतिः तद्योगाद्वा ३, मिश्रेण-किञ्चिद् गृहयोग्यं प्र-इतिविवक्षितकालादौ आ-इति साध्वागमनरूपमर्यादया विवाहादिकरणेन धृता-धारिता या भिक्षा, स्वार्थिके कप्रत्यये प्राथतिका ६, यलर्थं देयवस्तुनः प्रकटीकरणं-प्रादुःकरणं ७, क्रीतं द्रव्यादिना ८, साध्वर्थसुद्धारानीतं प्रामित्यं अप्रामित्यं

कथरायकम्मविचस्समे ८, से तं कम्मविचस्समे । से तं भावविचस्समे २ । ” इदं मायधिष्ठादि कौकिकैरनभिलषि-
 षत्वात् वचान्तरैश्च भाषतोऽनासेष्यमानत्वात् मोक्षमाहफन्वत्पुत्रत्वाभाष्यन्तरमिति । अयं वीर्याचारः—“ अणिगृहियवकधिरिओ,
 परकम्मं णो सुहृत्स्मावतो । कुंभश्च य जहायामे, नायव्भो नीरियापारो ॥ १ ॥ ” अनिगृहितपल्लवीर्यो—ऽनिगृह्यताद्वाम्यन्त
 रसामर्थ्यः सन् पराक्रमते—वेष्टते यो यथोक्तं पदत्रिंशच्छ्लक्षणं आचारमाश्रित्येति गम्यम् । पदत्रिंशद्विषयं च ज्ञानदर्शनचरित्रा
 चाराणामष्टविधत्वात् तप आचारस्य च द्वादशविधत्वात्, तपयुक्तं—अनन्यविषयः पराक्रमते प्रवृत्तकाले तव ऊर्ध्वं युनक्ति च—
 मषर्षयनि च यथास्थाम—यथासामर्थ्यं ज्ञातव्योऽसौ वीर्याचारः, आचाराचारवतोः कथञ्चिदभेदादिति । गायाछन्दः ॥ २० ॥
 पूर्वपाचारेषु चारित्राचारः प्रविपादितः, स तु शुद्धपिण्डादिप्रवृत्तेः स्वादित्याह—
 पिण्ड उत्रहिं सिज्जं, उग्गामउप्पायणेसणासुद्ध । चारित्तरेक्खणहुहा, सोद्धितो होइ स चरिच्ची ॥ २१ ॥
 म्याख्या—पिण्डबहुविधाहारकृत्तणा, तपविराधिकौपप्रवृत्तकृत्तणा, तत्रौधिकस्त्रिविध—शुल्लवस्त्रिका ? पात्रकेसरिका २

एच्छकः ? पात्रस्यापने ४ चेति चतुर्विधो जयन्य ? , पटलानि ? रजस्र्वाण २ पात्रवपः ? चोलपट्टः ४ पात्रकेसरिका २
 रनोहरणं ६ चेति पञ्चविधो मध्यमः २, पतङ्गवहः ? कल्पत्रय ४ चेति चतुर्विध उच्छकः ? । औपप्रवृत्तिकोपधिरपि त्रिया-
 तस्य पीठ ? पादभोच्छन २ वच्छकमार्जण ३ इगल ४ सूची ५ नल्लहरणी ६ फर्णशोधनादिकपो जयन्य, सैस्वारक ?
 उचरपट्ट २ दृच्छक ? उच्छार ४ मत्तवप ५ लेसमसुक्क ६ योगपट्ट ७ सत्ताइपट्ट ८ चिलिमित्पाएदिकपो मध्यमः, अत्त ?
 पञ्चविधपुस्तकारविक्रय उच्छकः । विसेपत्तसु औधिकोपप्रवृत्तिकौपधिस्वरूपं यत्तिजीतकल्पटिकादिभ्योऽवसेपम् । मय्या-

दिभिः २, निक्षिप्तं-न्यस्तं सचिन्तादिषु ३, पिहितं-तैः स्थगितं ४, संहतं-तस्मादन्यत्र क्षिप्तम् ५, दायका-बालकादयः
 तैर्दीयमानं ६ उन्मिश्रं-सचिन्ताचित्तयुक्तम् ७, अपरिणतं द्रव्यं भावो वा ८, लिप्तं-खरण्डितं ९, छर्दितं-परिशाटनावत् १०,
 एवमेषणादोषा दश भवन्ति ? । प्रस्तावाद् ग्रासैषणा दोषा अपि पञ्चोच्यन्ते- 'संजोयणा ? प्रमाणे २, इंगाले ३ धुम ४
 प्रमाणं मानमतिक्रम्य भोजनं २, अङ्गार इति चारित्रेन्धनस्य रागाग्निना अङ्गारस्यैव करणं ३, 'धुम' ति चरणेन्धनस्य
 द्वेषेण धुमवत्करणं वतुभृत्यलोपात् धुमः ४, कारणं-भोजनहेत्वनाश्रयणं ५, इति किञ्चिन्नूनगाथाद्धर्थः । इति सङ्क्षेपेण
 सप्तचत्वारिंशदोषस्वरूपं विस्तरतस्तु पिण्डनिर्मुक्त्यादिभ्यो ज्ञेयम् । इदं च दोषस्वरूपं पिण्डमाश्रित्योक्तम् । एवं वस्त्रादी-
 न्यप्याश्रित्य यथासम्भवं ज्ञेयम् । अथ प्रसङ्गतो गुरुलघुदोषस्वरूपं यथा-तत्र सर्वगुरुमूलकर्म, तत्र मूलं १८० । तस्माच्चाधा-
 कर्मकं कर्मोद्देशिकचरमत्रिकं मिश्रान्त्यद्विकं वादरप्राश्रितिका सप्रत्यपायाभ्याहृतं लोभपिण्डोऽनन्तकायाव्यवहितनिक्षिप्त-
 पिहितसंहतमिश्रापरिणतछर्दितानि संजोयना साङ्गारवर्त्तमानभविष्यन्निमित्तं चेति लघवो दोषा मूलप्रायश्चित्ताच्चतुर्थतपोवत् ।
 एतेभ्यः कर्मोद्देशिकाद्यभेदो मिश्रप्रथमभेदो धात्रीत्वं दूतीत्वमतीतनिमित्तमाजीवनापिण्डो वनीपकत्वं वादरचिकित्साकरणं
 क्रोधमानपिण्डौ सम्बन्धिसंस्तवकरणं विद्यायोगचूर्णपिण्डाः प्रकाशकरणं द्विविधम् द्रव्यक्रीतमात्मभावक्रीतं लौकिकप्रामित्य-
 परावर्त्तिते निःप्रत्यपायपरश्रामाभ्याहृतं पिहितोद्भिन्नं कपादोद्भिन्नमुत्कृष्टमालापहृतं सर्वमाच्छेद्यं सर्वमनिष्टं पुरःकर्म पथा-
 त्कर्म गहितम्रक्षितं संसक्तम्रक्षितं प्रत्येकाव्यवहितनिक्षिप्तपिहितसंहतमिश्रापरिणतछर्दितानि प्रमाणोच्छ्रद्धं सधूममकारण-

या ९, परिवर्तित-साध्यै कृत्परानर्ध १०, अभिमुखै-साध्याख्य आनीय दत्त अभ्याहृत ११, उव्येदने उच्चिन्न साध्वर्ध
 कुसुपटावेरुपायनं तयोगात् मक्कापयि तथा १२, मालादेः स्त्रियदेरपहृत-साध्यर्थमानीतं मालापहृतं १३, आच्छिपते-
 अनिच्छतोऽपि पुत्रादेः सकाशात् साधुदानाय युक्तौ तदाद्ये १४, बहूनां सत्कं श्रेयरनुज्ञातं एतेन दत्तं अनिच्छष्टं १५,
 स्वार्थिष्येनाऽन्यपूरणं स्वार्थिष्येनाऽन्यपूरणं अथ्यवपूरः स एवाथ्यवपूरकः तयोगात् मक्कापयि १६, इतरत्र गम्यमान
 य १। कोरे ७ मासे ९, सोमे १० य इति दत्त एए ॥ १ ॥ पुनिपछासंयव ११, विजा १० मते य १३
 कुल १४ नोमे य। उपायणाइदोसा, सोससमे मूलकम्मे य १६ ॥ २ ॥ " बालानां पात्रीकर्म १, दूवीकर्म परस्परं सन्दि-
 ह्यकथयनात् २, निमित्त-अतीवापर्यमूचनं ३, आजीनो-जात्यादिकथयनात् उपजीवनं ४, वनीपर्क-अमीष्टजनप्रसंसनम् ५,
 धिक्कित्सा-रोगप्रतीकारः ६, क्रोप ७ मान ८ माया ९ लोभाः प्रतोवाः १०, तथा पूर्व पश्चाद्वा संस्वरो-दातृस्त्रायनम् ११,
 दिङ्क्त् द्रव्यनिचया १२, एतेषां प्रयोगात् उत्पावना दोषाः, पूर्णो-नयनाऽज्ञानादिरूपः १३, योग्य-सौभाम्या-
 अहम् तत्याग्निबन्धन कर्म गर्भयातापयि मूलकर्म, मूलानां वा-वनस्पत्यवयवाना कर्म-श्रीपथापर्यं छेदनादिक्रिया
 मूलकर्म, वा समुच्चये ॥ २ ॥ " संक्रिय १ मन्त्रिय २ निमित्तच ३, पिरिय ४ साहरिय ५ दापयुवमीसे ७। अपरिणय
 ८ सिच ९ छट्टिय १०, एसणदोसा दत्त इति ॥ १ ॥ " इति-सम्भाषितापाकर्मादिवोयं मक्कादि १, ब्रह्मिनं-सषिषा

तपःकायोत्सर्गादिना क्षपणापत्तेश्च साम्प्रतयिककर्म तु कपायकर्म २, आलोचनामहीकृत्य तृतीयभङ्गपतितः आलोचनाया
 अप्रतिश्रावित्वात् ३, कुमार्गं प्रति चतुर्थभङ्गपतितः कुमार्गस्य हि प्रवेशनिर्गमाभावात् ४, यदि वा केवलश्रुतमाश्रित्य भ्रा
 योज्यन्ते । तत्र स्थविरकल्पिकाचार्याः प्रथमभङ्गपतिताः १, द्वितीयभङ्गपतितास्तु तीर्थकृतः २, तृतीयभङ्गस्या ययालन्दिक्ताः
 तेषां च क्वचिदर्थपरिसमाप्तावाचायदिर्निर्णयसद्भावात् ३, मत्येकबुद्धास्तूभयाभावाच्चतुर्थभङ्गस्याः ४, सम्यक्-सर्वथेत्यर्थः,
 'समपासी चैव होइ कज्जेसु' चि समं-अविपरीतं पश्यतीत्येवंशीलः समदर्शी 'दृशो नियच्छपेच्छ' (८-४-१८१) इत्यादिना
 दृशः पासादेशः एवंविध एव यो भवति क कार्येषु-आगमव्याख्यानादिसकलव्यापारेष्वित्यर्थः, स आचार्यः रक्षति-धत्ते कुमार्गे
 पतन्तमिति शेषः, कं गच्छं-गणं किम्भूतं सवालश्व ते ब्रह्माथ सवालब्रह्माः तैराकुलः-सङ्कीर्णस्तं सवालब्रह्मकुलं किमिव चक्षु-
 रिव यथा चक्षुर्गर्चादीं पतन्तं जन्तुगणं धत्ते तथाऽयमपीत्यर्थः । गथाच्छन्दः २२ ॥ अथ गाथाद्वयेनाथमाचार्यस्वरूपमाह—
 स्वीयावेइ विहारं, सुहसीलयुगेहिं जो अबुद्धीओ । सो नवरि लिंगधारी, संजमजोएण गिस्तारो ॥ २३ ॥
 व्याख्या—' जो अबुद्धीओ ' चि य आचार्योऽबुद्धिकस्तत्त्वज्ञानरहितः ' सीयावेइ ' चि सीदयति-शिथिलीकरोति,
 कं विहारं नवकल्परूपं गीतार्थादिरूपं च कैः सुखशीलयुगैः सुखशीलस्य-शाताभिलाषिणो गुणाः पार्श्वस्थादिस्थानानि
 सुखशीलयुगास्तैः अत्र किञ्चिद्विहारस्वरूपं बृहत्कल्पस्तन्नतो यथा—' से गामंसि वा जाव पुडभेयणंसि वा सपरिक्खेवंसि
 अवाहिरियंसि कप्पइ निगंथाणं हेमंतगिम्हासु एकं मासं वत्थए ' सुगमं नवरं सपरिक्षेपे वृत्त्यादिरूपपरिक्षेपयुक्ते प्राकारवहि-
 र्चिनी गृहपद्धतिर्वाहिरिका न विद्यते वाहिरिका यत्र तदवाहिरिकं तस्मिन् ' से गामंसि वा जाव रायहार्णिसि वा सपरि-

योजने वेति सश्रवणसुर्यादावाग्लयिष । एतेऽयोऽप्यध्ययपुरकान्त्यमेयद्वयं कृतमेददृष्टयं यकपानपूतिकं मायापिण्डोऽनन्त
 कायम्यब्रिवनिस्तप्तपिठिवादीनि मिथान्गवाग्यब्रिवनिस्तिसादीनि वेति सद्यस आषाढाश्लोकभक्तमिष । एतेभ्योऽप्यौघौघे
 शिकमुषिष्टयेदृष्टययुक्तरणपूतिकं चिरयापितं प्रष्टुकर्णं लोकोत्तरपराब्रह्मिमतमाभिर्यं च परमारकीरं स्वग्रामाभ्याहृतं
 दैरोत्रिभं जपन्त्यमालापहतं प्रथमाध्ययपुरकः सूत्र्याचिकित्सा युजसेरतवकरणं मिश्रकर्मनेन लवणसेटिकादिना च अस्ति
 पिष्टादिभ्रसितं किञ्चिदायकटुष्टे प्रदेफपरपरयापिवादीनि मिथानन्तरस्यापिवादीनि वेति सद्यस एकयक्तात्पुरिमादमिष ।
 एतेभ्योऽपि वेत्परस्यापितं सूत्रमाश्रुतिका सरिन्गसरजस्कन्नसितं प्रत्येकमिश्रपरपरस्यापिवादीनि वेति सद्यसः पुरिमादी-
 क्षिपिकृत्तिकामिवेति । गायालन्दः ॥ २१ ॥ पुनरप्याचार्यगुणानाह—

व्याख्य--न परिभवति परकपितात्मगुणलसमित्येवं श्रीलोऽपरिभावी आलोचनामाभित्य आचाराद्भोक्तृवीयभद्रतुल्य
 इत्यर्थः । मन्नाशैवे-एको इदः परिगल्ल्वभोवाः पर्यागल्ल्वभोताम स्त्रीवाशीतोदाप्रभाइदवत्, यतस्वत्र जलं निर्गच्छत्या-
 गच्छति च ? । अपरस्तु परिगल्ल्वभोवाः नो पर्यागल्ल्वभोवाः पशुइदवत्, पशुइवे तु जलं निर्गच्छति नत्वागच्छति ० ।
 तथा परो नो परिल्ल्वभोवाः पर्यागल्ल्वभोवाश्च लवणोदधिदवत्, सवने आगच्छति जले न तु निर्गच्छति १ । अपरस्तु नो
 परिगल्ल्वभोवाः नो पर्यागल्ल्वभोवाश्च मनुष्यलोकाह्वरिः समुद्रवत्प्र नागच्छति न च निर्गच्छति ४ । तत्राचार्यं श्रुतमन्नीकृत्य
 प्रथममत्रपवितः सुतस्य दानप्रणसन्नाथात् १, साम्प्रयायिककम्मपित्तया तु द्वितीयमत्रपवितः कपायोदयामायेन प्रणायाना

जिणवरेहिं ॥ १ ॥ ” गीतः—परिज्ञातोऽर्थो यैस्ते गीतार्था जिनकल्पिकादयस्तेषां स्वातञ्च्येण यद्विहरणं स गीतार्थो नाम प्रथमो विहारः, तथा गीतार्थस्य—आचार्योपाध्यायलक्षणस्य निश्चिताः—परतत्रा यद्वच्छवासिनो विहरन्ति स गीतार्थनिश्चितो नाम द्वितीयो विहारो भणितः, इत ऊर्द्धमगीतार्थस्य स्वच्छब्दविहाररूपस्तृतीयो नानुज्ञातो जिनवरैर्भगवद्भिस्तीर्थकरैरिति । अर्थेनामेव निर्युक्तिगाथां विवृणोति । “ गीअं सुणितेगण्ठं, विदियत्थं खलु वयंति गीयत्थं । गीएण य अत्थेण य, गीयत्थो वा सुयं गीयं ॥ १ ॥ ” गीतं सुणितमिति चैकार्थं ततश्च विदितो—सुणितः परिज्ञातार्थः छेदसूत्रस्य येन तं विदितार्थं खलु वदन्ति गीतार्थं, यद्वा गीतेन च अर्थेन च यो युक्तः स गीतार्थो भण्यते । गीतार्थवस्य विद्येते इति अत्रादित्वादप्रत्ययः । अथ गीतं किमुच्यते अत आह—श्रुतं—सूत्रं गीतमित्यभिधीयते एतदेव भावयति । “ गीएण होइ गीई, अत्थी अत्थेण य, होइ नायव्वो । गीएण य अत्थेण य, गीयत्थं तं विजाणाहि ॥ १ ॥ ” इह सूत्रार्थरत्त्वे चतुर्थधरो चतुर्थधरी तद्यथा—सूत्रधरो नामैको नार्थधरः १, अर्थधरो नामैको न सूत्रधरः २, एकः सूत्रधरोऽप्यर्थधरोऽपि ३, अपरो न सूत्रधरो नार्थधरः ४, अयं चतुर्थो भङ्ग उभयशून्यत्वाद्वास्तुभूतः शेषं भङ्गत्रयमधिकृत्याह—गीतेन—सूत्रेण केवलेन सम्यक्पठितेन गीतमस्यास्तीति गीति भवति, अर्थेन केवलेन सम्यग्धिगतैनार्थी भवति ज्ञातव्य अर्थधर इत्युक्तं भवति, यस्तु गीतेन चार्थेन चोभयतोऽपि युक्तस्तं गीतार्थं विजानीहि इति । इदमत्र तात्पर्यम्—तृतीयभङ्गवर्षेव तत्त्वतो गीतार्थशब्दमविकल्पद्वोदुपहति न प्रथमद्वितीयभङ्गवर्षेण गीतार्थं विजानीनां तन्निश्चितानां वा विहारो भवति तान् दर्शयति—“ जिणकल्पिओ गीयत्थो, परिहार-विमुद्धिओ वि गीयत्थो । गीयत्थे इड्ढिदुगं, सेसा गीयत्थनीसाए ॥ १ ॥ ” जिनकल्पिको नियमाद् गीतार्थः, परिहार-

योजनं चेति क्यवमसुपर्यादाचाम्भयिष । एतेभ्योऽप्यध्यवपूरकान्त्यमेदद्वयं इदमेतच्छतयं भक्त्यानपतिकं मायापिष्को जन्त
 प्लेपसि सबाहिरियसि कृष्ण निर्माणात् हेमवगिन्हासु दोमासे वत्सप, अंतो एकं मासं बाहिं एकं मासं, अंतोवसमाणाने
 अंतोधिस्तायरिया बाहिवसमाणानं बाहिविक्त्वायरिया । से गर्भसि वा जाव रायहाणिसि वा सपरिक्त्वेवसि अबाहिरियं
 कृष्ण निर्माणीणं हेमवगिन्हासु दोमासे वत्सप । से गर्भसि वा जाव रायहाणिसि वा सपरिक्त्वेवसि अबाहिरियं
 बाहिं वसन्तीणं बाहिं विस्तायरिया । कृष्ण निर्माणात् वा २ पुरत्यमे ण जाव अंगमगाहाओ एषप १, दक्खिणे ण कृष्ण
 निर्माणात् वा निर्माणीण वा आष कोसंबीओ एषप २, पक्खिये ण जाव पूणा विसयाओ एषप ३, उषर ण जाव कुणाला-
 विसयाओ एषप ४, एवावता व कृष्ण एतावता व आयरियस्से णो से कृष्ण एषो बाहिं, तेण परं नस्य णाणदंसणचरि-
 वाई उस्सर्पन्ति । ” इणमय । नवरं एषप विह्वं ‘ तेण परं ’ ति वताः परं वरिदंसिपु यम ज्ञानवर्धनचारिषाणि उत्सर्पन्ति-
 स्कीवियासादयन्ति तत्र निवर्तव्यमिति श्रीशृङ्खलस्वयमोद्देशके । किञ्चावरणया तु दुःपमायालभ्यनतः श्रीहरिमद्रसूरि-
 काठेऽपि मासकृत्यो विहार एवानसीकते । यत उक्तं श्रीहरिमद्रसूरिपादैरेव स्वोपपन्नश्रवस्तुक्कगत २७९ गाथाश्रुची-
 मतिदिनक्रियामिपद्वितीयद्वारागतमत्युपेक्षणमार्जनधिकारे यथा-“ अवर्कषिकण कज्जं, अं किंचि समापरति गीवरया ।
 धोवापरारइदुणुण, सव्वेसिं वं पमाणं तु ॥१॥ व्याख्या-अवलम्ब्य-आश्रित्य कार्यं यत्किञ्चिदाचरन्ति-सेवन्ते गीतार्थाः-आग
 मन्दिः स्तोत्रापरारं बहुणुणं मासकृत्यविहारत्वं सर्वेषां भिनमवानुसारिणां तत्पमाणेष उत्सर्गपिनादरूपत्वादागमस्येति । ”
 अथ गीतार्थादिरूपो यथा-“ गीयत्सो य विहारो, धीओ गीयत्यनिस्सिओ मणिओ । इषो तइयविहारो, नाणुआओ

वीसद्विद्वानो ॥ १ ॥ ” एकः सन् विहरतीत्येवं शील एकविहारी स च अजातकल्पिकोऽगीतार्थस्तथा च्यवनं-चारित्र्यात्
 प्रतिपत्तने तस्य कल्पः-प्रकारश्च्यवनकल्पः पार्श्वस्थादिविहार इत्यर्थः, तस्मिन् यो भवेत् स एकाकिवष्टुपसम्पन्नः-प्रतिपन्नः
 सन् मन्दः-सहृद्विकलो भविष्यति व्युत्सृष्टत्रिस्थानः व्युत्सृष्टानि-परित्यक्तानि त्रीण स्थानानि ज्ञानादिरूपाणि येन स
 व्युत्सृष्टत्रिस्थानः । एषा निर्युक्तिगाथा अर्थनामेव विष्टणोति-“ सुत्तुण गच्छनिग्गय, गीयरस वि एकगरस मासो उ ।
 अविगीए चउगुणा, चवणे लहुगा य भंगडा ॥ १ ॥ ” सुक्त्वा गच्छनिर्गतान्-जिनकल्पिकादीन् गीतार्थस्यापि एककस्य
 -एकाकिविहारं कुर्वतो मासलघु अविगीते-अगीतार्थे एकाकिविहारिणि चत्वारो गुरकाः च्यवने-पार्श्वस्थादिविहारे यदि
 मनसाऽपि सङ्कल्पं कुर्वते तदा चत्वारो लघुकाः, इत्यादि श्रीबृहत्कल्पच्छिपीठिकायां तथा व्यवहारवृत्तिद्वितीयोद्देशकेऽपि
 “ गीअत्थो अ विहारो, वीओ गीअत्थनिस्सओ भणिओ । इत्तो तइअविहारो नाणुन्नाओ जिणवरेहिं ॥ १ ॥ ” विहारः
 प्रथमो भवति गीतार्थः गीतार्थसाध्यात्मकः, द्वितीयो गीतार्थनिश्चितः गीतार्थस्य निश्चिता-संश्रयणं गीतार्थनिश्चिता सा सज्जाता,
 अस्य पाठान्तरं गीतार्थमिश्रित इति, तत्र गीतार्थसंयुक्त इति व्याख्येयमिति, गीतार्थस्य निश्चिता-संश्रयणं गीतार्थनिश्चिता सा सज्जाता,
 विहारो नानुज्ञातो जिनवरेन्द्रेरित्यादि । तथौघनिर्मुक्तावपि यथा-“ गीयत्थो अ विहारो, वीओ गीअत्थनिस्सओ
 भणिओ । इत्तो तइअविहारो, नाणुन्नाओ जिणवरेहिं ॥ १ ॥ संजमआयविराहण, नाणे तह दंसणे चरित्ते य । आणालोबु
 जिणाणं, कुवइ दीहं च संसारं ॥ २ ॥ संजमओ छक्काया, आया कंठडिजीरगेलन्ने । नाणे नाणायां, दंसणचरगाइबुग्गाहे ॥ ३ ॥ ”
 अथ कः कृत्वा विहारं सादयतीत्याह-“ सुहसीलुणोहिं ”ति सुखशीलस्य-साताभिलाषिणो-गुणाः-पार्श्वस्थादिस्थानानि

विशुद्धिदोऽपि ब्रह्मात् प्रतिमात्रविषयको ययात्मन्दक्रत्विकभावस्यन्तया गीतार्यः, अयन्यतोऽप्यपीतनवमपूर्वान्तरंगताचारानामक-
 तुतीयवस्तुक्रत्वस्यैवापिति । तथा गच्छे गीतार्यनिपयसृष्टिमवोराचार्योपाध्याययोर्दिके द्रष्टव्यम्, सूत्रे महलोपः माकृतत्वात् ।
 आचार्यं तपाध्यायो वा नियमाद् गीतार्यं इत्यर्थः । एषां सर्वेषामपि स्वातस्येण विहारो विशेषः । दोषाः साधवो गीतार्य-
 निश्रया आचार्योपाध्यायलक्षणगीतार्यपारब्धेण विहरन्ति इदमेव पञ्चार्धे भावयति—“ आयरियगणी इष्टी, तेसा गीता नि
 हौति तक्षीसा । गच्छामयनिमाया वा, वाष्पनिववाऽनिववा वा ॥ १ ॥ आचार्यः—मूरिः गणी—तपाध्यायः एतौ यत ऋद्धि-
 मन्तौ—सातिश्रयज्ञानादिऋद्धिसम्पन्नौ अतिश्रायनेऽत्र मत्पर्यी यः यपारूपवती कन्यस्यादौ अतः दोषाः साधवो गीतार्यं अपि
 तसिभया आचार्योपाध्यायपरतत्रतया विहरन्ति । अय के ते श्रेया इत्याह—गच्छामाता गच्छनिर्मता वा तत्र गच्छगता-
 गच्छमध्यवर्तिनः गच्छनिर्गता ' असिधे आमोअरिए ' इत्यादिभिः कारणैरेकाकीभूताः, भयवा स्थाननियुक्ता स्थानानि
 युक्ता वा स्थाने—पदे नियुक्ता—व्यापारिताः स्थाननियुक्ताः प्रवर्धकस्यविरागणावच्छेदकास्या पदस्यगीतार्यं इत्यर्थः । तदि-
 परीवा स्थानानियुक्ताः सामान्यसाधव इत्यर्थः । एते सर्वेऽप्यचार्योपाध्यायनिभया विहरन्ति । कथमित्याह—“ आचार्यक-
 ष्यपण, चोदसुष्ठी अ जे य तं मग्ना । तक्षीसाद् विहारो, सथालबुदुस्त गच्छस्त ॥ १ ॥ ” आचार्यकस्यपरा—निष्ठीया-
 ध्ययनधारिणो ग्रथन्या गीतार्यभर्तृद्वेषपूर्विणः पुनरुक्त्यास्तन्मध्यवर्तिनः कस्यव्यवहारदशाधुनस्कन्यपरादयो प्रथमास्तेषां
 कस्यन्यमध्यमोक्त्यानां गीतार्यानां निभया सथाशब्दस्यापि गच्छस्य विहारो भवति न पुनरगीतार्यस्य स्वच्छन्दमेकादि
 विहारः कर्तुं युक्तं, इव इति चेत् ! तस्येते—“ एगविहारी भञ्जाय—कप्पिभो जो भये चवणकल्पे । उवसेयधो मंदो, होरिइ

॥ ११ ॥ विज्जं मन्तं जोगं, तेगिच्छं कुणइ भूइकम्मं च । अवखरनिमित्तजीवी, आरंभपरिगहे रमइ ॥ १२ ॥ कज्जेण-विणा उगह-मणुजाणावेइ दिवसथो सुयइ । अज्जियलाभं भुंजइ । इत्थिनिसिज्जासु अभिरमइ ॥ १३ ॥ ” नि० तदुत्थानानन्तर-मभिरमते । १३ । “ उच्चारं पासवणे, खेले सिंघाणए अणाउत्तो । संथारगउवहीणं, पडिक्कइ वा सपाउरणो ॥ १४ ॥ ” उपरि स्थितः सपा० साच्छादनः १४ । “ न करेइ पहे जयणं, तलियाणं तह करेइ परिभोगं । चरइ अणुवद्धवासे सपक्खप-रपक्खथोमाणे ॥ १५ ॥ ” अणु० वर्षिकाले १५ । इत्यादि स ‘ नवरि ’ ति केवलं लिङ्गधारी-वैषमात्रधारी संयमः—आश्रव-निरोधरूपस्तस्य योगः प्रतिहेखनादिव्यापारस्तेन रहितत्वात् निरसारश्चवितताम्बुलवदिति । गाथाछन्दः ॥ २३ ॥

कुलगामनगररज्जं, पयहिय जो तेसु कुणइ हु ममत्तं । सो नवरि लिङ्गधारी, संजमजोएण निस्सारो ॥ २४ ॥ व्याख्या—कुलं—गृहं, ग्रामं—सकरं, नगरं—अष्टादशकररहितं, राज्यं—सप्ताङ्गमयं, उपलक्षणत्वात् धृलीप्राकारपरिक्षिप्तं—खेटं, कुनगरं—कर्वटं, सर्वत्रार्द्धतृतीयगध्यूतान्तर्ग्रामान्तररहितं मडम्बं, जलपयोपेतं जलपत्तनं द्वीपमिव, स्थलपयोपेतं—स्थलपत्तनं, लोहादिधातुजन्मभूमिरूपमाकरं, जलरथलपथाभ्यामुदेतं द्रोणमुखं, वणिक्समूहवासं निगममित्यादि ज्ञेयम् । ‘ पयहिय ’ ति प्रहाय प्रकर्षेण त्यक्त्वा पुनर्य आचार्यस्तेषु कुलादिषु करोति विधत्ते, हुः—पुनरर्थं, ममत्वं ममैतदित्यभिप्रायमित्यर्थः, स स्वरिः ‘ नवरि ’ केवलं—वैषधारी संयमयोगेन निरसार इति । गाथाछन्दः ॥ २४ ॥ अथ पुनरपि सुन्दराचार्यप्रशंसामाह—

विहिणा जो उ चोएइ; सुत्तं अर्थं च गाहइ । सो धन्नो सो अ पुण्णो अ, स बंधू सुवखदायगो ॥ २५ ॥ व्याख्या—विधिना ‘ धर्ममइएहि अइसुंदरेहि वारण्णगोवणीएहि । पल्हायंतो अर्षणं, सीसं चोएइ आयरिओ ॥ २५ ॥ ”

सुलक्ष्मीसुगुणार्थम्, सुलक्ष्मीसुगुणाः पुनः उपवेश्यमोक्षावतु श्रद्धतोक्ता यथा 'वापालमसणाओ, न रत्नैर्घासिञ्जपिङ्ग' च ।
 आहारैर्अभिवन्दे, विगर्भो सन्निहि त्वाइ ॥ १ ॥ सूरपमाणभोई, आहारैर्अभिवन्देमाहारं । न य मंदलीइ मुंजइ, न य
 भिक्त्स हिई अञ्जो ॥ २ ॥ "सूरं वाबदादित्पस्विंष्टति तावत् । १" कीषो न कुणइ लोयं, लज्जइ पडियाइ मल्लमंजोई ।
 सोबाइजा य हिइइ, बंधइ कटिपट्टयमकजे ॥ ३ ॥ 'मतिमयो कापोरसर्गेण ३' गाम० देसे च कुंई, ममापए पीठपक्कग
 परिचन्दो । घरसरणेसु पसज्जइ विहरइ सक्खिषणो रिक्को ॥ ४ ॥ "ममिन्द्रिति मग्गते, एइस्मरणेषु-पूर्वोपयुक्तचिन्तनेपु
 सक्खिञ्चन-हिरण्यादियुक्तस्वयापि रिक्को-निर्व्रिन्योऽइमिनि प्रकाञ्चयति ६ । "नइदंवेसरोमे, जमेइ चच्छोलोचोयणो अञ्जओ ।
 पाईइ अ पल्लियकं अइरेगपमाणमच्छरइ ॥ ५ ॥ " 'ममइ' सि राइया समारचयति अयतो-एइस्यकल्प वाइइ-परिसुइत्ते
 सेस्वारपट्टाविरिक्तं आस्वणाति-सेस्वारपीति ५ । "सोचइ य सवराई, नीसट्टमनेयणो न वा सरइ । न पमञ्जतो पचिसइ,
 निसीहिमावस्सियं न कर ॥ ६ ॥ " न वा० राध्यायं न करोति ६ " पाय पडे न पमज्जो, जुगमायाए न सोइए इरियं ।
 पुढविदग्गगणिमंस्स-वणस्सइत्तेसु निरविक्खो ॥ ७ ॥ सबे सोइ चवहिं, न पेइए न य करेइ सग्गायं । सबकरो द्रम-
 करो, लडुयो गणपेयवण्डो ॥ ८ ॥ " स० विक्काले इ० कल्लः ग० गणविपदनतरपरः ८ । " खित्तारियं भुंनो, कालारियं
 वणेअ विदिसं । गिण्णइ अणुइयधुरे, असण्णारि अएव ववकरणे ॥ ९ ॥ " स्वि० अतिक्रान्तद्विगम्यूठं, प्रइणकालात्तीरुपी
 त्रयातिवाहने ९ । " ग्वण्डुले न तथेई, पासत्थेहि च संगयं पुणइ । निबभरग्गमाणरओ, न य पेइपमज्जणासीलो ॥ १० ॥ "

नि० दुष्टचिन्ताः १० । रिपारं य वसदनाए. म्हेणे परिपवइ तइ य रायणिए । परपरिषारं गिण्णइ, निडुरभासी विगइसीलो

तीत्यर्थः, स आचार्यो धन्यः-पुण्यवान्, अत एव 'सो अ पुणो य', त्ति स च पुण्य एव-पवित्रात्मैव 'स वंशु', त्ति स वन्द्युरिव वंशुः कुमत्यादिनिवारकत्वेन परमहितकर्तृत्वात्, अत एव 'मोक्खदायगो', त्ति मोक्षप्राप्तिहेतुशानादिरत्नत्रय-लभकत्वेन मोक्षदायक इति । अनुष्टुप् छन्दः ॥ २५ ॥

स एव भवसत्ताणं, चक्रब्रूमूए विआहिए । दंसेइ जो जिणुद्धिं, अणुट्ठाणं जहट्ठिअं ॥ २६ ॥

व्याख्या-स एव आचार्यो भव्यसत्त्वानां-मोक्षगमनयोग्यजनूनां चक्षुर्भूतो-नयनतुल्यो व्याहृतः-कथितो जिनादिभिः-स को यो जिनोद्धिष्टं-आप्तोक्तमुष्ठानं-मोक्षपथप्रापकरत्नत्रयाराधनमित्यर्थः, यथास्थितं-अनित्यं दर्शयति-कुमतिनिराक-रणेन प्रकटीकरोतीति । अनुष्टुप् छन्दः ॥ २६ ॥ अथ पूर्वार्द्धेन सूर्येणविशेषेण तीर्थकरसाम्यं, उत्तरार्द्धेनाज्ञोच्छिन्नस्तस्य कापुरुषत्वं दर्शयन्नाह-

तित्थयरसमो सूरी, सस्मं जो जिणमयं पयासेइ । आणं अइक्कमंतो, सो काउरिसो न सप्युरिसो ॥२७॥

व्याख्या-स सूरिस्तीर्थकरसमः सर्वाचार्यगुणयुक्ततया सुधर्मादिवत् तीर्थकरकल्पो विज्ञेयः, न च वाच्यं चतुस्त्रिंशदति-शयादिगुणविराजमानस्य तीर्थकरस्योपमा सूरैस्तद्विकल्पयानुचिता, यथा तीर्थकरोऽर्थं भाषते एवमाचार्योऽप्यर्थमेव भाषते, तथा यथा तीर्थकर उत्पन्नकेवलज्ञानो भिक्षार्थं न हिण्डते एवमाचार्योऽपि भिक्षार्थं न हिण्डते, इत्याद्यनेकप्रकारैस्तीर्थकरानु-कारित्वस्य सर्वयतिभ्योऽतिशायित्वस्य परमोपकारित्वादेश्च ख्यापनार्थं तस्याः न्याय्यतरत्वात् । किञ्च- श्रीमहानिगीयपञ्च-माध्ययनेऽपि भावाचार्यस्य तीर्थकरसाम्ययुक्तम् । यथा-"से भयवं ! किं तित्थयरसंतिअं आणं नाइक्कमिज्जा, उदाहु

रत्नायागमोक्तकारण 'ओ उ' चि यः पुन आचार्यः 'घोण्ड' चि बोदयति-मेरयति श्रिव्यमर्थ कृत्यकरणादौ तथा
 म्रयवाचाराश्रविभुनं विधिनेत्यस्याश्रयि सम्भभनात्, " जो कल्पति विर्मायाण वा गिर्मांवीण वा सुङ्गरस वा सुङ्गियाए
 वा मर्दननापस्त आयारपकूपे नार्थ अरुण्यमे उद्विसिचए १, कल्पति निर्मायाण वा २ तुङ्गरस वा २ र्वजणआपस्त
 आयारपकूपे नार्थ अरुण्यमे उद्विसिचए २, कल्पति विषासपरियागरस समणसस निर्मायस आयारपकूपे नार्थ अरुण्यमे
 उद्विसिचए ३, षठशासपरियाए सुअनटे नार्थ अंमे उद्विसिचए ४, पंधवासपरियाए दसाकूपे बबहारे ५, अट्टवासपरि०
 ङणमपवाए ६, दसबासपरि० विषाएपसवीणार्थ अंमे ७, एकारस वा० सुङ्गियाविमाएपनिभंती मरुङ्गियाविमापपरिभंती
 अंगपूचिया रगवृक्षिया पिबाएवृक्षिया ८, वारस वा० अदणोववाए नरुणोववाए गरुलोडवाए परणोववाए देसमणोववाए
 देसपरोववाए ९, तेरसबास० उट्टाणसुए ससुङ्गाणसुए वेदिदोववाए नागपारियावमियाए १०, चोइसबास० पहासुयिण-
 भावणा ११, पत्तरसबास० धारणभावणा १२, सोलसबास० आसीविसमानणा १३, सचरस वा० विद्विसिभावणा १४,
 पणुणवीसबास० दिद्विवाए नार्थ अंमे उद्विसिचए १५, बीसबासपरियाए समने निर्माये सबसुआशुवादी भववीत्यादि
 प्यरशरदसुमोरेइकापुक्तेन विधिना प्राइयति-पाठयति । तथा सुअपाठनानन्तरं तरय निर्युक्तिमाप्यबूर्णीसंप्रशनीद्विचटि-
 प्पनकादिपरंपरोपसम्भमर्थं च विधिनेरयाशाश्रयिसम्भचनात् " सुधत्थो ससु पढमो, पीओ निगुचिपीसिओ भणिओ ।
 ताओ अ निरपसेसो, एस विही रोइ अशुओमे ॥ १ ॥ " इति भीमगववीसुअपञ्चबिद्वितिवमसठच्छुवीयोरेइसक-
 भीनन्दिमूशानवकनिर्युक्त्यापुक्तेन विधिनेन प्राइयति-बोपयति, अथवा सुअमर्थं च विधिना गाइये-निरन्तरं स्वयमभ्यस्य-

दिना तीर्थोत्सर्पणेनैव मोक्षगमनम् । एवं तेषां यथेच्छं प्रलपतां विवादेऽन्य आगमकुशलो नास्ति कोऽपि यो विवादं भनक्ति ।
 सर्वैः सावद्याचार्य एव प्रमाणीकृत आकारितो दूरदेशात्सप्तभिर्मसिर्विहरन् समागत । एक्यार्यया श्रद्धावशात् प्रदक्षिणीकृत्य जगिति
 मस्तकेन पादौ सहृदयन्त्या वन्दे इष्टैर्वन्द्यमानः । अन्यदा स तेषामग्रे श्रुतार्थकथनेऽर्थैव महानिशीथस्य पञ्चमाध्ययनव्या-
 ख्याने आगतैर्य गाथा, “ जत्थिथीकरफरिसं, अंतरियं कारणे वि उपपन्ने । अरिहा वि करिज्ज सयं, ते गच्छं मूलगुणमुक्कं
 ॥ १ ॥ ” आत्मशङ्कितेन तेन चिन्तितं साध्वीवन्दनमेतैर्दृष्टमस्ति सावद्याचार्य इति नाम पुरापि दत्तं, साम्प्रतं तु यथार्थकथ-
 नेऽन्यदपि किमपि करिष्यन्ति । अन्यथा प्ररूपणे तु महत्याशातना अनन्तसंसारिता च स्याताम, ततः किं कुर्वे, अथवा
 यद् भवति तद्भवतु यथार्थमेव व्याकरोमीति ध्यात्वा व्याख्याता यथार्थी गाथा । तैः पापैरुक्तं-यद्येवं तत् त्वमपि मूलगुण-
 हीनो यतः साध्व्या वन्दमानया भवान् स्पृष्टः, ततोऽयशोभीरुः स, दध्यौ किमुत्तरं ददे । आचार्यदिना किमपि पापस्थानं
 न सेवनीयं त्रिविधं त्रिविधेन, यः सेवते सोऽनन्तसंसारं भ्राम्यति । तैर्विलक्षं द्द्वेषे किं न वक्ष्यसि । स दध्यौ किं वदामि ।
 ततस्तेन दीर्घसंसारित्वमङ्गीकृत्योक्तम्-अयोग्यस्य श्रुतार्थो न दातव्यः “ आमे घडे निहत्ते, जहा जळं ते वडं विणासेइ ।
 इय सिद्धंतरहस्से, अप्पाहारं विणासेइ ॥ १ ॥ ” इत्यादि तैरुक्ते-किमसम्बद्धं भायसे, अपसर इष्टिथात् । अहो त्वमपि ।
 सन्नेन प्रमाणीकृतोऽसि । तनस्तेन दीर्घसंसारित्वमङ्गीकृत्योक्तं, उत्सर्गपिवादैरागमः स्थितो यूयं न जानीथ । “ एगं वि-
 च्छत्तं जिणाण आणा अणेगत्तं । ” तैर्दृष्टमनितं ततः स पञ्चसिन्तः । स एकवचनदोषेणानन्तसंसारित्वमुपाज्योऽप्रतिक्रान्तोः
 मृत्वा व्यन्तरो वभूव ? । तनश्रुत्वोत्पन्नः प्रेषितपतिकायाः प्रतिवासुदेवपुरोहितदुहितुः कुक्षौ, कुलकळङ्कभीताभ्यां पितृभ्यां

आयरिभसतिथि ? गोभमा । चवविहा आयरिया भवति, ते० नामपरिआ ठवणायरिया दवायरिया भावायरिया, तत्य
 षं चै ते भावायरिआ ते त्रित्यपरसमा चैव दृढा, वेसि संतिथि आर्ण नाइकमेज्ज ॥ सि स कः यः सम्या-ययास्यित
 त्रिनम-जगत्प्रदुर्शनं नैगमसहस्यवहारप्रजुसुप्रशुसमभिक्षुर्धभूवरूपनपसत्कालकं प्रकाशयति-भव्यानां दर्शयतीत्यर्थः ।
 तथा आर्ण-नीर्यकरोपदेवचनरुपा अतिक्रामन्-वितयमरूपणादिनोद्धयन् स घुरिः कापुरुप' पुरुपाथमः, न मत्सुरुपो-न
 प्रयानपुरुष इति । इह चाशोद्धतिनः कापुरुपस्वमाश्रमैर्लौकिक फलं, पारलौकिकं तु वषदनेकदुस्सहदु लसन्ततिमवस्तिमन-
 नसंसारित्वं श्रीमहानिषीपपञ्चमाख्यनोक्तसावपाचार्यस्येव प्रेयम् । तथाहि-अस्या कृपमाविचतुविश्रविकायाः प्रागन
 नफालेन याञ्जीना चतुर्विंशतिका, तस्यां परसहस्रः सप्तहस्तवसुर्थेधीनामा चरमवीर्यकरो बभूव । तस्मिन् वीर्यकरे
 सप्ताश्रयाणि अभूवन् । असयनपूनायां महत्वायामनेके श्राद्धेभ्यो युहीतद्रभ्येण स्वस्वकारितचैत्वनिवासिनोऽभूवन् । तत्रैको
 परकृतच्छविः कुलपभमनामाऽनगारो महावपस्वी वज्रविहारी शिष्यगणपरिहृताः समागात् । तेर्निन्दितोक्तं- अत्रैक वर्षीरा
 थिक चतुर्मासं तिष्ठ, यया त्वदीयास्येनेके चैत्याख्या मचन्ति, कुर्वन्माकमानुषां, तेनोक्तं-सावयस्मिन् नार्हं वास्याधेणापि
 कुर्वे । तदेवमनेन भणत्वा सता वीर्यकृत्यामकूर्म्याञ्चितं, एकमश्रावशेपीकृत्य भवोदधिः । तवस्तैः सर्वैरिफस्त कृत्वा तस्य साव-
 पाचाय इति नाम दत्तं प्रसिद्धिं नीतं च । तथाऽपि तस्य तेज्वीपवपि फोपो नाभूत् । अन्यथा तेषां छिद्रमाश्रमप्रभितानां
 मियः आगमविचारो बभूव । यया श्राद्धानामपात्रे संपत्ता एव मठयेबहुभ्यानि, सन्ति पठितानि च समारचयन्ति । अन्यदपि
 यत्र करणीयं तस्यापि करणे न दोषः । कंऽप्याहुः-सयमो गोसनेवा, केचिद्बुः मासत्वारनसके पूजासत्कारवकिविधाना

दिना तीर्थोत्सर्पणेनैव मोक्षगमनम् । एवं तेषां यथेच्छं प्रलपतां विवादेऽन्य आगमकुशलो नास्ति कोऽपि यो विवादं भनक्ति ।
 सर्वैः सावद्याचार्य एव प्रमाणीकृत आकारितो दूरदेशात्सप्तभिर्मसिर्विहरन् समागात् । एक्यार्यया श्रद्धावशात् प्रदक्षिणीकृत्य श्रुति
 मस्तकेन पादौ सङ्घट्टयन्त्या ववन्दे इष्टस्तैर्वन्द्यमानः । अन्यदा स तेषामग्रे श्रुतार्थकथनेऽस्यैव महानिशीथस्य पञ्चमाध्ययनव्या-
 ख्याने आगत्यै गथा, “ जल्लिङ्गीकरफरिसं, अंतरियं कारणे वि उपन्ने । अरिहा वि करिज्ज सयं, ते गच्छे मूलगुणमुक्के
 ॥ १ ॥ ” आत्मशुद्धितेन तेन चिन्तितं साध्वीवन्दनमेतैश्चमस्ति सावद्याचार्य इति नाम पुरापि दत्ते, साम्पत्तं तु यथार्थकथ-
 नेऽन्यदपि किमपि करिष्यन्ति । अन्यथा प्ररूपणे तु महत्याशातना अनन्तसंसारिता च स्याताम, ततः किं कुर्वे, अथवा
 यद् भवति तद्भवतु यथार्थमेव व्याकरोमीति ध्यात्वा व्याख्याता यथार्थं गाथा । तैः पापैरुक्तं-यद्येवं तत् त्वमपि मूलगुण-
 हीनो यतः सांख्या वन्दमानया भवान् स्पृष्टः, ततोऽथशोभीरुः स दध्यौ किमुत्तरं ददे । आचार्यादिना किमपि पापम्यात्वं
 न सेवनीयं त्रिविधं त्रिविधेन, यः सेवते सोऽनन्तसंसारं भ्राम्यति । तैर्विलक्षं द्योवे किं न वक्ष्यसि । स दध्यौ किं वदामि ।
 ततस्तेन दीर्घसंसारित्वमहीकृत्योक्तम्-अयोग्यस्य श्रुतार्थो न दातव्यः “ आमे घडे निहत्तं, जहा जळं तं वडं विणासेइ ।
 इथ सिद्धंतरइस्सं, अप्पाहार विणासेइ ॥ १ ॥ ” इत्यादि तैस्त्वे-किमसन्वद्धं भापसे, अपसर इष्टियथात् । अहो न्वमपि ।
 सङ्घेन प्रमाणीकृतोऽसि । तनस्तेन दीर्घसंसारित्वमहीकृत्योक्तं, उत्सर्गापवादैरागमः स्थितो यूयं न जानीथ । “ एगं नं मि-
 च्छत्तं जिणाण आणा अणेगत्तं । ” तैश्चैर्मनितं ततः स प्रसंसितः । स एकवचनदोषेणानन्तसंसारित्वमुपाज्यर्थाऽप्रतिश्रान्तो-
 मृत्वा व्यन्तरो बभूव ? । तनश्श्रुत्वोत्पन्नः प्रोपित्तपतिकायाः प्रतिवासुदेवपुरोहितदुहितुः कुशो, कुलकळङ्कधीतभ्यां पितृभ्यां

निचिपयीकृत्वा सा पचापि स्थानमकममाना दुर्मिदो कस्यपाल्युदे दातीत्येन रिगता मयमासरोदयोऽस्याः समाप्ताः । पहा
मयपायकानां भाननेषुच्छिद्ये मयमासे च सुहृत्के फास्यदृव्यद्रविणानि चोरमित्वाऽन्यत्र गिहोय मयमासो भुङ्क्ते । युद्धरथाणिभा
रासो निचदिवप । रासा मारणाप यद्वृत्तिसमयं यावद्रक्षितुमर्षिष्या वक्ष्यामनां, अपयुष्ठा ७ इत्यनो इति तल्लुकागर्गात्प्रात् ।
मयुवा बाल्कं स्पपत्वा नष्टा । रासा पञ्चसहस्रद्विष्मन्नेन पालः पाञ्चितः । क्रमात् प्रगाणितां यो रासा सा एव तदुपुत्र
स्वाधी कृतः पञ्चद्वतानापीश्वः २ । ततो मूत्वा सप्तमृगिव्यां ११ सागरायुः १ । तत्र उच्युगान्नारबीये एकोऽग्न्यातिर्जातः ४ ।
ततो मूत्वा मरिष्यः २९ वर्षायुः ५, ततो मनुष्यः ९, ततो पादुर्वेद्यः ७, ततो गापमृगिव्यां ८, ततो गमङ्गर्जा मनुष्यो
मांसाहारी ९, ततो मूत्वा सप्तमृगिव्यामप्रमिष्टाने गतः १०, ततो मरिष्यः ११, ततो वाल्किययापचहीसामयजुषा
कुशायुत्पन्नः, गर्भेऽवातनपातनसारपूर्णयोगीरनेकव्यापिपरितो माक्रुष्टी कृषिभिर्भक्ष्यमाणो यर्थास्तिर्गतः कोर्नेर्निचयागाः
धुपादिपीडितो युग्ली मत्तर्षद्वयानि द्वी मासो धत्यारि विनानि जीनित्वा १५, पुनो व्यन्तरेषुहास्तः ११, ततो गुनाणिभो
मनुष्यः १६, तवः सप्तम्यां १५, तत्राक्रुकुष्टे एपमो पाचमानः पत्रितरुक्तो सुक्तो घृत्स्वामिना माक्रुष्टियिभात्तदिभि
बिलुप्यमानः २९ वर्षायुर्भूतो १९, यद्व्यापिमानिम्युत्रो यमनपिरेयनादितृःसिरेयास्य गणो मनुष्यमयः १७, एवं नातुर्ष्व-
रख्यात्मकं लोकं मन्मथरणीः परिपूर्णं अनन्वकाहेनाऽपरविदेदे मनुष्योऽमपत् । तत्र लोकांशुषुषणा गालीःकुरययनाग,
मनिबुद्धः, सिद्ध अथ ययोबिद्यतितमश्रीयाश्चजिनस्य काले । गौगमोऽप्यासीत्-किं निविषामनेन नृत्समगभूतं ? गौगय ।
उत्सर्गापवादेऽगमः इत्यादि यदुमजितं तन्निमिषम् । यद्यपि प्रवपने उत्सर्गापवादी अनेकान्मम प्रमाप्यन्ते, तथापि अष्टागपदि-

भोगस्तेजःकायपरिभोगो मैथुनसेवनं चैकान्तेन निषिद्धानि, इत्थं सूत्रातिक्रमादुन्मार्गप्रकटनं ततश्चाज्ञाभङ्गः, तस्मान्नान्त-
 संसारी । गौतमोऽप्यासीत्—किं तेन सावद्याचार्येण मैथुनमासेवितम् ? गौतम ! नो सेवितं नोऽसेवितम्, यतस्तेन वन्दमाना-
 यस्पर्शो पादौ नाकुञ्चितौ । भगवन् ! तेन तीर्थकरनामकर्म्मार्जितं एकभवावशेषीकृतश्चासीद्भवोदधिः, तत्कथमनन्तसंसारं
 सम्भ्रान्तः ? गौतम ! निजप्रमाददोषात्, यतः सिद्धान्तेऽप्युक्तमस्ति—“ चोद्दसपुत्री आहारागवि, मणनाणिवीयरगा य ।
 हुंति पमायपरवसा, तयणंतरमेव चउगइआ ॥ ? ॥ ” इत्यादि । तस्माद् गच्छाधिपतिना सर्वदा सर्वार्थेषु अग्रमत्तेन भाव्यम् ।
 इति पूर्वाचार्यसंस्कृतसावद्याचार्यसम्बन्धः । तथा “ जे णं महुआ ! अट्टं वा हेउं वा पसिणं वा वागरणं वा अन्नायं वा अदिट्ठं
 वा अस्सुयं वा अपरिन्नायं वा बहुजणमज्जे आघवेइ पणवेइ परूवेइ दंसेइ निदंसेइ उवदंसेइ, से णं अरिहंताणं आसायणाए
 वट्टइ, अरिहंतपणत्तस्स धम्मस्स आसायणाए वट्टइ, केवलीणं आसायणाए वट्टइ, केवलपणत्तस्स धम्मस्स आसायणाए
 वट्टइ ” इति श्रीभगवत्यां अष्टादशशतकस्याष्टमोद्देशके ॥ तथा “ इच्चेइयं दुवालसंगं गणिपिडंगं तीए काले अणंता जीवा
 आणाए विराहिता चाउरंतसंसारकंतारं अणुपरियट्ठिं ? । इच्चेइयं दुवालसंगं गणिपिडंगं पडुप्पन्नकाले परित्ता जीवा
 विराहिता चाउरंतं संसारकंतारं अणुपरियट्ठिं ? । “ परित्तं ” ति परिमित्ता, वर्त्तमाने काले विराधकमनुज्याणां संख्येयत्वात् ।
 “ इच्चेइयं दुवालसंगं गणिपिडंगं अणागए काले अणंता जीवा आणाए विराहिता चाउरंतं संसारकंतारं अणुपरियट्ठि-
 संति ? । इच्चेइयं दुवालसंगं गणिपिडंगं तीए काले अणंता जीवा आणाए आराहिता चाउरंतं संसारकंतारं वीइवइसु ? ।
 इच्चेइयं दुवालसंगं गणिपिडंगं पडुप्पन्नकाले परित्ता जीवा आणाए आराहिता चाउरंतं संसारकंतारं वीइवइति २ । इच्चेइयं दुवाल-

निमिषपीडिता सा यवापि स्यानमलममाना दुर्मिषे कल्पपास्मुरे वासीत्नेन स्थिता मयमास्तदोहोऽस्याः सम्राटाः । यद्गानां
मयपायकानां माननेच्छित्ते मयमासि च दृष्टके क्रास्यदृष्यद्रविष्यानि चोरयित्वाऽन्यत्र निक्रीय मयमासि दृष्टे । दृष्टस्वामिना
राज्ञो निवेदितम् । राज्ञा मारणाय प्रवृत्तिसमये यावद्रक्षितुमर्पिता घण्टालानां, अमदृता न इत्यते इति वत्कुरुषर्मत्वात् ।
मदृता बालकं त्यक्त्वा नष्टा । राज्ञा पञ्चसहस्रद्रविष्यदानेन बालः पास्विः । क्रमात् दृष्टनाधिपती सुते राज्ञा स एव तदुत्तर-
स्वामी हूतः पञ्चदशतानामीशः २ । ततो मृत्वा सप्तमपृथिव्यां ३३ सागरायुः ३ । तत्र उच्यतेऽन्तर्द्वीपे एकोरुकनातिमतिः ४ ।
ततो मृत्वा महिषः २९ वर्षायुः ५, ततो मनुष्याः ९, ततो ब्राह्मणैः ७, ततः सप्तमपृथिव्यां ८, ततो गमकणो मनुष्यो
मांसाहारी ९, ततो मृत्वा सप्तमपृथिव्याम्ममिष्ठाने गताः १०, ततो महिषः ११, ततो बालविषबावन्चकीद्राह्मणसुता
ब्रह्मायुत्पन्नाः, गर्भजातनपातनसारचूर्णयोगैरनेकव्याधिपरिगतो गलच्छुद्धी कृमिभिर्मक्ष्मणो गर्भमिगतः लोकैर्नित्यमानः
सुपादिपीडितो दुस्ती म्रसर्पश्चतानि द्वी मासौ चत्वारि दिनानि मीनित्वा १२, मृतो व्यन्तरेपूत्पन्ना १३, ततः दृष्टनाधिपो
मनुष्यः १४, ततः सप्तम्यां १५, ततश्चाक्रिच्छुरे दृष्टमो ब्राह्मणानः क्वयितस्कन्धो हूक्तो दृष्टस्वामिना काककृमिषानादिभि-
विष्टप्यमानः २९ वर्षायुर्भूतो १६, दृष्टम्याभिमानिम्यपुत्रो यमनपिरेषनादिदुःखैरेवास्य गतो मनुष्यमनः १७, एवं चतुर्दश-
रत्न्यात्मकं लोकं जन्ममरणैः परिपूर्य अनन्तकालेनाऽपरविषे मनुष्योऽभवत् । तत्र लोकानुदृष्ट्या गतस्तीर्थिकरवन्दनाय,
मविषुदाः, सिद्ध आत्र ययोर्विचरितमस्त्रीपार्श्वजिनस्य काले । गौतमोऽप्राप्तीत्-किं निमिषमनेन दुःखमनुभूय ? गौतम !
उत्सर्गापवादरागमाः इत्यादि यद्ब्रूमन्ति तन्निमिषम् । यद्यपि मषवने उत्सर्गापवादौ अनेकान्तश्च प्रज्ञाप्यन्ते, तथापि अप्कायपरि-

व्याख्या—उन्मार्गस्थितः—उत्सूत्रप्ररूपणानिरतः एकोऽपि अधिकारात् स्वरिनिशयति—संसारसमुद्रे अनन्तानन्तमरण-
प्रदानेन विनाशयतीत्यर्थः, कान् भव्यसस्वसङ्घातान् किं कुर्वतस्तान् तन्मार्ग—उन्मार्गस्थितप्रदर्शितपथं अनुसरतः—आश्रयतः
प्राकृतत्वाद्भव्यत्ययः । अत्र दृष्टान्तमाह—यथा कुतारः कुरिसततारको नरो भवति । स बहून् पृष्ठिलयान् जन्तुसमूहान्
नद्यादौ विनाशयतीति, गाथाछन्दः ॥ ३० ॥ अथोन्मार्गगामिनामेवाशुभफलं दर्शयति—
उन्मगगमगसंपाट्टिआण, साहूण गोअमा ! नूणं । संसारो अ अणंतो, होई संमगनासीणं ॥ ३१ ॥

व्याख्या—उन्मार्ग—गोशालकबोटिकनिह्वादयः तेषां मार्गः—परम्परा तस्मिन् अथवा उन्मार्गरूपो यो मार्गस्तस्मिन्
समिति—एकीभावेन प्रइति—प्रकर्षेण स्थितानां साधूनां—साधुलिङ्गधारकाणां हे गौतम ! नूनं—निश्चितं संसारश्चतुर्गत्यात्मकः अन-
न्तो—अपर्यन्तो भवति । च शब्दस्तद्गतानिकटुःखसूचकः । किं भूतानां तेषां ? सन्मार्गनाशिनां—शुद्धपयोच्छेदकानां महानि-
शीथोक्तमुनिचन्द्रसाधुवत् इति । गाथाछन्दः ॥ ३१ ॥ अथ कथञ्चित् स्वयं प्रमादवानपि शुद्धमार्गं प्ररूपयन् कस्मिन् पक्षे
आत्मानं स्थापयतीत्याह—

सुद्धं सुसाहुमगं, कहमाणो ठवइ तइअपरकम्मि । अग्पाणं इयरो पुण, गिहत्थधम्ममाउ चुक्क ति ॥ ३२ ॥

व्याख्या—शुद्धं—अवितथं सुसाधुमार्गं—सन्मुनिपथं कथयन्—प्ररूपयन् स्वयं प्रमादवानपीति गम्यते स्थापयति—निवेक्ष-
यति आत्मानं क ? साधुश्राद्धपक्षद्वयापेक्षया तृतीयपक्षे—संविद्यपाक्षिकरूपे इतरो—अशुद्धमार्गप्ररूपकः पुनः ‘ गिहत्थधम्ममाउ ’ ति
इहस्यधर्मादियद्यतिधर्मात्संविद्यपाक्षिकपथाच्च ‘ चुक्क ’ ति भ्रष्टः संसारपथत्रयान्तर्वर्तीत्यर्थः । इति शब्दो वाक्यपरिसमाप्त्य-

सर्ग गणपिढो अणगए काले अर्णवा जीवा आणाप आराहिषा चावर्तें संसारकंठारं पीइवाइसंलि ३ ।” इति नन्विस्सुत्रे ॥ इत्येवं बिलोबयाचार्योपाध्यायप्रवर्तक्यणानबच्छेदफादिना मोक्षार्थिना भगवदाज्ञया आगमार्थं निरूपणीयं, न स्वमत्या वशत्वेऽनन्तमसारायतेरिति । गाथाछन्दः ॥ २७ ॥ अथ के सुरय आश्रमविक्रामन्तीस्याह—
 भट्टायारो सूरी १, भट्टायाराणुविक्रमो सूरी २ । उम्मगगठिओ सूरी ३, तिम्लिन्नि मग पणासति ॥ २८ ॥

व्याख्या—अष्टः—सर्वथा विनष्टः आचारो—ज्ञानाचारादिर्यस्य स भ्रष्टाचारः सुरिरथमर्चार्यः १, भ्रष्टाचाराणां—विनष्टा चाराणां सापूर्णा उपेक्षकः प्रमादप्रवृत्तसापूर्नामनिवारयितेत्यर्थः सुरिर्मन्दपरमर्चार्यः २, उन्मागच्छित उत्सृजाविक्रमरूपणपरः अर्धित्प्रां अयाणां सेवकस्याशुभफल्माह—
 उम्मगगठिए सम्मग्ग—नासए जो उ सेवए सूरी । निअमेण सो गोअस ! अप्प पाडेइ ससारे ॥ २९ ॥

व्याख्या—उन्मार्गस्थितान् सन्मार्गनाशकान् ? दुष्टत्वात् भ्रष्टाचारान् २ भ्रष्टाचारोपेक्षकांश्च ३ सूरीन् यः सेवते—पर्यु-
 पास्ते नियमेन—निश्चयन स नरो इ गौतम ! आत्मानं पाठयति, संसारे—चतुर्गत्यात्मके इति । गाथाछन्दः ॥ २९ ॥
 अथ मह्यन्तरण एनेमेवार्थं प्पान्त्वेन सपर्ययमाह—
 उम्मगगठिओ एक्को, विनासए भवसत्तसधाए । तं मग्गमणुसरत, जह कुत्तारो नरो होइ ॥ ३० ॥

उम्मगगठिओ एक्को, विनासए भवसत्तसधाए । तं मग्गमणुसरत, जह कुत्तारो नरो होइ ॥ ३० ॥

व्याख्या—उन्मार्गस्थितः—उत्सूत्रप्ररूपणानिरतः एकोऽपि अधिकारात् स्वरिनाशयति—संसारसमुद्रे अनन्तानन्तमरण-
प्रदानेन विनाशयतीत्यर्थः, कान् भव्यसत्त्वसङ्घातान् किं कुर्वतस्तान् तन्मार्ग—उन्मार्गस्थितप्रदशितपथं अनुसरतः—आश्रयतः
प्राकृतत्वाद्भवनव्यत्ययः । अत्र दृष्टान्तमाह—यथा कुतारः कुरिसततारको नरो भवति । स बहून् पृष्ठिलयान् जन्तुसमूहान्
नद्यादौ विनाशयतीति, गाथाछन्दः ॥ ३० ॥ अथोन्मार्गगामिनामेवाशुभफलं दर्शयति—
उन्मगगमगसंपट्टिआण, साहूण गोअसा ! नूणं । संसारो अ अणंतो, होई संमगगनासीणं ॥ ३१ ॥

व्याख्या—उन्मार्ग—गोशालकवोटिकनिन्हवादयः तेषां मार्गः—परम्परा तस्मिन् अथवा उन्मार्गरूपो यो मार्गस्तस्मिन्
समिति—एकीभावेन प्रइति—प्रकर्षेण स्थितानां साधूनां—साधुल्लिङ्गधारकाणां हे गौतम ! नूनं—निश्चितं संसारश्चतुर्गत्यात्मकः अन-
न्तो—अपर्यन्तो भवति । च शब्दस्तद्गतानेकदुःखसूचकः । किं भूतानां तेषां ? सन्मार्गनाशिनां—शुद्धपथोच्छेदकानां महानि-
शीथोक्तमुनिचन्द्रसाधुवत् इति । गाथाछन्दः ॥ ३१ ॥ अथ कथञ्चित् स्वयं प्रमादवानपि शुद्धमार्गं प्ररूपयन् कस्मिन् पक्षे
आत्मानं स्थापयतीत्याह—

सुद्धं सुसाहुमगं, कहमाणो ठवइ तइअपरकस्मि । अप्पाणं इथरो पुण, गिहत्थधम्माउ चुक्क ति ॥ ३२ ॥

व्याख्या—शुद्धं—अवितथं सुसाधुमार्गं—सन्मुनिपथं कथयन्—प्ररूपयन् स्वयं प्रमादवानपीति गम्यते स्थापयति—निवेक्ष-
यति आत्मानं क ? साधुश्राद्धपक्षद्वयापेक्षया तृतीयपक्षे—संविश्रयापेक्षया तृतीयपक्षे—अशुद्धमार्गप्ररूपकः पुनः ‘ गिहत्थधम्माउ ’ ति
शरस्थधर्मादर्थधितिसंविश्रयापेक्षया ‘ चुक्क ’ ति भ्रष्टः संसारपथत्रयान्तर्बर्चीत्यर्थः । इति शब्दो वाक्यपरिसमाप्त्य-

यो । अत्र प्रसङ्गः पञ्चमयमाश्रित्य किञ्चिदुच्यते “ सुखं ज्ञेयं सुखरूपं ? सुखं सुस्ताव्यो वि गुणकस्त्रियो २ ।
 ओसन्नवरणकरणो, सुखं संविद्यापन्नस्वर्गं ॥ १ ॥ संविद्यापन्नस्वर्गं, स्वस्वमेव समास्यो भणिये । ओसन्नवरणकरण
 वि, वेण कर्म विसोदिति ॥ २ ॥ सुखं सुस्ताव्युष्यं, क्वरे निदर प नियमयापारं । सुवचस्तिपाण पुरयो, होर प सवोपरा-
 शणियो ॥ ३ ॥ ईदर न य रंदावर, किञ्चिद्व्यक्तं कुणर कारये मेव । अष्टदा न वि दिवत्त, बेर सुस्ताव्युष्यं बोदे ॥ ४ ॥
 ओसन्नो अष्टदा, परमप्यार्थं च इणर दिवत्तवो । तं सुखं दुर्गारं, अरियरं सुखं तयं च ॥ ५ ॥ सावज्जोगपरिवज्ज-
 नाव, सखुष्यो ज्ञेयं यम्यो । बीयो सावगप्यम्यो, वर्यो संविद्यापन्नस्वर्गो ॥ ६ ॥ सेता विच्छिद्यिही, गिरिस्त्रिगकुक्किगदवस्त्रिगेहि ।
 अर तिसि च सुनलपदा, संसारपदा वहा विस्मि ॥ ७ ॥ ” ननु सुखिचरकादयो मयन्तु मवानुयायिनो, मगत्रिद्विद्वारिणस्तु
 क्यमित्यत्राह—“ संसारसागरमिषं, परिष्कर्ममेव सवनीवेहि । गहियाणि प सुखाणि य, अणत्सो वदस्त्रिगाई ॥ ८ ॥
 ननु अयः संसारपथात्तत्र य मोक्षपथा इति यदुक्तं तत्सुन्दरं परं यः सुस्ताव्युष्येण सुखं विद्वत्पत्रात्कर्मपरवत्प्रत्या
 वैयस्यमन्वयं, ते सुखं पक्षे नित्यप्यन्वामित्यत्र आह—“ सारणवश्या ये गच्छन्-निगया य विहरति पासत्या । जिणवयण-
 गारिा वि य, ते च पमार्थं न कायवा ॥ ९ ॥ ” इत्यदिदं-वेण काष्ठेर्मेयं समर्थं दुगिया नाम गयरी होत्या । वण्यो, वीए
 नयोए एगो साह स्तवो देवो चिद्विद्यो इरियासमिचो भासासमिचो एसणासमिचो आयाणर्यदयवनिस्सेवणासमिचो
 वषारपासनस्तेल्लज्जसिपाणप । विवावधियासमिचो मय्युषो वयसुषो कायसुषो सुणिविचो सुखर्यमयारी अयमो अद्विच्यो
 जिणमर्गवो जिणमर्गवो निरुत्तरो कसपाई वस्त्रावो संतो इव निरुत्तरो पाव इव अण्णसिद्वस्त्राई एवमसुखकस्त्रियो,

मञ्जुहसमए गौरचरियाए भंती एगम्मि सडुकुलम्मि पविट्ठी, साविया य तं ददुं हट्टुट्टा जाया, आहारगहणत्थं घुराम्म
 पविट्ठा ताव य साहू घरदारं अवलोइऊण आहारं अगहिऊण अंजंपमाणो चैव पडिनियत्तो । साविया वि आगया संती तं
 अपासंती अपुण्णाहं अधण्णाहं एवमाइयं जंपमाणी दारे ठिया, तक्खणे चैव वीओ सुणी आहारत्थमागओ तमाहारेण पडि-
 लाभिऊण समणोवासिया भणइ । हे सुणीसर ! एगो साहू मम घरे आगओ तेण भिक्खा न गहिया पच्छा तुम्ह आगमणं
 जातं, तेण केण निमित्तेण भिक्खा न गहिया ? सो भणइ एयारिसा भावभंजणा पासंडचारिणो वहवे वट्ठंति, समणोवासिया
 तवयणं सोऊण अच्चत्थं दुक्खमावण्णा । तओ य तइओ साहू तम्मि घरे आहारत्थमागओ । तमवि पडिलाभिऊण पढमसा-
 हुवुत्तंती कहिओ । सो भणइ हे भदे ! तुम्ह घरदारं नीयं वट्ठइ, तेण न गहिया भिक्खा । जओ आगमे “ नीयदुवारं तमसं,
 कोट्टगं परिवज्जे । अचक्खुविसओ जत्थ, पाणा दुप्पडिलेहगा ॥ १ ॥ ” अहं तु वेसमित्थारी, मए साहूणं आयारी न
 सकए पालेडं, मम निफलं जीवियं, सो पुण धण्णो कयक्खिओ जे णं सुणीणमायारं पालेइ । सो वि सट्ठाणं गओ । इत्थ
 भावणा-ओ सो पढमसाहू सो सुक्कपक्खओ हंसपक्खसमाणो, जेण तस्स हंसस्स दो वि पक्खा सुक्का भवति, एवं
 सुक्कपक्खओवि साहू अंतो वहिनिम्मलत्तेण दुहावि सुक्को ? । बीओ साहू कण्हपक्खओ जेओ वायससारिच्छो, जेण
 तस्स वायसस्स दोवि पक्खा कण्हा भवति, एवं कण्हपक्खओ साहू वि अंतो वाहिं मल्लिणत्तेण दुहा वि मल्लिणो २ ।
 तइओ साहू संविग्गपक्खओ चक्कवायसारिच्छो, जेणं चक्कवायस्स वाहिरपक्खा मल्लिणा भवति अब्भंतरपक्खा सुक्का
 भवति, एवं संविग्गपक्खओ साहूवि वाहिं मल्लिणो अंतो सुक्को ३ । इति । गाथाउन्दः ॥ ३२ ॥

अथ यदेतद् वक्तव्यं किं कर्तव्यमित्याह-

जइ नवि सक्क काउ, सम्म जिणमासिअ अणुट्टाणं । तो सम्मं भासिद्धा, जइ जणिअं स्वीणारागेहिं ॥३३॥

व्याख्या-यद्यपि न शक्यं कर्तुं-निषाहं, कर्त्तव्यं सम्पत्-अकिरणगुदपा मिनमायित्तं-कैवरमुक्कमनुष्ठानं-क्रियाकलापसूत्रं,
ततो यथा क्षीणरागेः वीतरागैर्भयित्तं-कथितं तथा सम्मग्-अभितय मापेत्-अरूपयेदिति । गाथाछ-३ ॥ ३३ ॥

अथ प्रमादवृत्तौऽप्यभितयप्रकल्पे महाकले दक्षयन्नाह-

ओसन्नो वि विहारे, कम्मं सोहइ सुलभधोही य । चरणकरण विसुऊ, उववूहिंतो परूवित्तो ॥३४॥

व्याख्या-अथसन्नोऽपि-श्रियिस्तोऽपि कः । निहारे सुनिचर्यायां कर्म-ज्ञानापरमादि शोधयति-श्रियिषीकर्तव्येत्यर्थः,
सुलभया शोचि-त्रिनयर्ममाप्तिस्मा यस्यासौ सुलभबोधिः, एवंविद्यम प्रेत्या स्यादिति श्लेषः, किं कुर्वन् । 'चरणकल्पं वि-
सुद्धं उववूहिंतो परूवित्तो'ति चरणं-सप्तलियेयं मूलगुणकर्म कर्त्तव्यं-सप्तलियेयमेवोचरणगुणकर्म चरणं च कर्त्तव्यं चेति समाहारद्वन्द्वे
परणकारणं तत् विमुद्धं-निगकल्लसुपवृत्तयन्-यथैसयन् प्रकल्पयथ-पपाणस्वित्ति । अत्र चरणकुरणस्वकमे यथा
“ इय ५ समणयम्म १० संगम १७ वेयावर्त्तं च १० वंयदुषीओ ९ । पाणाइवियं ३ तत्र १२ कोइ-निम्माहार्त्तं ४ चरणजेयं
॥ १ ॥ विटविसोही ६ सपिं ५, माण १२ परिमा १३ य इवियनिरोहो ५ । पडिसेइण २५ एषीओ ३,
अमिणारा ६ वेव कर्त्तव्यं तु ॥ २ ॥ ” एतयोः क्रमेण व्यक्तितः, सत्ताओ पाणाइवायाओ वेरयणं १, सम्वाओ
इत्तावायाओ चरणे २, सम्वाओ अदिवावायाओ वेरयणं ३, सम्वाओ नेहुणाओ वेरयणं ४, सम्वाओ परिमा-

हाओी वेरमणं ५, इति व्रतानि । 'दसविधे समणधम्मे पं० तं० खंती १, सुत्ती २, अज्जवे ३, मद्दवे ४, लाघवे ५, सच्चे ६, संजमे ७, तवे ८, चियाए ९, वंभवेरवासे १० । क्रोधजयः १, निर्लोभता २, मायात्यागः ३, अहंकारत्यागः ४, परिग्रह त्यागः ५, सत्यं ६, (संयमः—) प्राणातिपानविरमणरूपः ७, तपः ८, त्यागः—सुविहितेभ्यो वस्त्रादिदानरूपः ९, ब्रह्मचर्यं १०, इति श्रमणधम्मः । पृथिव्य १ पृ २ तेजो ३ वायु ४ वनस्पति ५ द्वि ६ त्रि ७ चतुः ८ पञ्चेन्द्रियाणां पालनान्नव भेदाः ९ अजीवसंयमः—पुस्त-
 कचर्मपञ्चकादीनां अनुपभोगो यतनया परिभोगो वा हिरण्यादित्यागो वा १०, प्रेक्षासंयमः—स्थानादि यत्र चिकीर्षत्तत्र चक्षुषा प्रेक्ष्य कुर्यात् ११, उपेक्षासंयमो—व्यापाराव्यापारविषयतया द्वेधा तत्र सदनुष्ठाने सीदतः साधून्वोपेक्षत—प्रेरयेदित्यर्थः । गृहिणस्तु आरम्भे सीदत उपेक्षत न व्यापारयेत् १२, प्रमार्जनासंयमः—पथि पादयोर्वसत्यादेश्च विधिना प्रमार्जनं १३, परिष्ठापनासंयमः—
 अविशुद्धभक्तोपकरणादेर्विधिना त्यागः १४, मनोवाक्कायसंयमाः—अकुशलानां मनोवाक्कायानां निरोधाः १७, श्रीउमास्वा-
 तिवाचकपादैस्तु संयमभेदाः प्रशमरतावेवमुक्ताः "पञ्चाश्रवाद्विरमणं, पञ्चेन्द्रियनिग्रहः कषायजयः । दण्डत्रयविरतिश्चेति,
 संयमः सप्तदशभेदः ॥१॥" इति संयमः । 'दसविधे वेयावच्चे पं० तं० आयरियवेयावच्चे १ उवज्जायवे० २ थेरवे० ३ तवस्सिवे०
 ४ गिलाणवे० ५ सेह्वे० ६ कुलवे० ७ गणवे० ८ संघवे० ९ साहम्मियवेयावच्चे १०, इति वैयाट्ठत्तम् । नव वंभवेरगुत्तीओ पं०
 तं० विविचाइं सयणासणाइं सेविता भवति णो इत्थिसंसत्ताइं नो पसुसंसत्ताइं नो पंडगसंसत्ताइं १, नो इत्थीणं
 कइं कहेत्तां हवइ । नो स्त्रीणां केवलानां कथां धर्मदेशनादिलक्षणवाक्यप्रतिबन्धरूपां २, नो इत्थिठणाइं सेविता भवति ।
 ठा० निपद्या ३, णो इत्थीणं मणोरमाइं इंदियाइं आलोत्तिता निज्जाइत्ता भवइ ४, णो पणीयरसभोई ५, णो

अथ यथेवं तत्राः किं कर्षंस्वमित्यार-

जइ नति सक काउं, सम्म जिणभासिअ अणुट्टाणं । तो सम्मं मासिज्जा, जइ षणिअ स्त्रीणरागेहिं ॥३३॥

व्याख्या-यपि न द्वये कर्तुं-विषाहं, क्यं सम्पद्-विकरणशुद्धया निनमापितं-केशरदुकममुद्गानं-क्रियाकलापहर्षं,
धनो यया धीणरागी शीतरागैर्धेजितं-कथितं तथा सम्पद्-अधितयं धार्षेत्-अरूपयेदिति । गायाछ-३: ॥ ३३ ॥

ओसद्धो वि विहारो, कम्म सोहेइ सुलभवोही य । चरणकरण विसुद्धं, उववूर्हितो परवर्तितो ॥३४॥

व्याख्या-अरसभोऽपि-द्वियिमोऽपि क ? विहारे सुनिचर्षायां कर्म्य-ज्ञानाचरणादि शोषयति-द्वियिलीकरोतीत्यर्थं,
सुनपा गोपि-निनपर्ममाद्विरया यस्यासौ सुसमयोपिः, पूर्वविषय मत्पः स्यादिति शेषः, किं कुर्वन् । 'चरणकरणं वि-

सुद्धं उववूर्हितो परवर्तितो' इति चरण-सप्ततिमेद मूलगुणकर्म करणं-सप्ततिमेदनेनोचरगुणकर्म चरणं च कारणं वेति सयाहारद्वन्द्वे
परणकरणे तद् विदुर्दं-निरकृच्छसुपुंरुयन्-वर्द्धसपन् परुपयंय-यथानस्यते प्रतिपादयन्निति । अत्र चरणकरणस्वरूपं यया-

“य ५ समणयम्म ?० संजम ?७ येयावर्षं च ?० नैयएलीमो ९ । णाणाइठियं ? तव ?२ कोइ-निग्गाइई ४ चरणयेदं
॥ ? ॥ पिडविखोही ६ सभिं ५, भावण ?२ एदिया ?३ य इंदियनिरोहोः ५ । पडिसेइण २५ एसीमो ?;

अपिग्गा ६ येव करणं तु ॥ २ ॥ ” एतयोः प्रमेण व्यक्तिसि, सवामो पाणाइयायामो वेरपर्यं ?, सच्चाओ
सुमासापाओ एरणं ?, मन्वराओ अदिआवाणन्ने

व्यामो मेहुणामो वेरसणं ४, सच्चाओ परिण

मनोवाकायगुप्तिरूपास्तिस्रो गुप्तयः, द्रव्यक्षेत्रकालभावभेदाच्चत्वारोऽभिग्रहाः, इति करणमिति । गाथाछन्दः ॥ ३४ ॥
 अर्थुं संविग्नपाक्षिकस्यैव किञ्चित्कर्तव्यं दर्शयन्नाह—

सम्मगमगसंपट्टिआण, सांहूण कुणइ वच्छल्लं । ओसहभेसज्जेहि य, सयमन्नेणं तु कारेइ ॥ ३५ ॥

व्याख्या—सन्मार्गमार्गसंस्थितानां—सन्धुनिमार्गे सम्यक्प्रवृत्तानां साधूनां—शुनीनां करोति—विधत्ते स्वयं—आत्मना
 वात्सल्यं—समाधिसम्पादनं अधिकारात्संविग्नपाक्षिकः, केः? औषधभैषज्यैस्तत्रौषधानि—केवलद्रव्यरूपाणि वहिरूपयोगीनि वा,
 भैषज्यानि—सांयोगिकानि अन्तर्भोग्यानि वा, चशब्दोऽनेकान्यप्रकारसूचकः । तथाऽन्ये—आत्मव्यतिरिक्तेन कारयति, तुशब्दात्
 कुर्वन्तमन्यमनुजानातीति । गाथाछन्दः ॥ ३५ ॥ अथाधिकारात् परवात्सल्यकारिणामतिस्तोकतामाह—

भूए अत्थि भविस्संति, केइ तेलुक्कनमिअकमजुअला ।
 जेसिं परहिअकरणिक्क—बद्धलवखाण वोलिही कालो ॥ ३६ ॥

व्याख्या—भूता—अतीतकाले 'अत्थि'त्ति सन्ति—विद्यन्ते वर्तमानकाले भविष्यन्ति—भविष्यत्काले केचिदतिस्तोका एव,
 ते पुरुषाः किभूताः? त्रैलोक्येन—स्वर्गमर्त्यपाताललक्षणेन तन्निवासिप्राणिगणेनेत्यर्थः, नतं क्रमयुगलं येषां ते त्रैलोक्यनतक्रम-
 युगलाः, ते के? येषां परहितकरणैकबद्धलक्षाणां परेषां—अन्येषां हितं—वात्सल्यं परहितं, परहितस्य करणं परहितकरणं तस्मिन्,

पाण्यभोग्यस्त आश्रयमाहारए सया भवति ६, जो पुष्परयं पुष्पकीलियं तरिषा भवइ ७, जो सहाश्रुवाली जो रुवाश्रुवाई
 जो सिल्लोगाश्रुवाई ८, जो सायासोकल्पदिबदे याकियवइ ९, इति द्रव्यगुणिति । ज्ञानवर्धनधारिप्रलक्षणं ज्ञानादिविकं, तपो द्वादशधा
 षट्कर्षा विष्कविद्युद्धिः । श्रियासमिई १, मासासमिई २, एषणासमिई ३, आवाणर्थदयचणिकलेवणासमिई ४, उधारपासवणले-
 लज्जसियाणपरिद्वारणियासमिई ५, इति समितिः । अनित्यमानना ? अश्चरणमा २ भवमा ३ एकत्वमा ४ अन्य-
 त्वमा ५ अश्रीवमा ६ आश्रयमा ७ संघरया ८ निर्भरामा ९ परमस्वाक्याततामा १० लोकमा ११ योषिमा १२
 १२ इति भावनाः । शरसभिक्षुपदिमाओ १० सं० मासिया भिक्षुपदिमा ? दोमासिया २ विमासिया ३ चत्रमासिया ४
 पंचमासिया ५ छम्पासिया ६ सप्तमासिया ७ षड्मा सप्तमासिया ८ दोषा सप्तमासिया भिक्षु ९ तथा सप्तमासिया ४
 भिक्षुप १० अहोराइया भिक्षुप ११ एकराइया भिक्षुप १२ । इति प्रतिमाः । मनोज्ञाननोस्तेषु द्वाद १ रूप २ गथ ३
 'विद्विपदिसेह एगा, छत्रदुपकस्त्रोदविगतिगवरिमा । अन्तस्त्रोदपमज्जणा, नव नव मुद्रपुषिपणवीसा ॥१॥' मयमं इष्टिमति-
 लेखना ?, तथा पार्श्वेयेऽपि प्रयत्नयः ऊर्ध्वमस्कोदाः कार्याः एवं ७, तवो इत्सवले ह्युत्सवस्त्रिकामसगपद्भिरास्कोदा
 छगपद्मिः प्रमार्भनाम परस्परं चिकभिकान्तरिवाः मत्येकं नव नव कार्याः, एवं १८, इति द्वादशविक्रिकामविलेखना २५ स्युः ।
 'पायाहिजेण विभक्तिच, शोभेपरबाहुसीसमुद्रविज्यप । अंशुदाहोपिद्धी, चरुण्यपयेरपणवीसा २ इति प्रविलेखनाः २५ ।

शिशारहितत्वेन यथा लोके ' भिष्ववाहण ' ति भृत्याश्च-सेवका वाहनानि च-हस्त्यभ्रष्टपभमहिषादीनि इति द्वन्द्वे भृत्यवाहनानि, तथा विनेया गुरुणां प्रतिपृच्छाभिः कार्यं कार्यं प्रतिपृच्छा प्रतिपृच्छा ताभिः ' चोयण ' ति प्रकृतत्वाद्भिभक्तिलोपः, चोदनाभिश्च विनेति शेषः स्वेच्छाचारिणो भवन्तीत्यर्थः । यस्मात्स्वेच्छाचारिणो भवन्ति, ' तम्हा उ ' ति तस्मादेव कारणाल्पतिपृच्छाभिश्चोदनाभिश्चाचार्यो विनेयान् सदा-सर्वकालं ' भयइ ' ति भजते-सत्यापयति शिक्षयतीत्यर्थः । गाथाछन्दः ॥ ३८ ॥ " अयं नोदनाया अकर्तुः फलं दर्शयन्नाह-

जो उ प्रमायदोसेयां, आलस्सेणं तहेव य । सीसवगं न चोएइ, तेण आणा विराहिया ॥ ३९ ॥

व्याख्या-—यो गणी तुशब्दादुपाध्यायादिः प्रमाददोषेण प्रमादरूपो यो दोषस्तेन आलस्येन तथैव च चकारादुक्त्येवैर्होहादिभिश्च उक्तं च-" आलस्स ? मोह २ वज्रा ३, यथा ४ कोहा ५ पमाय ६ क्विणिता ७ । भय ८ सोगा ९ अस्नाणा १०, वस्सेव ? कुजहला ? २ रमणा ? ३ ॥ ? " एतैर्होहाभिः शिष्यवर्गं अन्तेवासिद्वन्दं न प्रेरयति मोक्षानुष्ठानं इति शेषः, तेनाचार्येणोपाध्यायेन वा ' आन्न(ण) ' ति जिनाम्ना विराधिता-खण्डितैत्यर्थः । अनुष्टुप्छन्दः ॥ ३९ ॥ अथ गुरुलक्षणमुपसंहरन् गच्छलक्षणं च विवधुराह-

संखेवेणं मए सोम, वन्नियं गुरुलवखणं । गच्छस्स लवखणं धीर, संखेवेणं निसामय ॥ ४० ॥

व्याख्या-—सङ्क्षेपेण-विस्तराभावेन मया हे सौम्य ! हे गौतम ! वर्णितं-प्ररूपितमित्यर्थः गृणाति-वदति तत्त्वमिति गुरु-

एक-मद्वितीये बदे कर्म-वध्यं तस्य च कर्मैर्द्वैतत्वेन कारणे कार्योपचाराद्ययो वैस्ते परहितकरणैश्चद्वलक्ष/स्तेषां परहितकर-
 नैश्चद्वैतसमाणां पूर्वविधानीं संतां 'वोक्तिरिति' शक्यत्वात् व्यसिचक्राम व्यतिक्रामति व्यतिक्रमित्यति वा क्लृप्तः समयादिन-
 स्य इति । गीतिष्ठन्वः । तद्यज्ञेषु वेदम्-^७ आर्याप्रथमदशोक्तं, यदि कर्ममपि भक्षणं भवेदुभयोः । दुरुयोः कृत्यनिष्ठोभां,
 तां गीतिं गीतवान् दुर्जनेषु ॥ १६ ॥ अथ ये नाथमाश्रयेनापि पराहितकारिणः मूरयस्तान्नाह—
 तीआणागागयकाले, केई होहिंति गोयमा त्सुरी । जेसिं तासगहयो वि, होइ नियमेण पच्छिउत्त ॥३७॥

व्याख्या—अतीतकाले ते केषिदनिर्विद्युनामानोऽभूषभिति श्रेय, अनागतकाले च होदिति-यविव्यन्ति, 'आद्यन्तप्रकरणे
 मयस्यापि प्रश्नोऽइति न्यायेन परस्मानकाले च सन्ति ॥' इ गीतम् । मूरयः—आचार्या नामभारकाः, येषां परिचयकरणान्दिकं
 इरे आस्वाम्, नामप्रश्नेऽपि भवति नियमेन-नियमेन प्रायश्चित्तम् । तथा वीक्त श्रीमशनिधीयपञ्चमाध्ययने "इत्थं चापरि-
 यार्णं, पण्यण्य-होति कोदिलस्त्रात्रो । कोदिसरस्ते कोडी, सए य तइ एषिए केन ॥ १ ॥ एवेसि मज्जात्रो, एमे निम्बुइइ
 मुक्यणाइण्ये । सन्धुस्समेसेणं, वित्यपरस्तायुसारियुक् ॥ २ ॥" इति गायाछन्दः ॥ १७ ॥ अथोत्र हेतुमाह—

जडो, सयरी भवति अणविस्करयोइ, जह भिखवाहणा लोए ।
 परिपुच्छाहिं बोयणं, तम्हा इ गुरु सया भयइ ॥ ३-॥

व्याख्या—^७ कर्मोऽपि विक्रमं यत्ते कर्मि-
 ३

रहितं चारित्रं—मूलगुणरूपं यस्यासौ अस्वलितचारित्रः, सततं—अनवरतं रागद्वेषविवर्जितस्तत्र मायालोभात्मको रागः, क्रोध-
मानात्मको द्वेष इति, निष्ठापितानि—क्षयं नीतान्यष्टौ मदस्थानानि—मानभेदा जातिकुलरूपवललाभश्रुततपोविभवमदाख्या
येनासौ निष्ठापिताष्टमदस्थानः, शोषिताः—कृशीकृताः कषायाः—सभेदाः क्रोधमानमायालोभाख्याः, नोकषाया वा येनासौ शो-
षितकषायः, जितान्यात्मवशीकृतानीन्द्रियाणि श्रोत्रदृग्नासाजिह्वात्वग्मनोरूपाणि येनासौ जितेन्द्रियः स्यादिति शेषः ।
एवंविधेन तेन छद्मस्थेनापि सार्द्धं केवलं—एकं ज्ञानमस्यास्तीति केवली विहरेत्—विचरेत्, तुशब्दादेकत्र वसेदपि यद्वा तेन छद्म-
स्थेन सार्द्धं केवल्यपि विहरेत् छद्मस्थस्तु तेन सार्द्धं सुतरां विहरेदित्यर्थः । इति विपमाक्षरेति लक्षणे गाथाछन्दसि ॥४१॥४२॥
अथ येः सह विहारादि न विधीयते तानाह—

जे अणहीअपरमत्थे, गोअमा संजए भवे । तम्हा ते वि विवजिज्जा, दुग्गइपंधदायगे ॥ ४३ ॥

व्याख्या—हे गौतम ! ये संयता अपि—संयमन्तोऽपि ‘अणहीअपरमत्थ’ त्ति अनधीता—अनभ्यस्ताः परमार्थाः—आग-
मरहस्यानि यैस्ते अनधीतपरमार्था अगीतार्था इत्यर्थः । यत्—यस्मात् अज्ञातद्रव्यक्षेत्रकालभावौचित्या भवन्तीति शेषः, तस्मात्
तान् अगीतार्थान् विवर्जयेत्—विहारे एकत्र निवासे वा दूरतस्त्यजेत् । अपि शब्दोऽत्र भिन्नक्रमः, स च यथास्थानं योजित
एव । किंभूतान् तान् दुर्गतिपथदायकान्—तिर्यग्नारककुमानुषकुदेवरूपदुर्गतिमार्गप्रापकानित्यर्थः । अत्रागमरहस्यानि कान्ति-
चिदर्थ्यन्ते । यथा—“जे आसवा ते परिस्सवा ? जे परिस्सवा ? जे अणसावा ते अपरिस्सवा ? जे अपरिस्सवा ते
अणासवा ४ ।” इदमाचाराङ्गचतुर्थ्याध्ययनमूत्रमस्य व्याख्या—ये आश्रवति—आगच्छति अष्टप्रकारं कर्म येरारम्भेस्ते आश्रवाः—

स्वस्य सप्तर्ष-विदं, अयेति श्रेयः गच्छाय-यवियतिनीसमुदायसप्तर्षस्य सप्तर्षं, विद्या राजत इति धीरस्वस्य सम्बोधनं क्रियते हे वीर । सङ्घेन निश्चय-आकर्षयेति । अनुष्टुप्छन्दः ॥ ४० ॥
 इति भीमवपामच्छनभोमणिमहारक्षुरक्षरभीमानदधिमहसूरीश्वरणाभोश्वरजम्बरीकायमाणपण्डितधीविजयविप-

पपञ्चितवामाचार्यस्वरूपम् । अथ क्रममाप्तं यतिस्वरूपं प्रपञ्चयते । तथापि प्रथमं येन मुनिना छदस्येनापि साकं क्वळी विशरेत् तत्स्वरूपं गाथाद्रयेनाह—

गीअरथे जे सुसंविगो, अणाखस्ती दवधए । अखल्लियचरित्ते सयय, रागबोसविवज्जिण्ण ॥ ४१ ॥
 निट्टुविअअट्टमयठाणे, सोसिअकसाए जिहंदिए । विशरिज्जा तेण सद्धि तु, छउमरेथणवि केवळी ॥ ४२ ॥

अनयोष्यास्या-गीताः-परिभाषार्थः-परिभाषार्थः छेदवृत्तस्य येन स गीतार्थाः, यद्वा गीतार्थास्य निषेधे इत्यत्रादित्वावमत्पये गी-
 तार्थाः । एव गीतं सूत्रं नर्यरददयास्यानम् । सक्तं च साङ्गुशक्यमाप्यपीठिकार्या-“गीअं सुणितेगई, विदिअत्थं खल्लु नर्यति
 गीयत्थं । गीएण य अत्थेण य, गीअत्थो वा सुत्थं गीअं ॥ १ ॥ गीएण होई गीई, अत्थी अत्थेण होइ नायबो । गीएणं य
 अत्थेण य, गीअत्थं तं विक्खाणादि ॥२॥” यथा “सुसंविगो” अत्र अत्यर्थं संकेतवान्, आकस्ययस्यास्तीति आकस्यी न आकस्यी अ
 नाकस्यी आकस्यपरिह इत्यर्थः । एवमिति-निश्चयानि प्रवृत्ति-निश्चयानि एतदुच्यते इति गीताः ॥ ४१ ॥ ४२ ॥
 राजत, अस्त्रकिट-अवीचार-

ग्या ये पुद्गलाः ते तु ध्रुवाः, यद्वा जीवमेखिमिमानदीनां द्रव्यास्तिकनयमतेन ध्रुवता । तथा “ उस्सगसुअं किंची, किंची
 अत्तसगसुअं भवे सुत्तं । किंची तदुभयसुत्तं, सुत्तस्स गमा सुणेअब्बा ॥१॥ ” उत्सर्गसूत्रं ? अपवादसूत्रं ? तदुभयसूत्रं द्विधा, उत्स-
 र्गपवादिकं ? अपवादोत्सर्गिकं ? एते सूत्रस्य गमाः—प्रकाराश्चत्वारः, अथवा गमानामद्विस्वारणीयानि पदानि, तेनोत्स-
 र्गोत्सर्गिकं ५, अपवादापवादिकं ६ । नो कल्पते साधोर्गोचरं पर्यटतो शुद्धयापान्तराले निषीदन्नमित्युत्सर्गसूत्रं ? त्रयाणां
 पुनः कल्पते इत्यपवादसूत्रं २, नो कल्पइ राओ वा विआले वा सेज्जासंथारस्यं पडिगाहित्तए, नन्नत्थ एणेणं पुव्वपडिलेहिणं
 सिज्जासंथारणं, इदमुत्सर्गपवादिकं ३, यत्पुनर्निग्रन्थीनां कल्पते पक्वं तालपलम्बं विधिभिन्नं नविधिभिन्नमित्यपवादी-
 त्सर्गिकं ४, नो कल्पइ असणं वा ४ पडमाए पोर्सिणं पडिगाहिता पच्छिमं पोर्सिं उवाइणात्तिए से अ आहच्च उवाइणा
 विएसिआ जो तं भुंजइ भुंजंतं वा साइज्जइ से आवज्जइ चाउमासिअं परिहारद्वानमित्युत्सर्गोत्सर्गिकं ५, तथा येषु सूत्रेषु अप-
 वादो भणितस्तेष्वेवार्थतः पुनरनुज्ञा प्रवर्तते तानि अपवादापवादिकानि सूत्राणि ६, इति श्रीबृहत्कल्पवृत्तौ, इयं च सूत्रषट्भङ्गी
 श्रीनिशीयचूर्णिषोडशोद्देशकेऽप्यस्ति । तथा “ नेगम ? संगह २ ववहार ३ ज्जुसुए ४ चैव होइ वीथव्वे । सध्वे ५ अ सम-
 भिरुहे ६, एवंभूए अ मूलनया ॥१॥ ” तस्य “ नेगेहिं माणेहिं, मिणइ त्ति (य) नेगमस्स य निरुत्ती । सेसाणंपि नयाणं,
 लक्खणमिणसो सुणह बुच्छं ॥२॥ ” नेकमनिमहासत्तासामान्यविशेषादिशैनिमिमीते मिनोति वा वस्तूनि परिच्छिनत्तीति नेगम
 इतीयं नेगमस्य निरुक्तिव्युत्पत्तिः ? “ संगहियपिडियत्थं, संगहवयणं समासओ विति २ । वज्जंति विणिच्छयत्थं, ववहारो
 संबवदव्वेसु ॥३॥ ” सङ्गणहति सामान्यरूपतया सर्वं वस्तु क्रोडीकरोतीति सङ्गहोऽयमुच्यते २, विशेषेण निश्चयो विनिश्चयः

कर्मव्यवस्थानानीत्यर्थः, ये परिसम्भवात् भवति-यच्छति सच्छिद्यद्यदप्युच्यते परिसमाप्तः-कर्मनिर्गतरास्यामानी
 त्वर्थः, अयं मातः-धानीतरमनावरितानि समग्रनादीनि सुखकारणत्वात् तानि कर्मव्यवस्थित्वात् आभवाः-कर्मव्यवस्थानानि,
 पुनस्तान्येष तदवबिर्दा-विषयसुखपरारुह्यत्वात् निस्तारतया संसारसरणिर्देष्यानीति कृत्वा वैरात्यर्थनकानि अतः परिभवाः-
 निर्गतरास्यामानीत्यर्थः १। य एव परिभवाः-निर्गतरास्यानानि अस्मादुत्पन्नपरणत्वात् विषयकृत्वात्सामाचार्यशुभानादीनि तान्येष
 कर्मोदपादशुभाद्यवसायस्य कन्तोराभवा भवन्ति-पापोपादानकारणानि भाष्ये २। ये आभवेभ्यो ज्येष्ठाभवा-
 प्रवविदेवाः, तैर्दपि कर्मोदपादशुभाद्यवसायिनो न परिभवा अपरिभवाः-कर्मव्यवस्थानानीत्यर्थः। दुर्बलव्याहृतयस्मद्यानस्य-
 प्रसम्भवाद्भ्रान्तपिक्वौहणसाध्यादित्त् ३। ये न परिभवाः-कर्मव्यवस्थानानि ते न आभवा अनाभवाः-कर्मव्यवस्थानानि न भवन्ति ।
 केनचिदुपाधिना भवन्नोपकारादिना क्रियमाणा अपरिभवाः क्तरीरस्तात्रात्मकशुभस्येवानाभवाः-कर्मव्यवस्थानानि न स्युरिति
 ४। तथा "दृश्ये इ वा ? विगने इ वा २ पूर्व इ वा ३" इत्यास्या-उत्पत्तिश्चतुर्धा, जीवाजीवस्योत्पत्तिर्यया भाषापितृभ्यां
 शुभस्य १, जीवादजीवस्योत्पत्तिर्यया सर्गीपदेशात्मकैश्चादेः २, अजीवाजीवस्योत्पत्तिर्यया-काष्ठस्य पुष्पकस्य यद्वा द्राक्षादेरि-
 त्तिकादीनां ३, अजीवादजीवस्योत्पत्तिर्यया-कृत्कर्मयोगिन तांभ्रात् स्वयंसेवि ४। विगमः-विनाशः सोऽपि चतुर्धा, जीवाजीव-
 स्य विगमो बुद्धान्मनुष्यस्य १, जीवादजीवस्य नकुलसम्भारात् दुग्धस्य यद्वा विभक्तयोगात्कृष्णिकायाः २, अजीवाजीवस्य
 विगमो बुद्धान्मनुष्यस्य ३, अजीवादजीवस्य तक्रात् दुग्धस्येति ४, पशुनो बुभवाऽप्येति ५, यथा-स्वयंकृत्कर्मस्य यत्नत्वात् तस्य वि-
 नाशः केसुरस्य पट्टिरस्तात् केसुरस्योत्पत्तिः स्वयंस्वावस्थितत्वात् शुक्ला, यद्वा तत्कर्मयोगिन दुग्धस्य विनाशो यद्वा कल्पिताः स्त्रि-

भेज्जसमारूढो पत्यओ ” सामान्यरूपतया सर्वं वस्तु सङ्गृह्णाति-क्रीडीकरोतीति सङ्ग्रहस्तस्य मतेन चिंतादिविशेषणविशिष्ट एव प्रस्थो भवति नान्यः, तत्र चित्तो-धान्येन व्याप्तः, स च देशोनोऽपि भवति, अत आह मितः-पूरितः अनेनैव प्रकारेण भेयं समा-रूढं यत्र स आहिताग्न्यादेराकृतिगणत्वात् भेयसमारूढः, अयमत्र भावार्थः-प्राक्तननयद्वयस्याविशुद्धत्वात् प्रस्थककारणमपि प्रस्थक उक्तो, अनिष्पन्नः प्रस्थकोऽपि स्वकार्याकरणकालेऽपि प्रस्थक इष्टः, अस्य तु ततो विशुद्धत्वाद्धान्यमानलक्षणं स्वार्थं कुर्वन्नेव प्रस्थकः ३। “उज्जुमुयस्स पत्यओ वि पत्यओ मेअं पि पत्यओ।” ऋजुसूत्रस्य निष्पन्नस्वरूपोऽर्थक्रियाहेतुः प्रस्थकोऽपि प्रस्थकः तत्परिच्छिन्नं धान्यादिकमपि प्रस्थकः, उभयत्र प्रस्थकोऽयमिति व्यवहारदर्शनात्तथा प्रतीतेः ४ “तिण्हं सदनयाणं पत्यगाहि-गारजाणओ पत्यओ, जस्स वा वसेणं पत्यओ निप्पज्जइ ५। ६। ७।” तथा च-“से जहा नामए केइ पुरिसे कंचि वएज्जा कहिं भवं वससि ? अविमुद्धो नेगमो भणइ लोए वसामि । लोए विविहे पं० तं० अहोलोए तिरियलोए उड्डूलोए, एएसु सवेसु भवं वससि ? विमुद्धतराओ नेगमो भणइ तिरियलोए वसामि । तिरियलोए जंबुदीवाइया संयभूरमणपज्जवसाणा असंवेज्जा दीवसमुद्दा तेसु सवेसु भवं वससि ? विमुद्धतराओ नेगमो भणइ जंबुदीवे वसामि । जंबुदीवे दस खित्ता पं० तं० भरहे ? एरवए २ जाव विदेहे एएसु सवेसु भवं वससि ? विमुद्धतराओ नेगमो भणइ भरहे वसामि । भारहे वासे दुविहे पं० तं० दाहि-णद्धभरहे उत्तरद्धभरहे य एएसु दोसु भवं वससि ? विमुद्धतराओ नेगमो भणइ दाहिणद्धभरहे वसामि । दाहिणभरहद्धे अणे-गाई गामागरनगरजावसन्निवेसा यतेसु सवेसु भवं वससि ? विमुद्धतराओ नेगमो भणइ पाडलिपुत्ते वसामि । पाडलिपुत्ते अणे-घरसयाई तेसु सवेसु भवं वससि ? विमुद्धतराओ नेगमो भणइ देवदत्तस्स घरे वसामि । देवदत्तस्स घरे अणेगाई कोट्टागाराई तेसु सवेसु

गीयत्यावि ४। तत्थ न ताव पढमभंगिच्छा धम्मायरिया, जओ नाम किं तेण संविणेणं जो गीयत्थत्तविरहियो, जओ सुयं “पढमं
 नाणं तओ दया, एवं चिट्ठइ सबसंजए। अन्नाणी किं काही, किं वा णाही हेयपावगं ॥१॥” तथा। “जो हेउवायपवखम्मि, हेउओ
 आगमे य आगमियो। सो ससमयपन्नवओ, सिद्धंतविराहगो अन्नो ॥ १ ॥” तथा “उरसग्गसुयं किंची, किंची अववाइयं
 भवे सुत्तं। तदुभयसुत्तं किंची, सुत्तस्स गमा सुणेयवा ॥ १ ॥” तथा “सावज्जणवज्जाणं, वयणाणं जो न जाणइ विससं। बुत्तं
 पि तस्स न खमं, किमंग पुण देसणं काउं ॥ १ ॥” जे आगमरहसविगलावि होऊण गच्छं परियइत्ति, वाहिं बहुस्सुयाणुगिइं
 कुवता वि न ते भवंधक्खाओ जीवाण उत्तारणाय अलं, किं बहुणा छम्मासियाइ दुक्करकिरियारओ वि अगीयत्थो गुरु
 विसं व विसहरुव खलसंगुव कुलढासंवंधुव भीमसाणं व दुस्साहियपिसाउव्व उज्झमाणमहारत्तं व परिहरियव्वुत्ति। एए
 प्रथमभङ्गः १। तथा अन्ने गीयत्था नो संविग्गा, तत्थ वि किं नाम तेण सुएण अत्थेणं वा णाएण ! न जम्हा संवेगो आयारो
 वा पयइइ, केवलं गलतालुसोसणफलं। जओ—“जहा खरो चंदणभारवाही, भारस्स भागी न हु चंदणस्स। एवं खु नाणी
 चरणेण हीणो, नाणस्स भागी न हु सुग्गईए ॥ १ ॥” तथा “आउज्जनइकुसलावि, नट्टिया तं जणं न तोसेइ। जोगं अजुं-
 जमाणी, निंदं खिसं च सा लहइ ॥ १ ॥ इअ लिंगनाणसहिओ, काइयजोगं न जुंजई जो उ। न लहइ सं सुवखसुखं, ल-
 हइ य निंदं सपक्खाओ ॥ २ ॥ जाणंतो वि य तरिउं, काइयजोगं न जुंजइ नईए। सो बुज्झइ सोएणं, एवं णाणी चरण-
 हीणो ॥ ३ ॥” जह साली महया परिस्समेण निप्फात्ता कुट्टागारे छुभित्ता, जइ तेहिं सालीहि खज्जपिज्जइओ उवभोगो न की-
 रइ तो सालिसंगहो अफलो हवइ, अह तेहिं उवभोगो कीरइ तो सफलो भवइ, तो एवं नाणेणं नाऊण हेयसुवादेयं च

परमस्थो न तं अमयं, विसं हालाहलं खु तं । न तेण अजरामरो हुज्जा, तक्खणा निहणं वए ॥ ४७ ॥

अनयोव्याख्या—अगीतार्थस्य पूर्वेक्तप्रथमचतुर्थभङ्गतुल्यस्य वचनेन अमृतमपि 'न घुंए' त्ति न पिवेत् अगीतार्थो-
पदेशेनामृतवद् दृश्यमानं सुन्दरमप्यनुष्ठानं न कुर्यादिति परमार्थः, येन कारणेन न तदमृतं भवेत् । यद्गीतार्थोदेशितं—अगी-
तार्थोपदिष्टं एतदेव विशेषेणाह परमार्थतः—तत्त्वतो न तदमृतं न गुणकारीत्यर्थः । तद्विषं हालाहलं, खु—निश्चितं न तेन अज-
रामरो—मोक्षसुखभाग् भवेत्, तत्क्षणादेव निधनं—विनाशं अनन्तजनमरणलक्षणं ब्रजेत्—मानुयात् । अगीतार्थोपदेशेनामृतपा-
नस्यापि अनन्तसंसारहेतुत्वात् । उक्तं च—“ जं जयइ अगीयत्थो, जं च अगीयत्थनिस्सिओ होइ । वट्ठावेइ य गच्छं, अणंत-
संसारिओ होइ ॥ १ ॥ कह उ जयंतो साहु, वट्ठावेइ य जो उ गच्छं तु । संजमजुत्तो होइं, अणंतसंसारिओ भणिओ ॥ २ ॥
दवं खितं कालं, भावं पुरिसपडिसेवणाओ य । न वि जाणइ अगीओ, उस्सग्गववाइयं वेव ॥ ३ ॥ जहठियदवं न याणइ,
सच्चित्ताचित्तमीसियं वेव । कप्पाकणं च तहा, जोगं वा जस्स जं होइ ॥ ४ ॥ ” इत्यादि उपदेशमालायामिति । विषमाक्षरेति
गाथाछन्दसी ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ अथ गाथाद्वयेनागीतार्थसङ्गं सर्वथा त्याजयन्नाह—

अगीयत्थकुसीलेहिं, संगं तिविहेण वोसिरे । सुखमग्गस्सिमे विग्घे, पंहमी तेणगे जहा ॥ ४८ ॥

व्याख्या—अगीतार्थश्च कुशीलाश्च तैरगीतार्थकुशीलैरत्र शीलग्रहणात् तुलामध्यन्यायेन सभेदपार्थस्यावसन्नसंसक्तयथा-
छन्दैश्च सह सङ्गं—मिलनं, त्रिविधेन—मनोवाक्कायलक्षणेन योगेन कारणकारणानुमतिलक्षणेन करणेन वा व्युत्सृजेत् त्यजे-

वस्तु ईयं शिवा उवाचैर पयद्विद्वति, अइवा इत्य 'संविद्यापस्तवाहं सुखपक्ष्मगो नंदइ न य ईवाचर' इवाशुगणजसंगज्यो
 पय, तसो आगामियत्वाए सुकमभोरियेषेण आराहलो मइ । एए द्वितीयो मइ २ । वे ते सविमा गीयत्या ते नाण
 संपया संपठययाए वरणुणप्पहाणयाए आराइण्णेण भस्मायरियां यवति । नयु ते पूर्वविहा गणहरा वसइसपुग्गिणो वा,
 संपइ काले न वहाविहं सुये, न तथा अप्पयापप्पहाणा किरिया, कइं यस्मायरियवं ? थुरु मणइ सोम ! सुणसु-इट्टयाजे
 काले नं नायं थइ ठसस सुक्खेहिं सुधत्थाओ गहियहा पपट्ठा विणिच्छियट्ठा गीयत्या इसमखेवइहोणमणुयावओ वीरि-
 यययोद्विता सविमा जओ सुये--"को वा तथा समत्थो, मइ वेहि कयं तु वीरपुरिसेहिं । कासपी पुण कीरु, इत्थइइहा इवइ
 पत्ताण वि पमायवदुत्थपाए, मच्छररहियाण वज्जपताण । जणमचारहियाणं, इह अइचं जाण सया ॥ २ ॥" नं पुण अ
 जाओ । मयणाओ वि सुणिणो, चारिचं न तण सा इणइ ॥ १ ॥" तथा अनवापपयाळंभ्ये वि सुदुवरणो वेव जहा--"कासरस-
 मो वदंहाणेण कापज्जो, अबवाएण अत्तरंती च निसओ फरिखा । वर पि इ असाइ निपओ च संवाइवस्सए वा कारणे
 मइ रि य निसओ ।" इत्यादि आइअतिक्रयणपुग्गिगतमिति । एए सुवीयमइ १ । ये तु न संविद्या न गीयार्यां जालक्रियो-
 ययिरिक्का, हेरमं सिंगमाओपगीधिनो पर्यस्यानारापक्खेन न वे जयधिषार्या इत्येप वटुयंमइ ४, अथ तु सुवीयेनाधिकार
 इति । अयुइइविपसासरेहिं गायाअन्वत्ती ॥ ४४ । ४५ ॥ अथ गीवार्योपवेकः सर्वोऽपि दुस्सावरो पचवीत्याइ--
 अगीयरथस्त वयणेण, अभियपि न सुटए । जेण नो त भवे अमयं, अ अगीयरथवेस्सिय ॥ ४६ ॥

परमरथओ न तं अमयं, विसं हालाहलं खु तं । न तेण अजरामरो हुज्जा, तक्खणा निहणं वाए ॥ ४७ ॥

अनयोव्यख्या—अगीतार्थस्य पूर्वोक्तप्रथमचतुर्थभङ्गत्वस्य वचनेन अमृतमपि 'न घुंण' चि न पिवेत् अगीतार्थो-
पदेशेनामृतवद् दृश्यमानं सुन्दरमप्यनुष्ठानं न कुर्यादिति परमार्थः, येन कारणेन न तदमृतं भवेत् । यदगीतार्थोपदेशितं—अगी-
तार्थोपदिष्टं एतदेव विशेषेणाह परमार्थतः—तत्त्वतो न तदमृतं न गुणकारीत्यर्थः । तद्विषं हालाहलं, खु—निश्चितं न तेन अज-
रामरो—मोक्षसुखभाग् भवेत्, तत्क्षणादेव निधनं—विनाशं अनन्तजन्ममरणलक्षणं व्रजेत्—प्राप्नुयात् । अगीतार्थोपदेशेनामृतपा-
नस्यापि अनन्तसंसारहेतुत्वात् । उक्तं च—“ जं जयइ अगीयत्यो, जं च अगीयत्यनिस्सिओ होइ । वट्ठावेइ य गच्छं, अणंत-
संसारिओ होइ ॥ १ ॥ कह उ जयंतो साहू, वट्ठावेइ य जो उ गच्छं तु । संजमजुत्तो होइं, अणंतसंसारिओ भणिओ ॥ २ ॥
दवं खित्तं कालं, भावं पुरिसपडिसेवणाओ य । न वि जाणइ अगीओ, उस्सगगवाइयं चेव ॥ ३ ॥ जहडियदवं न याणइ,
सच्चित्ताचित्तमीसियं चेव । कण्पाकर्णं च तहा, जोगं वा जस्स जं होइ ॥ ४ ॥ इत्यादि उपदेशमालायामिति । विषमाक्षरेति
गाथाछन्दसी ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ अथ गाथाद्वयेनागीतार्थसङ्गं सर्वथा त्याजयन्नाह—

अगीयत्थकुसीलेहिं, संगं तिविहेण वोसिरे । मुखमग्गस्सिमे विग्घे, पहंसी तेणगे जहा ॥ ४८ ॥

व्याख्या—अगीतार्थाश्च कुशीलाश्च तैरगीतार्थकुशीलैरत्र शीलग्रहणात् तुलामध्यन्यायेन समेदपार्थस्थावसन्नसंसक्तयथा-
छन्दैश्च सह सङ्गं—मिलनं, त्रिविधेन—मनोवाक्कायलक्षणेन योगेन कारणकारणानुमतिलक्षणेन करणेन वा व्युत्सृजेत् त्यजे-

दित्यर्थः । तथा चोक्तं परानिन्दीयपुस्तकान्यने-“ वासुदेवस्तर्ह्यपि सुधीर, संमिश्रो अस्थिपाद्भुजो । अगीयत्येण समे, एवं स्वणदं
 पि न संसते ॥ १ ॥ ” ननु स्वगुरोः पार्श्वस्यादित्यप्राप्तस्य किं क्रियते उच्यते भागभोक्तविभिन्ना त्यागो विधीयते यदुक्तं
 सुपदेशमात्राया १७६ गायार्थेयोपादेशवृत्तौ-“ गीयत्ये संनिगां, आयरियं सुयद् वलद् गच्छस्स । गुरुणो व अणापुच्छा, जं
 किंचि वि देर गिणद् वा ॥ १ ॥ ” गीवार्थ-अधिवाग्यं संविन्नं मोक्षामिलापिणमाचार्य-निगुरुं सुञ्चति-निज्ययोजनं परि-
 त्याप्य गच्छतीत्यर्थः । इह च गीवार्थमविप्रारण्यमगीवार्योसंपिबं पुनरागमप्रविपादितकर्मणेणात्मानं मोचयित्वा सुञ्चतोऽपि न दोष
 इति ज्ञापनार्थमिति । तथा स्यानाश्चर्यवीयस्यानकेऽप्युक्तं, यथा-“ एवं निज्जराणा ”-अस्य वृत्तिः एवमिति आचार्यत्वादिये-
 नेन शिष्यैव विद्वाने-परित्यागस्त्वबाषापयिः एषकीयस्य प्रमाददोषमाश्रित्य नैयाहृत्यसपणार्थमाचार्यान्चरोपसम्भस्या भवतीत्या
 दि, यतो मोक्षमार्गोऽस्य-निर्वाणपथस्येने दुर्गेष्वा ‘विद्य’ चि विन्नाः क्कारणे कर्णोपचारात् निज्जकरा इत्यर्थः । छान्त्वमाह-यथा
 पयि-मार्गे ‘वेणो’ चि चौरा निज्जकरा मन्वीति । विपमासरेति गावाछन्दः ॥ ४८ ॥

पञ्चदशियं हुयवह ददुः, निस्तको तस्य पविसिउं । अत्ताण निहदिज्जाहि, नो कुसीलस्स अछिण् ॥ ४९ ॥

न्याख्या-यगवस्थितं हुयवह-बैश्वानरं ददुमिति छा-विभोक्त्य निम्बुह-त्यक्तसङ्कल्पप्र हुयवहं प्रविश्य-त्रयेण कुत्वा
 मात्मानं निर्देशद-आख्येदित्यर्थः । परं नो-नैव ‘हुसोलस्स’ चि ‘क्वचिद्दुःद्विगीयायेः’ (८-१-१४) इति प्राकृतयत्रेण
 द्वितीयास्थाने पृथीविपानात् कुञ्चीलं ‘अछिण्’ चि आश्रयेदन्तसंसारोत्तुत्वात् । उक्तं च भीषणानिधीचद्वितीयाध्ययन-
 नान्ते-“ नीले सपनापाण्णे, पोरं धीरं वसे वरे । अचयंतो इमे पंच, क्त्वा सचं निरल्पयं ॥ १ ॥ पासस्पोसपनापाण्णे, इसीके

सवले तथा । दिदीए वि इमे पंच, गोयमा न निरिस्वए ॥ २ ॥ ” अत्र चतुर्थीयनोक्तमुमतिद्वान्तो यथा—“से भयवं ।
 कहं तेण सुमइणा कुसीलसंसग्गी कया आसीओ जीए उ एरिसे अइदारुणे अवसणे समक्खाए जेण भक्कायठिईए अजो-
 रपारं भवसायं भमिही, से वराए दुक्खसंतत्ते अलभंते सबहुवणसियअ हिंसालक्खणखमाइदसविहे धम्मसे वाहिंति ? गोयमा ! णं
 इमे त जहा—अत्थि इहेव भारहे वासे मगहा नाम जणवओ, तत्थ कुसत्थलं नाम पुरं, तस्मि य उवलद्धपुन्नपावे सुसुणियजीवा-
 इपयत्थे नाइलसुमइनामधिज्जे दुवे सहोयरे महिड्डिणं सङ्गो अहेसि । अह अन्नया अंतरायकम्मोदएण विअलियं विहवं तेसिं,
 न उण सत्तपरक्कमे । एवं तु अचलियसत्तपरक्कमाणं तेसिं अच्चंतपरलोगभीरणं विरयकूडकवडालियाणं पडिवन्नजहोवइड्डा-
 णाइचउक्खंधउवासगधम्माणं अपिसुणाणं अमच्छरीणं अमायावीणं किं बहुणा ? गोयमा ! ते उवासणे णं आवसहे गुण-
 रयणाणं पभाववंतीए निवासे सुयणमिचीणं, एवं तेसिं बहुवरिसवन्नणिज्जगुणरयणाणं जाहे असुहकम्मोदएणं न पहुप्पए
 संपया ताहे न पहुप्पंति अट्टाहिया महिमादयो इड्ढेवयाणं जहट्टिणं पूयासक्कारे साहम्मियसम्माणे बंधुजणसंववहारे अ ।
 अहन्नया अचलंतेसुं अतिहिसक्कारेसुं अपूरिज्जमाणेसुं पणयजणमणोरहेसु विहंतेसु य सुहियं सयणमित्तवधक्कलत्तपुत्तण-
 तुत्तगणेसुं विसायंमुत्तगाएहिं गोयमा ! चितिय तेहिं सङ्गोहिं तं जहा—‘जा विहवो ता पुरिसस्स, होइ आणापडिच्छओ लोगो
 । गलिओदयं घणं विज्जुला वि दूरं परिच्चयइ ॥ १ ॥’ एवं च चित्तिऊण अवरुणं भणित्तमारुद्धे, तत्थ पढमो—‘पुरिसेण
 माणघणवज्जिणं, परिहीणभागधिज्जेण । ते देसा गंतवा, जत्थ सवासी न दीसंति ॥ १ ॥’ तह वीओ—‘जस्स धणं तस्स जणो,
 जस्सत्थो तस्स बधवा बहवे । धणरहिओ अ मणूसो, होइ समो दासपेसेहिं ॥ १ ॥’ अह एवं अवरुणं संजोजेऊण गोअमा ! कयं

सः । अक्षे च सुपर्ण ! नस्त्य यय इमाशुररि कोवि सुदुमोषि पञ्चसावि पञ्चोसो वेणाहं एएसि-दोसत्गाह्यं करेमि, किं तु एष
 भगवन्तो वित्पारस्स सगाते एरिसे अयपारियं अहा कुसीछे अददुहे, ताहे भणियं सुपर्णा अहा-जारिसओ. तुभं निभुद्धिओ
 तारिसो सो वि वित्त्ययो वेण य सुष्ममेयं वागरियं वि, तको एवं मयमाणरस साहस्येयं ङ्गियं सुशुद्धं सुपर्णरस, नाइछेयं मणि-
 ओ म अहा-भदसुह । मा अगिककुञ्जो वित्त्ययरस्सासायणं सुषसु, एए पुणो मणसु अरिचिछयं, नाहं ते किपिः पडिमणामि ।
 तको भणियं सुपर्णा-अइ एते वि साहुणो कुसीछे, ता इत्य जमे न कोइ सुसीछो अस्त्य । तको भणियं नाइछेयं-मधसुह
 सुपर्ण ! इत्ये अइअपञ्चिववक्त्स भगवन्तो पणमायरेयवं, जं वेत्थ कयाइ न विसंवापवजा, नो ये चास्सयवस्सीणं वेट्ठियं, जमो
 के त्रिनिदयणेण निवमजो ताव कुसीसे इमे वीसंति, पवज्जाए पुण गर्धपि नो वीसइ एएसि, वेण यिच्छ पिच्छ तावेयस्स
 साहुणो पिइगियं सुहणंथं वीसइ, वा एस तावु अरिगपरिमाइोहेण कुसीछे, न परं साहुणं मगवया आइहं; अमहिगपरिमाह-
 पारणं कीरइ, तास्सय वीणतपो इंतो एसेवं मणसाइअवसे, अहा-अइ मयं सुहणंतगे विप्यणिस्सिहा वीर्यं क्त्य पाबिक्का ?
 नो एवं चित्ते सुहो, अहा अरिगाशुवओगोवरीपरणेण मरु परिगाहमयस्स यगे होही । अइवा किं संमनेऽपिरओ; एस सुहणं-
 तादि संतपोपमोग्गाम्भोसरणेण वि सीपवजा ? निअमओ के विसीएण य सुवाण य वीणसओ इमिइ पापयेइ उम्मत्तापरणे
 च परंत्तेइ पवणं च यस्सेइ पि । एतो पुण पिच्छसि सामसवत्तो ? एएण कम्मं वीए वि निअसणाए इत्थीए अंगं विट्ठं, निअवा-
 इअण मत्ताओइयपरिकंठं, ते किं तए न तिप्पाप ? एस उण पिच्छसि पक्कविण्णोअमविट्ठियाणव्वो ? एएण संपर्यं वेव कोप-
 हाए माइयेणं अदिअरउारमाहणं अयं तए वि विट्ठेयं वि । एतो उण पिच्छसि संपरिक्कओ ? एएण अक्कणाए उरिएव उरिएव

वचामो उगयं स्वरियं ति तथा वि हसियमिणं । एसो उ पेच्छसि ? इमेसिं जेहसेहो एसो अज्जरयणीए अणुवउत्तो पमुत्तो विज्जुक्काए
 फुसिओ न एतेणं कप्पणहणं कयं, तथा पभाए हरियतणं वासाकपंचलेण संघट्टियं, तथा वाहिरोदगस्स परिभोगं कयं, बीअ-
 कायस्सोपरेणं परिसक्किओ, अविहीए एस खारथंडिलाओ महुं थंडिलं संकमिओ, तथा पंहं पडिवण्णेणं साहुणा कमसयाइ-
 क्के इरियं पडिक्कमियवं । तथा चरेयवं, तथा चिट्टेयवं, तथा सएयवं, तथा भासेयवं, जहा छक्कायमइगयाणं जीवाणं सुहुमवा-
 यरपज्जत्तापज्जत्त [गमागम] सबजीवपाणभूयसत्ताणं संघट्टणं परियावणा किलामणोइवणं वा न भवेज्जा । ता एतेसिं पवइयाणं
 एयस्स एकमवि न इत्य दीसइ । जं पुण सुहणंतयं पडिलेहमाणो अज्जमए एसो चोइओ जहा-एरिसं पडिलेहणं करेसि जेण
 वाउकायं फडफडस्स संघट्टेज्जा सरियं च पडिलेहणाए संतिअं कारणं ति । ता भइसुह ! एएण समं संजमट्टाणंतरणं एगमवि
 नो परिरक्खियं ता किमेस साहू भन्नेज्जा ? जस्सेरिसं पमत्तत्तणं, न एस साहू जस्सेरिसं निद्धम्मसंपलत्तणं । भइसुह ! पिच्छ
 पिच्छ सूणो इव निद्धंसो छक्कायविमइणो कहाभिरमे एसो । अहवा वरं सूणो जस्स णं सुहुममविनियमवयभंगं नो भविज्जा
 एसो उ नियमभंगं करेमाणो केण उवमिज्जा । ता वच्छ सुमइ भइसुह ! न एरिसक्त्तवायराणाओ भवंति साहू । एतेहिं च
 कत्तवेहिं तित्थअरवयणं सरेमाणो को एतेसिं वंदणगमवि करिज्जा । अन्नं च एएसिं संसग्गेणं कयाइ अग्घाणंपि चरणकरणेसु
 सिद्धिलत्तं भवेज्जा, जेणं पुणो पुणो आहिडेमो घोरं भवपरंपरं । तओ भणियं सुमइणा-जइ एए कुसीले तहावि मए एएहिं समं
 पवज्जा कायवा । जं पुण तुमं करेसि तमेव धम्मं नवरं को अज्ज तं समायरिउं सको । ता सुअसु करं मए एएहिं समं गंतवं
 जाव णं नो दूरं वयंतिमे साहुणो ति । तओ भणियं नाइलेणं-भइसुह सुमइ ! मो कल्लाणं एतेहिं समं गच्छमाणस्स तुज्जे

देसपरिणामनिश्चयं तेहिं जहा बबामो देसंतरं ति, तस्य नं कयाए पुञ्जति विरचितिए मणोरं इवाय य पधळाए एह संजोगो
 अइ दिवो वदुपसिञ्जा, नाब नं उगिञ्जअ तं कमागयं कुसत्पलं परिबर्धं विदेसमपणं । अइ अद्यया अजुपणं गच्छभाणेहिं दिव्वा
 वेहिं पंच साहुणो छंढं समयोवासणं ति । वओ मणियं-नाइलेणं जहा-भो भो सुमईं मबसुह ! पिच्छ केरिसो साहुसत्यो वा
 एएण नेव साहुसत्येणं गच्छायो, अइ पुणो वि नूणं गंतवं । तेण मणियं-एवं होठ थि, वओ संविल्लिया तत्व सत्ये, जाय नं
 पपाणमयेगं वंदि, तव नं मणियो सुमईं नाइलेणं-अहा नं मबसुह ! मए हरिंसविल्लयमसयच्छविणो सुगहियनाम-
 पिञ्जवावीसामतियगरस्स नं अरिइनेमिनामस पायमूले सुहनिससेणं एवं भवपरियं व्यासी, जहा-ये एवंनिं अणगारक्खे
 मवंति, ते अ इसीछे, जे इसीछे ते विट्ठीए वि निरिविखं न कप्पंति, वा एते साहुणो वारिते, मणायं न कप्पं एएसि
 समपमहाण गणसंसंसां, वा वंठु एते, अमे अणसत्येणं वेव वइस्सामो, न कीरइ वित्थयरवयणस्सातिकमो, जको नं
 मदुरासुरस्सापि नगास्स अलंघणिञ्जा वित्थयरवाणी, अल्ल घ जाब एवेहिं समे गम्मइ ताव नं विट्ठ ताव दरिसणं आळावादीणि
 निममा मवंति, वा हिं अमेहिं वित्थयरवाणी वंछेयाणा नं गंतवं ! एवं नियमने माविज्ज तं सुमति इत्ये महाय निवदिओ
 नाओ साहुसत्यामो निविट्ठो अ पक्खु विसोदीए फाहुगधुपपसे । वओ सुमइणा मणियं अहा-‘ हुरुणो यावानिच (पिअर)स्स,
 जिट्ठमाया (उणा) तरेण मयणीणं । अस्सुवरं न दिञ्जइ, हे देव ! यणामि हिं वत्व ॥२॥ आपसपमाणां, पमाणपुवं वइ थि नायवं
 । यंगमपमं गंथं वा, तस्य विचारो न कायवो ॥२॥ नवरं इत्यय मे पी, दायवं अण्णसुठरमिमस्स । सरफस्सक्कसानिठ-इट्ठनिहुर-
 मरेहिं तु ॥३॥ अइया फह उच्छठव, जीहा मे जिट्ठपाठणो पुरओ । अस्सुच्छेणे थिणिअं, सिणेहरमिओ-सुइरिक्खो ॥५॥ अइया

कीस न लज्जइ, एस सयं चेवमेव पयणंती । जं तु कुसीले एते, दिट्ठीए वी न दट्ठवे ॥ ५ ॥ 'साहुणो ति जाव न एव इयं
 वागरेइ, ताव ईगियागारकुसलेण सुणियं नाइलेणं, जहा णं अलियकसाइओ एस मणां सुमती ता किमहं पट्टिमणापि ति
 चित्तिउं समाढत्तो । जहा- 'कल्लेण विण अकंढे, एस पकुवियो हु ताव संचिट्ठे । संपइ अणुणिज्जंतो, न याणिमो किं व बहु
 मणे ॥ १ ॥ ता किं अणुणेपि मिणं, उदाहु वोल्लउ खणद्धतालं वा । जेणुवसभियकसाओ, पडिवज्जइ तं तथा सबं ॥ २ ॥
 अहवा पत्थावमिणं, एयस्स वि संसयं अवहरेमि । एस न याणइ भंदं, पात्रविसेसं न परिकहिंयं ॥ ३ ॥ ' ति
 चित्तेऊण भणिजमाढत्तो- ' नो देमि तुज्झ दोसं, न यावि कालस्स देमि दोसमहं । जं हियतुज्जीइ सहोयरा वि भणिया
 पकुवति ॥ १ ॥ जीवाणं चिय इत्थं, दोसं कम्मट्ठजालकिसियाणं । चउगइनिप्फिडियाणं, हियोवएसं न जुज्झंति
 ॥ २ ॥ घणरागदोसकुणह- मोहमिच्छत्तखवल्लियमणाणं । भाइ विसं तालउडं, हियोवएसइ मन्नंति ॥ ३ ॥ ' एवमाय-
 न्निऊण तओ भणियं सुमइणा जहा- तुमं चेव सच्चवाई भणसु एयाइं, नवरि न जुत्तमेयं जं साहुणं अवणवायं भा-
 सिज्जइ, अन्नं च किं न पिच्छसि एएसिं महाणुभागाणं चेद्वियं- छट्टमदसमदुवालसममासखवणाइहिं आहारगहणं गिम्हाया-
 वणट्ठाणवीरासणउक्कुडुयासणादिनाणाभिग्गहधारणेण उक्किट्तवाणुचरणेणं च सुक्कं चम्ममंससोणियं ति ? महाउवासगो सि तुमं !
 महाभासासमिहिविदिया तए ! जेणेरिसणुणोवउचाणंपि महाणुभागाणं साहुणं कुसील ति नामं संकप्पियं ति । तओ भणियं
 नाइलेणं जहा- मा वच्छ ! तुमं एतेण परितोसमुवयासिं, जहा अहियं अलीयाचारेणं परिसुसिओ अकामनिज्जराए वि किंवि
 कम्मक्खयं भवइ, किं पुण जं बालतवेषेण, ता एते बालतवस्सिणो दट्ठवा, जओ णं किं किंवी उस्सुत्तं मग्गयातिरित्तेतेसिं पदी-

सः । अतः च सुमहः ! नतिय मम इमाशुवरि फोवि सुदुयोवि मणसावि पयोसा जेणाई एएसि दोसगाएणं करेमि, किंठु मए, ममभा वित्यगरस्त सगाते एरिसं अवधारियं जहा कुसीले अदद्वे, वारे मणियं, सुमएणा जहा-आरिसओ तुमं निपुब्दिओ गरिमा मो वि नित्यपरो जेण य सुगममेयं नागरियं ति, तओ एव मणमाणरस सारुणेणं मपियं सुखुरं सुमरस, नाइलेणं मणि-
 भा य नहा-भरसुर ! या नगिद्युक्को वित्यरस्तासायणं कुणसु, मए पुणो मणसु जहियिछयं, नाई ते किंपि पठिभणामि । तओ मणियं नाइलेणं-मएसुर
 सुमह ! इत्थं नाइअयिजजवइस्त मगमओ पयणमापरेयव, जं वेस्य कयाइ न विसंघएज्जा, नो वं वास्तवस्तीणं वेट्ठिअं, जओ वं त्रिजिदवपेलेनं नियमओ ताव कुसीले इमे वीसंति, पवज्जाए पुण गंधपि नो वीसइ एएसि, वेण पिच्छ पिच्छ तावेयस्स मादुणो विगिज्जयं सुइरणंयं वीसइ, वा एस ताव अरिगपरिआइदोसेण कुसीले, न एयं साइणं मगवया आईं, जमरिगपरिआइ-
 पाएण कीरइ, तावेत्य वीणमत्तो इंतो एत्तेरं मणसाइअवसते, जहा-जइ ममेयं सुइरणं वं विपणिरिसरिवा वीयं कृत्य पाविज्जा-
 नो एवं नित्तेइ मूओ, जहा अरिगशुभयोगोवरीयारणेण मसु परिआइवसस मगं होही । अइवा किं संजयेऽमिरओ एस सुइयं-
 तगादि मंनयोवमोगापम्योरारणेण वि मीएज्जा ? निअमओ वं विसीएण य सघाण य वीणसत्तो इमिइ पायहेइ तम्ममापरणं
 न पर्यमेइ एवयणं च मइलेइ ति । एत्तो पुण पिच्छसि सामसवसो ? एएण कइं वीए वि निअसजाए इत्थीए अंगं विट्ठं निग्घा-
 इरुण नसाओइयदिठ्ठं, वं किं तए न विण्णायं ? एस वण पिच्छसि पववविण्णोदगविम्वियाणणो ? एएण संपयं वेच लोय-
 ज्ञाप मएत्थेनं अदिअत्ताएणं कयं तए वि दिइमेयं ति । एत्तो वण पिच्छसि मंपरियकको ? एएण अजुग्गाए अरिण वडे

वचामो उगायं स्वरियं ति तथा वि हसियमिणं । एसो उ पेच्छसि ? इमेसिं जेहसेहो एसो अज्जरयणीए अणुवउत्तो पसुत्तो विज्जुक्काए
 फुसिओ न एतेणं कप्पगहणं कयं, तथा पभाए हरियतणं वासाकपंचलेण संघट्टियं, तथा बाहिरोदगस्स परिभोगं कयं, बीअ-
 कायस्सोपरेणं परिसक्किओ, अविहीए एस खारथंडिलाओ महुरं थंडिलं संकमिओ, तथा पहे पडिवग्गेणं साहुणा कम्मसयाइ-
 क्कमे इरियं पडिकमियवं । तथा चरेयवं, तथा चिट्ठेयवं, तथा सएयवं, तथा भासेयवं, जहा छक्कायमइगयाणं जीवाणं सुहुमवा-
 यरपज्जत्तापज्जत्त [गमागम] सबजीवपाणभूयसत्ताणं संघट्टणं परियावणा किलामणोद्वणं वा न भवेज्जा । ता एतेसिं पवइयाणं
 एयस्स एकमवि न इत्थ दीसइ । जं पुण सुहणंतयं पडिलेहमाणो अज्जमए एसो चोइओ जहा-एरिसं पडिलेहणं करेसि जेण
 वाउकायं फडफडस्स संघट्टेज्जा सरियं च पडिलेहणाए संतिअं कारणं ति । ता भदसुह ! एएण समं संजमट्टाणंतराणं एगमवि
 नो परिरक्खियं ता किमेस साहू भन्नेज्जा ? जस्सेरिसं पमत्तत्तणं, न एस साहू जस्सेरिसं निद्धम्मसंपलत्तणं । भदसुह ! पिच्छ
 पिच्छ सुणो इव निद्धंसो छक्कायविमद्वणो कहाभिरमे एसो । अहवा वरं सुणो जस्स णं सुहुममविनियमवयभंगं नो भविज्जा
 एसो उ नियमभंगं करेमाणो केण उवमिज्जा । ता वच्छ सुमइ भदसुह ! न एरिसकत्तवायरणाओ भवंति साहू । एतेहिं च
 कत्तवेहिं तित्यअरवयणं सरमाणो को एतेसिं वंदणगमवि करिज्जा । अन्नं च एएसिं संसग्गेणं कयाइ अम्हाणंपि चरणकरणेसु
 सिट्ठिलत्तं भवेज्जा, जेणं पुणो पुणो आहिंहेमो धोरं भवपरंपरं । तओ भणियं सुमइणा-जइ एए कुसीले तथावि मए एएहिं समं
 पवज्जा कायवा । जं पुण तुमं करेसि तमेव धम्मं नवरं को अज्ज तं समायरिउं सक्को । ता सुअसु करं मए एएहिं समं गंतवं
 जाव णं नो दूरं वयंतिमे साहुणो ति । तओ भणियं नाइलेणं-भदसुह सुमइ ! नो कल्लाणं एतेहिं समं गच्छमाणस्स तुज्जे

वि, नरं च सुखं शिष्यस्यै मजामि । एवं तेषु न केव चतुर्णुं तमेव अशुसेवय, नारं तव दुबलेण घरेमि । अह अग्रया
 अयेगोघाएहि निवारिज्जतो न ठियो, गयो सो मंदमगो सुमई गोयमा ! पहाओ य । अह अग्रया वचतेण मासपघणेण
 आगयो महारोरोवो दुबालससंनच्छरियो दुग्मिक्खो, तयो वे साहुणो वक्कास्त्रोसेण अणालोइयपरिकता परिउणोव-
 क्खाम्भस्सस्सपिसायायं वाणमंतरवेवाने नाहणणए, तयो चविउणं मेच्छजार्इए कुणिमाहारकुंरश्चवसायदोसाओ
 सणमाए पुहवीए, तयो उवह्ठिउण वईयाए वचनीसगाए सम्मचं पाविहति, तयो सम्मसलंमवाओ तइयमवे चचरो सिग्घिहिति
 एणो न सिग्घिहीओ सो पंचमगो सबवेहो, जयो नं सो एगं वमिच्छिह्ठी अमवो व । से मयवं । वेः से सुमई से यवे तयाहु अमवो ?
 गोयमा ! भवे, से ययं ! जइ नं भवे वाणं मए समाणे करिं समुप्पणे ! गोयमा ! परमाहभियासुरेसु । से मयवं ! किं
 मवे परमाहम्मियासुरेसुं समुप्पज्जइ ! गोयमा ! वे केइ घणरागदोसमोहमिच्छसोदएणं सुकरियं पि परमहिओरएसं अवय-
 क्षेणा नं दुवालस्सं च सुयनाणमप्याणीकरिय अयाणिसा य समयसक्यावं अणायारं परसिसा नं तमेव च उच्छप्पिज्जा, जहा-
 सुमइणा उच्छप्पियं—न मवति एए कुसीले, आह नं एए वि कुसीले वो इत्य जगे न कोवि सुसीको अत्यि, निच्छियं मए एए-
 हिं समं पवज्जा कायवा, तथा मारितो दुमं निम्बुद्वियो सो वि विसयरो सि, एवमुत्तारेमाणेणं से नं गोयमा ! परंतपि तव
 मण्डेमाने परमाहम्मियासुरेसु उववस्सिज्जा । से ययं ! परमाहम्मियासुरेवार्णं उवहे समाणे सुमई कां उववस्सिज्जा ! गोय-
 मा ! तेणं मंदमग्गेणं अणायारपरसुच्छप्पणं करेमाणेणं सम्मगापणासणं अमिनिदियं तक्कम्मदोसेण अणंतसंसारियणं अज्जियतो
 किंपिए अयाए तस्स साहेज्जा ? अस्स नं अयंतपुग्गालपरियेइसु वि नत्थि वचगइसंसारयो अवसाणं ति, तथा वि संसेवयो

सुणसु-गोयमा ! इणमेव जंबुद्वीवं परिखिविज्जणं विण जे एस लवणजलही, एयस्स णं जं यामं सिंधुमहानईपविद्धा तप्प-
 एसाओ दाहिणेणं दिसाभागेणं पणपण्णाए जोयणेसुं वेडयाए मज्झंतरं अत्थि पडिसंतावदायं नाम अद्धतेरसजोयणपमाणं
 हत्थिकुंभागारं थलं । तस्स य लवणजलोवरेणं अद्दुद्धजोयणाणि उस्सेहो । तर्हि च णं अच्चंनघोरतिभिसंघयाराओ घडिया-
 लगसंठाणाओ सीयालीसं गुहाओ, तासुं चणं जुगं जुग निरत्तरे जलयारिणो मणुया परिचसंति । ते य वज्जरिसहनारायसंघयणे
 महावलपरक्कमे अद्धतेरसरयणी पमाणेणं संखिज्जवासाऊ महुमज्जमंसप्पिए सहावओ इत्थिलोले परमदुवन्नमुडमालअणिद्धखरफ-
 हसियतणू मायंगवइकयसुहे सीहघोरदिट्ठी कयंतभीसणे अदावियपिट्ठी असणिवनिद्धुरपहारी दप्पुद्धरे य भवंति । तेसिं जाओ
 अंतरंडगोलियाओ ताओ गहाय चमरीणं संतिएहिं सेअपुच्छवालेहिं गुंयिज्जणं जे केइ उभयकन्नेसु निवंधिज्जणं महग्घुत्तमजच्च-
 रयणत्थी सागरमणुपविसिज्जा । से णं जलहतियमहिसगाहमगरमहामच्छंतंतुसुंमारपभिइएहिं दुट्टसावएहिं अमेसिए चैव
 सवंपि सागरजलं आर्हिंडिज्जण जहिच्छाए जच्चरयणसंगहं करिय अहयसरीरे आगच्छिज्जा । ताणं च अंतरंडगोलियाणं संवंधेणं
 ते वरागा गोयमा ! अणोवमंसुघोरदारुणं दुक्खं पुवज्जियरुहकम्मवसगा अणुहवंति । से भयवं ! केणं अट्टेणं ? गोयमा ! तेसिं
 जीवमाणणं को समत्थो ताओ गोलियाओ गहेजं, जे जया उण ते यिपंपति, तया बहुविहाहिं नियंतणाहिं महया साहसेणं संन-
 ड्वद्धकरवालकुंतचक्काइपरणाडोवेहिं बहुसुरधीरपुरिसेहिं बुद्धिपओगेणं सजीवियडोलाए यिपंपति । तेसिं च यिप्पमा-
 णाणं जाई सारीमाणसाई दुक्खाई भवंति, ताई सव्वेसु नारयदुक्खेसु जइ परं उवमेज्जा । से भयवं ! को उण ताओ अंतरंडगो-
 लियाओ गिण्हिज्जा ? गोयमा ! तत्थेव लवणसमुदे अत्थि रयणद्वीवं नाम अंतरद्वीवं, तस्सेव पडिसंतावदायगाओ यलाओ

पृथगीसाए नौपञ्चसर्पि, वशिषासिणो मञ्जुया संति । मयर्षे ! क्यरेण पञ्जोगेण ! स्वियस मावसिद्धपुत्रपुरिससिद्धेर्णं च
 विहाजेर्णं । से मयर्षे ! क्यरे लण से पुत्रपुरिससिद्धिबिही तेसि पि ! गोयमा ! सहीयं रयणवीये अत्यि वीसे पर्यणवीसे अहा-
 रस इस अह सच पञ्चपमाणार्ं पट्टसंठाणार्ं परवरसिळासंस्तुवाइ, ताई च विहाजेर्णं, ते रयणदीषनिवासिणो मञ्जुया पुष-
 सिद्धलिचसहाबसिद्धेर्णं वेव जोगेर्णं पभूयपच्छियामहूए अर्म्मंतरळो अर्म्मंतलेववाई काऊण, तमो तेसि पक्कर्मसत्वंदाणि बहूणि
 जअमहुमअर्भङ्गाणि पक्सिर्बन्ति । तमो पयाई करियसुख्यवीहमरुमकडेहिं आकहिषाणं सुस्तायपोराणमज्जमच्छिमा महु-
 र्म्मसपडिपुजे वहुए छाउये गहाय पडिस्संठावदायमषष्ठमगच्छंति । जाव णं तत्याणए समाणे ते गुहावासिणो मञ्जुया पि-
 च्छंति, ताप णं तेसि रयणदीषगनिवासिमपुयाणं वहाय पडिष्वावन्ति । तवा ते तेसि महुपडिपुजे छाउगे पडिच्छिऊणं
 अन्भत्वपञ्जोगेर्णं ते कट्टमाणं जपअपरसेर्णं इतं सेविकज्ज रयण्वीवामिद्वरे वरन्ति । इयरे यत्तं महुमज्जंमसमासाइय पुणो सुइयरे
 तेसि पिट्ठीए पारन्ति । ताई गोयमा ! जाव णं अवासमे मरन्ति, ताव णं सुस्ताववहुगंपववसंसक्कारियपोराणमज्जलाङ्ग
 पट्टणुण पुणो वि जयअपरसेर्णेज रयणदीषणुणो वरन्ति, इयरे यत्तं सुस्ताववहुगंपववसंसक्कारियपोराणमज्जंमसमासाइय पुणो
 सुइयरे तेसि पिट्ठीए पारन्ति, पुणो वि तेसि महुपडिपुजे छाउगेर्णं इवन्ति, एवं ते गोयमा ! महुमज्जंमसमासाइय पुणो
 जयति जाव णं ते यट्टसंठाणे परसिळासंस्तुवतो जाव णं तावाये भुभागे संकुसंति, ताव णं जमेवासं वहरसिळासंस्तुव
 नीमापमाणपुरिससुहागारं विहादिये चिद्ध, इत्येव जाई महुमज्जंमसपडिपुजेर्णं सव्ववरियाई सेसाई साउगाई ताई तेसि पि
 च्छमाणानं तस्य महुणं निजमित्तएव वरन्ति । इयरे अ मज्जणपुणोऊए जाव णं तस्य पडिच्छिणि जाव णं पडिच्छिणा । ३३३

पुष्युक्ते पक्कमंसखंडे जे अ ते महुमज्जपडिपुत्ते भंडगे, जं च महुए चैव आलित्तं सबं तं सिलासंपुडं पिकखंति, ताव णं
 तेसिं महंतं परिओसं महंतं तुट्ठि महंतं पमोयं भवइ, एवं तेसिं महुमज्जपक्कमंसं परिओजेमाणणं जाव णं गच्छंति सत्तट्ठदस-
 पंच वा दिणाणि, ताव णं ते रयणदीवनिवासी मणुया एगे सन्नद्धवद्धसाउहकरणा तं वइरसिलं वेहिज्जण सत्तट्ठपंतीहिं अ-
 च्छंति । अन्ने तं घरइसिलासंपुडं मज्झट्टियाणं ताणं जलमाणुसाणं एगट्ठं मिलंति । तंमि य मेलिज्जमाणे गोयमा ! जइ णं
 कहवि तुडिदिभागाओ तेसिं एकस्स दुण्हंपि वा निप्फेडं भविज्जा । तओ तेसिं रयणदीवनिवासिमणुयाणं सविडविपासाय-
 मंदिरे स चउपयाणं तक्खणा चैव तेसिं हत्थाणं संहारकालं भवेज्जा । एवं तु गोयमा ! तेसिं तेण वज्जसिलाघरइसंपुडेणं
 मिलियाणंपि तहियं चैव जाव णं सबद्विए दलिज्जणं न संपीसिए सुक्खुमालिया य ताव णं तेसिं नो पाणाइकमं भविज्जा ।
 तेउ अट्ठीवइरमिव दुदले तेसिं तु तत्थ य वइरसिलासंपुडं कण्हगोणेगेहिं आउत्तमादरेणं अरहद्वघरइखरसन्धिगचक्कमिव
 परिमंडलं भमाडिय ताव णं खेडंति जाव णं संवच्छरं, ताहे तं तारिसं अचंतघोरदारुणं सारीरमाणसं महादुक्खसन्नि-
 वायं समणुभवेमाणणं पाणाइकमं भवइ तहावि ते तेसिं अट्ठिओ नो फुडंति नो दोफले भवति नो संदलिज्जति, नो
 पहिरिसंति, नवरं जाई काई विसंधिसंधाणवंधणाइं ताई सवाइं विच्छुडेत्ता विजज्जरीभवंति, तओ णं इय उवलघरइस्सेव परि-
 स्सडियं चुन्नमिव किचि अंगुलाइयं अट्ठिखंडं दट्ठुणं ते रयणदीवगे परिओसमुबहंति । सिलासंपुडाइं उद्विहाडिज्जण ताओ
 अंतरंडगोलियाओ गहाय जे तत्थ तुच्छविहवे ते पभूयदब्बसंधाएणं विक्किणंति । एएणं विहाणेणं गोयमा ते रयणदीवनि-
 वासिणी मणुया ताओ अंतरंडगोलियाओ गिण्हंति । से भयवं ! कइं ते वराए तं तारिसं अचंतं घोरदारुणं सुटुस्सहं दु-

बरतनियरं विसहस्राने निराहारपाणने संबच्छरं जाष पाण्येवि वारयति ? गोयमा ! सकयकम्माणुमाषामो, क्षेपं तु ममभ्याक-
 रणहृदिवरणाववसेयम् । से भयवै । तयो म्प सपान्ये से सुमई षीषे कइ तववार्यं लमेञ्जा ! गोयमा ! तत्येव पदिसंतावदाय-
 गयसे तेनेव कमेणं सचमपंतरे तयो वि दुट्टसाले ? तयो वि कण्ठे २ तयो वि वाणमंतरे ? तयो वि सिंबचाए वणस्तइए
 ४ तयो वि मणुएसु इत्थिताए ५ तयो वि छट्ठीए ६ तयो वि मणुयथाए छट्ठी ७ तयो वि महाकाए जूहादिपई गए ८ तयो
 वि मरिज्ज मेहुणासचे अणसंपणफ्फाए ९ तयो वि अणतकालाओ मणुएसु संजाए महानेपिची १० तयो वि सत्तमाए ११
 तयो वि महायच्छे चरमोयहिम्मि १२ तयो सचमाए १३ तयो वि गोले १४ तयो मणुए १५ तयो विदविकोइल्लियं १६
 २२ तयो वि किम्भी २३ तयो वदुरे २४ तयो वेत्तकाए २५ तयो वि कुंणू २६ तयो वि सचपीए २० तयो रासहे २१ तयो वि साने
 तयो वि चोदहिगं २९ तयो वि वणफ्फां ३० तयो अणतकालाओ मणुएसु इत्थीरयणं ३१ तयो वि छट्ठीए ३२ तयो वि
 फरेणू ३३ तयो वेत्तामंठियनामपट्टणं तत्थोयग्घायगेहाससे लियसेण वणस्तइं ३४ तयो वि मणुएसु सुज्जित्थी ३५ तयो वि
 वि मणुयथाए पंदने ३६ तयो वि मणूयसेण दुगाए ३७ तयोवि दमए ३८ तयो वि पुढवावीसु भवकायविइए पत्थेयं ३९ तयो वि
 नि मणुए ४० तयो वासतवस्सी ४१ तयो वाणमंतरे ४२ तयोवि पुरोहिणं ४३ तयो वि सचमाए ४४ तयो वि मण्ठे ४५
 तयो वि सचमाए ४६ तयो वि गोले ४७ तयो वि मणुए महासम्मविद्धी अनिरए षक्करे ४८ तयो पढमाए ४९ तयो वि
 इत्थे ५० तयो वि सपणे अणगारे ५१ तयो वि अणुचरुत्तरे ५२ तयो वि षक्करे महासंपपणी मणिव्वाणं मिदिक्क-

कामभोगे जहोवइहं संपुत्रं संजमं काऊण गोयमा ! से णं सुमइ जीवो परिनिव्वुडिज्जा । तहा य-जे भिक्खू वा भिक्खुणी वा
 सङ्घो वा सङ्घो वा परपासंडीणं पसंसं करिज्जा, जे आ वि णं निन्हगाणं पसंसं करिज्जा, जे णं निन्हगाणं अणुक्कलं भासि-
 ज्जा, जे णं निन्हगाणं आययणं पवेसिज्जा, जे णं निन्हगाणं गंयसत्थपयक्खरं वा परुविज्जा, जे णं निन्हगाणं संतीए का-
 यकिलेसाइए तवे वा संजमे वा नाणे वा विन्नाणे वा सूए वा पंडिच्चे वा अभिमुहसुद्धपरिसामज्झगए सिलहेज्जा, से वि य
 णं परमाहम्मिएसुं उवइज्जेज्जा जहा सुमइ, इत्यादिभावना श्रीमहानिशीथचतुर्थीध्ययनादेवावसेया । से भयवं ! सो उण
 नाइलसङ्घो कहिं समुपपन्नो ? गोयमा ! सिद्धीए । से भयवं ! कहं ? गो० ! तेण महाभागेण तेसिं कुसीलाणं नियहिज्जण तीए
 वेव बहुसावयनरुसंडसकुलाए घोरकंतराए अडवीए सवपावकालिमलक्कलंविप्पमुक्कं तित्थयरवयणं परमहिंयं सुदुच्छहं भव-
 सप्पसु वि इति कलिज्जण अचंतविमुद्धासएण फासुहेसंमि निप्पडिकम्मं निरायारं पडिवन्नं पायवोवगममणसणं ति, अन्नया
 तेणेव पप्से णं विहरमाणो समागओ तित्थयो अरिट्ठनेमी (ग्रं २०००) तस्स य अणुगहट्टाए, तेण य अचलिअसत्तो भ-
 वसत्तो त्ति काऊण, उच्चमइसाहणी कया साइसया देसणा तमायन्नमाणो सजलजलहरनिनायदेवदुंडुहीनिग्घोसं तित्थयरभा-
 रइं सुहइवसायपरो आरुढो खवगसेणीए अपुवकरणेणं अंतगडकेवली जाओ, एएण अट्टेणं एवं बुच्चइ जहा णं गोयमा !
 सिद्धए । तेणं गोयमा कुसीलसंसंगीए विप्पहियाए एवइयं अंतरं भवति इति सुमतिसम्बन्ध इति । विषमाक्षरेति गाथाछ-
 न्दः ॥ ४९ ॥ अथ गच्छस्यागच्छत्वं स्यात् तथाह-

पजलंति जत्थ धगधग-धगस्स गुरुणा वि चोइए सीसा ।

रागदासेण विश्रणु-सपण त गोयस ! न गच्छ ॥ ५० ॥

व्याख्या-प्रबलन्ति भक्तिम् यत्र गच्छे 'परागधगस्त' चि अनुकरणशब्दोऽयं पगदगिति-यगपगायमान यया स्या-
पयेत्ययः, प्राकृतस्वास्वीं प्रयोगः, दुरुणा-भाषार्येणापिष्वद्यादुपाध्यायादिनाऽपि 'चोए' चि भवाह्वामयुक्तेतदित्यादिना
इयं निरन्तरादिदुःसहदुःससन्तापव्यापकलीकृतान्तःकरणाः मत्रक्योररीकृता मयेत्यादि पभाषापकरणेन चेत्यर्थः, अपि-
इन्दः चक्षुर्दार्ढ्यं, यथा रागद्रेपेण किम्भूतेन ! 'विश्रुसपण' चि विगतोऽनुश्रय -पभाषापो यत्र तद्व व्यनुश्रयं तेन पथा-
घापरक्षितेनेत्यर्थः, हे गौत्रम ! स गच्छो न मयवीति । गायाछन्द ॥ ५० ॥ अय गच्छे वसतां बह्वी निर्जरा स्यादित्यार-
गच्छो महाणुभावो, तस्य वसंताण निज्वरा विडला । सारणवारणचोअण-साईहि न दोसपडिचत्ती ५१

व्याख्या-यच्छा-सुषिरित्तुनिवृत्तकपः महाननुभावः-प्रभावो यस्यासौ महाणुभावः, 'वत्य' चि तत्र गच्छ वसतां-चासं
इवतां निर्ज्वरा-कर्मफलरूपा मयवीति श्रेय, किम्भूता विपुला-महती इति इत्यार-यवस्तत्र वसतां स्मारणानारणाचोदना-
विधिः मोऽच्छासपिच्छः न दोषमतिपदिः-न दोषायातिर्भवति । तत्र विस्तृते षषचित्कर्षव्ये भवतेद न कृतमिति रमारणा,
अक्षयन्मानां निषेवो-वारणा, संयमयोगेषु स्तस्त्रिस्त्रस्यापुक्तमवज्ञाहृदां विधातुमित्यादिस्वरमयुरष्वने मेरणं चोदना,
आदिशब्दात्पयैव पुनः पुनः मेरणरूपा मतिचोदनेति । गायाछन्द ॥ ५१ ॥ पूर्वं गच्छे वसतां बह्वी निर्ज्वरा दोषामतिपत्ति-

गुरुणो छंदगुवती, सुविणीए जिअपरीसहे धीरे । नवि थद्धे नवि लुद्धे, नवि गाराविए विगहसीले
 ॥ ५२ ॥ खंते दंते गुत्ते, सुत्ते वेरगमगमछीणे । दसविहसामायारी, आवस्सगसंजमुज्जुत्ते ॥ ५३ ॥
 खरफरुसककसाए, अणिहुहुडाइ निहुरगिराए । निब्भच्छणनिद्धाडण-माईहि न जे पउस्संति ॥ ५४ ॥
 जे अ न अकित्तिजणए, नाजसजणए नकज्जकारी अ । न पवयणुड्डाहकरे, कंठगयपाणसेसेवि ॥ ५५ ॥

आसां व्याख्या—गुरो'छन्दानुवर्त्तिनः—गुरोरभिप्रायानुयायिनः सुविनीताः—शोभनत्रिनययुक्ताः जिताः—पराजिताः
 परीषदाः शीतोष्णरूपाः यैस्ते जितपरीषदाः । यदुक्तमाचारान्निर्द्युक्तौ—“ इत्थीसक्कारपरीसहा य दो भावसीयला एए ।
 सेसा वीसं उण्हा, परीसहा होंति णायवा ॥ ? ॥ जे तिद्वपरीणामा, परीसहा ते भवंति उण्हाओ । जे मंदपरीणामा, परीसहा
 ते भवे सीया ॥ २ ॥ ” धिया राजन्त इति धीराः, नापि स्तब्धा—नैवाहंकारपराः, नापि लुब्धा—नैवाहारोपधिपात्रादिषु
 लोलुपाः, नापि गौरविला—नैव ऋद्धि ? रस २ सात ३ गौरव—त्रिकान्विताः, नापि विकथाशीला—नैव विरुद्धकथाकथनस्वभावाः ।
 क्षान्ताः—क्षमायुक्ताः स्फुन्दकाचार्यशिष्यवत्, दान्ताः—दमितेन्द्रिया धन्यानागारवत्, गुप्ता—गुप्तेन्द्रियाः ज्ञातार्थमकथाज्ञोक्तकूर्मवत्,
 मुक्ताः—निर्लोभनायुक्ता जम्बूस्वामिवज्रस्वाभ्यादिवत्, वैराग्यमार्गमालीना—वैराग्यपथमाश्रिता गजसुकुमालातिमुक्तकुमा-
 रादिवत्, दशविधसामाचार्युद्यतास्तत्र श्रीउत्तराध्ययनोक्ता दशविधसामाचारी चैयम् “ आवस्सिया नामं पढमा ?, विइया
 होइ निसीहिया २ । आपुच्छणा य तइया ३, चउत्थी पडिपुच्छणा ४ ॥ ? ॥ छंदणा पंचमा होइ ५, इच्छाकारो य

छट्था ६ । सत्त्वो विच्छकारो य ७, त्रकारो य अट्टमो ८ ॥ २ ॥ अष्टमहाणं च नवमा ९, दसमा त्वर्तपया १० ।
 एसा दर्मगा साहजं, सामाचारी पवेन्द्रिया ॥ ३ ॥ गमने आवरिसर्प कुञ्जा १, ठाणे कुञ्जा निसीहियं २ । आयुच्छणा
 मयंकरणे ३, परकरणे पट्टिपुच्छणा ४ ॥ ४ ॥ पंढ्रणा दव्वजाएणं ५, इच्छाकारो य सारणे ६ । विच्छाकारो य विदाए
 ७, त्रकारो परिस्सुए ८ ॥ ५ ॥ अष्टमहाणं एरुपूया ९, अरुणे त्वर्तपया १० । एवं दुपंषत्संजुणा, सामायारी
 स्थाने-उपाश्रये प्रविशन् इति शेष, नैपेयिकी कुर्यात्, तत्र निषेधा-मयादेस्य आत्मनो व्यावर्त्तने तत्र भवा नैपेयिकी १,
 आमच्छना-इदमई कुर्यां न वा इत्यैवरूपा स्वयमिति-आत्मन करणे कस्यचित्कार्यस्य स्वयंकरणं तस्मिन् ३, अन्यस्य कार्यविधाने
 प्रतिमच्छना-गुरुनियोगऽपि पुनः प्रवृत्तिकाले गुरोः मच्छना प्रतिमच्छना स हि कार्यान्तरमप्याविसेत् सिद्धं वा तदन्यतर
 स्वादिनि ४ ॥ ६ ॥ छं द्रव्यज्ञानेन-द्रव्यविशेषेण पूर्ववृत्तेन छन्दना-नियमना ५, इच्छा-स्वाभिप्राय तथा करणं-तत्कार्य
 निर्वचनं इच्छाकार सारणे इति-मीचित्सेनात्मन परस्य वा कृत्यं प्रति प्रवर्त्तने, तत्रात्मसारणे यथेच्छाकारेण युष्मद्विकीर्षितं
 कार्यंमिदमई कुरोमीति, अन्यसारणे च मम पात्रसेपनादि इच्छाकारेण कुर्वेति ६, मिथ्याकार-आत्मनो निन्दायाम् वितथा-
 परणे विगिदं मिथ्या मया कृतमिति ७, तथाकार-इदमित्यभेदस्युपगमः प्रतिभुते-प्रतिभूते-मविश्रब्धे प्रावनादीनां गुरोः पार्यात् ८
 ॥ ५ ॥ अ० माभिमृष्यन्तोस्थानं-वृषमनमभ्युत्थानं तच्च गुरुजायां सा च गौरवार्थिणां आचार्यगणनालादीनां यथोचि
 गारासदिगण्यादन्य ९ 'मच्छन्ने' पि आसन्ने ण्कमादाचार्यान्तरदिपाश्वरिपरपाने वय-सापीत्येव सम्पारण-गणक-

इयन्तं कालं भवदन्तिके आसितव्यमित्येवंरूपा एवं द्विपञ्चकसंयुक्ता-दश संख्या युक्ता सामाचारी प्रवेदिता-कथिता । १०
 ॥ ६ ॥ तथा अन्या पंचवस्तुकप्रवचनसारोद्गाराद्युक्ता दशविधमामाचारी यथा-“ पडिलेहणा ? पमज्जण २-भिक्खि ३
 रिया ४ लोय ५ भुंजणा ६ चैव । पत्तगधुवण ७ वियारा ८, थंडिल ९ आवस्सयार्इया १० ॥ १ ॥ ” तत्र प्रत्युपेक्षणा उपपत्तेः १,
 प्रमार्जना वसतेः २, शिक्षा-विधिना पिंडानयनं ३, इर्या-तत्सूत्रोच्चारणपुरस्सरं कायोत्सर्गः ४, आलोचनं-पिंडादिनिवेदनं ५,
 भोजनं चैवेति-प्रतीतं ६, पात्रकथावनं-अलाब्वादिप्रक्षालनं ७, विचारो-वह्निभूमिगमनं ८, स्थंडिलं-परानुपरोधिप्राप्त्युक्तो भूभागः
 ९, आवश्यकं-प्रतिक्रमणं १०, आदिशब्दात् कालग्रहणादिपरिग्रह इति सङ्क्षेपार्थः विस्तरार्थस्त्वस्याः सामाचार्याः पञ्चवस्तुक-
 गतप्रतिदिनक्रियाभिधद्वितीयद्वारादवसेयः, तथा अवश्यं कर्तव्यभावश्यकम्, अथवा गुणानां आ-समन्ताद्दृश्यमात्मानं करोती-
 त्यावश्यकम्, अथवा गुणशून्यमात्मानं आ समन्तात् वासयति गुणैरित्यावासकम्, तत्र उद्युक्ता-उद्यताः, अत्रावश्यकस्वरूपं
 किञ्चित् श्रीअनुयोगद्वारसूत्रोक्तं यथा-“ से किं तं आवस्सयं ? आवस्सयं चउच्चिहं पं० तं० नामावस्सयं ? ठवणावस्सयं
 २ दव्वावस्सयं ३ भावावस्सयं ४ । से किं तं नामावस्सयं ? नामावस्सयं जस्स णं जीवस्स वा अजीवस्स वा जीवाणं वा
 अजीवाणं वा तदुभयस्स वा तदुभयाणं वा-आवस्सए त्ति नामं कज्जइ से तं नामावस्सयं ? । से किं तं ठवणावस्सयं ?
 ठवणावस्सयं जणं कट्टकम्मे वा ? चित्तकम्मे वा ३ पोत्थकम्मे वा ४ गंथिमे वा ५ वेडिमे वा ६ पूरिमे
 वा ७ संघाइमे वा ८ अक्खे वा ९ वराडए वा ? १० एणो वा अणेणो वा सव्भावठवणा वा असव्भावठवणा वा आवस्सए
 त्ति ठवणा ठव्विज्जइ से तं ठवणावस्सयं । ” काष्ठकर्ममिद्विष्वावश्यकक्रियां कुर्वन्तो यत्स्थापनारूपाः साध्यादयः स्थाप्यन्ते तत्स्थाप-

नाचभ्यक्रमिति । ' कटुकम्मे ' पि वत्र क्रियते इति कर्म्यं काष्ठे कर्म्यं काष्ठनिष्कृष्टिरूपकमित्यर्थः १, चित्रकर्म्यं-चित्र-
नित्खितरूपकं २, पोषं-वृद्धमित्यर्थः, वत्र कर्म्यं वत्पल्लवनिष्यञ्जे हीतछिद्यारूपमित्यर्थः, अथवा पोत्यं-पुस्तकं ३, लेप्यरूपकं ४,
ग्रथिभं कौशुडारविद्ययाद् ग्रन्थिसमुदायनिष्पादितरूपकं ५, वे० पुण्यवेष्टनक्रमेण निष्यञ्जरूपकं एकं दृष्यादीनि वा वद्व्याणि वेष्टयन्
कर्मिदूषकमुत्थापयति षट्श्लोमं ६, पूरितं-मरितं पिचलादिमयप्रतिमावत् ७, सङ्कतिभं-ब्रह्मादित्त्वण्डसङ्कलनित्यभ कङ्कुक्रवत् ८,
भस्म-चदनका ९, बराटकः-कपर्दकः १०, अथ वाचनान्तरे अन्यान्यपि तन्वकर्मविपदानि हृष्यन्ते, एतेषु काष्ठकर्मविप्रा-
वश्यकर्मिणां कुर्वन्त एकादिसाध्यादयः सन्नाभस्यापनया असन्नाभस्यापनया वा स्याप्यमानाः स्वापनाप्रत्यकं, वत्र काष्ठकर्मवि-
प्राकाररथी सन्नाभस्यापना साध्यापाकारस्य वत्र सन्नाभवात् । असाधिपुत्वनाकाररथी असन्नाभस्यापना साध्यापाकारस्य सन्ना-
सन्नाभवात् । " नाम ठवणार्थं को पद्विसेतो ? नामे आषकृष्टियं ठवणा इत्तरिया वा होजा आषकृष्टिया वा हवेजा से तं ठवणा-
वस्तयं ० । से किं व द्वावस्तय ? द्वावस्तयं दुषिई पै० त० आगमयो थ ? नोआगमयो थ २ । " आगमव आगममा-
श्रित्य ? । " स किं तं आगमयो द्वावस्तयं ? २ जस्त न आवस्तए सि पय सिबिस्यथं ठियं मियं परिसियं नामसये
घोस्तयं अहीजवन्तं अणबस्तरं अवाइदस्तरं अकस्त्रियं अमिळियं अक्वामेसियं पबिपुण्यं पबिपुण्यपोसं कंडोद्विपिप-
मुकं पुस्तायणीवगप, से नं तस्य वायणाए पुच्छणाए परियदृणाए पम्मकहाए नो अजुपेहाए, कम्हा ? अजुपयोगो
द्वमितिक्कट्ट । येगपस्त नं पगो अशुपठतो आगमयो एणं द्वावस्तयं, द्वाणि अशुपठवा आगमयो द्वाणि प्वावस्तयं,
निति अजुपठणा आगमयो मिति द्वावस्तयं, एते आषकृष्टिया अजुपठणा आगमयो वापदयाई द्वावस्तयं १ । एते-

मेव आगमओ व्यवहारस्स वि २ । संगहस्स णं एगो वा अपणेगो वा अनुवउत्तो वा अनुवउत्ता वा आगमओ द्वावस्सयं
 वा द्वावस्सयाणि वा से एगे द्वावस्सए ३ । उज्जुसुयस्स एगो अनुवउत्तो आगमओ एगं द्वावस्सयं पुहत्तं नेच्छइ ४ ।
 तिण्हं सहनयाणं जाणए अनुवउत्ते अवत्थु, कम्हा ? जइ जाणए अनुवउत्ते ण भवइ जइ अनुवउत्ते जाणए ण भवइ, तम्हा
 नत्थि आगमओ द्वावस्सयं, से तं आगमओ द्वावस्सयं ७ । ” सूत्रादित आरभ्य पठनक्रियया यदन्तं नीतं तत् शिक्षितं,
 तदेवाविस्मरणतश्चेतसि स्थितत्वात् स्थितं, परावर्त्तनं कुर्वतः परेण वा क्वचित्पृष्टस्य यच्छीघ्रमागच्छति तज्जितं, विज्ञातश्चोक्त-
 पदवर्णादिसङ्ख्यं मितं, परिसमन्तात् सर्वप्रकारैर्जितं परिजितं-परावर्त्तनं कुर्वतो यत् क्रमेणोत्क्रमेण वा समागच्छति, नाग-
 अभिधानं तेन समं नामसमं यथा स्वनाम कस्यचिच्छिक्षितं स्थितं जितं मितं परिजितं भवति तथैतदपीत्यर्थः, यथा गुरुणा
 अभिहिता घोषास्तथा शिष्योऽपि यत्र शिक्षते तद् घोषसमं एकद्वयादिभिरक्षरैर्हीनं हीनाक्षरं न तथा अहीनाक्षरं, एकादि-
 भिरक्षरैरधिकमत्यक्षरं न तथा अनन्यक्षरं, विपर्यस्तरत्नमालागतरत्नानीव व्याविद्धानि-विपर्यस्तानि अक्षराणि यत्र तद्व्या-
 विद्धानि न तथाऽव्याविद्धानि, उपलशकलाद्याकुलभूभागे लाङ्गलमिव स्खलति यत् नत्स्खलितं न तथा अस्खलितं, परा-
 वर्त्तमानस्य यत्र पदादिविच्छेदो न प्रतीयते तन्मिलितं न तथा अमिलितं, अस्थानविरतिकं व्यत्याम्नेदितं न तथाऽव्यत्या-
 म्नेदितं, सूत्रतो विन्दुमात्रादिभिरन्यूनमर्थतस्त्वध्याहाराकाङ्क्षादिरहितं प्रतिपूर्णं, उदात्तादिघोषैरविकलं प्रतिपूर्णवोपं, क-
 ष्ठीष्ठविममुक्तं बालमूकभाषितवद्यदव्यक्तं न भवति, गुरुपदत्तया वाचनया उपगतं प्राप्तं गुरुवाचनोपगतं न तु कर्णायाटकेन
 शिक्षितं न वा पुस्तकात्स्वयमेवाधीतमिति । ‘ से णं ’ नि यस्यावश्यकशास्त्रं शिक्षितादिगुणोपेतं भवति स जन्दुस्सत्तद्व्यक्त-

श्राले वाचनया मरुचनया परावर्चनया चर्मकयया पर्यमानोऽपि अनुपपुक्तत्वादागमवो द्रव्यावश्यकं ' नो अणु ' अनुमेसया-
 ग्रन्यायामुचिन्वनरूपया तत्र चर्ममानो न द्रव्यावश्यकं अनुमेसया उपयोगमन्तरेणाभावात्, ' अवत्पु ' चि न सम्भवति ।
 " से किं नोभागमभो दद्यावस्तस्य ? नोभागमभो दद्यावस्तस्य विविहं ५० तं० भागसरीरदद्यावस्तस्य ? भवियसरीरदद्यावस्तस्य
 २ भागसरीरभवियसरीरवहिरितं दद्यावस्तस्य ३ । से किं स भागसरीरदद्यावस्तस्य ? भागसरीरदद्यावस्तस्य आनस्तए चि पय-
 स्यारिगारभागस्त न सरोत्ये पवगयतुयचाभियचत्वेहं जीवविपनहं सिद्धान्तं वा सयारगयं वा निसीरियागयं वा सि
 द्विसिक्तापलायं वा पासिषा णे कोरु वपञ्जा-अहो णे इमेण सरीरसमुस्तपुणं मिणोवह्णेण भाषेणं आवस्तए चि पर्यं आय
 विर्यं पयविष्यं पकविष्यं विसियं निर्दसियं उवदंसियं, जहा को दिट्ठो ! अयं महुकुमे आसि अय धयकुमे आसि, से तं जा-
 गगसरीरदद्यावस्तस्य " आवश्यकत्वात्कारार्थाधिकारद्वन्द्वीरं द्रव्यावश्यकं भवति, व्यपगतच्युतव्यावितत्यक्तवेहं, व्यपगतं-अचै
 तन्यसप्तमं पर्यायान्तरं प्राप्तं, च्युत-चच्छासनिःशासपरिश्रष्टं, व्यावितं-बलीपसा आयुःक्षयेण परिश्रितं, त्यक्तो देह-
 आहारपरिणामिनितोपचयो पन तव् त्यक्तवेहं, ' जीववि० ' जीवरहितं, शून्या-मरुती सर्वाङ्गवमाणा हां गतं सुव्यागतं, से
 स्यारो-छत्रुकोऽर्द्धतुवीयरस्वयानस्तं गतं, नैवेद्यही-द्वेषपरिस्थायनभूमिस्तत्र गतं, यत्र साधवस्वपापरिकम्मितद्वरीराः स्वयमेव
 गत्वा मरुपक्रियापनन्दने मक्षिपसपूर्वाः प्रतिपद्यन्ते मतिवत्स्यन्ते च वरिसिद्धिद्विस्तावच्छुष्यते तत्र गतं, अहोचन्द्रो शून्यवि-
 सययाम् बलेषु वर्तते स येह विष्यपि घट्ये, तथा हि-अनिस्यं चरीरमिति शैत्ये, आकषपके ज्ञावमिति विस्यये, अन्त्यं पार्थस्य-
 तथाप्यत्रपमाणस्यामन्त्रणे, अमेन त्ररीर्येण पुद्गलच्छद्धान्तावत्वात् समुच्छपस्तेन किनोपदिष्टेन-नीर्वैकृताभिव्यक्तेन माषेण-कर्मवि-

ज्ञरणाभिप्रायेण आवश्यकतदाभिधेयं शास्त्रं, आघ० गुरोः सकाशादाद्यहीतम्, पन्न० सामान्यतो विनयेभ्यः कथितम्, प६० तेभ्य
 एव सूत्रार्थकथनतः, 'दंसिअं' प्रत्युपेक्षणादिक्रियादर्शनतः, इय क्रिया एभिरक्षरैरत्रोपात्ता इत्थं च क्रियते इत्येवं विनयेभ्यः प्रक-
 रितमिति भावः, निदं० कथञ्चिद्वृत्तः परयाऽनुकम्पया निश्चयेन पुनः पुनः दर्शितं, उदं० सकलनययुक्तिभिः, अत्रातीतपर्या-
 यानुवृत्त्यभ्युपगमपरनयाऽनुवृत्त्याऽतीतमावश्यककारणत्वपर्यायिमपेक्ष्य द्रव्यावश्यकप गत्यादिगतं तच्छरीरं स्यात् । यद्यत्रार्थ
 कश्चिद् दृष्टान्तः स्यादिति विकल्प्य पृच्छति-यथा कोऽत्र दृष्टान्तः? इति पृष्टे सत्याह-यथा अयं मधुकुम्भ आसीदित्यादि, एत-
 दुक्तं भवति-यथा मधुनि दृते वा प्रक्षिप्यापनीते तदाधारपर्यायेऽतिक्रान्तेऽप्ययं मधुकुम्भोऽयं च दृत्तकुम्भ इति व्यपदेशो लोके
 प्रवर्तते, तथाऽऽवश्यककारणत्वपर्यायेऽतिक्रान्तेऽप्यतीतपर्यायानुवृत्त्या द्रव्यावश्यकमिदमुच्यते इति भावः । " से किं तं भ-
 वियसरीरदवावस्सयं? २ जे जीवे जोणीजम्मणनिकव्वंते इमेणं च आत्तएणं सरीरसमुस्सएणं जिणोवइडेणं भावेणं आवस्स-
 ए चि पयं सेय काले सिक्खिस्सइ न ताव सिक्खइ, जहा को दिड्ढंतो? अयं वयकुंभे भविस्सइ अयं महुकुंभे भविस्सइ, से ते
 भवियसरीरदवावस्सयं २ । से किं तं जाणसरीरभवियसरीरवइरित्तं दवावस्सयं? २ तिचिइं पं० तं० लोइयं? कुप्पावय-
 णिणं २ लोउत्तरियं ३ । से किं त लोइयं दवावस्सयं? २ जे इमे राईसरतलवरमांडं वियकोडं वियइअभसेट्टिसेणावइसत्ययाह-
 णभिइओ कळं पाउपभायाए रयणीए सुविमलाए फुल्लुप्पलकमलकोमल्लिम्लियंमि अहंपडुरे पहाए रत्तासो गप्पगासकिं-
 सुयसुयसुहगुंज्जरागसरिसे कमलागरनल्लिणिसंढवोहए उट्टियंमि खरे सहस्सरस्सिमि दिणयरे तेयसा जलते सुहथोयणदंतपक्खा-
 लणफणिहसिद्धत्ययहरियालियाअद्दागधूवपुफमल्लगंथतं वोलवत्थमाइयाइं दवावस्सयाइं करेन्ति, २ तओ पच्छारायकुलं वा देवकुलं

वा मधे वा एवं वा आरामे वा उगजाणे वा गच्छन्ति, स तं लोहयं दद्यावस्मये (अनुयागद्वारे) ।” फणिहः—कंकवकस्तं मस्वकादी
 व्यापात्यन्ति, सिदार्या—मर्षणा, इरितासिका—दूर्वा एतद् द्रव्यं मस्वार्थं शिरसि प्रक्षिपन्ति, ‘अद्याग’ चि आदत्तं मुलादि निरी-
 सन्ते, गये मुगम ॥ १ ॥ “ से किं तं कृष्णावयणियं दद्यावस्सप ? २ जे इमे चरगचीरियवम्मसंठियमिस्सोण्ठपंठुरंगोयमगो
 वा त्तेदस्स वा रुदस्स वा सिवस्स वा येसमणस्स वा देवस्स वा नागस्स वा जनस्स वा भूतस्स वा सुगुंदस्स वा अज्जाए वा
 दूंगाए वा फोइकिरियाए वा उब्लेचणसम्मज्जापरितणपूवपुक्कघमझाइयाई दद्यावस्सयाई करेन्ति, से तं कृष्णावयणिय दद्याव-
 स्सप (अनुयागद्वारे) ।” पाटिशाहका सन्तो ये मिसां चरन्ति वे चरकाः अयवा ये सुजानाअरन्ति वे चरकाः, रथ्यापवित्तचीवरप
 रियानाः चौरका, चमपरियानाथर्मलवण्डिकाः, ये मिसामेव सुअत्ते न तु स्वपरिसुहीतगोदुग्पाविकंते मिसोण्ठाः, मस्सोबुल्लितगात्राः
 गोपयांनुआरिणो गोव्रत्तकालो हि वयमपि निर्यंहु वसाम इति भावनां मानयन्तो गोमिनिर्गच्छन्तीमिनिर्गच्छन्ति स्थिता
 मिस्तिष्ठन्ति आग्नीनाभिरुपपिन्नन्ति सुजानाभिस्त्वेव वृणपयपुप्यफलादि सुअत्ते, घृहस्यधर्म एव भेषानिस्सपिधाय तद्यथोक्त-
 पारिणो घृहियर्मा, पाद्मरत्नयमधृतिऋषिमणोतधर्मसंतिवापिन्त्तयन्ति तामिष व्यवरन्ति ते धर्मविन्तकाः, देवतासि-
 नीजमातापितृनिर्यगदीनामनिरोपेन विनयकारित्वादिबिच्छा—वैनयिका, पुष्पपापपरलोकापनस्पुणमपरा अक्रियापादिनो
 बिरुदा, मयपाएण्डियि सह विरुदपारित्वाद् वृद्धाः—वापय्याः, भावकाः—आप्तजाः मयधं मरगादिकाले आबकाणायेव सत्तां

पश्चाद्ब्राह्मणत्वभावात्, सिवः—व्यन्तरविशेषः, आर्या—प्रशान्तरूपा, दुर्गा—सैव महिषारूढा, तत्तुहनपरा कोटिक्रिया, अत्रोप-
 चारादिन्द्रादिशब्देन तदायतनमप्युच्यते, उ० छगणादिना सं० दण्डपुञ्जनादिना आवर्षणं गन्धोदकादिना शेषं स्पष्टम् २ ।
 “से किं तं लोगुत्तरियं द्वावस्सयं ? २ जे इमे समणगुणमुक्कजोगी छकायणिरणुकंपा हया इव उद्दामा गया इव निरंकुसा
 वद्दा मद्दा तुप्पोद्दा पंडुरपडपाउरणा जिणाणं अणाणए सच्छंदं विहरिज्जण उभओ कालमावस्सगस्स उवट्ठति, से तं
 लोगुत्तरियं द्वावस्सयं । से तं जाणगसरीरभवियसरीरवरित्तं द्वावस्सयं । से तं नोआगमओ द्वावस्सयं । से
 तं द्वावस्सयं ।” गजा इव—दुष्टद्विरदा इव निरंकुशा—गुर्वाज्ञाव्यतिक्रमचारिण इत्यर्थः, ‘घट्ट’ त्ति येषां जट्टे श्लक्ष्णीक-
 रणार्थं फेनादिना घृष्टे भवतस्सैऽवयवावयविनोरेमेदोपचारात् घृष्टाः, तथा ‘मट्ट’ त्ति तैल्लोदकादिना येषां केशाः शरीरं
 वा मृष्टं तथैव मृष्टाः, ‘तुप्पोट्ट’ त्ति तुम्भाः—अक्षिता मद्दनेन वा वेष्टिताः शीतरक्षादिनिमित्तमोष्ठा येषां ते तुम्पोष्ठाः, तथा
 मलपरोपहसहिष्णुतादूरीकृतत्वात् पाण्डुरो—धीतः पट्टः—प्रावरणं येषां ते तथा, उभयकालं प्रतिक्रमणायोपतिष्ठन्ते ३ ।
 “से किं तं भावावस्सयं ? २ दुविहं पं० तं० आगमतो य नोआगमओ य । से किं तं आगमओ भावावस्सयं ? २
 जाणए उवउत्ते, से तं आगमओ भावावस्सयं ।” ‘जाणए उवउत्ते’ त्ति ज्ञायक उपयुक्तः आगमतो भावावश्यकं
 इदमुक्तं भवति—आवश्यकपदार्थज्ञस्तज्जनितसंवेगविशुद्धयमानपरिणामस्तत्रैवोपयुक्तः साधवादिरागमतो भावावश्यकम् । “से
 किं तं नोआगमओ भावावस्सयं ? २ तिविहं पं० तं० लोइयं ? कुप्पावयणियं २ लाउत्तरियं ३ । से किं तं लोइयं
 भावावस्सयं ? २ पुव्वण्हे भारहं अवरण्हे रामायणं, से तं लोइयं भावावस्सयं ? । से किं तं कुप्पावयणियं भावावस्सयं ? २

ने इने चरगनीरियातावशामडत्या इज्जजलितोमजपोन्दुरकणमोक्षारमाइयाई भाषावस्तयाई करेन्ति, से तं कुप्पावयणिय
 भाषावस्तयं । ” यजनयित्या-पूजा गापउपादिपाठपूर्वकं विमार्णां सञ्चयार्चनमित्यर्थः, ‘ चतुरकं ’ वेत्वाविपुरतो वृषभग-
 जिगादिकरणमित्यर्थः, नमस्तारा-नमो भगवते दिवसनावायेत्यादिकाः २ । “ स किं तं लोडत्तरिय भाषावस्तयं ? २ अ-
 णं मयमो वा सयणी वा सावओ वा साविया वा वधिले तस्मणे तड्ढेसे तवग्गवसिए वधिवग्गवसाणे तदडोवत्तये तद-
 पियत्तरेणे नभाषमाभाविए अण्णत्थ कत्तए मणे अडुवमाणे तमतये एगमणे अबिण्णे जिनकयणबम्मरत्तरत्तयणे चमओ
 फान्ने आदस्तयं करेन्ति, से तं लोडुत्तरिय भाषावस्तयं । से तं नोआगमओ भाषावस्तयं । से तं भाषावस्तयं । ” ‘ सम-
 जो ’ ति भाम्यनीनि यमण-साधु-?, भणणी-साध्वी २, मृणोति साधुसमीपे जिनमणीता सामाचारीमिति भावक-
 भणणोपासकः ३, धानिका-भ्रमणोपासिका, वा इन्द्र्याः सद्युधयार्थाः, तस्मिन्नेवानश्वकं चित्तं सामान्योपयोगस्त्वं यस्येति
 स तन्निगः, तस्मिन्नेव मनोविद्वपोपयोगकं यस्य स तन्मताः, तत्रैव लेस्या शुभपरिणापकया यस्येति स तल्लेख्याः, तस्मि-
 न्नेवारश्वकं अश्ववसितं क्रियासम्पादनविषयमस्येति तदश्ववसितः, तचीवाध्यवसानतस्मिन्नेवानश्वकं तीर्थं प्रारम्भकाला
 दारम्य प्रतिक्षणं प्रकरोयापिययत्नविशेषलक्षणं अध्यवसानं यस्य स तथा, तदर्थोपयुक्तताम्यावश्यकस्यार्थस्वदर्थस्त्वस्मिन्नुप-
 युक्तमर्थोपयुक्तं, तथा तद्वर्णिककरणं करणानि-वत्सापकवयानि वेहरजोहरणमुत्सवस्त्रिकादीनि तस्मिन्नावश्यकं यथोचित-
 म्यापारनियोगेनार्पितानि-नियुक्तानि येन स तथा सम्यग् यथास्थानन्यलोपकरण इत्यर्थः, तत्रावनामावितस्वस्यावश्य-
 कस्य धारना तदनुष्ठानरुपा तथा पार्श्वः, तदेवं यथोक्तमकारेण प्रस्तुतव्यभित्तिरक्तोऽप्यत्र कुबपिन्वमोऽङ्कविन्नुपलक्षणत्वा-

अथवा 'जायमजायाहारे' चि यात्रामात्राहारः यात्रायै मात्रयाहारो यस्यासौ यात्रामात्राहारः आर्पत्वाच्चैत्यं सिद्धिः, तत्र यात्रा-संयमस्वाध्यायादिरूपा मात्रा तु-तदर्थमेव पुरुषस्त्रीषण्डानां क्रमेण द्वात्रिंशदष्टाविंशतिचतुर्विंशतिकवलप्रमाणमाहाराभ्यादेक-द्वित्र्यादिकवलेनाहारग्रहणमिति । कवलप्रमाणं कुक्कुट्यण्डकमानेन तथाहि-इह कुक्कुटी द्विधा, द्रव्यभावभेदेन, द्रव्यकुक्कुटी द्विधा, उदरकुक्कुटी ? गलकुक्कुटी (च) २, तत्र साधोरुदरं यावन्मात्रेणाहारेण न न्यूनं नाप्यधिकं स आहारः उदरकुक्कुटी, उदरपूरक आहारः कुक्कुटीव उदरकुक्कुटीति मध्यमपदलोपिसमासाश्रयणात् तस्य द्वात्रिंशत्तमो भागोऽण्डकं तत्प्रमाणं कवलस्य ? , गलं कुक्कुटीव गलकुक्कुटी तस्या अन्तरालमण्डकं अयं भावः अविकृताऽऽस्यस्य पुंसो गलान्तराले यः कवलोऽविलग्नः प्रविशति, तत्प्रमाणं कवलस्य २ अथवा शरीरमेव कुक्कुटी तन्मुखमण्डकं तत्राक्षिकपोलभ्रुवां विकृतिमनापाद्य यः कवलो मुखे प्रविशति, तत्प्रमाणं कवलस्य अथवा कुक्कुटी पक्षिणी तस्या अण्डकं तत्प्रमाणं कवलस्य ? । भावकुक्कुटी तु येनाहारेण भुक्तेन न न्यूनं नाप्यत्याघ्रातं स्यादुदरं धृतिं च समुद्भवति ज्ञानदर्शनचारित्र्याणां च वृद्धिरुपजायते, तावत्प्रमाण आहारो भावकुक्कुटी, अत्र भावस्य प्राधान्यविवक्षणादेष प्राग्द्रव्यकुक्कुट्यप्युक्तः इह भावकुक्कुटी उक्तः, तस्य द्वात्रिंशत्तमो भागोऽण्डकं तत्प्रमाणं कवलस्येति २ विण्डनियुक्तिवृत्तिप्रान्ते तथा भगवती सप्तमशतप्रथमोद्देशकवृत्तावपि यथा 'कुक्कुडिअंङगपमाणमेत्ताणं' ति कुक्कुट्यण्डकस्य यत्प्रमाणं मानं तन्मात्रापरिमाणं मानं येषां ते तथा अथवा कुटीव-कुटीरकमिव जीवस्याश्रयत्वात् कुटी-शरीरं कुत्सिता अशुचिप्रायत्वात् कुटी कुक्कुटी तस्या अण्डकमिवाण्डकमुदरपूरकत्वादाहारः कुक्कुट्यण्डकं तस्य प्रमाणतो मात्रा द्वात्रिंशद्गूपा येषां ते कुक्कुट्यण्डकप्रमाणमात्राः अतस्तेषां अयमभिप्रायो-यावान् यस्य पुरुषस्याहारस्तस्य द्वात्रिंशत्तमो भागस्तत्पुरुषा-

तथासौ माणशपथ कृत्वागतमाणक्षेपः, वस्मिन्नपि यरणान्त्वकष्टेऽपीत्यर्थः, ते बहुतरनिर्जराभासो दोषामाषवन्त्वथ भवन्तीति क्षेपः ।
 पन्वार्यपि गायाछन्दोसि ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ अयं शिव्यस्वरूपमतिपावनद्वारेण गच्छस्वरूपमेव प्रतिपादयन्माह—
 गुरुणा कञ्जमकले खरकक्षस्तबुट्टनिहुरगिराए । भणिण् तहचि सीसा भणंति त गोयमा गच्छ ॥ ५६ ॥

व्याख्या—गुरुणा—गुरुणा—आचार्येण कार्यं च अकार्यं च कार्यकार्यं वस्मिन्, मकारोऽस्मात्प्रणिङ्गः, खरकक्षस्तबुट्टनिहुरगिरा-
 धिनेयाः भणन्ति—प्रबुद्धिनिवृत्त्यर्थं कथिते सति ' वर चि ' वयेति—यथा यूर्यं वदय तत्पर्येति यत्र गच्छे शिव्याः—
 मतिपादयन्ति तीर्थहरणपरदाय इति क्षेपः । गायाछन्दः ॥ ५६ ॥ अयं गच्छस्वरूपाधिकारोक्षेपमाह—
 दूरुगिक्षयपत्ताइसुममत्तए निण्विहे त्तीरे वि । जायमजायाहारे वायालीसेसणाकुसले ॥ ५७ ॥

व्याख्या—' दूरुगिक्षयपत्ताइसुममत्तए ' चि दूरव उगिस्व—स्पृक्तं पात्रादिषु ममत्वं येन स दूरोगिस्वपात्रादियममत्वः
 मूत्रे त्वार्पितादिभक्त्युपः अथवा दूरव उगिस्व पात्रादिषु सु—भक्तिद्वयेन ममत्वं येन स दूरोगिस्वपात्रादियुममत्वः तथा
 निरर—इतिरहितः मेपदुमारादिवत्, क क्षरीरेऽपि—स्वप्नुष्यपि किं पुनरन्यत्र तथा ' जायमजायाहारो ' चि मकारस्यासा-
 नत्र शुद्धस्ये जामाहारः, ममत्त्वेऽप्युदे वा मत्त्वेऽजामाहारः, उक्तम्—' अमत्त्वे तपसो वृद्धिर्दिव्ये वेदस्य पाप्मे ' चि

पेशया क्वचन इदमेव क्वचनमानमाश्रित्य प्रसिद्धकवचवदुपपुयादिमानाहारस्यापि पुरुषस्य द्वापिस्रता कवचैः प्रमाणप्राप्तवोप-
 पद्या स्यात् नहि स्वभोजनस्यार्थं सुक्तवचः प्रमाणमाप्तत्वाद्युपपत्ते, प्रयमव्याख्यानं तु प्रायिकपतापेक्षयाऽवगन्तव्यमिति ।
 अथवा 'जापयमायाहारे' चि मकारस्यालाक्षयिकत्वात् जावामावाधार' आरभ्यकषारिष्ठापनिकानिर्धुक्त्यासावातारव्य-
 पारिष्ठापनिकाविधिप्र इत्यर्थः । तत्र जावामावत्स्वर्यं यथा "आहारमि च आ सा, सा दुविहा होइ आपुपुन्वीए । साया चैव
 सुविधिया, नापशा वइ अमाया य ॥ १ ॥ आहाकम्मे अ वहा, खोहवित्से आयिओगिए गहिए । एएण होइ जाया, बोच्छं
 से विरीइ बोसिरण ॥ २ ॥" आधाकर्मणि च तथा खोमात्तु गृहीते विपकृते गृहीते मक्षिकादिषिपस्या ज्ञाते आयियोगिके वञ्ची
 करणादिपत्रापिसंस्त्रते केवोऽय्ययात्सादिसिद्धवो ज्ञाते सनि एतेनापाकमादिवोयेण जावा स्यात् 'से' तस्या विधिना ग्युत्सर्जनं
 वत्से २ । 'एतन्मणावाए, अन्धिचे धंरिछे गुस्वार्हे । छारेण अकामिप्ता, विद्धानं सावर्णं कुजा ॥१॥' त्रीन धारान् भावर्णं कुर्यात्
 असुद्धोपाधिदं स्पश्यते इति धिक्वरेत् १ । 'आयरिए अ गिल्लामे, पाहुणए दुळारे साहसकामे । एसा च खलु अजाया, बोच्छं
 स विरीइ बोसिरण ॥३॥' आचार्यापर्ये तथा दुर्लभे विधिष्टे द्रव्ये सति साहसा च तत्रामे ज्ञाते सति इत्यादितोरधिक्यार्णं स्यात्,
 एपाऽज्ञानापरिष्ठापनिका ४ । 'एतन्मणावाए, अन्धिचे धंरिछे गुस्वार्हे । आलोए विष्णि पुजा, विद्धानं सावर्णं कुजा ॥५॥'
 मालोटे-मकावे गुदाधारस्य मीन् पुमान् कुर्यात्, आपाकर्मदियुष्माणुष्टे एकं चररगुणदुष्टे सु द्वी इति विज्ञेयः, पूर्वयभिः
 ध्यानं च कुर्यात्, एवमुपकरणविषयेऽपि जावामाते परिष्ठापनिके ज्ञेये इति । तथा द्विषत्वारिक्खेपणाकुञ्जः-दिवत्वारिक्खेपणा
 दोपवर्गमनचतुर उपकलसलन्थान् चाम्प्रासिएणाप्पोपवर्गमनचतुरयेस्येयैः । एतन्मियो गणउवासी म्पिः एतन्मिदि २०००

